

Mustafa GAZÎ

FERHENG

Kurdî-Tirkî

Enstîtuya Kurdî ya Amedê

Mustafa GAZÎ

FERHENG

Kurdî - Tirkî

Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê: 5
Ferheng: 1

FERHENG
Mustafa GAZÎ

Sererastkirin:
Semra Ozbey
Serwet Denîz

Berg & Rûpelsazî:
Azad ZAL

Çapxane:
Berçem

Çapa Yekemîn:
Gelawêj 2006

ISBN: 975-98532-4-8

Edubba Sosyal Bilim Bilgi İletişim Merkezi Basın Yayın Reklamcılık
Eğitim Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi

Huzurevleri Kalem Sokak No: 32
Kayapınar / DİYARBAKIR

PÊŞEK

Ev berhema di destê we de encama keda salan e. Berhevkar serê xwe pê re êşandiye û xwestiye ku keda xwe tevî karên ku li ser zimanê kurdî hatine kirin bike. Bê guman karekî bi rûmet e. Mirov dikare bibêje karekî taybet û yekane ye.

Her çiqas wek FERHENG hatibe binavkirin jî, wek ferhengên heyî nîn e. Ev ferhengeke herêmî ye. Gotinên ku di nav hozekî de û li herêmeke teng pê tîn axaftin hatine tomarkirin. Ji ber vê yekê jî divê bi çavê ferhengeke giştî lê neyê nihêrtin. Ev xebateke sînorkirî ye. Hin peyv û bilêvkirina wan dişibin herêmên din lê hinek jî xweser in.

Me çima pêdivî bi çapkirina berhemeke bi vî rengî dît? Heta niha li ser zimanê kurdî gelek xebatên cihê hatine kirin lê bi baweriya me kêmasiyên berbiçav hene. Yek ji van kêmasiyan jî xebatên herêmî ne. Lewre her herêmeke me xwedî hinek taybetî û cihêrengiyan e. Ji bo ku em zimanê xwe baş binasin û ji hev veçirînin divê em her hoz û herêma xwe têt û sertêt vekolin. Li gor encamên ku derkevin holê jî pirs-girêkên zimanê xwe çareser bikin. Bi gotineke din di vê pêvajoyê de pêdivî bi xebatên hûr û kûr heye. Ji bervê pêdiviyê jî em vê berheme çap dikin û digihînin ber destê we kurdîhezan.

Di ferhengê de gelek mijarên nîqaşê hene. Amadekar bixwe jî hinek mijar destnîşan kirin e û di dawiya ferhengê de bicîh kirine. Ev mijar û wekî dinê jî divê baş bîn vekolin da ku em bigihîjin encamên baş.

Em ê karên xwe yên bi vî rengî bidomînin.

Enstîtuya Kurdî ya Amedê

Du gotin:

Ev xebata min xebateke herêmfî û taybetfî ye. Min vê xebatê tenê di nav hin mensûbên eşîra Keja de çêkir.

Li gor fikra min ev ferheng ji bo zimanzanan, akademîsyenan, Enstîtuyên Kurdî, hwd. divê nimûneyeke balkêş be.

Ku piçek be jî feydeya min bigihîje zimanê Kurdî ez ê gelekî şad û bextewar bim...

Mustafa GAZÎ

KISALTMALAR:

- bkz.** bakınız
- çd.** çocuklar dilinde
- d.** dişil
- e.** eril

a 1) Hayret sözcüğü. **a ji te ra ha:**

Hoppala! Buyur bakalım!

2) -im, -in malikiyet sıfatı. **a bi xêr hebû:** Sevindirici bir durum, güzel bir rastlantı olarak; "iyi ki."

abûqat Avukat.

aciz Bezgin, bezen, bıkkın.

aciz bûn Bıkmak, sıkılmak.

aciz kirin Bıktırmak, bezdirmek.

acizî d. Bıkkınlık.

ad d. Ahit, yemin. **bi ad û wehd**

be: "Yemin olsun, ahdolsun"

anlamında yemin biçimi. **li min**

bi ad be gi ez îdî qahwê

vevum: Bana ahdolsun ki artık

kahve içmeyeceğim.

adar d. Mart.

ad kirin Ahdetmek, yemin etmek.

afatî d. Musibet, felaket, bela.

afir e. Hayvan yemliği, yem teknesi, yemlik.

afsûn Eileme.

afsûn kirin Bilemek.

ajne Yüzme, suda yüzme.

ajneber Yüzücü.

ajneberî d. Yüzücülük.

ajne kirin Yüzmek, suda yüzmek.

ajo Sürücü.

ajotin Sürmek. (**dajo, bajo**)

ajotî Sürülmüş olan tarla vb.

akincî Yerleşik, göçebe olmayan.

alastin Yalamak. (**dalêse, balêse**)

alemûn bkz. "bafûn"

alemyon bkz. "bafûn"

alif e. Yem, hayvan yemi.

alif kirin Hayvanları yemlemek.

aliqîn Birine veya bir yere takılmak.

ez çûm qehwê, aliqîm

wir: Kahveye gittim, oraya

takıldım.

alî e. Taraf, yön.

alî Yardım, yardım etme. **alî hev**

kirin: Yardımlaşmak. **alîk:** Bir

taraf.

alî kirin Yardım etmek.

alme Laçka, laçka olma.

alme bûn Laçka olmak. **nigê**

sendelyê alme bûye:

Sandalyenin ayağı laçkalaşmış.

alûc d. Erik.

alvêr d. Alışveriş, alım-satım.

amojn d. Amca karısı.

anê/anik çd. Anne.

angorî -a göre.

anha Şimdi.

anîn Getirmek. **anîn cî:** Yapmak,

gerçekleştirmek; yerine

getirmek (bir şeyi.) **anîn dunyê:**

Dünyaya getirmek, doğurmak.

anîn serê wî: Başına beklen-

medik, şaşırtıcı bir olay vb.

getirmek. **bi anîn dan:**

Getirtmek.

anka Şimdi.

ap e. Amca.

apardûman d. Apartman.

apo Amcaya hitap şekli.

apo çd. Baba.

aqil avêtin Aklını yitirmek. **Hemo**

aqil avêtiye: Hemo aklını yitirmiş.
aqit *bkz.* "dîms"
aqûbet *d.* Akîbet. **aqûbetî li serê te be:** darısı başına.
ar *e.* Ateş. **ar ji laşê** (bedena/canê) wî çûn: Çok ateşi çıkmak, vücut harareti normalden çok olmak.
arê wî ketin: (Hasta için) Vücut ısısı azalmak, ateşi düşmek. **arê Xwedê:** "Allah'ın ateşi" anlamına gelen bu söz haşarı, yaramaz çocuklar için söylenir.
araqî *d.* İçki.
araqxur Ayyaş.
arav *d.* Çamaşır yıkandıktan sonra geriye kalan artık su, çamaşır suyu.
aravî *d.* *bkz.* Arav.
ard *e.* Un.
ardû *e.* Yakacak.
arema İskambilde, elliiki oyununda son el, son oyun.
argûn *e.* Ocak, ateş ocağı, şömine.
arî *d.* Kül, ateş külü.
ar kirin Arlanmak, uslanmak.
arkolk *e.* Ateş karıştırmada kullanılan sopa.
arode Uyuşuk kimse.
arsim *d.* Nezle. **bi arsimê ketin:** Nezleye yakalanmak.
arsimî Nezleli.
arsimî bûn Nezle olmak.
arvan *e.* Un, genel olarak un.
arwane *d.* Dişi deve, maya.
aryan (Özellikle baş) Şiddetle

ağrımak. **serî li min arya:** Başım çatlıyor, başım çok ağrıyor. (**diare, biare**)
asas Aslında, aslına bakılırsa.
asê Sarp, asi, yalçın.
asilin Mahsur kalmak. **Elo û Silo di çiyê da asilin:** Elo ve Silo dağda mahsur kaldılar. (diasile, biasile)
asrax *e.* Tavan.
aş *e.* Değirmen.
aşêf Toprağı çapalama işi.
aşêf kirin Toprağı çapalamak ve yabancı bitkileri ayıklayıp temizlemek.
aşiq Çingene.
aşiqti *d.* Çingenelik.
aşit *d.* Çiğ.
aşortmen *e.* Eşofman.
aşti *d.* Barış.
aşt kirin Barışmak, barış yapmak.
me aşt kir: Biz barıştık.
aşûjin *d.* İçi doldurulmuş çuvaların ağzını dikmekte kullanılan ve bu iş için yapılan ip.
aşxane *d.* Lokanta.
atare Yalan, aslı astarı olmayan şey. **atare tune:** Yalandır, asılsızdır; aslı astarı yok.
atle nekirin Ara vermemek, hiç duraksamamak.
av *d.* Su. **av ji devê wî çûn:** Ağzının suyu akmak, ağzı sulanmak. **ava ruyê wî rijyan:** Utanma duygusunu yitirmek, hayasızlaşmak. **av û av** Tümden, hiç geri gelmemece-

sine.

ava bayındır, şen.

ava bûn 1) Bayındır olmak, şenelmek. **2)** Güneş, ay ve yıldızların batması.

ava firngiya Domates salçası.

ava îsota Biber salçası.

ava kirin Bayındır hale getirmek, şeneltmek.

ava lamo bkz. "qazaxî"

ava reş Glokom, kara su.

ava şamika bkz. "ava firngiya"

avdan Sulamak, su vermek.

avdest *d.* Abdest.

avdestxane *d.* Abdesthane, hela.

avdew *d.* Ayran, su katılmış ayran.

avêtin Atmak. (**davêje**, **bavêje**)

avis Gebe.

avis bûn Gebe olmak.

avisî *d.* Gebelik.

avis kirin Gebe bırakmak.

avî *d.* 1) Sulak toprak 2) Çiy, şebnem.

avîtin atmak. (**davîje**, **bavîje**)

avlik *d.* Sperm, meni.

avnisêl *d.* Süzgeç.

avrênc bkz. "meşk"

avrî *d.* Yiyecek içecek artığı.

avsinîk *d.* Arsenik.

avsîrk *d.* Sarımsaklı papara.

avşî *d.* Ark vb. yerlerin kenarlarında yeşeren ot, çimen vb. şeyler.

avşo *d.* İçecek artığı.

avşolik Küflü.

avzê *d.* Su kaynağı.

avzûm *d.* Toka.

awiqandin Geciktirmek, aksat-

mak. (**diawiqîne**, **biawiqîne**)

awiqîn Gecikmek, aksamak. **mîz**

lê awiqîye: idrar Zorluğu

çekiyor. (**diawiqe**, **biawiqe**)

awir *d.* Dik bakış.

ax *d.* Toprak.

ax Hayıflanma sözcüğü, ah!

axa Ağa, yörenin başı, aşiret reisi.

axatî *d.* Ağalık.

axbandir *d.* İlkbaharda tarlalarda

biten yapraksız, çiçeksiz olup pişirilerek yemeği yapılan bir bitki.

axbanî *d.* Bir çeşit kadın başörtüsü.

axifin (Yara) İrin bağlamak.

(**diaxife**, **biaxife**)

axirê Nihayet, sonunda. **axirê çû:**

Nihayet gitti. **axirê em jê pa**

bûn: Nihayet ondan kurtulduk.

axîn *d.* Ah çekme, hayıflanma.

axîn kirin Ah çekmek, hayıflanmak.

axret *d.* Ahiret.

axretî Ahretlik.

axur *e.* Ahır.

ax û wax Ah vah.

ay ay, Ah, of.

ayid Ait.

ayîn *d.* Ah, beddua.

az *d.* Başsağlığı ziyareti.

azeb Bekâr.

azebî *d.* Bekârlık.

azirîn (Yara) Azmak, yaranın

azması. (**diazire**, **biazire**)

ba e. Rüzgar, yel. **bayê bezê:**
Çabucak, acele olarak, hızlı bir
şekilde. **bayê bezê here bîne:**
Acele olarak, koşa koşa git
getir. **bayê kur:** Şimal rüzgarı,
lodos. **bayê pîrê:** Kocakarı
fırtınası. **ber bê ketin:**
Rüzgara kapılmak. **li ber bê
çûn:** Rüzgara kapılmak.
babağîd Babayığit.
babed d. Çeşit, tür.
babelûk d. Siğil.
badan Bükmek, burmak.
badok d. Büküm.
bafûn e. Alüminyum.
bagirtî Şişik, şişmiş olan.
bahol d. Bavul.
bahoz d. Fırtına, bora.
baħr-baħr d. Meleme.
baħryan Melemek. (**dibaħre,**
bibaħre)
bajar e. Şchir.
bajarî Şchirli.

bajarîko Şchirlivari, şchirli
usulü.
bajarvan Kırdan şehre gidip
gelenlere denir.
bakevn d. Koyun ve sığırlarda
romatizma.
ba kirin Yellendirmek, rüzgara
savurmak, sallamak.
bakur e. Kuzey.
bakurî Kuzeyli.
bal d. Dikkat, dikkat etme. **bala
xu dayin:** dikkat etmek,
gözlemlemek.
balcan e. Patlıcan.
Balcîqa d. Belçika ve Belçika
malı bir çeşit tabanca.
balgî e. Yastık.
balgîyê mara Yilanyastığı otu.
balîf bkz. "balgî"
balo Hiç olmazsa, bari.
banandin Alıştırmak. (**dibanîne,**
bibanîne)
bane d. Koyunların ilkbahar

otlağı.

ban kirin Çağırmaq.

banyan Alışmak. (**dibane**,
bibane)

bapêş *d.* Nezle.

bapîr *e.* Dede.

baq *d.* Demet.

baq-baq *d.* Gıdıklama, tavuğun
"git git gıdak" diye ses çıkar-
ması.

baqil Uslu, akıllı.

baqil bûn Uslanmak, akıllan-
mak.

baqilî *d.* Usluluk, akıllılık.

baqîn *d.* Tepki.

bar *e.* Yük. **bi bara**: Sürüyle,
pek çok.

baran *d.* Yağmur. **baran sekinî**
ga cil kir: İş işten geçtikten
sonra davrananlar için
söylenir. **ji ber baranê revya**
ber çironekê: Güç bir durum-
dan kurtulayım derken daha
kötüsüyle karşılaşmayı anlatır.

barandin Yağdırmak.

barçêmk *e.* Yarasa.

barîn Yağmak.

bar kirin Yükleme, taşınmak.

bask *e.* Kanat.

bastiq *e.* Pestil.

baş İyi.

baş bûn İyi olmak, iyileşmek.

başî *d.* İyilik.

baş kirin İyi etmek,
iyileştirmek.

başqe Başka.

baştir Daha iyi.

başwala Donsuz, kilotsuz.

batî *e.* Testis.

batofk *d.* Diyarbakır

Türkçesinde "**batof**" şeklinde
telaffuz edilen, ilaç olarak da
kullanılan bir bitki. Bitkinin
toprak üstünde kalan kısmı
kurutulup kurt düşürmede,
yarayı iyileştirmede, sarılık
hastalığını gidermede kul-
lanılır. (Lat. **Herba Hyperici**)

bav *e.* Baba.

bavmarî *e.* Üvey baba.

bavo Babaya hitap şekli.

bavtî *d.* Babalık, baba olma
durumu.

bav û kal Ecdat, ata, cet.

bawer İnanan, inanmış olan.

bawer bûn İnanmak, güvenmek.

bawerî *d.* İnanç, iman, güven.

bawer kirin İnanmak.

bawî Romatizmalı.

bawîşk Esneme.

baxçe *e.* Bahçe.

baxdenos *d.* Maydanos.

baz *e.* Şahin.

bazar *d.* 1) Pazar (günü). 2)

Pazarlık.

bazar kirin Pazarlık etmek.

bazdan 1) Koşmak. 2) Halay
çekmek.

bazin *e.* Bilezik.

bazinê hustu Köprücük kemigi.

bec Yabani, susuz toprak parçası.

beden *d.* 1) Sur. 2) Vücut.

bedew Şuh, alımlı, çekici.

befş Kaval kemigi.

beg Bey.
begî d. Beylik.
behc d. Kızgınlık, öfke.
behecandin Kızdırmak, öfkelen-
 lendirmek.
behecîn Kızmak, öfkelenmek.
behr d. Deniz.
behs d. Bahsetme.
behs kirin Bahsetmek.
behzî Bembeyaz, apak kimse.
bejn d. Boy. **bejn revandin:**
 Boy atmak, boyu uzamak.
bejn û bal: Endam, boy pos.
bel Kulakları dik olan hayvan.
bela d. Bela. **bela xu dîyin:**
 Yaptığı kötülüklerin karşılığını
 bulmak; belasını bulmak. **bela**
xu tê dan: (Biri) Başına bela
 olmak, (ona) belasını sürmek.
li bela xu geryan: Belasını
 aramak. **li belê geryan**
Bela aramak.
bela Dağınık.
bela bûn Dağılmak.
bela kirin dağıtmak.
belakir Belalı kimse.
belaş Bedava. **mift î belaş:** Çok
 ucuz, sudan ucuz.
belaşî Bir şeyin bedava olması
 durumu.
belatewş Boşuna, beyhude.
belek Alaca.
belek bûn Alacalaşmak.
belek kirin Alacalaştırmak.
belekî d. Alacalık.
belengaz Yoksul, perişan.
belengazî d. Yoksulluk, perişanlık.

belhazirî Hali hazırda.
beli-reş Siyah renkli ve dik
 kulaklı hayvan.
belk d. Yaprak.
belka guh Kulak tozu.
bel kirin Ayakta işemek.
belovacî Tersyüz.
beloxwarî Eğri büğrü.
belqitandin Gebertmek.
(dibelqitîne, bibelqitîne)
belqitîn Gebermek. **belqityê:**
 Geberesice! (kadın için).
belqityo: Geberesice! (erkek
 için).
belût Domalma.
belût bûn Domalmak.
belût kirin Domaltmak.
belxem d. Balgam.
ben e. ip. benê sola: Ayakkabı
 bağı.
bencik d. Yabani haşhaş.
bend d. Sınır taşları.
bendazik İri göbekli kimse.
bende Birini veya bir şeyi bek-
 leme.
bendik d. Peynire katılan bir
 bitki.
bendike d. Çuldan oluşturulan
 büyük torba, büyük çuval.
bend kirin Taş dizmek, taşlar-
 dan set yapmak.
bengulî d. Saç bağı.
benîşt e. Sakız.
benkulabe Sabanın, öküzün
 boynuna takılan halka kısmı.
beq e. Kurbağa.
beqa nekirin Anında, sesini bile

çıkaramadan ölmek.

beqê becî Kara kurbağası.

ber d. 1) Kilim. 2) Aşiretin kolu.

ber e. Astar.

ber Ürün anlamında yalnızca "sêberî" (üç defa doğum yapmış, üç defa ürün vermiş koyun), "çarberî" (dört defa doğum yapmış, dört defa ürün vermiş koyun) gibi kelimelerde kullanılır.

ber Ön, ön taraf. **ber xu**

nedîyin: Rahat yüzü

görmemek. **berê xu bi wî da**

kirin: Ona yüzünü dönmek.

berê xu guherandin: Yüzünü

(birinden) çevirmek.

beredayî Serseri, başıboş

kimse.

beradayîti d. Serserilik,

başıboşluk.

beran e. Koç.

berate e. Leş.

berayî d. En.

beraz e. Domuz.

berbangî d. Sabah vakti koyun otlatması.

berbar İş yapabilme gücü. **ji**

berbarê xu da ketin: Elden

ayaktan düşmek. **diya min ji**

berbarê xu da ketîye: Annem

elden ayaktan düşmüş.

berbat Berbat.

berbat bûn Berbat olmak.

berbatî d. Berbat olma durumu, berbatlık.

berbat kirin Berbatlaştırmak.

berbazin e. Bileziğin önüne takılan süs boncuğu.

berbejn d. Boy muskası.

berber Takas etme, değiş tokuş.

berberoşk bkz. "geneg"

berbijêr Aşağıya doğru.

berbijor Yukarıya doğru.

berbû e. Gelin alayı.

berçem Paytak, paytak bacaklı.

berçok d. Çoban kepeneğinde çobanın sopasını koyduğu bölüm.

berdan Bırakmak, salıvermek.

bera hev dan: Birbirine

düşürmek, birbirine bırakmak.

berde binê te erd e!: (Biri

aşırı yalan söylediğinde) "Ha

söyle ha söyle kimsenin

inandığı yok zaten." **berdê**

berdê: Kim kime dum duma.

berdayî Bırakılmış, salıverilmiş olan.

berdelav kirin Koyunları su kıyısına götürüp su içmelerini sağlamak.

berdest Düşkün, aciz.

berdevk e. Kapı önü.

berdêl Karşılıklı kız alıp verme, takas etme.

berdêli d. Karşılıklı kız alıp verme biçimindeki evliliklerde evlenen kızlardan her biri.

berdêli kirin Karşılıklı kız alıp verme, takas etmek.

berdilk d. Göğüslük.

berdîr bkz. "berindîr"

beref kirin Toplamak, bir araya

berindir d. 3 Yaşındaki dişi koyun.
berî -den önce, berî nîvro: Öğleden önce
berjêr Asağı doğru.
berjor Yukarı doğru.
berket d. Berket.
berketin Uzulmek.
berkettî Meftun. **ez ne berkettîya** te me: Sana meftun degilim.
bermal d. Kilim.
bermahî d. Ev hanımı.
bermirad Evlenme gâgina gelmiş olan.
bermîlî Yiyilebilen bir bitki.
bermir Çift öküzerinde boyun-
 duruk ipi.
bero e. Meşe palamudu. **bero ji** **çeltî da ket, go dev î çere** ye!: Soyunu hor görenler için söylenir.
beros d. Kazan.
berosk d. Güneşlik yer, güneşe bakan yer.
berpal Tokuştu.
berri d. Çöl.
berriñi Çöllük.
berseri Basucu.
bersif d. Yanıt.
bersif dan Yanıtlamak.
bersoşk Mide ekşimesi.
bersoşki bân Midesi ekşimek.
bertir Daha önceki.
bertîl d. Rüşvet.
ber vi -e doğru, ber vi min bine: Bana doğru gelir.
bervînek d. Kadınların, yün

gelmek, derlemek.
berembillo d. Parabelium marka tabanca.
berê Önce, eskiden. **ji berê da:** Üzun zamandan beri, eskiden beri, öteden beri.
berêberê İlk önce.
berê kembere İlaç olarak da kullanılan bir ot.
berêvare Akşamüstü.
berf d. Kar.
berferatî Fırat nehri kıyısında oturanlara denir.
berga 1 Yaşını geçmiş, döllenne gâgina gelmiş olan dişi siğir.
bergend Karşılık, değir. **ez ê li bergendi** **solên te sê cot gore** **bidim** te: Ayakkabılarına karşılık üç çift gorap vereceğim sana. **Asê bergendi** **deh** **keçika** ye: Asê on kıza bedeldir.
berger d. Yalvarma, yalvarış.
bergeryan Yalvarmak. **ez pir li ber bavê xu geryam, disa ji nenermîji:** Babama çok yalvardım, yine de yunusamadı.
bergîro bkz. "geneg"
bergirtin Hayvanların gebe kalması.
bergîr d. 1) Beygir **2)** İnaçı kadın.
berguhêrk d. Safak öncesi koyun olatması.
berdin (İnsan, hayvan ve bitki için) Olgunlaşmak, görevmek. **(diberide, biberide)**

eğirirken yanlarına takıp iği üzerinde kaydırdıkları kösele parçası.

berwar e. Yamaç.

berx Kuzu.

berxudan Direnmek.

berxudar Berhudar. **berxudar** be: "Hoş geldin" sözüne karşılık olarak söylenir; "hoş bulduk", "safâ bulduk."

berxudarî d. Selamet, esenlik.

berxur d. Koyunların etek kısmında oluşan bir tür kaşıntı hastalığı.

berzendk d. Kol yakası.

berzewac Evlenme çağına gelmiş olan.

berzik d. Etek kılları.

bes Yeter.

bes bûn Yeter olmak.

best d. Derin olmayan vadi.

beşt e. Kalın direk, kiriş.

bet d. Toy kuşu.

beta fiso Bir tür toy kuşu.

betal İşsiz güçsüz, işi olmayan, boşa olan.

betalî d. İşsiz güçsüz olma, boşa olma durumu.

betal kirin Paydos etmek.

betan e. Elbise astarı.

betanî d. Battaniye.

betilandin Yormak, yorgun düşürmek.

betilîn Yorulmak.

betin e. Ana rahmi.

betr d. Şakak.

Bexda d. Bağdat.

bexdadî d. Bir kefiye çeşidi.

bexşîş d. Bahşiş.

bext e. 1) Güvenirlik. 2) Baht, talih.

bextreş Bahtı kara, kötü talihtir.

bextreşî d. Bahtı kara olma durumu, kötü talihlilik.

beyar d. Ekilmemiş arazi.

beyik d. Döven veya benzeri araçların, hayvana bağlanan iki uzun ağacı.

beytar Veteriner.

bez e. İçyağı.

bez d. Koşu.

beza Koşucu.

bezyan Koşmak.

bê Gayrî, -den başka, -siz. **bê lome be:** "Allah saklasın" anlamındaki söz.

bêar Arsız.

bêav Susuz, suyu olmayan.

bêbav Babasız.

bêber Ensiz.

bêbext 1) Bahtsız. 2) Kalleş, hain.

bêbextî d. Kalleşlik, hainlik.

bêcî Yersiz, yeri olmayan.

bêçar Çaresiz, zavallı.

bêçare Çaresiz.

bêçarî d. Çaresizlik.

bêçik d. Ellik, ekin biçenlerin kullandığı ellik aleti.

bêçî d. Parmak. **bêçiya şehdê:** İşaret parmağı. **bêçiya xu di her qulî (qulikê) ra kirin:** Burnunu her işe sokmak.

bêdawî Sonsuz, sonu olmayan.

bêdeng Sessiz, sakin.
bêdengî *d.* Sessizlik.
bêderd Dertsiz, tasasız.
bêdest Elsiz.
bêdê Anasız.
bêdil Gönülsüz.
bêdîn Dinsiz.
bêşl Soysuz, asılsız.
bêguman Şüphesiz.
bêgune Suçsuz, günahsız.
bêhal Halsiz.
bêhawe Biçimsiz.
bêhemd Gayri ihtiyari,
 bilmeyerek, istemeden.
bêhemdî İstek dışı olan,
 bilmeyerek olan, doğal
 olmayan gelişme.
bêheş Sersem, akılsız.
bêheş bûn Herhangi bir neden
 yüzünden zihni karışmak veya
 zekâsı uyuşmak, ne yaptığının
 farkında olmamak, sersem-
 leşmek.
bêheşî *d.* Sersemlik.
bêheş kirin Sersem etmek.
bêhêl Yansız, tarafsız.
bêjin Karışız.
bêjing *d.* Kalbur, elek.
bêjing kirin Elemek, kalburdan
 geçirmek.
bêkar İşsiz.
bêkes Kimsesiz.
bêkesî *d.* Kimsesizlik.
bêkêf Keyifsiz, neşesiz, moral-
 siz.
bêkêr Yararsız, faydasız.
bêlûg *d.* Bölük, askeri bölük.

bêmal Evsiz.
bêmehd Keyifsiz, moralsiz.
bênamûs Namussuz.
bênav Adsız.
bênder *d.* Harman.
bêpar Paysız, mahrum.
bêpî Kolsuz.
bêpîr Soysuz.
bêpîrtî *d.* Soysuzluk.
bêr *d.* Kürek.
bêç *d.* Keileri sağıma sürme işi.
bêç kirin Keçileri sağıma
 sürmek.
bêrê Yolsuz, yolu olmayan.
bêrik *d.* 1) Küçük kürek. 2) bkz.
 "pîl"
bêrim *d.* Küçücük göl.
bêrî *d.* Cep. **bêriya kefen tune:**
 "Para, ölürken götürülmez"
 anlamında cimriler için
 söylenir.
bêrî *d.* Koyun sağımı ve koyun
 sağımının yapıldığı yer.
bêrî kirin Koyunları sağmak.
bêrîvan Koyun sağan kız.
bêr kirin 1) Küremek. 2)
 Koyunları sağıma sürmek.
bêruh Ruhsuz, cansız, beti benzi
 kalmamış olan. **bêruh mayin:**
 Yüzü sararıp solmak, cansız ve
 güçsüz kalmak.
bêrû Yüzsüz, yüzü olmayan.
Bêrût *d.* Beyrut.
bêsem Terbiyesiz, görgüsüz
 kimse.
bêsilme Beslemelik (kimse).
bêsiûd Talihsiz.

bêsi Karların çukur yerleri
 doldurması.
bêş d. Salma, salma parası.
bêşewq Işıksız.
bêşîr Sütsüz.
bêtam Tatsız.
bêtar 1) Aslı astarı olmayan
 yalan, büyük yalan. **2)** Çok iri,
 azman.
bêtilî Parmaksız.
bêtir Daha çok.
bêtirs Korkusuz, korkusuzca.
bêtin Isısız.
bêwec Yüzsüz, uğursuz.
bêwext Vakitsiz.
bêxatir Hatırsız, kıymetsiz.
bêxew Uykusuz.
bêxwedê Allahsız.
bêxwedî Sahipsiz.
bêxwedîti d. Sahipsizlik.
bêxwê Tuzsuz.
bêxwîn Kansız.
bêyom Uğursuz.
bêzar 1) Dilsiz. **2)** Bezgin,
 bikkın.
bêzar bûn Bezmek.
bêzar kirin Bezdirmek.
bêzaro Çocuksuz.
bi ile, Göre, vasıtasıyla.
bi ber xistin (Olumsuz yönde
 birine) Yol göstermek.
bi cî Yerli, yeri olan.
biçûk Küçük.
biçûk bûn Küçülme.
biçûk kirin Küçültmek.
biçûkti d. Küçüklük.
biheş Akıllı, zeki.

bi heve bûn İki şeyin birbirine
 yapışması, birbirine tutturul-
 ması. ("**bi hev ve bûn**"dan)
bi heve kirin İki şeyi birbirine
 yapıştırmak, birbirine tuttur-
 mak. ("**bi hev ve kirin**" den)
bi hev ketin Aralarında anlaş-
 mazlık çıkmak, birbirine
 düşmek.
bi hev xistin İlikleme, birbirine
 tutturmak. **quñçikê xu bi hev**
xe: Düğmelerini ilikle.
bihistin duymak. **bihistina gi**
min bihist...: Duyduğum odur
 ki...
bihîv d. Badem.
bih kirin "Höt" demek, yıldır-
 mak.
bihost d. Karış.
bihost kirin Karışlamak.
bijang e. Kirpik.
bijare Seçkin.
bijartin Ayıklamak.
bijê/bijo çd. Çiş.
bijmar e. Kırkayak.
bijok İmrenen.
bijyan İmrenmek. (**dibiye, bibi-**
je)
bikir Bakire.
bilbil e. Bülbül.
bilbizîq d. Yabani lale.
bilik çd. Pipi.
bilind Yüksek.
bilind bûn Yükselmek, yüksek
 olmak.
bilindî d. Yükseklik.
bilind kirin Yükseltmek, yüksek

etmek.
bilî bûn Oyalanmak, meşgul olmak.
bilô *çd.* Pipi.
bilq-bilq *d.* Fokurdama, fokurtu.
bilqik *d.* Su kabarcığı.
bilqyan Fokurdamak. (**dibilqe**, **bibilqe**)
bilûr *d.* Kaval.
bilûrvan Kavalcı.
bilxur *d.* Bulgur.
bilxurhêr Bulgur öğütme makinesiyle bulgur öğüten kimse, bulgur öğütücüsü.
biyan Oyalanmak, meşgul olmak. **Hêlin bi bûka paçîn dibile:** Hêlin bez bebekle oyalanıyor.
bimbarek Mübarek.
bi min Bence, bana sorarsan, fikrime göre.
bin Alt. **binê xu şil kirin:** Altını ıslatmak. **ji bin:** Altan, dipten. **ji bin da:** (Mecazi) Kökten, temelden.
binav *d.* Dışbudak ağacı.
binçeng *d.* Koltukaltı. **dan binçenga:** Yaltaklanmak, yağ çekmek; koltuğuna vermek.
bindarî *d.* Kadınların toplu bir şekilde ağaç gölgesinde iğ eğirmeleri.
bindest el Altında olan.
binerdik *d.* Yer elması.
binevş *d.* Menekşe.
binê xetê Sınırın öte tarafı.
binge *d.* Temel, esas.

binî alt, **Dip. binî girtin:** (Yemek) Dibi tutmak.
binketin Mağlup olmak. **ew bi ser ketin**, **em jî bin ketin:** Onlar galip geldiler biz ise yenildik.
binkoz *d.* Yeni doğmuş kuzuların altına serilen kurumuş ot, sap vb. şeyler.
binrax *d.* Yere serilen yaygı.
bir *d.* Kısım, grup, sürü.
bira *e.* Erkek kardeş.
bira -sun (emir sözcüğü)
bira bi Olsun! Tamam!
birabir Kardeş götüren, kardeşi kardeşten ayıran, kardeşi baba evinden götüren. (Kadınlar için söylenir.)
birak *e.* Ahbap, dost.
birakose Yüzde dost kalpte hain olan kimse.
bira qe Olsun!
birastî Gerçekten.
birastin Izgara yapmak, kızartmak. (**dibirêje**, **bibirêje**)
biratî *d.* Kardeşlik.
birazê Erkek kardeş çocuğu.
birc *d.* Burç.
birçî Aç. **bi zikê birçî:** Boş mideyle, aç karnına.
birçî bûn Acıkmak.
birçî kirin Acıktırmak.
birçiftî *d.* Açlık.
birek *d.* Testere.
birin Götürmek.
birinc *d.* Pirinç.
biriqandin Parlatmak.

biriqîn Parlamak.
birîn *d.* Yara.
birîndar Yaralı.
birîndar bûn Yaralanmak.
birîndarî *d.* Yaralılık.
birîndar kirin Yaralamak.
birik *d.* Karasaban tutağı.
birnotî *d.* Burunotu.
birq *d.* Katran.
birqonek Parlak.
birrîn Kesmek, biçmek.
birû *e.* Kaş.
birûsîn Işıldamak. (**dibirûse**,
bibirûse)
birûsk *d.* 1) Yıldırım. 2) Alnın
ortası, iki kaş arası. **li birûska**
eniya wî xistin: Alnının
ortasına (çatına) vurmak.
bi ser ketin Yenmek, mağlup
etmek. **ez bi ser wî ketim:**
Onu yendim.
bi ser xistin Yenmek, mağlup
etmek, başarmak. **min bi ser**
wî xist: Onu mağlup ettim.
min bi ser xist: Başardım.
bisilman Müslüman.
bisilmantî *d.* Müslümanlık.
bisk *e.* Zülûf.
bismîla Bismillah.
bist Sağ, esen, zinde.
bişkafin (Dikiş) Sökmek.
(**dibişkive**, **bibişkive**, **bişkafin**)
bişkivandin (Dikiş) Sökmek.
(**dibişkivîne**, **bibişkivîne**)
bişkivîn (Dikiş) Sökülmek.
bişkofk *d.* Dügme. (bkz.
"qunçik")

bişkul *d.* Keçi, koyun ve deve
dışkısı.
bi te Sence, sana göre, fikrince.
bitir 1) Olgun (daha çok
yetişmiş olan bitki, hayvan) **2)**
Saygısız, terbiyesiz kimse.
bitir bûn Olgunlaşmak,
yetişmek.
biv/bive/bivitê Küçük çocukları
ateş vb. tehlikeli şeylerden
uzak tutmak için kullanılan
sözcük.
bivir *d.* Balta.
bixaltî *e.* Teyze oğlu.
bixawî *d.* El ve ayak bileği.
bizaştîr *d.* Meleş.
bizdandin Ödünü koparmak.
bizdyan Ödünü kopmak.
bizin *d.* Keçi.
bizir Bezir.
bizmar *e.* Çivi.
bizmik *e.* Koyun ve keçi yavru-
larının süt emmesini önlemek
için ağızlarına takılan tahta
çubuk, bir çeşit burunsalık.
bizmikê kon Çadırın parçalarını
birbirine tutturmakta kullanılan
ve bir çeşit düğme görevi
yapan tahta çubuklar.
bizorê Zorla, güçbela, zar zor,
zoraki.
bî *d.* Söğüt ağacı.
bî Dul.
bîh *d.* Kaparo, peşinat.
bille Billahi.
billeheq Haksız yere.
billesebeb Sebepsiz yere.

dikeve: Vatan aklına
 geldiğinde gözlerim yasarıyor.
bi bira wi xistin: (Ona)
 Anımsatmak. **ji bira wi cün:**
 Unutmak, hatırlamamak, aklın-
 dan çıkmak. **té bira min naye**
birá min: Bildim bileli,
 kendimi bildim bileli.
birá bün Unutulmak. em ji bira
bün: Unutuldu.
birá kirin Unutmak.
bir anin Akla getirmek, anmak,
 hatırlamak.
birawir Resit.
bir birin Akıl etmek, hatırlamak.
te sol an? na, min get bira
wira nebir: Ayakkabı getirdin
 mı? hayır, onu hiç akıl
 edemedim.
bir bün Akıl etmek, çevresinde
 olup bitenleri, doğrunu yanlış
 anlamaya başlamak. **ez idi**
birá her tıştı dibim: Benim
 herşeye aklım eriyor artık.
birik d. Küçük kuyu.
birí d. Özlem, hasret.
birí kirin Özlemek.
biröv d. Sedef hastalığı.
birst d. Süre, zaman, kısa zaman
 parçası.
birst e. Yirmi.
birstan e. Bostan.
birstik Bir süre, kısa bir süre.
birvil d. Burun. birvıla xu
hilkirin: Beğenmemek,
 küğümsemek, "burun kavr-
 mak."

bin d. 1) Koku. bin ketin: İçine
 koku düşmek, kokusmak. **šina**
fisa bi ser xistin: Yenmek,
 fena mağlup etmek; "duman
 etmek", **bin ü buxar:**
 (Hamam, banyo mutfak vb.
 yerlerde) Buharla karışık
 bunaltıcı kokular. 2) Soluk,
 nefes. **šina wi çikandin:**
 Nefes alıp veremez duruma
 getirmek, nefesini kesmek.
šina wi çikyan: Nefes alıp
 veremez duruma gelmek,
 nefessiz kalmak, nefesi
 kesilmek. **šina wi fire bün:**
 Sıkıntısı, tasası dağılmak; içi
 rahat etmek, içi ferahlamak.
šina wi nehatin ber wi: Nefes
 alamamak. **šina xu fire girin:**
 Gönünlü ferah tutmak. **šina xu**
girin: Dinlenmek. **šina xu**
teng kirin: Kızmak, öfkelen-
 mek, sinirlenmek.
şinfire Gönü ferah, rahat,
 tahammülli.
şinfireyi d. Gönül ferahlığı,
 tahammülli.
şin kirin Koklamak.
şinteng Asabi.
şintengi d. Asabılık.
şinvedan Hızlı hızlı soluk alıp
 vermek.
şir d. 1) Kuyu. 2) Şuurlu, bilinç,
 us. **bi bira wi ketin/keşin bira**
 wi: Akına düşmek, aklına
 gelmek. **gava welat bi bira**
 min dikeve hêşir bi çavê min

bo için.

boçik *d.* Kuyruk ve kuyruk sokumu.

boçikî Bel kayması olan kimse.

bolvir Savurgan.

bolvirî *d.* Savurganlık.

bona için.

boncî Süs köpeği, fino.

boraq *d.* Kurban bayramında kesilen kurban.

borê qer Kürt mitolojik masallarında adı geçen bir at.

borî *d.* Boru

bor kirin Dürmek. **libûnkar kulava bor dike**: Keçeci keçeleri dürüyor.

boş Bol.

boş bûn Bol olmak.

Bota Botan aşireti, Botanlılar.

botî: Ufak yapılı keçî.

Botî Botan aşiretine mensup olan kimse, Botanlı.

boxe *e.* Kısırlaştırılmamış öküz.

boyax *d.* Boya.

boyax kirin Boyamak.

boz Açık sarıya çalan renk.

bozik Sarışın erkek.

bozo Sarışın erkek.

buha *e.* Fiat, eder.

buha Pahalı.

buha bûn Pahalılaştırmak.

buha kirin Pahalılaştırmak.

buhar *d.* Bahar.

buhartin *bkz.* "buhurandin"

buhayî *d.* Pahalılık.

buho *çd.* Böcek.

buhuk *d.* Böcek.

buhur *d.* Akarsu geçidi.

buhurandin Geçirmek.

(**dibuhurîne**, **bibuhurîne**)

buhurîn Geçmek.

bujî *d.* Yele.

burxî *d.* Vida.

buxçe *d.* Bohça.

buxt *d.* İftira.

buxtan *d.* İftira.

bûk *d.* Gelin. **bûka paçîn**

Bezden yapılmış oyuncak bebek.

bûkik *d.* Gözde oluşan arpacık.

bûktî *d.* Gelinlik, gelin olma durumu.

bûm Baykuşun bir çeşidi

bûn Olmak. **bû birq û birûsk**:

Kaybedilen (veya kaybolan)

birşey bir türlü bulunamamak;

"sanki yer yarıldı da içine

girdi." **bûn kenê xelkê**: El

aleme alay konusu olmak. **bûn**

merî: Bir kimse, kendini

yetiştirip topluma yararlı duru-

ma gelmek; adam olmak. **bûn**

mina barûtê: Aşırı kızmak.

bûr-bûr *d.* Feryat.

bûrîn *d.* Feryat, feryat etme.

bûryan (İnek ve öküz)

Böğürmek. (**dibûre**, **bibûre**)

bûtbût *bkz.* "dîksilêman"

bûyin Olmak.

cab *d.* Yanıt, cevap.

cab dan Yanıtlamak.

cabhazir Hazırcevap kimse.

camêr Centilmen, alicenap.

camêrî *d.* Centilmenlik.

can *e.* 1) Can, ruh. 2) Vücut.

bira canê te sax be: Çeşitli kayıplar karşısında "sen sağsın ya, önemli olan bu" anlamında teselli sözü; "canın sağ olsun!"

çik û can: Capcanlı, taze,

zinde. **ji canê xu aciz bûn:**

Canından bezmek. ölümü göze alacak kadar sıkıntı içinde olmak, canından bezmek, canından usanmak. **min canê xu li erdê nedîye:** Bu sıkıntıya katlanmaya, bu tehlikeye atılmaya hiç niyetim yok; canımı sokakta bulmadım.

can Genç, taze, zinde.

canbaz Hayvan tüccarı.

canbazî *d.* Hayvan tüccarlığı.

can dan Can vermek.

canfeda Canını feda eden.

cange *e.* Dana.

cangiran Ağır canlı, üşengen.

cangiranî *d.* Ağır canlılık, üşengenlik.

canik Hanımefendi, terbiyeli ve münasip bayan.

canî *d.* Gençlik.

cankos Zangoç, çan.

canzerik *d.* "zerik" denen böceğin insan ve özellikle koyunlara bulaştırdığı sarılık hastalığı.

canzerkî Sarılık olmuş koyun.

car *d.* Defa, kez, sefer.

carê/carkê: Bir sefer

("carkê"den). **cara berê:**

Geçen sefer. **cara di:** Geçen sefer. **pir cara:** Çoğu kez.

cara Hiçbir zaman, asla. **min**

cara jê ra tiştik xirab nego:

Asla ona kötü birşey demedim.

car car Bazı bazı.

carcim *d.* İşlemeli kilim.

cardi Yine, bir daha.

caris Haşin, arsız.

carna Bazen.

carût *d.* Soba vb. için kullanılan küçük kürek.

caw *e.* Bez.

cawîn Bezden yapılmış olan.
cax *d.* Parmaklık, çağ.
cax kirin Parmaklıklı hale getirmek.
caxkirî Parmaklıklı, çağlı.
ce *e.* Arpa.
cebar Kırık çıkık hekimi.
cebilxane *d.* Cephane.
cebirandin Kırık çıkık organları onarmak, kaynaştırmak.
cebirîn Kırık çıkık organların onarılması, kaynaşması.
ceft *d.* Deri boyamada kullanılan bir ağaç kökü.
cehcek *d.* Çöreğe katılan bir bitki.
cehde *d.* Cadde.
cehdû *d.* Cadı.
cehemand/in *bkz.* "cehni-
mandin"
cehemîn *bkz.* "cehnimîn"
cehnimandin Gebertmek.
cehnime *d.* Cehennem. **cehnima wî kirin**: "Defolup gitmek, cehenneme gitmek, cehenneme kadar yolu olmak" anlamında öfke sözü. **cehnima wî kiriye**: (Onun) Cehenneme kadar yolu var.
cehnimî Cehennemlik.
cehnimîn 1) Cehennem olmak, defolup gitmek. 2) Gebermek.
cehnî Tay.
cehtirî *d.* Kekik otu.
celb *d.* Çamur.
celewî *d.* Atlarda oluşan ölümcül ruam (sakağı) hastalığı.

cem Nezd, yan.
cem Yükün bir tarafı, denk.
cemed *d.* Buz.
cemidandin Dondurmak.
cemidîn Donmak.
cem kirin Yüğü denk hale getirmek.
ceml *d.* Cemre.
cenan Yarıcı, ortakçı.
cenanî *d.* Yarıcılık, ortakçılık.
cendirme Jandarma.
ceng *d.* Savaş, cenk.
cengawer Cengaver.
ceng kirin Savaşmak.
ceribandin Denemek, sınamak.
cewahîr Değerli taşlar.
cewr *bkz.* "cewrik"
cewrik Köpek ve tazı gibi hayvanların yavrusu.
ceyran *d.* Elektrik, cereyan.
cezer Arpaların sararma zamanı.
cebkbêsan Yankesici.
cênîg *d.* Favori.
cêwî İki.
cibe *d.* Cüppe.
cihdan *e.* 3 Yaşındaki erkek deve.
cihê Ayrı.
cihê bûn Ayrılmak.
cihê kirin Ayırmak.
cihîz *e.* Çeyiz.
cihûd Yahudi.
cil *d.* Yaygı, çul vb. şeyler.
cil *e.* Giysi.
cilêt *d.* Jilet.
cilik *d.* Yaygıcık, küçük çul vb. şeyler.

cılık *e.* Giysicik.
cilq Cıvık (kimse).
cilqî *d.* (İnsan için) Cıvıklık.
cilqîn Tokat vururken çıkan ses.
cil û caw *e.* Manifatura.
cilûq *e.* Erkek hindi.
cimbûş *d.* Cümbüş.
cimêli *bkz.* "devşewitî"
cin *e.* Cin. **bi cina ketin:** Cin çarpmak. **cin taviî digê zara:** Cinler çocukları çok çabuk çarpar. **cin pê girtin:** Cin çarpmak.
cinawir *e.* Canavar.
cinaze *e.* Cenaze.
cindar Cinli, cin çarpmış olan.
cinet *d.* Cennet.
cinetî Cennetlik.
cinh *e.* Ucu kalın (dövüş için kullanılan) sopa.
cino *e.* Cinli, cin çarpmış olan erkek.
cir (Birinin) Öfkesini yatıştırma, öfkesini dindirme.
cir *e.* Su testisi.
cirbûh İri sıçan.
cirdîxezal Kuş yavruları ve küçük fareleri yiyerek beslenen iri bir tür sıçan.
cirdon *e.* Sıçan.
cirîng Tokat sesi. **cirîngî jê anîn:** Tokat şaplatmak, (şamar) vurmak (sesli bir şekilde.)
cirm *d.* Cereme, suç bedeli, ceza.
cisn *e.* Cins, tür.
civandin Yığılmak, bir araya

getirmek.
civyan Yığılmak, bir araya gelmek.
cixare *d.* Sigara.
cixcix *d.* Jelatin.
cixilandin Öfkelenmek, kızdırmak. (**dicixilîne**, **bicixilîne**)
cixilîn Öfkelenmek, kızmak. (**dicixile**, **bicixile**)
cixîz *d.* Çizgi.
cixîz kirin Çizmek, çizistirmek.
Cizîr *d.* Şırnak'ın Cizre ilçesi.
cizlawît Eskiden giyilen bir tür lastik ayakkabı
cî *e.* Yer. **bi cî bûn:** Yeri bulunmak, yeri tespit olmak. **bi cî kirin:** Yerini bulmak, yerini tespit etmek. **ciyê ar lê tune be dû jê ranabe:** "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz". **cî cî:** Yer yer. **cî dan:** Yer vermek. **cî girtin:** Yer almak. **cî bi cî:** Yer yer. **di cî da:** Anında, yerinde. **di cî xistin:** Yerine koymak, yerine oturtmak. **ez ê derî di cî xim:** Kapıyı yerine oturtacağım. **li ciyê rehetî:** Boş yere, gereksiz yere, durduk yerde.
cîger *d.* Ciğer.
cîmêr Ergenlik çağına girmekte olan erkek çocuk.
cînciq *d.* İncik boncuk.
cîq Çocukla oynarken gözler bir süre kapatılıp aniden açılarak söylenen sözcük.

cîq *d.* Karkuşu.

cîran Komşu.

cîranbehecî Komşu çatlatan,
komşu kıskandıran (giysi vb.
şeyler için söylenir.)

cîrantî *d.* Komşuluk.

co *d.* Kanal, ark.

col Koyun sürüsünden bir grup.

comerd Cömert.

comerdî *d.* Cömertlik.

cot Çift, "tek" in karşıtı.

cot *e.* Ekim işi, toprağı işleme.

cotarî Çiftçi.

cotik İki.

cot kirin Çift sürmek.

cuher *e.* Atın yem torbası.

culhet *d.* Cesaret.

curn *e.* Kurna (soku.)

cuzbe *d.* Zikir. **bi cuzbê ketin:**
Tanrı'nın adını art arda tekrar-
layıp kendinden geçmek,
zikretmek.

cuzdan *e.* Cüzdan.

cû Tavuklara yem vermeye
çağırırken söylenen sözcük;
"bili bili."

cûcî/cûcû *çd.* Tavuk.

cûm *d.* Sakız kalıbı.

cûn Haki renk.

cûnik *bkz.* "cûn"

cûre Bodur, kısa.

cûyin (Ağızda) Çiğnemek.

cûnî *e.* Dibek taşı.

ça Ne kadar, ne kadar da, ne de
ça rind e!: Ne kadar da
güzeldir! ("çuqa"dan "ça"ya
dönüşmüş.)

çaħm Bence, galiba, bana
sorarsan.

çakêt *e.* Ceket.

çakil Ucu eğri sopa.

çakûç *e.* Çekiç.

çakût *bkz.* "çakûç"

çal *d.* Çukur.

çalik *d.* Çukurcuk.

çalim *d.* Afi, caka. **çalim firothin:**

Caka satmak.

çalmış Sakar.

çandin Ekmek, ekin ekmek.

çandır *d.* Çadır.

çanqal *d.* Çengel.

çanqal kirin Çengellemek.

çapik *d.* Ağaçtan yapılmış kap

çaqmaq Tüfek horozu.

çaqo *bkz.* "kêr"

çar *e.* Dört. **bi çar çava giryan:**

"İki gözü iki çeşme" ağlamak.

çaralî Dört taraf.

çardax *d.* Çardak.

çarde *e.* On dört.

çare *d.* Çare, çözüm.

çargoşe Dörtköşe, dörtgen.

çarik *d.* Kadın başörtüsü.

çarik *d.* Dörtte bir, çeyrek.

("çaryek"ten)

çarmêrkî Bağdaş oturma şekli.

çarnig Dört ayaklı.

çarox *d.* Çarık.

çarparsû Azıdışi.

çarpî Emekleme, dört ayak

üzerinde yürüme. **bi çarpiya**

dimeşe: Emekleyerek yürüyor,

dört ayak üzerinde yürüyor.

çarsibe Öbür gün değil daha
öbür gün.

çarsid *e.* Dört yüz.

çarşef *d.* Çarşaf.

çarşemî *d.* Çarşamba.

çarşî *d.* Çarşı. **Çarşya Şewitî:**

Diyarbakır'ın Balıkcılarbaşı

seminde bulunan ünlü bir

çarşı.

çav *e.* Göz. **çav berdan:** Göz

koymak, göz dikmek. **çav**

kirin: Gözle işaret etmek; göz

etmek. **min çav kir wî:** Ona

göz ettim. **çav qurç kirin:**

Göz kırmak. **çav lê**

gerandin: (Bir şeye)

Üstünkörü bakmak, şöyle bir

bakmak; göz gezdirmek. **çavê**

te ronî!: "Seni sevindiren olay

kutlu olsun; gözün aydın!"

anlamında. **çavê wî bar**

nebûn: Gözü doymamak. **çavê**

wî birrîn: Gözü kesmek. **çavê wî lêketin:** Bir şeyi rastgele görmek, "gözüne ilişmek". **çavê wî li rê mayin:** Sevilen bir kimseyi özlemle beklemek; gözü yolda kalmak. **çavê wî rijyan:** Gözü yaralanıp kör olmak; gözü akmak. **çavê wî tirsandin:** Yıldırım, gözünü korkutmak. **çavê xu jê nektan:** Gözlerini üzerinden ayırmamak, (ona) gözlerini dahi kırpmadan devamlı bakmak. **di bin çava ra:** Göz altından. **ji çava da ketin:** Gözden düşmek. **min çavê te xwaro/ê:** Okşamalık olarak kullanılır.

çavbeloq d. Dikenli bir bitki.
çavbeloq Patlak gözlü.
çavbirçi Açgözlü.
çavbirçîti d. Açgözlülük.
çavçirtonek d. Saklanbaç oyunu.
çavhişin Mavi gözlü.
çavik d. Gözlük.
çavî d. Gözenek.
çavînok Nazar sahibi, nazar değdiren kimse.
çavînokî Nazar değmiş olan.
çavînokî kirin Nazar değdirmek, nazara uğratmak.
çavnezerî Nazar sahibi.
çavnûtik Kenegöz.
çavpeqle Bakla gözlü kimse.
çavqûnde Fasik.
çavreş Kara gözlü.
çavsor Gözünü kan bürümüş olan, belalı kimse.

çavtêr Tokgözlü.
çavtêrî d. Tokgözlülük.
çavtirsayî Gözü korkmuş olan.
çawa Nasıl.
çawîş Çavuş.
çax d. Zaman, çağ. **çaxa dîk birçi dibe erse bi birê dikeve:** İnsanlar yoksunluğunu çektikleri şeyler için olmayacak kuruntulara kapılır. **di çaxa (...)** **ra:** -nin yaşlarında. **Eyşik di çaxa Miho ra ye:** Eyşik Miho'nun yaşlarındadır.
çaxa bkz. "çaxka"
çaxka -diği zaman. **çaxka tu çû:** Sen gittiğinde.
çaydan e. Demlik.
çayxane d. Çayhane.
Çebaxçûr d. Bingöl ili.
çeç çd. El.
çefî d. Kefiye.
çehço çd. Göz.
çek e. Giysi.
çekem d. Bir cins çam.
çekur e. Eskimiş ve işe yaramaz hale gelmiş olan tulum.
çek û çol Giysi, pılı pırtı vb. şeyler.
çel d. Bir bebek hastalığı.
çel e. Kırk. **çelê wê/wî qedyan:** (Lohusa, bebek, ölü için) Doğum ya da ölümünün üzerinden kırk gün geçmek.
çele d. Ocak ayı.
çeleng Hoş, zarif, çevik.
çelepaş d. Kasım ayı.
çelepêş d. Ekim ayı.

çelîn Lohusa.

çelînî *d.* Lohusalık.

çelpandin (Köpek yemek yerken) Şapırdatmak.

çelp-çelp *d.* Şapırtı.

çelqandin Çalkalamak.

çelqyan Çalkalanmak.

çeltûg *d.* Çeltik.

çelziman Dilli, konuşkan.

çem *e.* Nehir. **çem û çem:**

Tümden, hiç geri gelmemecesine.

çemçik *d.* Derin kepçe.

çeml *e.* Kap vb. şeylerin kulpu.

çend Kaç, birkaç. **çend ro di wê**

da: Birkaç gün sonra. **Çendakî:**

Bir süre, bir süreliğine.

Hêlin bira çendakî li mala

me bimîne: Hêlin bir süre

bizim evde kalsın.

çeng *d.* Doldurulmaya hazır durumdaki avuç.

çenge *d.* Çene. **çenge avêtin:**

can çekişmek, azraille

pençeleşmek. **çenge davêje:**

Can çekişiyor, azraille

pençeleşiyor.

çep 1) Sol. **2)** Sapa, ters.

çepel Pis, murdar.

çepik Alkış. **li çepika xistin:**

Alkış çalmak.

çepil *e.* Kol.

çepo Solak (erkek.)

çeporasto Çapraz, çaprazlama.

çeqel *e.* Yengeç.

çeqilmast *d.* Yoğurda su katarak oluşturulan ayran.

çer Nasıl.

çerçî Gezgin satıcı, çerçi.

çerçife *d.* Çerçeve.

çerçiftî *d.* Gezgin satıcılık.

çerez *d.* Çerez.

çerez kirin Çerez yemek.

çergî -i gibi, nasıl ki ... **çergî**

ket, mir: Düştüğü gibi öldü.

çerixandin Döndürmek,

çevirmek. (**diçerixîne, biçerixîne**)

çerm *e.* Deri.

çermandin Deriyi bıçak veya

benzeri bir şeyle yüzmek.

(**diçermîne, biçermîne**)

çerm kirin Deriyi bıçak veya

benzeri bir şeyle yüzmek. (*bkz.*

"çermandin")

çerx *d.* Çark, torna.

çerx kirin Çarka vurmak.

çetinî *d.* Zorluk.

çetlastik *d.* Çatallastık.

çewal *e.* Çuval. **çewalê geltikî:**

Bir çeşit çuval. **çewalê nîkê:**

Bir çeşit çuval.

çewlîg *d.* Hafif çimenlik.

çewt Eğri, ters, çarpık.

çewt bûn Eğri olmak, ters

olmak, çarpıklaşmak.

çewtî *d.* Eğrilik, terslik, çarpıklık.

çewt kirin Eğri etmek, çarpık

hale getirmek.

çewto mewto Eğri büğrü, çarpık

çurpuk, ters.

çexşûr *d.* Yiyilebilen bir bitki.

çê İyi.

çêbûn Yapılmak, oluşmak, iyi olmak, düzgün olmak.
çêkirin Yapmak, oluşturmak. **bi çêkirin dan/dan çêkirin:** Yaptırmak.
çêkirî Yapılmış olan, mamul.
çêle Yavru.
çêlik Yavru.
çêlkew Keklik yavrusu.
çêlrû Terbiyesiz.
çêrandin Otlatmak.
çêre *d.* Otlak.
Çêrmûg *d.* Diyarbakır'ın Çermik ilçesi.
çêryan Otlamak.
çêtir Daha iyi.
çêtir kirin Daha iyi etmek.
çêti Et parçası. **çêti ji hev kirin:** Birbirini kıyasıya dövmek, birbirini perişan etmek veya bir-biriyle çok sert bir biçimde dalaşmak.
çêti kirin Eti parçalamak.
çêyi *d.* İyilik. **çêyiya Keja ye, li pişt Mila ye:** İyiliği biz yaptık, karşılığını başkası aldı.
çi Ne. **çi çax:** ne zaman. **çi feyde:** Artık geçmişte kalan bir durum karşısında, öne sürülenin ya da istenenin geçersizliğini, işe yaramzlığını göstermek için söylenir; ne fayda! **çi heye, çi tune ye?:** Hangi haberler, ne gibi havadisler var? ne var, ne yok? **çi heyf:** Çaresi yok, elden ne gelir, ne çare.

çiçik *d.* Meme.
çiço *çd.* Meme.
çiftexas Patiska.
çikandin (Su kaynağı, çeşme vb. yerlerin suyunu) Kurutmak.
çik kirin (Direk, ağaç vb.) Dikmek.
çikos Cimri.
çikosî *d.* Cimrilik.
çikyan (Su kaynağı, çeşme vb. yerlerin suyu) Kurumak.
çilek Pisboğaz.
çilekî *d.* Pisboğazlık.
çileqe Geveze.
çileqî *d.* Gevezelik.
çilfis Hırsız.
çilfisandin Çalmak, aşırnak. (**diçilfisîne, biçilfisîne**)
çilfisi *d.* Hırsızlık.
çilik *d.* Kadın cinsel organı.
çilk *d.* Damla.
çilkandin (Sıvı vb.) Sıçratmak.
çilkyan (Sıvı vb.) Sıçramak.
çilm *bkz.* "liçik"
çilmisandin Soldurmak, soluklaştırmak.
çilmisîn Solmak, soluklaşmak.
çilmo *bkz.* "liço"
çilo *e.* Yaprakları dökülmemiş olan ağaç dalları.
çilope *bkz.* "çilo"
çim *e.* Uç.
çima Neden, niçin.
çimaq *e.* Ateş yakmada kullanılan bir cins taş.
çimik *e.* Uç.
çind Zıplama, sıçrama. **xu çind**

kirin: Zıplamak, sıçramak.
çingîn Şingirtı. **çingînî jî tasê hat:** Tas şingirdadı.
Çingûş *d.* Diyarbakır'ın Çüngüş ilçesi.
çinîn Biçmek, ekin biçmek.
(diçine, biçine)
çip-çip *d.* Suyun damlama sesi.
çipisk *d.* Fiske.
çiq "Tık" tesî.
çir *d.* Bir yudumluk sıvı.
çir Diri, zinde.
çira Neden, niçin.
çirandin Yırtmak. **(diçirîne, biçirîne)**
çiravk *d.* Su kaynağı.
çirçirî kirin Yırtmak ve parça parça etmek.
çirçirk *d.* 1) Cırcırböceği. 2) Hallaçhane.
çire *d.* Çira.
çirge *bkz.* "çiravk"
çirik *d.* Küçük su kaynağı.
çirî *d.* Meme ağzı, meme deliği.
çirni Zayıf ve kara kuru kimse.
çironek *d.* Su oluşu, çörten.
çirtik 1) Hafif kadın, hoppa kadın. 2) Parmak şaklatma.
çirtim *d.* Salkımdan bir parça, salkım parçası.
çirt û virt *bkz.* "tirt û virt"
çirûsîn Parıldamak.
çirûsk *d.* Parıltı.
çiryan Yırtılmak.
çist Canlı, hareketli, zinde.
çişo *çd.* Çişo.
çito Nasıl.

çitonî Nasıl, ne şekilde.
çiv *d.* 1) Zikzak. 2) Hile, oyun, düzen.
çivandin Büzmek. **(diçivîne, biçivîne)**
çiv û dolab Hile, düzen, dala-vere, üçkâğıt.
çixe İneği sağırma sürerken söylenen sözcük.
çixir *d.* Karda açılan yol.
çixlik *d.* İçi kof çıkan kurumuş nohut.
çiya *e.* Dağ.
çiyayî Dağlı.
çizirik *d.* Kuyruk yağı veya içyağının eritilmesinden sonra geriye kalan posası.
çizirîn Sızmak, su sızmak.
(diçizire, biçizire)
çiz kirin *çd.* 1) İşemek. 2) Yakmak.
çişik Az.
çik *d.* Uzun namlulu bir çeşit silah.
çik Şey.
çiksayî Apaçık (hava.)
çikufte *d.* Çiğköfte.
çimen Çimen.
çip *d.* Baldır.
çiprût Çıplak bacaklı.
çir Kayısı kurusu.
çît *d.* 1) Çadırların etrafına dikilen çubuklar. 2) Bezden kadın başörtüsü.
çivandin (Kurşun) Vınlamak.
çiv-çiv *d.* Vınlama.
çixsor *d.* Yiyilebilen bir bitki.

ço *e.* Sopa.

ço Eşek, katar gibi hayvanlara hızlı yürümeleri için söylenen sözcük.

çoçik *d.* Derin kepçe.

çoço *çd.* Eşek.

çog *d.* Diz.

çoganî Çökerek, dizüstü.

çogerî Dizleri tutmaz olan.

çogerî bûn Dizleri tutmaz olmak.

çol *d.* Çöl, kır, kırsal alan. **çol û pol:** Çöl, kır. **çol û çepel:** *bkz.* "çol û pol"

çolbir *d.* Kestirme yol.

çolik Bir sürü, pek çok. **çolik peya:** Bir sürü erkek. **çolik zarê hûr:** Bir sürü ufak çocuk.

çoqal Eli sakat kimse.

çoqal bûn Eli sakat olmak.

çoqalî *d.* Eli sakat olma durumu.

çoqal kirin Elini sakat etmek.

çort Kaba, kırıcı (söz.)

çortan *e.* Çökelek kurusu.

çortanî *d.* Çökelek kurusundan yapılan bir tür kışlık ayran çorbası.

çuqa Ne kadar.

çuqas *bkz.* "çuqa"

çurmiş bûn *bkz.* "rizyan"

çurûg Çürtük.

çuxur *d.* Tezek kalıbı.

çûç! *çd.* Otur!

çûçik Küçük.

çûçik *d.* Serçe, serçegiller.

çûçî kirin *çd.* Oturmak.

çûk *d.* Kuş.

çûk Küçük.

çûktî *d.* Küçüklük.

çûn Gitmek. **çûn destê (...):** (...) elini öpmek. **çûn heyfa bavê**

qûna dê dan ser: Daha iyi şeyler elde etmeye çalışırken

elindekini de kaybetmek; "Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmak" **çûn**

rehmetê: Rahmetli olmak,

vefat etmek. **çûn sala xu:**

(Çocuk) Bir yaşını doldurmak.

çûn ser qismetê xu: (Gelin

olacak çağa gelmiş kız)

Kocaya varmak, kısmeti çıkıp

evlenmek. **çûn zora wî:**

Ağırına gitmek, gücüne git-

mek.

çûr Bir koyun çeşidi.

çûyin Gitmek.

çûz-çûz *d.* Sıçan, fare gibi hay-

vanların çıkardığı ses.

dabançe *d.* Tabanca.
daçikandin Bağ, bahçe ekimi.
 (dadiçikîne, daçikîne)
daçivandin Büzme. (dadiçivîne,
 daçivîne)
daç kirin Dikmek, dik duruma
 getirmek.
dadan 1) Ateş yakmak.
 2) Kapmak.
dager *d.* Dönme, sapma.
dagerandin Döndürmek.
dageryan Dönme, sapmak.
dagirtin 1) Doldurmak. 2)
 Salamura yapmak. (diya min
 penêr dadigre, meta min jî
 isota dadigre)
dagirtî Soldurulmuş olan.
dahatin İnmek.
dak *d.* Anne.
daketin İnmek.
daketî İnik, inmiş olan.
dakirin Sokmak, hapsedmek.
daliqandin Asmak. (didaliqîne,
 bidaliqîne)
daliqandî Asılı, asılmış olan.
daliqîn Asılmak. (didaliqe,
 bidaliqe)
damarî *d.* Üvey anne.
damîş bûn Dayanmak.
dan *e.* 1) Dövülmüş buğday. 2)
 Günün üçte biri, öğün.
dan Vermek. **dan ber gulla:**
 Kurşun yağdırmak. **dan bin**
çenga: Pohpohlamak, yağ çek-
 mek. **dan bin pihîna:** (Birini)

Tekmeyle dövme. **dan dest:**
 Ele vermek, yakalatmak. **Beko**
ez dam dest: Beko beni ele
 verdi, yakalattı. **dan pê:** Ardına
 koyulmak, takip etmek, peşinden
 gitmek. **dan rê:** Yola koyulmak:
dan rû: Kabahatini, kusurunu
 yüzüne karşı söyleyip ayıpla-
 mak; yüz(ün)e vurmak. **dan**
sûndê: Yemin ettirmek.
dangî *d.* Kuzuları emzirme
 zamanı.
danhûrk *d.* Dövülmüş buğdaydan
 arta kalan ufak, kırık vb. kırın-
 tısı.
danizilandin Süzmek. (dadi-
 nizilîne, danizilîne)
danizilîn Süzülme. (dadinizile,
 danizile)
danîn 1) Bırakmak. 2) Kurmak.
danîştin 1) İnmek, yere konmak.
 2) Dinmek, sakinleşmek, yatış-
 mak.
dan kirin Kuzuları emzirmek.
dankut *e.* Buğday döveceği.
danok *d.* Dişbuğdayı.
danrijî *d.* Dövülmüş buğdaydan
 yapılan yağsız pilav.
daqultandin Yutmak.
 (dadiqultîne, daqultîne)
dar *d.* Ağaç.
dar *e.* Sopa, çubuk vb. şeyler.
darbest *d.* Sedye.
darçîn *d.* Tarçın.
darda kirin Asmak.

darê dunyayê Darıdünya.
darê zorê Kaba kuvvet.
darik e. Sigara ağızlığı.
darîn Ağaçtan yapılmış olan.
darloq e. Dam loğunu çekmeye
 yarayan üçgen ağaç.
darmoqe d. Darbuka.
darniklok Ağaçkakan.
das d. Orak.
daşir d. Hela, kenef.
daşîr d. Süt anne.
daş kirin Yün taramak.
daw d. 1) Koyun kuyruğu. 2)
 Elbisenin etek bölümü.
dawet d. Dügün. **daweta ruvî:**
 Hava güneşliyen bastıran
 yağmur.
dawî d. Son.
dawrivandin Süzmek.
(dadiwrivîne, dawrivîne)
dawrivîn Süzülmek. **(dadiwrive,**
dawrive)
dawşandin Silkelemek, çırpmaq.
(dadiwşîne, dawşîne)
daxistin İndirmek.
dax kirin d. Dağlamak.
daxme Dama.
dayê Anaya hitap şekli.
dayik d. Anne.
dayin Vermek. **dayina Xwedê:**
 Allah vergisi.
de Haydi. **de ji xu ra ha!:**
 Hoppala! Buyur bakalım!
debar d. Geçim.
debax d. Dabak.
debax kirin Dabaklamak.
debirandin Darındırmak. (dide-

birîne, bidebirîne)
debirîn Barınmak. **(didebire,**
bidebire)
debo e. Bidon.
def d. Davul.
defin kirin Defnetmek.
deh e. On.
dehdeh çd. At.
dehf d. At, katır gibi hayvanların
 uzun kuyruk kılları.
dehfik d. Kuş tuzağı.
dehf kirin Defetmek.
dehful bela Def-i bela.
dehl d. Böğürtlen ormanı.
dehş bkz. "dehşik"
dehşik Sıpa.
dehw d. Dava.
dehwî Davalı.
dehw kirin Bir şeyin davasını
 gütmek, iddiasında bulunmak,
 istemek.
dek Hile, aldatma.
dek û dolab Hile, düzen, katakulli,
 dalavere.
delal Aziz, sevgili, değerli, güzel.
delafî Şımarık.
delav d. Çok ufak göl, gölcük.
deling Kadınların giydiği uzun
 don, şalvar vb. paçası. **daw û**
deling hilkişandin: Bir işe gir-
 işmek için hazırlanmak; paçaları
 sıvamak.
delme d. Topaç.
delo d. Beştaş oyunu.
delxe d. 1) Moral, keyif, neşe. 2)
 Alay, istihza, dalga. **delxê xu pê**
derbas kirin: (Onunla) Alay

etmek, dalga geçmek.
delyan (Mide açlıktan) Kazınmak.
 (didele, bidele)
dem *d.* Zaman.
dendik *d.* Çekirdek.
dendî Dilim, tane.
deng *e.* Ses. **bê deng û hes:** Sessiz sedasız bir şekilde. **deng girtin:** Ses almak, ses kaydetmek.
dengê defê ji dûr ve xweş e: "İşin içinde olmayanlar o işi kolay ya da kârlı sanırlar; davulun sesi uzaktan hoş gelir".
dengê wî birrîn: Sesini kesmek.
dengê wî ketin: Sesi düşmek, ses kısıklığı. **dengê xu vê ra nekirin:** (Onunla) Konuşmamak, dargın olmak.
dengbêj Ses sanatçısı.
dengbêjî *d.* Ses sanatçılığı.
dengiz *d.* Deniz.
deng kirin Ses etmek, konuşmak.
dengvedan Aksetmek, yankı.
dengxweş Güzel sesli.
deq *d.* Dövme, vücuda yapılan dövme .
deqa-deq Ucu ucuna, santimi santimine.
deqandin Dövme yapmak.
deqdeqî Benekli, benek benek, nokta nokta olan.
deqe *d.* Dakika. **deqe carê:** İki kide bir, zırt pırt.
der *d.* Yer, mahal.
der Dış, dışarı.
derab Yorgan, döşek gibi şeyleri dikmek.

derabe *d.* Kepenk.
derax *d.* Esirgeme, diriğ.
derax kirin Esirgemek, diriğ etmek.
derb *d.* 1) Darbe. 2) Kere, kez. 3) Mermi, silah mermisi.
derbas bûn Geçmek.
derbas kirin Geçirmek.
derbasok *d.* Su geçidi.
derben *e.* Çuval kulpu.
derbend *d.* Sarp geçit.
derbkanî Sapan taşı, sapana konulup fırlatılan taş.
derbûn Sivilce veya çibanın (ayrıca burun vb.) patlayarak irinin (ya da kanın) dışarı akması; sıvı şeylerin kapalı bir yerden baskı nedeniyle dışarı çıkması.
derd *e.* Dert.
derdiyan *e.* Öteberi.
der dor *d.* Etraf, çevre.
derdû *e.* Öteberi.
derem *d.* Dirhem.
deremît *d.* Dinamit.
dereng Geç, geç olma.
derengî Geçlik, geç olma.
dereng ketin Geç olmak, gecikmek.
dereng xistin Geciktirmek.
derew *d.* Yalan.
derewçîn *bkz.* "derewîn"
derewîn Yalancı.
derewîntî *d.* Yalancılık.
dereş *d.* Sıkışık an, dar vakit.
Derê Çiyê Diyarbakır'ın kapılardan biri ve Dağkapı semti.
Derê Mêrdînê Diyarbakır'ın

kapılarından biri ve Mardinkapı
semti.

Derê Ruhayê Diyarbakır'ın
kapılarından biri ve Urfakapı
semti.

dergîstî *d.* Nişanlı kız.

dergûş *d.* Bebek.

derhal Derhal.

deribandin Yorgan ve benzeri şey-
leri ortasından dikmek.

derizandin Çatlatmak, yarmak.

derizîn Çatlamak.

derî *e.* Kapı. (Bu sözcük çok az ve
o da gerektiğinde kullanılıyor.
bunun yerine Türkçe "qapî" kul-
lanılıyor.)

derketin Çıkmak.

derkirin İçinden çıkarmak, dışla-
mak, kovmak.

dermalok Evde oturmayı
sevmeven kimse.

derman *e.* Derman, ilaç. **dermanê**
kulora: Çörek ilacı.

derman kirin İlaçlamak, pan-
suman yapmak.

dernixûn Ters, tersüstü.

dernixûn bûn Ters dönmek,
tersüstü dönmek.

dernixûn kirin Ters döndürmek,
tersüstü döndürmek.

derpê *e.* Don, kilot.

der û ber Etraf, çevre.

der ve Dış dışarı, hariç.

derxistin Çıkarmak.

derz *d.* Çatlak, katı cisimlerde
oluşan çatlak.

derzî *d.* İğne. **derziya eba:** Yorgan

İğnesi.

derzîdank *d.* İğnelik.

desbirak *e.* Ahabap, dost.

desgul *d.* Koz.

desmêj *d.* Abdest. **desmêj girtin:**
Abdest almak.

dest *e.* El. **bi dest ketin/ketin dest:**

Ele geçmek. **bi dest xistin:** Ele
geçirmek. **dan dest:** Ele vermek,
yakalatmak. **dest desta dişo**

vedigere ser çava dişo: Bazı

durumlarda yardımcısız iş

yapılamayacağını anlatır. **dest û**
nig jê da ketin: (El ve ayakları)

Soğuktan (veya yorgunluktan)
üşümek veya bitkin düşmek.

destê sibê: Sabahın körü,

ortalığın daha ağarmamış olduğu

vakit. **destê wî jê nebûn:**

Bırakmamak, vazgeçememek,

terkedememek. **destê xu dan**

hev: El sıkışmak. **destê xu li**

quranê xistin: Kuran'ın üzerine

elini koyarak yemin etmek, ant

içmek; kuran'a el basmak. **dest**

dan ser: El koymak. **dest**

hilanîn: El kaldırmak, karşı koy-

mak, karşı gelmek. **dest**

vegirtin: El açmak, avuç açmak.

ji destê wî filitîn: Birinden kaç-

mayı başarmak; "elinden kurtul-

mak". **ji destê wî hatin:** Elinden

gelmek.

destav *d.* Helaya çıkma. **destava**

biçûk: Küçük abdest. **destava**

mezin: Büyük abdest.

destbela Belalı, belayı seven

kimse.

dest dan Elle dokunmak.

desteng Eli darda olan, maddi sıkıntı çeken kimse.

destengî d. Eli darda olma durumu.

destfire Eli darda olmayan, maddi sıkıntısı olmayan.

destfireyî Eli darda olmama durumu.

destgirtî Cimri, elisıkı.

destik e. Dibek dövme kolu.

destî d. Tutam.

destî e. Kulp, kabza.

dest pê kirin Başlamak.

dest û mist İşinde karışanının olmaması, işinde sorumsuz olma durumu. **Asê bi dest û mistê xu ye:** Asê işinde sorumsuzdur, karışanı, müdahale edeni yoktur.

destûr d. İzin.

destûr dan İzin vermek.

destvala Eli boş.

destvalayî d. Eli boş olma durumu.

deşil bûn Yayılmak, dağılmak.

deşî d. Ova.

deşî Ovalı.

dev e. Ağız. **devê rûvi negiya tirî, go tirş e:** Elde edemedikleri şeyi hor göstermeye kalkışanlar için söylenir. **devê wî ji hev çûn:** Hayretten ağzı açıkta kalmak.

devê wî li hev piçikîn:

Korkudan, hastalıktan ya da sarhoşluktan söyleyeceği şeyi bir türlü anlatamamak; "dili dolaşmak". **devê wî ji şîr şewitiye ji tirsî pifi dêw dîke:** Başlarına

beklenmedik bir durum gelenler benzer durumlar karşısında çok ihtiyatlı davranırlar; "sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer".

devê xu li ber wî xwar kirin:

Bir şeyi -ondan- yalvarıncasına istemek; ağız eğmek -ona- **devê xu li xêrê veke!:** Kötü ihti-

mallerden söz edenler için söylenen söz; ağzını hayra aç! **devê xwe pê nekirin:** (O şeyden) Hiç yememek, "ağızına sürmemek". **ji devê xu revandin/filitandin:**

Söylemek istemediği bir şeyi boş bulunup söyleyivermek; ağzından kaçırmak.

devbelaş Boş ve gereksiz şeyler söyleyen kimse.

devbelaşî d. Boş ve gereksiz şeyler söyleme durumu.

devbest d. Vadi ağzı.

devbikêf Ağzı köpük saçan, ağzı köpüklü.

devçarox Çarpık, iri ve biçimsiz ağzılı (hakaret yollu kullanılır.)

deve e. Deve.

devêkî Dizüstü, deve misali oturuş.

deveko Deve gibi, deveye yaraşır şekilde, kaba bir şekilde.

develik d. Deve barınağı.

devî d. Funda.

dev jê berdan Boşvermek.

devkivil Beceriksizce konuşan, konuşmasını beceremeyen.

devkox Üst çenesi alt çenesinden ileride olan.

devliken Güler yüzlü.

devmesîl *d.* Küçük vadi.
devnerm Tatlı sözlü, yumuşak sözlü kimse.
devnermik Yumuşak ağızlı kimse (alay yollu kullanılır.)
devpozix Küfürbaz.
devşekal Çarpık, iri ve biçimsiz ağızlı (hakaret yollu kullanılır.)
devşewitî *d.* Yağda kızartılan pekmeze doğranan ekmekten oluşan yemek.
devşil Ağzı salyalı (hakaret yollu söylenir.)
devşo *d.* Ayran artığı.
devxwar Eğri ağızlı.
dew *e.* Ayran.
dewar *e.* Büyükbaş hayvan sürüsü, sığır.
dewarkî *bkz.* "dewarko"
dewarko Sığırcasına, öküzvari, kaba bir şekilde.
dewçink *d.* Ayran tulumu.
dewijn *d.* Tereyağ eritildiğinde üstte oluşan köpüğü.
dewixandin Baygınlaştırmak.
dewixîn Baygınlaşmak.
dewkil Ayran yayan kadın.
dewkîs *e.* Torbaya konularak süzdürülen ayran.
dewl *d.* Kova.
dewlet *d.* Zenginlik, servet.
dewletî Zengin, servet sahibi.
dewr *d.* 1) Zaman, dönem. 2) Yasin süresi.
dewran *d.* Zaman, dönem.
dewrêş Derviş.
dewrêştî *d.* Dervişlik.

dews *d.* Yer, birinin veya bir şeyin işgal ettiği yer.
dewsîrk *d.* İçine ezilmiş sarmısak katılan ayrına doğranan ekmekten oluşan yemek.
dewx *d.* Baygınlık, baş dönmesi.
dewxa wî çûn: Baygınlık geçirmek, başı dönmek.
dexîl *d.* Masa gözü, çekmece.
dexl *e.* (Birine) Sığınma, (ocağına) düşme. **ez ketime dexlê te:** Ocağıma düşmüşüm, sana sığınmışım.
dey *d.* Ot yığını.
deyax *d.* Dayanma, dayanma gücü.
deyax kirin Dayanmak.
deyn *e.* Borç. **deyn û dû:** "Borç vb." anlamındaki söz. **di bin deyna da mayin:** Borcu çok olmak; "borca batmak."
deyndar Borçlu.
deyndarî *d.* Borçluluk.
deyn kirin Borç etmek.
dezge *d.* Tezgah.
dezgedar Tezgahtar.
dezi *e.* Dikiş ipliği.
dê *d.* Anne. **diya mera tim lawa nayne/tim û tim diya merya lawa nayne:** Durum ve koşullar her zaman uygun gitmez, fırsatlar da ele seyrek geçer. **ji diya xu bûn:** Dünyaya gelmek, doğmak.
dê/tê *Ta* (uzaklık ifade eden sözcük.) **mala wan dê li ku ye:** Evleri ta nerededir.
dêjnik *d.* Tereotu.

dêl *d.* 1) Kuyruk. 2) Bedel, ıvaz. 3)

Dişi kurt veya köpek.

dêlgur *d.* Dişi kurt.

dêlik *d.* 1) Kancık. 2) Kadınlar için hakaret anlamında kullanılan ve "kancık" anlamına gelen sözcük.

dêlîn (Kurt ve köpek için) Dişil.

dêmax Demek, demek ki, şu halde.

dêr *d.* Kilise.

Dêrik *d.* Mardin'in Derik ilçesi.

Dêrsim *d.* Dersim, Tunceli.

dêw Dev.

dî Başka.

dî ber ... -den önce. **ez dî ber wî hatim:** Ondan önce geldim.

dî ber ... da -nin yerine. **min dî ber wî da jî da:** Onun yerine de verdim.

dîhin *çd.* Makina.

dîk *d.* Seki.

dîkan *d.* Dükân.

dîl *e.* Kalp, yürek, gönül. **dîlê şivan bixwaze dî gunnê nêrî da gulmastê çêdike:** Bir işi bitirecek kişi, isterse olmayacak gibi görünen işlere çözüm yolu bulur. **dîlê wî bijyan:** Canı çekmek, imrenmek. **dîlê wî buhurîn:** İçi geçmek. **dîlê wî çûn (xwarinê, vexwarinê):** (Yiyecek, içecek vb.'yi) Canı istemek, canı çekmek. **dîlê wî hîştin:** Kalbini kırmak, gücendirmek. **dîlê wî ketin (yekê):** Gönülü düşmek, sevdalanmak (birine). **dîlê wî mayin:** Kalbi kırılmak, gücenmek. **dîlê**

wî neçûn: (Yiyecek, içecek vb.'yi) Canı istememek, canı çekmemek. **dîlê wî xweş kirin:** İsteğini yerine getirerek sevindirmek; gönlünü hoş etmek. **jî dîl:** Gönülden, içtenlikle. **jî dilê safî:** Gönülden, içtenlikle.

dîlbijok İmrenen.

dîlbirehm Merhametli.

dîlêş Kalp veya gönül acısı çeken.

dîl girtin Sevdalanmak.

dîl kirin İstemek, arzu etmek.

dîlnerm Yumuşak kalpli, şefkatli.

dîlop *d.* Damla.

dîlop kirin Damlamak.

dîlreş Kötü kalpli, fesatçı.

dîlreşî *d.* Kötü kalplilik, fesatçılık.

dîlşa Mutlu, şen, sevinçli.

dîlşewitî Yufka yürekli.

dîlteng Hoşnut olmayan, içinde sıkıntı olan, yüreği daralan.

dîltengî *d.* Hoşnutsuzluk, canı sıkıntı olma durumu, iç sıkıntısı.

dîlûl Çift hörgüçlü deve.

dîlxwestik Canı isteyince yapan istemeyince yapmayan, isteğine göre davranan kimse.

dîlxweş Memnun.

dîlxweşî *d.* Memnuniyet.

dîms *d.* Pekmez.

dîn *bz.* "dî"

dîqdiqandin Gıdıklamak.

(**dîdîdîqîni, bîdîdîqîni**)

diran *e.* Diş. **diranê heftsalî:** Yedi yaş dişi. **diranê êqîl:** Azı dişi.

diranê wî hişin hatin: Dişi çıkarmak, dış çıkarmak. **diranbêr:**

Kazmadış. **diranfiq**: Seyrek dişli, dişleri aralıklı olan. **diran-kefti**: Dişi yerinden çıkmış olan, dişi düşmüş olan. **diranqîç**: Dişi fırlak olan, dişlek. **diranzêr**: Altın dişli.

dir-dir *d.* Motorlu araç vb. sesi.

dirêj Uzun. **şût î dirêj**: (Boy, endam için) Çok uzun, upuzun.

dirêj bûn Uzamak, uzanmak.

dirêjî *d.* Uzunluk.

dirêj ketin Uzanmak, ayaklarını yere uzatıp yatmak.

dirêj kirin Uzatmak.

dirêş *d.* Biz aleti.

dirik *d.* Diken.

dirî *d.* Böğürtlen.

dirîhop/dirîdop *d.* Tahterevallî.

werin em xu dirîdop bikin:

Gelin tahterevallî oyunu oynayalım. (Çocuklar söyler.)

dirreh Koçu çağırırken söylenen sözcük.

dirrêt Davanı (koyunları) su içmeye çağırırken kullanılan sözcük.

dirûn *d.* Dikiş.

dirûn Dikmek. **bi dirûn dan**:

Diktirmek. (**bidirû**, **didirû**)

dirûtin Dikmek.

dirûtî/dirûyî Dikili, dikilmiş olan.

dismal *d.* Mendil.

distar *d.* Eldeğirmeni

distarhêr Eldeğirmencisi.

dixan *d.* Toz toprakla karışık esen rüzgar.

di xu ra nedîyin Üşenmek. **min di xu ra nedî herim bajêr**: Şehre

gitmeye üşendim.

diyar *e.* Üst, yukarı, yukarı taraf.

diyarê xênî: Dam, evin tepesi.

diyarê xurbetê: Gurbet diyarı.

Diyarbekir *d.* Diyarbakır.

diz Hırsız. dîzo: Çocuklar bir şey aşırıdıklarında, şaka yollu "seni gidi hırsız!" anlamına gelen bu sözcük kullanılır.

dizek Hırsız.

dizî *d.* Hırsızlık.

dizî Gizli. **bi dizî**: Gizliden,

gizlice. **dizî dizî**: Gizli gizli.

dizîka Gizliden, gizlice. **ez bi dizîka ketim hundir**: Gizlice içeri girdim.

dizîn Çalmak, hırsızlık yapmak.

dizî kirin Hırsızlık yapmak.

dîk *e.* Horoz.

dîksilêman *e.* İbibik kuşu.

dîlan *d.* Eğlence, halay.

dîlber Alımlı, şuh.

dîlok *d.* Halayda söylenen türkü.

bûn dîlok: Herkesin diline düşmek; "herkesin ağzına sakız olmak."

dîn *e.* Din. **dîne wî çûn ser serê**

wî: Aşırı öfkelenmek. **li ser dîne**

xu: Dinine bağlı, dini bütün

dîn Deli. **ji dîna ra tim eydî ye**:

Her fırsattan yararlanarak

bayrammış gibi davrananlara ve

herşeyi eğlenceli yönden alanlara alay yollu söylenir.

dîn bûn Delirmek.

dîndar Dindar.

dîne (Kadınlar için) Hey, be,

behey.

dîng d. Çeltik değirmeni.

dînik Delice.

dîn î berradayî Zirdeli.

dîn kirin Delirtmek.

dîno (Erkekler için) Hey, be, behey.

dîntî d. Delilik.

dîsa Yine, bir daha.

dîwar e. Duvar. **dîwar bi guh in:**

Gizli konuşulan bir şey umulmadık bir yoldan başkalarınca duyulabilir; "yerin kulağı var."

dîyin Görmek.

dîzik d. Çömlek, toprak çömlek.

dîzme d. Çizme.

do Dün.

dol Döl.

dolab d. 1) Çekmece, dolap. 2)

Hile, oyun, düzen.

dolbend d. Tülbent.

dolkûçik Erkek köpekle dişi tazıdan olan yavru.

dolme e. Taze kabak.

doltağî Erkek tazıyla dişi köpekten olan yavru.

don e. 1) Kuyruk yağı. 2) Gazyağı.

donxiz bkz. "beraz"

donzde e. On iki.

doq Dikilme.

doq bûn Dikilmek, dik durma, dikilip durma.

doq kirin Dikmek, dik duruma getirmek.

dor d. 1) Sıra. **bi dore:** Sırayla, sırasıyla. **bi dora (yekî) geryan:** (Birine) Kurban olmak. **Şemo bi**

dora te bigere: Şemo sana kurban olsun. **dor lê girtin:** Etrafını sarmak, kuşatmak. 2) Etraf, çevre.

doran Hayvanın karnındaki (bağırsak, mide vb. yerlerdeki) yağlar.

dost Dost.

dostanî d. Dostluk.

dostik d. Kadın dost, metres.

dostî d. Dostluk.

doşab d. Pekmez şerbeti.

doşanî Sağmal.

doş bûn Dolaşmak, tur atmak.

doşeg d. Döşek.

doş kirin Dolaştırmak.

dot d. Kız ocuğu.

dotin Sağmak. (**didoşe, bidöşe, dot**)

dotmam d. Amca kızı.

dox d. Sap. **doxa çêkûç:** Çekiç sapı, **doxa bêrê:** Kürek sapı, **doxa teşiyê:** İğ sapı.

doxîn d. Uçkur. **devê xelkê ne doxîna min e gi girêdim:** Elalemin ağzı uçkurum değil ki bağlayayım.

doxînsist Zampara.

doxteşî d. İğ in ince ve uzun çubuğu.

doyîn Dünkü, düne ait olan.

dozmam d. Amca kızı.

du e. İki.

dubend İkilik yapan.

dubendî d. İkilik.

dudil Tereddütlü, kararsız.

dudilî d. Tereddüt, kararsızlık.

dudu e. İki. **çar bexê min hene,**

dudu ji te ra, dudu ji min ra:

Dört kuzum var, ikisi sana ikisi bana.

duhêl Kalburun deriden yapılan ipleri.

dujîn Bitlenmiş kimse veya çamaşır.

dujîni bûn: Bitlenmek, kirlenmek.

dujmin Düşman.

dujminatî d. Düşmanlık.

dunig Halayda bir oyun.

dunya d. Dünya. **dunya alem:**

Bütün herkes, bütün dünya.

dunya neketin serê wî: Hiç bir şey umurunda olmamak, dünya umurunda olmamak.

dunya wafî: Öteki dünya.

dunya xera kirin: Bir şeye kızarak bağırıp

çağırarak, ortalığı velveleye vermek.

hatin dunyê: Doğmak, dünyaya gelmek.

dupelkî Doğuştan. **ji dupelkî da**

devê wî xwar e: Onun ağzı

doğuştan eğridir.

duqaf Çift kafa, kafası çiftmiş gibi

olan.

duqolî bkz. "dubendî"

dure Melez.

durf e. Sima, yüz şekli.

durû İkiyüzlü.

durûtî d. İkiyüzlülük.

dusê Bir kaç.

dusibe Öbür gün.

dusid b. İki yüz.

duşemî d. Pazartesi.

duşmiş bûn Düşünmek.

duwêl Düvel.

dû art, Arka, geri. **bi dû ketin:** Bir

kimsenin arkasından gitmek,

arkasına düşmek, izlemek,

peşine düşmek, peşi sıra gitmek.

bi dû xistin: Bir kimseyi başka

bir kimsenin arkasına salmak,

peşine düşürmek. **dû ra:**

Ardından, arkasından, sonra. **ez ê**

dû ra werim: Sonra gelirim.

gere kes nebê duyê êr tê te: En

küçük bir şeyden alınıyorsun,

çok Alingan olmuşsun; "buluttan

nem kapıyorsun." **li dû hev** Art

arda, peş peşe.

dû e. Duman.

dûajo Çoban yamağı.

dû kirin Duman yapmak, duman

çıkarmak.

dûm Devam, devam etme.

dûman d. Duman

dûm kirin Devam etmek.

dûpişk d. Akrep.

dûr uzak. **dûrî vira:** Kimsenin

başına bu tür felaketlerin

gelmemesini dilerim; burdan

uzak olsun. **ji dûr ve:** Uzaktan.

(Avesta: **dûr**)

dûrbînk d. Dürbün.

dûr bûn Uzak olmak.

dûrik d. Türkü

dûr ketin Uzaklaşmak.

dûrme Etli butlu, dolgun, şişmanca

kimse

dûr xistin Uzaklaştırmak.

ebare *d.* Nohut kalburu.
ebe *d.* Aba. **ebequt**: Kolsuz bir çeşit aba. **ebê kindokî**: Yarım kollu bir çeşit aba.
ebr *d.* Dara.
ecel *e.* Ecel. **ecelê xafil**: Habersiz ve hazırlıksız bir sırada gelen ölüm. **ecelê wî hatin**: Eceli gelmek.
ecêb Tuhaf, garip, acaip.
ecêb mayin Şaşıp kalmak.
ecêmayî Şaşıp kalan, şaşkın.
ecibandin Beğenmek.
eçi kirin *çd.* Dövmek, vurmak.
edem bûn Kökü kazınmak, kökten yok olmak.
edem kirin Kökünü kazımak, kökten yok etmek.
edet *d.* Huy, alışkanlık, adet.
ediland/in 1)
 Mükemmelleştirmek. **2)** Bir şeyi olması gereken duruma getirmek, düzene sokmak.
edilî/n 1) Mükemmelleşmek. **2)**
 Bir şeyin olması gereken duruma gelmesi, düzene girmesi.
edxem Kıskaç.
ee *çd.* Kaka.
Eferim Aferin, bravo.
Efin defin kirin Yerle bir etmek.
efletûn Tathı dilli, münasip, canayakın kimse.
efrût *e.* İfrit.
efû *d.* Af.
efûkar Affedici, bağışlayıcı.

efû kirin Affetmek.
efûn *d.* Afyon.
egal *d.* Agel.
egal Deve ayağını bağlama işi.
egal kirin Deve ayağını bağlamak.
egîd Yiğit.
egîdî *d.* Yiğitlik.
eheh Eyvah!
ehlî kêf Keyif düşkünü, eğlence meraklısı.
ekl *d.* Lezzet.
eks İnat, aksi.
eksûg Kadın, kadıncağız.
elaf Hububat tüccarı.
elb *d.* Tahta kova.
elbik *d.* 1) Tahta kova. 2) Tamburalı tüfek.
elebazarî (Pazarlıkta) Götürü usulüyle, pazarlıklı olarak.
elebrûs Amerikan tıraşı.
elefranqe Alafranga.
eletexmînî Tahmini olarak.
eletirîk *d.* Elektrik.
eletirîkî Alaturka.
elewî Alevi.
eleykîmeselam Aleykümselam.
Elezîz *d.* Elazığ.
elhemdula Elhamdülillah.
elimand/in Alıştırmak, öğretmek.
elimandî Alışık, alışmış olan, öğrenmiş olan.
elimîn Alışmak, öğrenmek.
Ela *bkz.* "Xwedê"
Ela hê Zikredenlerin, zikir

sırasında tekrarladıkları söz.

glok *bkz.* "Huli"

em Biz (birinci çoğul şahıs zamiri.)

eman Aman.

emaret *e.* 1) Temizlik yönünden evin iç görünümü. 2) Deri temizleme işi, dabaklama.

emaret kirin Deri temizlemek, dabaklamak.

embar *d.* Ambar, depo.

embar kirin Depolamak.

emel *e.* İshal.

emelyat *d.* Ameliyat.

Emerîqa *d.* Amerika. *mîna*

Emerîqayê binê erdê: Gizli gizli bir takım işler çevirenlere söylenir.

emir *e.* Ömür.

emir *e.* Emir.

emir dan Emretmek.

emir kirin Emretmek.

emir kirin Ömür sürmek.

emr *e.* Ömür.

encûr *e.* Acur.

enî *d.* Alın.

enîşk *d.* Dirsek.

ennê *çd.* Anne.

Entab *d.* Antep.

entike Sağlam, dayanıklı, kaliteli (özellikle eşya.)

erbane *d.* Tef.

erd *e.* Tarla.

erd *d.* Yer.

Ereb Arap.

erebe *d.* Araba. **ereba desta:** El arabası. **ereba hespa:** At

arabası.

Erebî *d.* Arapça.

Erebko Arap usulü, Arapvari. **erê evet. erê welle:** Oh olsun!, canıma değsin!

erfat *d.* Arife.

ero Behey, be, hey, yahu.

Erqenîn *d.* Diyarbakır'ın Ergani ilçesi.

err... "Vay be!" "Vay anasını!" anlamında hayret sözcüğü.

errik *bkz.* "err..."

erûg *d.* Erik.

erzan Ucuz.

erzan bûn Ucuzlamak.

erzanî *d.* Ucuzluk.

erzan kirin Ucuzlatmak.

esir *d.* İkinci.

esirkî İkinci vakti.

esmer Buğday rengi.

eşa *d.* Yatsı:

eşakî Yatsı vakti.

eşaret Tipsiz, çirkin.

eşar kirin Ham tulumu terbiye etmek.

eşed *d.* Kelime-i şahadet. **eşeda xu anîn:** Şahadet getirmek.

eşîr *d.* Aşiret.

eşîrtî Aşiretçilik.

eşkere Açık, aleni. **eşkere**

eşkere: Açık açık, açıktan açığa.

eşkere kirin Açığa çıkarmak, alenileştirmek.

eşpabî *d.* Kayısı kurusu.

eşq *d.* 1) Merak, heves. 2) Aşk, sevdâ.

eta kirin Hibe etmek.

etar Aktar.

etarî *d.* Aktarlık.

etifand/in Yeni doğmuş deve yavrusuna süt emzirtmek.

etor *d.* Dürüm.

etor kirin Dürmek, dürüm yapmak.

etrakî Uzun kulaklı koyun.

etrakî Uzun kulaklı koyun.

ev Bu. **ev ji me kê m bû!**: Bir bu eksikti!

evd 1) Kul. 2) Simsiyah tenli, kara Arap, zenci.

evdal 1) Yoksul gezgin. 2) Zavallı.

ew O. **ew ro va ro**: "Söz konusu durumun olduğu günden bu yana; o gün bugün."

ewan Bozguncu, fesatçı.

eware Meşgul olan.

eware bûn Meşgul olmak.

eware kirin Meşgul etmek, zahmet vermek. **efû bike, min tu heya vê derê eware kir**: Bağışla, seni buraya kadar zahmete soktum.

ewil İlk. **ewila ewil**: Her şeyden önce, ilk önce. **ji ewil da**: Öteden beri, önceden.

ewilî İlkın.

ewirand/in *bkz.* "eware kirin"

ewirîn *bkz.* "eware bûn"

ewled Evlat.

ewlê buharê Baharın ilk vakitleri, bahar başlangıcı.

ewr *d.* Bulut.

ewravi *d.* Parçalı bulutlu hava.

ewtandin Havlatmak.

ewt-ewt *d.* Havlama.

ewtyan Havlamak.

exlaq *e.* Ahlak.

exlemûr *d.* İhlamur.

eyar *e.* Oğlak derisi, tuluk.

eyarşîr Oğlak derisinden yapılmış olan süt tulumu.

eyb *d.* Ayıp. **eyba reş**: Utanılacak durum, büyük ayıp.

eyb kirin Ayıp etmek.

eydanî *d.* Bayramlık, bayramlaşma.

eydanî kirin Bayramlaşmak.

eydî *d.* Bayram. **eydiya te bim-barek be!**: Bayramın kutlu olsun!

ey ey Keçilere seslenirken söylenen sözcük.

eynat İnatçı.

eynatî *d.* İnat.

eynik *d. bkz.* "neynik"

eynî Aynı.

eywan *d.* Salon, eyvan.

ez Ben (birinci tekil şahıs zamiri.)

ezab *e.* Azap. **ezabê cehnimê**: 1.

Cehennemde uğranılacağına inanılan ceza 2. Zorlu eziyet, insafsızca çektirilen sıkıntı

ezber Ezber.

ezber kirin Ezberlemek.

Ezircan *d.* Erzincan.

Ezirgan *d.* Erzincan.

ezman *e.* Gök.

ezmanê dêv Damak.

ê 1) Sahiplik belirtme sözcüğü. 2) Birinin konuşmaya başlamasını veya konuşmaya devam etmesini sağlamak için söylenen sözcük.
êg/ê gi O ki, kim ki.
êl d. Aşiret, kabile.
êleg e. Yelek.
êlek Çingene.
êletî Geçici, eğreti. **bi êletî**
bidrû: Eğreti dik, geçici olarak dik.
êlûn d. Eylül.
êm e. Yem.
êmidî e. Yuvarlak acur.
êmilk Yeni doğmuş kuzu.
êmiş d. Yemiş.

êriş d. Saldırı.
êriş kirin Saldırmak.
êrî Masum. êrî û bêrî: Masum, suçsuz, günahsız.
êş d. Acı, ağrı, hastalık.
êşandin Ağrıtmak, acıtmak.
êşyan Ağrımak, acımak.
êtam Yetim.
êvar d. Akşam. **êvar bi êvar:** Akşam akşam, akşamdan akşama. **êvara te bi xêr:** Hayırlı akşamlar. **êvarê:** Akşamleyin.
êvarkî: akşamleyin.
ezidî Yezidi.
êzing e. Odun.
êzingvan Oduncu.

fal Damızlık, tohumluk erkek hayvan.

falxes Tohumluk olmaktan çıkmış olan erkek hayvan.

fam Anlama.

fam kirin Anlamak. **bi famkirin dan:** Anlamasını sağlamak.

famxirab Kötü anlayışlı.

famxirabî d. Kötü anlayışlılık.

fanolye/fanolî e. Fanila.

fanos d. Fener.

farîg d. Piliç.

fasiq Fasik.

fatreşk d. Dalak.

fayız d. Faiz.

fecir Felç, felç olma.

fecrî Felçli.

fecrî bûn Felç olmak.

fedeqî bûn Fıtık olmak.

fediq Fıtık.

fediyok Utangaç.

fedî d. Utanma.

fedîkar Mahcup.

fedîkarî Mahcubiyet.

fedî kirin Utanmak.

fedqî Fıtık, fıtık olan.

fedqî bûn Fıtık olmak.

fehş Fahiş.

feks Engel, engelleme.

feks lëxistin Engellemek, mani olmak. **ez ê feks li ber Simo xim:** Simo'ya mani olacağım.

felqe d. Dilim.

felqe İnkizlerden her biri.

felqe kirin Dilimlemek.

fen d. Hile, oyun, düzen. **fen (lê)**

kirin: (Ona) Hile yapmak, dalavere yapmak.

fena Gibi, benzer. **fena ro lê hilê:**

Çok sevindi. **fen û fût** Hile, oyun, düzen, dalavere, katakulli. **tu jî fena min bike:** Sen de benim gibi yap.

feq d. Tuzak.

feqî Din öğrenimi yapan öğrenci.

feqîr 1) Fakir. **2)** Kendi halinde, kimseye bir zararı olmayan kimse.

feqîrokî Utangaç davranışlı.

fer d. Tek.

fera d. Kap.

feraşo e. Bulaşık bezi.

Ferat e. Fırat nehri.

fera û fol Kap kakac.

ferikandin 1) (Düğünü) Sona erdirmek, bitirmek, dağıtmak. **2)** Hazmetme. **şiv li unin ferikî:** Yemeği hazmettim.

ferikûn (Düğün) Sona ermek, bitmek, dağılmak.

ferman d. Emir, ferman.

fersend d. Fırsat.

ferş e. Yassı ve geniş kaya.

feşir Hayret etme.

feşir bûn Hayret etmek.

fetisandin Boğulmak.

fetisin Boğulmak.

fexr d. Kıvanç.

fêhî Foya, açık, kusur, uygunsuz yol.

fêkî d. Meyve.

fêsat Bozguncu.

fêsatî d. Bozgunculuk. **fisk û fêsatî:** Adam çekiştirme işi, fesatçılık, fitne fücür.

fêz d. Koyunların dinlenme yeri.

fîkar d. Düşünce, kaygı.

fîkirîn Düşünmek.

fıkr *d.* Fikir.
filankes Falan kişi.
filan û bîvan Falan filan.
file Hıristiyan.
filekî Gavurcasına, zalimce.
filetî *d.* Hıristiyanlık.
filhan *d.* Bir cins toprak.
find *d.* Kibrit.
fır *d.* 1) Yudum. 2) Uçuş, uçma
fırandin Uçurmak.
fire Geniş, bol.
fire bûn Genişlemek, bol olmak.
fire kirin Genişletmek, bol etmek.
fireyî *d.* Genişlik, bolluk.
fırêse İri yarı ve güçlü kuvvetli kimse.
fırîrok *d.* Uçurtma.
fırıkandin Oğuşturmak.
fırıldaq *d.* Hile, dalavere.
firingî *d.* Domates.
fıriz *e.* Ayrıkotu.
fırîg Olgunlaşmamış buğday başağı.
fırk *d.* Omurgada oluşan ağrı.
fır kirir Yudumlamak.
fırne *d.* Fırın.
fırnik *d.* Burun deliği.
fıro *d.* Süt hayvanlarının doğumdan sonraki ilk sütü.
fırotan Satım, satmak işi, satış.
fırotin Satmak.
fırşık *d.* Kuzu ve oğlak midesi.
fırtone *d.* Fırtına.
fırtone Hileci, dalavereci.
fıryan Uçmak. **dike ji kêfa bîfire:**
 "Çok sevinçlidir, sevincinden neredeyse kanatlanıp uçacak."
fıs *d.* Sessiz ve fena kokulu osuruk.

fısek Sürekli sessiz ve fena kokulu osuruk yapan kimse.
fısırîn Kaytarmak. (**difisire**, **bifisire**)
fısteq *e.* Kokarca.
fıstiqîn Tökezlemek, sendelemek.
fıstoqî Kolay çözülebilen düğüm.
fış-fış *d.* Sümüklü veya burnu tıkalı olanların çıkardığı sesi anlatmakta kullanılan sözcük.
fış kirin Sümükürmek.
fıtar *d.* İftar.
fıtar Oruçlu olmayan.
fıtîl *d.* Büküm.
fıtılandin Bir şeyi burup başka bir şeyin etrafına sarmak.
fıtîlîn Bir şeyin burulup başka bir şeyin etrafına sarılması.
fıkandin Islık çalmak.
fık-fık *d.* Islık sesi.
fılket *d.* Firkete.
Firewn Firavun.
fıso Hangi kuzu sütünü emerse emsin itiraz etmeyen koyun.
fıstan *e.* Fistan.
fit İri yarı, güçlü kuvvetli kimse.
fit bûn (Borçta) Ödeşmek.
fitê *bkz.* "fit"
fitê Şillik.
fitik *d.* Islık.
fors *d.* Hava atma, fiyaka, gösteriş.
fort *d.* Palavra.
fofêr *e.* Fötr şapka.
fûr-fûr *d.* Terin biteviye ve damla damla aktığını anlatmakta kullanılan söz.

G

ga e. Öküz.

gac d. İplik yumağı.

gafkê Bir ara, biraz sonra. **ez ê gafkê werim:** Biraz sonra gelirim.

gakwîvî e. Yaban öküzü.

galgal d. Laf, konuşma. **bi galgala da ketin:** Lafa dalmak, konuşmaya dalmak. **galgal lêxistin:** Dolayısıyla anlatmak istemek, "laf dokundurmak". **galgala li min dixê:** Bana laf dokunduruyor. **galgala bi qûnê fam kirin:** Sözü tersinden anlamak; "kazı koz anlamak". **galgalê belaş:** Boş ve saçma laf, önemi ve değeri olmayan laf. **min galgala te bi şekir birî:** "Sözünü balla kestim."

galgal kirin Laf etmek, konuşmak.

galik e. Nakışsız, düz ve kalın yün çorap ,

gamêş e. Manda,

ganî d. Öküz arabası, kağrı,

garan d. Sığır sürüsü,

garis e. Darı,

garisê misrî Mısır,

garisî Darıdan yapılmış olan,

gav d. 1) Adım, 2) An, kısa zaman parçası, **gav bi gav:**

Adım adım. **gava di:** Az önce.

gavan e. Sığırtmaç.

gavantî d. Sığırtmaçlık.

gawir Gavur. **mîna gawira:** Hiç acımaksızın, insafsızca.

gawirko Gavurcasına, zalimce.

gazinc d. Sitem, serzeniş.

gazincok Çok sitemde bulunan, hep dert yanan kimse.

gazî d. Çağrı.

gazî kirin Çağırmaq.

ge Bazen, kâh.

gebe d. 1) Bir çeşit kilim. 2) Koyunların boyunlarında oluşan şişkinlik.

gede Çocuk.

gedetî d. Çocukluk.

gef d. Tehdit, korkutma.

gef xwarin Tehdit etmek.

gelek Çok, pek çok.

gelî e. Derin vadi.

gelî Ey!

gelo 1) Acaba. **2)** Mî? (soru şekli, soru edatı.)

gelt d. Bir çeşit kilim.

gemar d. Kir, pasak.

gemarî Kirli, pasaklı.

gemarî bûn Kirletmek.

gemarî kirin Kirletmek.

gen Keskin aletlerde meydana gelen aşınma.

gend d. Pislik, pasak.

gendel Pis, pasaklı, mundar kimse.

gend û gemar d. Kir, pasak, pislik.

gend û gû *e.* Bokla karışık pislik, iğrenç kir.
geneg *d.* Ayçiçeği.
genim *e.* Buğday.
genimî Buğdaydan yapılmış olan, buğdaydan olan.
genimok Bir tür yabancı buğday.
genî 1) Kokuşmuş, içine koku düşmüş olan. **2)** Sinsi.
genî bûn İçine koku düşmek, kokuşmak.
genî kirin İçine koku düşürmek, kokuşmasını sağlamak.
genîfî *d.* Sinsilik.
gep *d.* Yanak.
ger *d.* Gezi, gezme, dolaşma.
gerandin Gezdirmek, dolaştırmak.
gerden *d.* Boyun, gerdan.
gere Gerek.
gere Gerek, -sı lazım.
gergerok *çd.* Çocukların yürümelerini sağlamakta kullanılan üç tekerlekli araba.
germ Sıcak.
germajok *d.* İsilik.
germajokî bûn İsilik olmak.
germav *d.* Ilica.
germayî *d.* Sıcaklık.
germ bûn Sıcak olmak, ısınmak.
germijîn (Türkçe karşılığı yok.) Çok ısınmaktan dolayı lapalaşmak, lapalaşıp tadı bozulmak. (**digermije, bigermije**)
germ kirin Sıcak etmek, ısıtmak.
gerok Çok gezen, gezmeyi

seven, gezgin.
gerrek İğrenç kir.
geryan Gezmek, dolaşmak.
geryayî Gezmiş olan.
ges kirin Isırmak, dişlemek.
geşt *d.* Parsa.
gevizandin Ağnamak, debelenmek.
gevler Bezgin, bezmiş olan.
gewad Pezevenk (hakaret için kullanılır.)
gewende Serseri, başıboş kimse.
gewez Koyu kahverengi.
gewî Kibirli, kaba kimse.
gewr Kirli beyaz.
gewr bûn Beyazlaşmak.
gewrî 1) Beyazlık. **2)** Yemek borusu, iç boğaz. **3)** Gözde oluşan beyaz leke. **di gewriya wî ra neçûn xwarê:** (Kaygı, üzüntü, acı bir durum vb.'den dolayı) İsteksiz yemek, iştahı kesilmek. **gewriya wî iş (hişk) bûn:** Çok susamak, "boğazı kurumak."
gewr i boz Beyaz tenli.
gewr kirin Beyazlaştırmak.
gewroxî Beyaza çalan renkte olan.
gewşeg 1) İçimi sert olmayan tütün. **2)** Eli kalkmayan, korkak kimse.
geyik *d.* El parmağı eklemi.
gezî/geze/gize *çd.* Isır!
gezî kirin *çd.* Isırmak.
gezo *d.* Bir tür bostan hastalığı.
gêj Sersem, başı dönen. **gêjê:**

sersem kadın. **gêjo**: Sersem herif.
gêj bûn Sersemlemek, başı dönmek.
gêjgele *d.* İzdiham.
gêjî *d.* Sersemlik.
gêj kirin Sersemletmek.
gêr bûn Yuvarlanmak.
gêre *d.* Karnca.
gêr kirin Yuvarlamak.
gêrmî *d.* Pilav, ayran çorbası vb. türden yemekler. **gêrmiya**
rizê: Pirinç pilavı. **gêrmiya bilxurê**: Bulgur pilavı.
gi Ki, ise, eğer, şayet.
gidî Gidi.
gidîno "Gidî"nin çoğulu.
gidîş *d.* Biçilip dizilmiş ekin yığını.
gijgijandin İnek veya düve ile çiftleşmesi için boğayı tahrik etmek. (**digijgijîne**, **bigijgijîne**)
gijik Darmadağın ve birbirine karışmış olan saç, tüy vb. şeyler.
gilik *d.* Klitoris.
gîlî *e.* Şikâyet, yakınma. **gîliyê xu (pê) kirin**: Dert yanmak (ona.)
gîlikar Şikâyetçi.
gîlî kirin Şikâyet etmek, yakınmak.
gir *e.* Tepe, tümsek.
gir İri.
giran *e.* Balyoz.
giran 1) Ağırbaşlı kimse. 2)

Ağır.
giran bûn Ağırlaşmak.
giranî *d.* 1) Ağırlık. 2) Ağır oynanan bir halay oyunu.
giran kirin Ağırlandırmak.
girboxe İri yarı.
gir bûn İrileşmek.
girêdan Bağlamak.
girêdan *d.* Giyiniş, giyim kuşam. **girêdana Keja**: Kejanlıların giyim tarzı.
girêdayî Bağlı, bağlanmış olan.
girêk *d.* Dügüm.
girêkwirk *d.* Kördüğüm.
girêz *d.* Salya.
girik *d.* Başparmak.
girik *e.* Küçük tepe.
girî *e.* Ağlama, ağlayış. **bi girî kirin**: Ağlatmak.
gir kirin İrileştirmek.
girmik *d.* Eklem.
girmikê piya *bkz.* "gurzê piya"
girnase Zengin, servet sahibi kimse.
girr Kin, inat.
girrîn *d.* Motorlu kara taşıtlarının çıkardığı ses.
girtin 1) Almak, tutmak, tutuklamak. **bi girtin dan**: Yakalatmak, ele vermek. **girtin ser**: Baskın yapmak. **esker girt ser gund**: Asker köye baskın yaptı. 2) Ağzını kapatmak.
girtî Kapalı, tutuklu.
girûzî *d.* Acıklı ağlama.
giryân Ağlamak.
gış hep, Tümü, hepsi, genel.

gişk *bkz.* "giş"

giv Sütün, mayalanmış ama daha tam peynir olmamış peltek hali.

Gixe!gixik! *çd.* Gül!

gizêr *d.* Havuç.

gizêrê tirê İshal yapıcı bir bitki.

gizgizîn Zonklamak.

gizûz *d.* Güve.

gîha *e.* Ot.

gîhan Yetişmek, ulaşmak. *digê,* *bigê,* *gîha*

gîhandin Yetiştirmek, ulaştır-
mak. (*digihîne,* *bigihîne*)

gîsin *e.* Saban demiri.

gîsk *e.* Çepiç, keçi tekesi.

goç/goçê/goço *çd.* Et.

gog *d.* Top. **goga zêr:** Güzel ve tumbul olan kucak çocukları için bir benzetme sözü.

gol *d.* Göl.

golik Buzağı.

gom *d.* Koyun ini.

gome *e.* Büyük ve yere sabit taş.

gonc *e.* Dügümü olan ve çok zor kırılabilen odun.

gopal *e.* Baston.

gor *d.* Mezar.

gore *d.* Çorap.

gore Göre. **gorey qal dikin:**

Dediklerine bakılırsa,
dediklerine göre.

gorim *d.* Görümce.

goristan *d.* Mezarlık.

gornepişk Özellikle mezardaki ölülere dadanan bir tür böcek.

goroz *d.* Tomar.

gorpişk *bkz.* "gornepişk"

goşe *d.* Köşe.

goşt *e.* Et.

gotin *d.* Söz, laf, konuşma, deyiş. **gotina ewil:** İlk söz.

hatin ser gotina wî: İlk başta birinin düşüncesini kabul etmezken sonradan doğru bulup onu kabul etmek, "dediğine gelmek."

gotin Söylemek, demek. **ez dibê m qey:** Sanırım, tahminim-
ce. **merî dibê qey:** sanırsın ki, sanki. **tu dibê qey:** Sanki, sanırsın ki. **tu mebê:** Demel! **tu nabê:** Meğer, meğerse.

gotinê pêşiya Atasözü.

govend *d.* Halay.

gozleg *d.* İri gözlü nohut kalburu.

gozlig *bkz.* "çavik"

guç *e.* (Bez, halı, masa vb. şeylerde) Köşe, uç.

guh *e.* Kulak. **guhê wî giran e:** Onun kulakları ağır işitiyor.

guh dagirtin: Belli etmeden söylenilenleri duymaya çalışmak; "kulak kabartmak". **guhê xu kerr kirin:** Duymamış gibi davranmak; "duymazlıktan gelmek". **ji guh kirin/ji guha da kirin:** Gürültü veya

gevezelikle bir kimseyi tedirgin etmek, "kafa şişirme.k"

guhan *e.* Hayvan memesi.

guhanreşî *d.* Hayvanlarda meme iltihabı.

guhar *e.* Küpe.

guh dan 1) Dinlemek, kulak vermek. **2)** Bir şeyi korumak, önemsemek; kulak asmak.

guhdar Dinleyici.

guhdar bûn Dinlemek.

guhdarî Dinleme.

guhdarî kirin Dinlemek. (Bazen "guhdar"daki **h** düşer ve bu "gudarî kirin" biçiminde kullanılır.)

guher d. Açık alan.

guherandin Değiştirmek, değiş tokuş etmek. **bi hev guherandin:** (Birbiriyle) Değiş tokuş etmek. (**diguherîne, biguherîne**)

guhestin Nakletmek, taşımak, yer değiştirmek. (**diguhêze, biguhêze, guhest**)

guhfire Aldırış etmeyen, vurdumduymaz, ihmalkâr.

guhişk d. Dizlerin iç kısmı.

guj Su vb. boşaltırken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

gul d. Gül.

gulan d. Mayıs (ayı.)

gulaş d. Güreş.

gulfan Aşırı yalancı.

gulgulî Gül desenli.

gulik d. Püskül.

gulî d. Dal.

gulî e. Saç örgüsü, belik. **gulîsor:** Sarışın veya kızıl saçlı bayan. **gulîzer:** Sarışın bayan.

gulibir Yas vb. bir olaydan dolayı örgüsü kesilmiş bayan. (bkz. "porkur")

gulle d. 1) Kurşun, gülle. **gulle tê da sar kirin:** Kurşunlamak, vücuduna kurşun saplamak. **2)** Misket. **3)** Gözbebeği.

gulok d. İplik yumağı.

gulover/gurover Yuvarlak.

gulover bûn Yuvarlaklaşmak.

guloverî d. Yuvarlaklık.

gulover kirin Yuvarlaklaştırmak.

gulp İnsan veya hayvan yere düşerken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

gulyê hespê bkz. "buji"

guman d. Kuşku.

gumgumok d. Bir cins semender.

gumîn d. Gümbürtü.

gun e. Testis.

gund e. Köy.

gundî Köylü.

gundîko Köylü usulü, köylüvari.

gundîtî d. Köylülük, köylü olma durumu.

gune e. Günah, suç. **gunekê:** "Vay haline!" "Zavallıcılık!" anlamındaki sözcük. **gunê xu pê anîn:** (Ona) Acımak, yazığı gelmek.

gunek Fıtkılı olan kimse.

gunekar Günahkâr.

gunekarî d. Günahkârlık.

gunekî Fıtkı.

gunîr Çift öküzlerinde boyunduruk ipi.

gupandin 1) Sıvı olmayan şeyleri herhangi bir Kaba sıkıştırarak doldurmak. **2)** (Mecazi olarak) Cinsel ilişkide

bulunmak, sikmek. (**digupîne**, **bigupîne**)

gupik *d.* Penis başı.

gur *e.* Kurt, yırtıcı hayvanlardan olan kurt.

guran Deriyi elle yüzmek. (**diguro**, **biguro**)

gurcan *e.* Alaca renkli bir tür tarla faresi.

gurçik *d.* Böbrek.

gurd *e.* Dokuma tezgahının bir parçası.

gurê manco Umacı, öcü.

gurêx *bkz.* "gurxenêq"

gur-gur *d.* Gök gürültüsü.

guricîn (Gök) Gürlemek. (**digurice**, **bigurice**)

gurî Kel.

gurî bûn Kelleşmek, tüysüzleşmek.

gurî kirin Kelleştirmek, tüysüz hale sokmak.

gurîfî *d.* Kellik, tüysüzlük.

gurmih *d.* Pamuk, yapağı, kıl vb. şeylerin yumağı.

gurr *d.* İtaat, söz dinleme. **gurra wî kirin**: Sözünden çıkarmak, itaat etmek, sözünü dinlemek.

gurxenêq Kurtboğan köpek, kurtçul köpek.

gurz *d.* Demet.

gurz *e.* Gürz, topuz.

gurzê piya Omuz başları.

gustîl *d.* Yüzük.

guvaştin Sıkmak, limon veya yağ çamaşır misali sıkmak.

guv-guv *d.* Rüzgarın uğultulu sesi.

guvişk 1 (Helva, haşlanmış sebze vb. şeyler için) Avuçta sıkılarak oluşturulan lokma. 2, Yaş çamaşır.

guviş *d.* Alıç.

gû *e.* İnsan dışkısı, bok. **gû di xu dan**: Çok kızmak, çok öfkelenmek; "ifrit olmak". **ji gûkî ra nabe**: Bir boka yaramıyor.

gûgerîn *d.* Bokböceği.

gû kirin *bkz.* "rîyin"

gûmişk Fare dışkısı.

gûxur "Bok yiyen" anlamındaki hakaret sözcüğü.

gûyîn Boktan olan, boka ait olan, bokçul.

gwîn Bozuntuya vermeme, istifini bozmama.

gwînî *e.* Geven.

gwînîkurk *e.* Ufak ve dikenli bir cins geven.

gwîriz *d.* Çirişotu denilen yiyilebilen bir bitki. yaprakları ilaç diye kullanılır, ağrıyı keser, yaranın cerahatını çeker. (Lat. Folium Asphodeli)

gwîşî *d.* Salkım.

gwîz *d.* Ceviz.

gwîzan *d.* Ustura.

gwîzik *d.* Bacak kemiğinin ayakla birleştiği yerin iki tarafında bulunan ceviz şeklinde olan şişkin kemik.

ha Seslenişi duyan kimsenin kendisine seslenildiğini duyduğunu belirten ve "buyur", "ne var?", "ne istiyorsun?" anlamına gelen sözcük. **ha bibê ha bibê**: "Ha söyle ha söyle, para etmiyor ki, laf anlamıyor ki."

hac *d.* Haber, bilgi, malumat. **hac û bac**: Haber, bilgi, malumat. **bê hac û bac**: Herşeyden habersiz.

hadê Haydi.

hafız Kôr.

haho *d.* Feryat, figan.

hak-hak *d.* Kahkaha.

hal *d.* Nezle.

hal *e.* Hal, durum. **ji hal da ketin**:

Halden düşmek, takatten düşmek. **ji hal da xistin**: Halden düşürmek, takatsız bırakmak. **ji hal û heş da ketin**: Halden düşmek, takatten düşmek. **hal mesele**: Bütün mesele, meselelerin tamamı. **hal û hewal**:

Ahval. **bi halkî**: Hamile (kadın.)

halbû Halbuki.

hal bûn Hallolmak.

halet *e.* Saban.

hal kirin Halletmek.

halkirî Halledilmiş olan.

halmewt *d.* Nezle. (Soranca: helamet)

halmewtî Nezleli.

halxirab Durumu kötü olan, kötü

durumdaki kimse.

halxweş Durumu iyi olan, hali vakti yerinde olan.

hamiş Atı durdurmakta kullanılan sözcük, durması için ata söylenen sözcük.

hamûd *e.* At semeri.

ham û tam Bihaber, alakası bulunmayan.

han İsimlerin sonuna gelen ve "fılan" anlamı taşıyan bir zamir.

har Kuduz, kuduruk.

har bûn Kudurmak.

har kirin Kudurtmak.

hasilandin Muhtaç etmek.

(**dihasilîne, bihasilîne**)

hasilin Muhtaç olmak. (**dihasilê, bihasilê**)

hatê *d.* Teyze.

hatin Gelmek. **hatin bîra wî**:

Aklına gelmek, anımsamak.

hatin cî: Yerine gelmek. **hatin dunyê**: Doğmak, dünyaya gelmek. **hatin îmanê**: 1. İslamlığı benimsemek 2. Sonunda doğruyu söylemek. 3. Önce karşı çıktığı birşeyi kabul edip istenileni yapmak.

havin *d.* Çare, çıkar yol, çözüm.

havîn *d.* Yaz.

havige *d.* Yazlık.

hawe *e.* 1) Biçim, şekil. 2) Müzik parçalarında tür, hava.

hawûd *e.* Deve semeri.

hay *d.* Haber, malumat, haberi olma. **bê hay û bay:** Herşeyden habersiz. **feqîro bê hay û bay hat kuştin:** Zavallı herşeyden habersiz öldürüldü. **hay jê bûn:** Haberi olmak. **haya min jê hebû:** Haberim vardı, haberdardım. **lê hay bûn:** Farkına varmak, -ni farketmek. **ez lê hay nebûm:** Farkına varmadım, fark etmedim.

haylo Bir kimseye bir şey hatırlatıldığında, hatırlayan kişi tarafından kullanılan ünlem.

heb *d.* 1) Hap. 2) Tane. 3) Bir tür hayvan hastalığı.

heban *d.* Kuzu postundan yapılan ve içine eklemek konulan çoban çantası.

hebişmêlûk *d.* İshal yapıcı bir bitki.

hebin *e.* Halat.

hebirman *d.* Kış için kurutulup saklanan nar taneleri.

hebirmanî *d.* Kış için kurutulup saklanan nar tanelerinden yapılan şerbet.

hebîn *bkz.* "Xwedê hebîni"

hebûn *d.* Varlık, servet.

hebûn Varolmak. **hebû tunebû:** Masallarda "bir varmış bir yokmuş" diye başlayan tekerleme.

hec *d.* 1) Çalı, çırpı. 2) Hac.

hecac *d.* Kasırga.

hecheck *d.* Kırılmaç.

heciqandin Ezmek.

heciqîn Ezilmek.

heçî *d.* Çengel.

hedar Uyanık, tetikte olan, dikkatli.

hedik *d.* Kışın karda batmamak için giyilen bir çeşit kar ayakkabısı.

hedimandin Yıkmak, harabeye döndürmek.

hedimîn Yıkılmak, harap olmak.

hedûr *d.* Yalnızlığını giderme işi.

hefs *d.* 1) Hapishane. 2) İçtinap, sakınma. **hefsa xu kirin:** İçtinap etmek, sakınmak.

hefsar *e.* Hayvan yuları.

hefsid *e.* Yedi yüz.

hefsî Tutuklu, mahpus.

hefşo *e.* Ağıl.

heft *e.* Yedi.

hefte *d.* Hafta.

heftê *e.* Yetmiş.

heftreng Rengarenk giysi veya dokuma türünden şeyler.

heftruh Ölümle sonuçlanabilecek birçok tehlikeyi atlatıp sağ kalabilen (kimse ya da canlı.)

heftûzk *d.* Çıban.

heg Eğer, şayet.

heger Eğer, şayet.

hek *d.* Abla.

hela hela Allah Allah! Şuna bak hele! Yok be!

helak Ağır hasta.

helal 1) Helal. 2) Temiz, pâk, haram olmayan.

helamet *d.* Nezle.

helandin Eritmek.

helandî Eritilmiş olan.

helaw *d.* Helva.

helawa êrd İrmik helvası.

helawa sor *bkz.* "helawa êrd"

hel-hel *d.* Hızlı hızlı soluk alıp verirken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

helikandin/(xu lê helikandin)
(Cinsel olarak birine) Sulanmak.
xu lê dihelikîne, xu lê bihelikîne.

helisandin Ezmek.

helisîn Ezilmek.

heliz 1) Bir ot cinsi. 2) Çok şişman olan ve zor hareket edebilen kimseler için kullanılan sözcük.

helîl *d.* İpek.

helyan Erimek.

hem *çd.* Yemek, yiyecek.

hema 1) Ama, lakin. 2) Hemen.

hema hema: Aşağı yukarı, neredeyse, hemen hemen. **hema wer:** Öylesine, öylece.

hemawî *d.* Bir çeşit kefiye.

hember Karşı, mukabil.

hemd *e.* İstenç, irade. **bi hemdê xu:** Kendi iradesiyle.

hemet Himaye, koruma.

hemetî *d.* Himaye.

hemetkar Himaye eden, koruyucu.
hemet kirin Himaye etmek, korumak.

hemilandin At, katır gibi hayvanları eyerlemeye, palan vurmaya alıştırmak. (**dihemilîne, bihemilîne**)

hemilîn At, katır gibi hayvanların

eyerlenmeye, palan vurulmaya alışması. (**dihemile, bihemile**)

hem kirin *çd.* Yemek veya yiyecek yemek yemek.

hempişt Bir kardeşten sonra gelen kardeş.

hemzik *d.* Bir çeşit yemek.

henek *d.* Şaka. **henekê xu pê kirin:** (Onunla) Alay etmek, dalga geçmek.

henekî Şakacı.

henekvan Şakacı.

hepê/hepo *çd.* Yemek, yiyecek.

hepis kirin Hapsetmek.

hepisxane *d.* Hapishane.

hep kirin *çd.* Yemek vb. Yemek.

heq *e.* Hak. **heq neheq:** Hakkı da olsa haksız da olsa, başka yolu yok. **heqê mêra înkâr meke:**

"Yiğidi öldür ama hakkını yeme". **ji heq derketin:** Zor bir işi başarı ile bitirmek, gereğini

tüm olarak yerine getirmek, hakkından gelmek. **heqê xu helal kirin:** Hakkını, emeğini bağışlamak; hakkını helal etmek.

heqî *d.* Hakkılık.

heqîb *d.* Heybe.

heqîq Akik.

heq kirin Hak etmek.

her Her. **her carê:** Her seferinde.

her dik li ser ziblê xu xurt e: Herkes ancak kendi çevresinde bir değer taşır ve sözünü orada geçirebilir. **her gav:** Her zaman.

her ro Hergün. **her ro duro:** Her gün; "Tanrı'nın günü." **her ruyê**

Xwedê: bkz. "Her ro duro." **her tim:** Her zaman. **her tişt:** Her şey. her yek: Her bir, her biri.

heram 1) Haram. **hîl û heram kirin:** Bir şeyi berbat hale sokmak, içinden çıkılmaz hale getirmek. **2)** Bozguncu.

heram bûn Bozulmak, kirlenmek, haram olmak.

heramî d. Bozgunculuk.

heram kirin Bozmak, kirletmek, haram etmek.

herb d. Savaş.

herçî Her, ise, her ki, ...gelince, hepsi.

herdu Her ikisi.

hergî -ça, -e. hergî dihere zehîf dibe: Gittikçe zayıflıyor. **hergî serî bimîne qul (qûn) ecêba dibîne:** Yaşadıkça insanın türlü olaylarla, ilginç durumlarla karşılaşabileceğini anlatır.

heri "Git" anlamındaki düzensiz fiil.

herikîn Akmak.

herimandin Bozmak, işe yaramaz hale getirmek, haram etmek.

herimîn Bozulmak, işe yaramaz hale gelmek, haram olmak.

herî d. Çamur.

herkes Herkes. **herkes û xu:** Herkes kendine.

herq d. Kanal, ark.

herqidor Çepeçevre.

herwanî e. Bir çeşit kürk.

hesab e. Hesap. **bi hesabê min:** Bence, sanırım. **biratî bi qeyn-**

tera, hesab bi misqala: İnsanlar, aralarındaki akrabalık derecesi ne kadar ileri olursa olsun, alışverişte yabancı imiş gibi davranmalı, birbirinden menfaat beklememelidir. **hatin hesabê wî:** Ona uygun ve elverişli olmak. **hesabê mal û çarşiyê nabe yek:** İşler önceden tasarlandığı halde, umulmayan durumlar ortaya çıkabilir.

hesan d. Bileği taşı.

hesandin Haberdar etmek. **pê hesandin:** Duyurmak, haberdar etmek

hesan kirin Bilemek.

hesibandin 1) Hesaplamak. **2)** Saygı göstermek, hesaba katmak, (birşeyden) saymak. **bi tiştêkî nehesibandin:** (Birini) Hiç bir şeyden saymamak.

hesin e. Demir.

hesinî Demirden yapılmış olan.

hesîr d. Hasır.

hesk d. Kepeç.

hesnî Kederli, üzgün.

hesp At.

hespikê hesinî (Eskiden) Bisiklet.

(Bizim dedelerimiz bisikleti ilk gördüklerinde, ona, tıpkı Kızılderililer gibi "hespikê hesinî/hespê hesinî" (demir atçık veya demir at) demişler. Ama herhalde bu isim uzun ve telaffuzu zor olduğu için fazla uzun ömürlü olamamış.)

heste e. Çakmak.

hestî *e.* Kemik.

hestîhêr İnatçı, şirret kadın.

hesûd Kıskaç.

hesûdî *d.* Kıskaçlık.

hesyan Haberdar olmak. **bi xu**

hesyan: Kendine gelmek, uyanmak, akli başına gelmek. **pê hesyan** Duymak, haberdar olmak.

heş *e.* Akıl. **heşê wî çûn**: Başı dolanmak. **heşê wî çûn ser serê wî**: Tepesi atmak. **heşê wî hatin serê wî**: 1. Kendine gelmek, ayılmak 2. Doğruyu yanlıştan ayırabilecek duruma gelmek, gerçeğin farkına varmak; akli başına gelmek. **heşê xu wenda kirin**: Hafızasını kaybetmek.

heşa Haşa. **heşa ji hizûrê/heşa ji hizûra** *we*: Haşa huzurdan.

heştir *e.* Deve.

heta Kadar, değin.

hetanî Kadar, değin.

hetikandin Rezil etmek.

hetikîn Rezil olmak.

hev Beraberlik, birleştiricilik görevi yapan bir sözcük. **hev girtin**: Birbirini tutmak, birbirine destek olmak, birbirine arka çıkmak.

heval Arkadaş.

hevalçûk *d.* Etene, meşime, son.

hevalkiras *e.* Kadın iç giysisi.

hevaltî *d.* Arkadaşlık.

hevcark *d.* Yedi defa soktuktan sonra insanı bıraktığına inanılan bir böcek.

hevdakefî Parçaları birbirinden

ayrılmış, darmadağın, demon-teleşmiş olan şey.

hev dan/dan hev Biriktirmek.

hevde *d.* Dokuma tezgahında kullanılan yün.

hevdu Birbirini.

hevgel Karma koyun sürüsü.

hevîr *e.* Hamur.

hevîrtîş *e.* Mayalı hamur.

hevkidank *d.* Hamur açmada kullanılan hamur bezi.

hevnîsk *d.* Mercimek, nohut, soğandan oluşan bir yemek.

hevrîng *d.* Yapağı makası.

hevîrîş *bkz.* "hefil"

hevîrîşk *d.* Yağa doğranan ekmekten oluşan yemek.

hev ra Birlikte, beraber.

hevser Arkadaş, denk.

hev û di Birbirini. **hev û di**

maçkirin: Öpüşmek. **hev û di**

xwarin: (İki ya da daha fazla kişi) Birbiriyle uğraşmak.

hevûrî *bkz.* "gîsk"

hew 1) Son, tamam. **2)** Yalnız, yalnızca, bir tek, sadece. **hew Aso hat**: Bir tek Aso geldi.

hewa *d.* Hava. **bi hewa ketin**: Havalanmak. **tiyare bi hewa dikeve**: Uçak havalanıyor.

hewadîs Havadis.

hewal *d.* Ahval.

hewale *d.* Havale.

hewan *d.* Havan.

hewandin 1) Yatıştırmak, teskin etmek. **2)** Barındırmak.

hewante *d.* Avanta. **hewante ye!**:

"Yağma yok!" "Öyle şey olmaz!"

hewar *d.* İmdat sözcüğü.

hewayî Boş, havai.

hew bûn Bir şeyin bitmesi, sona ermesi, son bulması.

hewce Gerekmek.

hewce kirin Gerekmek.

hewceyî Gereklilik.

hewcêg/hewcê gi -ina, -ine. **hewcêg tê wî bikirî vîya bikire:**
Onu satın alacağına bunu satın al.

hewes *d.* Heves

hewî *d.* Kuma

hewînî *d.* Can sıkıntısının yok olması, avuntu, yatışma.

hewîfî *d.* Kumalık, kuma olma durumu.

hewq *d.* Sebze bahçesi.

hewqa O kadar, bu kadar.

hewqas *bkz.* "hewqa"

hewş *d.* Avlu.

hewyan Yatışmak, teskin olmak.

hewz Havuz.

heya Kadar, değin. **haya dêv:** Boş yer kalmamak üzere; "ağzına kadar." **haya îmanê:** Boş yer kalmamak üzere; "ağzına kadar." **haya navê mera derdikeve bira canê mera derkeve:** İnsanın bir kere adı çıktıktan sonra onun hakkındaki genel kanı artık düzelmez. **haya nuha:** Şimdiye kadar. **haya qiyametê:** Dünya durdukça, sonsuzluğa dek, "kiyamete kadar."

heyani Kadar, değin

heyf *d.* 1) Öç, intikam. **heyf hilanîn:** İntikam almak, öç almak. 2) Yazık.

heyirandin Şaşkına çevirmek, şaşkınlaştırmak.

heyirîn Şaşkına dönmek.

heyne *e.* Kendi halindelik. **Şîrîn di heyne xu da ye:** Şirin kendi halindedir. Şîrîn hiç kimsenin işine karışmaz.

heyr *d.* Şaşkınlık.

heyran *d.* Hayran, kurban. **bi heyran û qurban:** Dil dökerek, yalvarırcasına.

heysid *e.* Sekiz yüz.

heyşt *e.* Sekiz.

heyştê *e.* Seksen.

heyştik Yeni evlenmiş olan gelinin sekiz günlüğüne baba evini ziyareti.

heyvan *e.* Maya.

heyvan kirin Mayalamak.

heywan *e.* Hayvan.

heywax Eyvah.

hezandin Titretmek, sarsmak.

hezar *e.* Bin.

hezaz *d.* Bataklık.

hezek *d.* Batak.

hezêran *d.* Haziran.

hez kirin Sevmek. **bi hezkirin dan:** Sevdirmek.

hezok Titrek.

hezyan Titretmek, sarsılmak.

hêbet Can havli. **ji hêbeta:** Ölüm korkusundan kaynaklanan güçlü tepkiyle; "can havli ile."

hêc Çıldıran, sağa sola saldıran,

zaptedilemeyen hayvan.
hêc bûn Hayvanın çıldırması, sağa sola saldırmaması.
hêcîr *d.* İncir.
hêcîrkerk *d.* Yabani incir.
hêc kirin Hayvanı çıldırtmak, sağa sola saldırmasına neden olmak.
hêdî Yavaş.
hêdî hêdî Yavaş yavaş.
hêdîka Yavaşça, yavaş bir şekilde.
hêdî kirin Yavaşlatmak.
hêge *d.* Eye.
hêja Değerli.
hêjandin Sallamak.
hêj kirin Sallamak.
hêk *d.* Yumurta.
hêkel *e.* Heykel.
hê ketin Zikredip kendinden geçmek.
hêl *d.* Taraf, yan, yön.
hêl *d.* Güç, kuvvet.
hêlîn *d.* Yuva, kuş yuvası.
hêlînkew *d.* Keklik yuvası.
hêlkan *d.* Salıncak.
Hêlwan *d.* Urfa'nın Hilvan ilçesi.
hêmî Çürüme (giysi, kumaş vb. şeyler için kullanılır.)
hêmî bûn (Giysi, kumaş vb.) Çürümek.
Hênê *d.* Diyarbakır'ın Hani ilçesi.
hênîjîn Uyuklamak.
hênî *d.* (Taş fırlatma şeklinde oynanan oyunlarda) Taş hedefe atmak için durulan yer.
hêram Kâbe'ye girerken hacıların örtündükleri dikişsiz örtü.
hêran Öğütme.

hêrfonek Gevrek.
hêrifandin (Gevrek veya benzeri şeyleri) Ufaltmak, toz haline getirmek. (**dihêrifine**, **bihêrifine**)
hêrifin (Gevrek veya benzeri şeyler) Ufalmak, toz haline gelmek. (**dihêrife**, **bihêrife**)
hêrik *e.* Küçük tepe.
hêrs *d.* Kızgınlık, öfke. **hêrsa wî danîştin**: Öfkesi dinmek, sinirleri yatışmak.
hêrs bûn Kızılmak, öfkelenmek.
hêrs ketin: Sinirlenmek..
hêrs kirin Kızdırmak, öfkelen-dirmek.
hêrsok Çabuk kızan, çabuk öfkelenen kimse.
hêsir Gözyaşı. hêsir barandin: Hüngür hüngür ağlamak. **hêsir bi çava ketin**: Duygulandırıcı bir durum ya da olay karşısında gözleri yaşla dolmak; "gözleri yaşarmak". **hêsir quraftin**: İki gözü iki çeşme ağlamak, hüngür hüngür ağlamak.
hêsir Esir.
hêsirî *d.* Esirlik.
hêstir *d.* Katır.
hêşiftî Koyun ve sığırların memelerinde oluşan ve sütlerinin kesilmesine neden olan bir hastalık.
hêşî *d.* Kurulan çadırın yanı.
hêşîg *d.* Eşik.
hêt *d.* But.
hêwir Barınma.

hêwirandin Barındırmak.
 (dihêwirine, bihêwirine)
hêwirîn Barınmak. (dihêwire,
 bihêwire)
hêzranî *e.* Bir çeşit karıştan
 yapılan baston.
hibrî *d.* İpekli başörtüsü.
hibûbk *d.* El ve ayak parmağı
 eklemi.
hiciz Haciz. **hiciz hatin ser:** Haciz
 konmak (bir şeye.)
hidet *d.* Hiddet.
hi hi Olması beklenen bir şeyin
 gerçekleşmesi durumunda söyle-
 nen ve "işte şimdi tamam",
 "şimdi oldu işte" anlamına gelen
 söz.
hihi "Hele hele!", "bak hele!"
 anlamındaki ünlem.
hi ihi "Oldu mu şimdi?" "Yaptığını
 beğendin mi?" anlamındaki söz.
hijde *e.* On sekiz.
hılanîn 1) Bir şeyi kaldırmak, bir
 kenara ayırmak veya saklamak.
2) İçine almak, çekmek. birinc
avê pir hiltîne: Pirinç çok su
 çekiyor.
hilatin (Güneş) Doğmak. (hiltê,
 hilê)
hilatî Kabarık eklemek, ekşi eklemek.
hibijartin Ayıklamak.
hilborîk *d.* Şamata, curcuna.
hildan *d.* Hareketli oynanan bir
 folklor oyunu.
hildan Kaldırmak.
hilêbî Koyun sağımcısı.
hilfirandin Uçurmak. (hildifirine,

hilfirîne)
hilfiryân Uçmak. (hildifire, hil-
 fire)
hilgirtin Taşımak, yüklemek.
 (hildigre, hilgire)
hilhatin 1) Yükselmek. **dû hiltê:**
 Duman yükseliyor. **2)** Sıgımak.
ce di torbe hilmayê: Arpa tor-
 baya sığmıyor.
hilhilî Çok yaşlı kimse.
hilik Sarı başlı bir koyun cinsi.
hilî 1) 5-6 Aylık kuzu. **2)** Baharın
 erken gelmesi.
hilî "Kalk, fırla!" anlamındaki
 sözcük.
hilkirin Kaldırmak. (hildike, hilke)
hilkişandin Çekmek, çekip çıkar-
 mak. (hildikişîne, hilkişîne)
hilkişyan 1) Çekilmek, çekilip
 çıkarılmak. **2)** Tırmanmak.
 (hildikişe, hilkişe)
hilkutan Çakmak, dövme.
 (hildikute, hilkute)
hilkutandin Hoplatmak, sarırmak.
 (hildikutîne, hilkutîne)
hilm *d.* 1) Nefes. **2)** Buhar.
hilmoskî Sıcaktan tadı bozulmuş
 olan yemek vb.
hilmoskî bûn Yemek vb. şeylerin
 sıcaktan tadının bozulması.
hilopirçî Birbirine karışmış olan
 saç, tüy vb. şeyler.
hilpekyan 1) Aniden tüm hızıyla
 kaçmak, fırlamak. **2)** Şiş olmak,
 balon gibi şişmek. (hildipeke,
 hilpeke)
hilpifandin Üfleterek tozunu
 almak. birincê hildipifnim:

pirincin tozunu üfleyerek alıyorm. (**hildipifine**, **hilpifine**)

hilqûm *d.* Can çekişme.

hilşandin Yıkmak. (**hildişîne**, **hilşîne**)

hilşyan Yıkılmak. (**hildişe**, **hilşe**)

hilşyayî Yıkık, yıkılmış olan.

hilûp Koni, mahrut .

hilûpî Konik. **satila hilûpî**: konik bakraç.

him Hem.

himêli *d.* Hamayli.

himêz *d.* Kucak.

himêz kirin Kucaklamak.

himîn *d.* Gûmbürtü.

hinar *d.* Nar.

hincik *d.* Taranmamış ve birbirine karışmış olan saçlar. **hincê**: Saçları taranmamış ve birbirine karışmış olan kız. **hincî**: Saçları taranmamış ve birbirine karışmış olan erkek.

hincirandin Ezmek, paramparça etmek. (**diñincirîne**, **biñincirîne**)

hincirîn Ezilmek, paramparça olmak. (**diñincire**, **biñincire**)

hinda Nezd.

hindik Az. (**hindik hindik**: Azar azar. **hindik mabû**: Az daha, az kalsın, hemen hemen olacaktı.

hindikê xu: En azından, yoksa yoksa.

hindik bûn Azalmak.

hindikî *d.* Azlık.

hindik kirin Azaltmak.

hine *d.* Kına.

hinedaşk *d.* Kayaların yüzünde biten yosun, yapraklı kara yosunları.

hine kirin Kınalamak.

hingirîn Kişneme.

hingirme *d.* Münakaşa, ağız dalaşı.

hingiv *d.* Bal.

hingulîsk *d.* Yüzük.

hinik 1) Pis koku, iğrenç koku. 2) Az, biraz, bazı.

hirç *d.* Ayı.

hirço pirço Saçları, tüyleri, püskülleri vb. şeyleri birbirine karışmış olan herhangi biri veya herhangi bir şey.

hirhop Hoppa kimse.

hirî *d.* Yün.

hirîşo Yün yıkayıcısı, yün yıkayan kimse.

hirmî *d.* Armut.

hise *d.* Hisse.

hisedar Hissedar.

hisret *d.* Hasret.

hisretî *d.* Hasret çeken, hasretlik.

histirî *e.* Diken.

histirîbirk *d.* Çalı, çırpı, diken vb. şeyleri biçmede kullanılan bir alet.

histûn *d.* Sütun, direk. **te histûna dilê min şikand**: Sen beni kırdın, gönlümü incittin.

histûr Kaba, kalın.

histûrî *d.* Kabalık, kalınlık.

hiş "Sus", "ses çıkarma" anlamındaki sözcük.

hiş bi Sus! de hiş be lo!: Sus be!

hişin Mavi.

hişin bûn 1) Mavileşmek. 2)

Yeşermek.

hişin hatin Yeşermek. **diranê piti-ka me hişin tê:** Bebeğimizizin dişleri çıkıyor.

hişin kirin Mavileştirmek.

hişk Kuru. (**Pehlevîce: huşk, xuşk**)

hiş ke Sus! de hiş ke lo!: Sus be!

hişnayî d. Yeşillik, sebze.

hîcim e. Büyük kaya.

Hîk-hîk d. "Kıs kıs" gülme.

hîle d. 1) Bilinmez hastalık, maraz.

2) Tiksinti. **hîla wî jê çûn:**

(Birinden) Tiksinmek, nefret etmek. **hîla min ji Sîno dihere:** Sino'dan tiksinti duyuyorum.

hîm e. Temel.

hîn Daha, henüz. **hîn û hîn:** "Ta o zamandan", "daha o tarihten beri."

hînd Dövüş horozu.

hînga O halde, o zaman.

hîngî -ken daha. hîngî eyarê te pere dike xanîkî ji wî bixwaze: Daha değer varken ondan bir ev iste.

hînik Serin.

hînik bûn Serinlemek.

hînik kirin Serinletmek.

hînkayî d. Serinlik.

hîq-hîq d. Nefessiz kalan birinin çıkardığı sesi anlatmakta kullanılan söz.

hîr-hîr d. Kişneme, kişneyiş.

hîro d. Hatmi çiçeği.

hîryan Kişnemek. (**dihîre, bihîre**)

hîştin Bırakmak.

hîtik Tiftik keçisi.

hîv d. Ay, gökteki ay. **hîva bin ewr:** Uzun süre ortalıkta gözük-meyenler için söylenir.

hîvastin Örmek. (**dihîvêse, bihîvêse**)

hîvî d. Umut, beklenti. **hîvya xu birrîn:** Umudunu kesmek, artık umutlanmamak. **hîvya min ji Xwedê heye...:** Umarım..., inşallah...

hîvron d. Dolunay.

hîz e. Yağ tulumu.

ho 1) Sığırları güderken kullanılan sözcük. **2)** Uzaktaki kimselere seslenirken kullanılan sözcük.

hoç kirin çd. Kalkmak.

hogeç e. 2 Yaşındaki koç.

hogir 1) Alışık. **hogirî hev bûn:**

Biribirine alışmak. **hogirî hev kirin:** Biribirine alıştırmak.

hogirî nimê bûye: Namaza alışmış. **2)** Yoldaş, arkadaş.

hogir bûn Alışmak.

hogir kirin Alıştırmak.

ho ho... Usanç veya sevinç belirten bir ünlem.

hol d. Harman dövme, harman sürme işi.

hol Harman sürme sırasında harmanı daha çabuk sürmesi için hayvana söylenen sözcük.

hol bûn Hoplamak, zıplamak, sıçramak.

holik d. Çoban kulübesi.

hol kirin Hoplamak, atlamak. **Şero xu holî ser xalî kir:** Şero halının

üstüne atladı.

hol kirin Harman dövmek, harman sürmek.

hophop *çd.* Araba.

hophop Develeri durdurmak için söylenir.

hoqe Bir ağırlık ölçüsü.

horî *d.* Huri.

hors *e.* Örs.

hoste Usta. (**Pehlevice:** *ostat*)

hostetî *d.* Ustalık.

hoşt Hoşt.

hov Vahşi.

hovtî *d.* Vahşilik.

hukim *e.* Egemenlik, erk, güç.

hukmê wî pere kirin: Hükümü (sözü) geçmek, hükümü yetmek.

hukimat *d.* Hükümet.

hukimdar Hükümdar.

hukim kirin Hükmetmek.

hula kirin Yuhlamak, kovmak.

hulî *d.* Hindi.

hulo *bkz.* "hulî"

hundik *d.* Yumruk.

hundir İç, içeri. **hundir lê**

qetandin: Ödünü koparmak. **te**

hundir li min qetand/te

hundirê min qetand: Ödümü

kopardın. **hundirê wî xerabûn:**

Midesi bozulmak. **hundir lê**

qetyan: Ödüyü kopmak. **ji hundir**

da: İçten, içerden.

hur Tam manasıyla, bütünüyle, tünden, safı, gerçek manasıyla.

hustu *e.* Boyun. **di hustu da**

hiştin: Boynunda bırakmak. **di**

hustu ra kirin: 1. Başkasının suçunu ona yüklemek 2. Bir işin sorumluluğunu, ağırlığını ona yüklemek. "üstüne yıkmak."

hustu di ber da mayin: Boynu altında kalmak. **hustyê xu xwar kirin:** Kendisine acındırıcı davranışta bulunmak.

hustukur *d.* Yaka.

hustuxwar Boynu bükük.

huş Eşek ve katırı durdurmak için kullanılan sözcük.

hutik *d.* Yumruk.

hut kirin Yumruklamak.

huvde *e.* On yedi.

hûf kirin Yutmak.

hû kirin Ağzını yaklaştırıp

soluğunu bir şeyin üzerine hızla vermek, hohlamak.

hûn Siz (ikinci çoğul şahıs zamiri.)

hûnan Örmek. (**dihûne, bihûne**)

hûr *e.* Mide.

hûr Ufak.

hûr bûn Ufalmak.

hûrgir İri göbekli kimse.

hûrhûrî bûn Unufak olmak.

hûrhûrî kirin Unufak etmek.

hûrik *d.* Pirinç kırığı, pirinç ufağı.

hûrik Ufak, ufacık, küçücük.

hûr kirin Ufaltmak.

hûrkirî Ufaltılmış veya bozdurulmuş olan.

hûr mûr Ufak tefek şeyler, öte beri.

hût *e.* Dev.

i "Evet" anlamında kullanılan bir sözcük.

icêl d. Bir çeşit kilim.

ilim İlla.

ingirîn Darılmak. (**diingire**, **biingire**)

inînî/enînî Meydan okuma.

inînî xwestin Meydan okumak.

ınt-ınt d. İkinma, inilti, inleme.

ıntyan İnlemek veya nefesini içinde tutarak kendini zorlamak; ıkınmak. (**diunte**, **biunte**)

istefila Estağfurullah.

iş Kuru, sert.

işbihîv d. Bir ağaç çeşidi.

iş bûn Kurumak.

işk Kuru, sert. **işk î ola:**

Kupkuru, pek kuru, çok sert.

işka Yüksek sesle.

işkî d. Kuruluk.

işk kirin Kurutmak.

işkolekî Kuruca, sertçe.

işkonekî Kuruca, sertçe.

itim Kör.

îdî Artık, bundan böyle.
îfade *d.* İfade. **îfada wî girtin:** 1. İfadesini almak. 2. Cezasını vermek.
îftere *d.* İftira.
îjar Bu sefer, bu kez.
îlancux *d.* Yılcancık hastalığı.
îlehîm İlle.
îlela İlallah. **îlela kirin:** Bıkıp usanmış olmak; "yaka silkemek."
îlhes İlle.
îlim İlle.
îlm *e.* İlim.
îman *d.* İman. **hatin îmanê:** 1. İslamlığı benimsemek. 2. Sonunda doğruyu söylemek 3. Önce karşı çıktığı birşeyi kabul edip istenileni yapmak.
îmana wî çikandin: (Birini) Çok yormak, (ona) çok sıkıntı vermek imanını gevretmek.
îmana wî jê çûn: *bkz.* "**hîla wî jê çûn.**"
îna kirin İnanmak.
încaz *d.* Kara erik.
înciraxî bûn Büyük acı, eziyet ve sıkıntılar çekmek.

înciraxî kirin Büyük acı, eziyet ve sıkıntılar çektirmek.
înî *d.* Cuma.
îpirnî *d.* Yiyilebilen bir bitki.
îro Bugün.
îroyîn Bugünkü, bugüne ait olan.
îs "Vay be!" "Vay anasını!" anlamındaki ünlem.
îsal Bu yıl.
îskînî *d.* Hıçkırık.
îskyan Hıçkırmak. (**diîske, biîske**)
îsot *d.* Biber.
îspatî *d.* İskambilde, elliiki oyununda sinekli.
îспенax *d.* İspanak.
îspeyî *d.* Diyarbakır'daki ünlü Sipahi Çarşısı
îsteson/îstesûn *d.* İstasyon.
îstop Stop, durma.
îstop kirin Stop etmek.
îşela İnşallah.
îşev Bu gece.
îşlig *e.* Gömlek.
îzin *d.* İzin. **bi îzna Xwedê:** Allah'ın izniyle.

jê sar bûn: (Birinden veya bir şeyden) Söğumak. **jê vebûn:** -den kesilmek, -den söğumak, canı veya işlahı (onu) gekmez olmak. **ez jî gost vebûme:** Eten söğumusum. **jê veqe-tandin:** -den ayırmak. **jê xwîn verşyan:** (Ondan) Aşırı nefret etmek.
jêbûn Kesilmek.
jêhart Becerikli.
jêkîrîn Kesmek.
jêll Aşağı, aşağıdan, aşağı taratan.
jêr Aşağı.
jê ra Ona.
jêrîn Aşağı taraftaki, aşağıya ait olan.
jî -den, -dan, -le, -leyin.
jî ber çûn Düşük yapmak. **gede** **jî ber Sarê çûye:** Sarê düşük yapmış.
jî bo İçin.
jî bona İçin.
jî hev Birbirinden. **jî hev bûn:** Birbirinden ayrılmak. **jî hev da ketin:** Demonte olmak. **jî hev da xistin:** Demonte etmek, parçalarını birbirinden ayırmak. **jî hev gerandin:** Birbirinden ayırmak, ayırt etmek. **wan jî hev digêrîne:** Onları birbirinden ayır. **Xwedê**

jan d. Sizi.
jana zirav Verem.
jan dan Sizlamak, sizi vermek.
jarfor d. Sarjör.
jan kirin Sizlamak, sizi yapmak.
jêr d. Zehir.
jêra siêmamî Asırı acı şeyler için kullanılan bir deyim.
jêrdadadayî bûn Zehirlenmiş olan.
jêrdadadayî kirin Zehirlenmek.
jêr d ziqûm bkz. "jêra silê-mant"
jendin Dimek, pamuk yün gibi nesnelere tellere ayırıp kabartmak. (dişene, dişene)
jê -den, -dan, -ndan, jê birin: (Oyun vb. şeyler için) Yumak, kazanmak. **jê da ketin:** -den düşmek. **jê da xistin:** -den düşürmek, -den indirmek, fiyatını düşürmek. **jê geribîn:** İlişmemek, karışmamak, rahatsız olmak. **Beko jî min nageribe:** Beko beni rahatsız bırakmıyor. **Beko bana karışıyor.** **jê geryan** bkz. "jê geribîn". **jê hewyan:** İlişmemek, karışmamak, rahatsız olmak. **Beko jî min nahewe:** Beko beni rahatsız bırakmıyor. **Beko bana karışıyor.**

Asê û Zînê ji hev gerandîye:

Tanrı Asê ile Zînê'yi birbirinden ayırt etmiş. **ji hev kirin** Birbirinden ayırmak. **ji hev safî bûn** Ayrışmak, saflaşmak....

jijo Kirpi.

jimartin Saymak. (**dijmêre**, **bijmêre**)

ji nêz da Açlıktan.

jin d. Kadın.

jinbî d. Dul kadın.

jinik d. Kadın.

jintî d. Kadın elti.

jinxal d. Dayı karısı.

ji pez İrade dışı, bilinç dışı.

ji pezn İrade dışı, bilinç dışı. **ji pezna qisa dike:** İrade dışı konuşuyor, sayıklıyor.

jirgî -den beri. **jirgî tu hatîyî Sîno qet rehet nasekine:** Sen geldiğinden beridir Sîno hiç rahat durmuyor.

jirra Ciddi, sahi.

jixu Zaten.

ji xu Kendinden.

ji xu kirin (Giysiyi) Üzerinden çıkarmak, soymak.

ji De, dahi.

jik e. Direk, kiriş.

jolî Yukarıdan, yukarı taraftan.

ew ji jolî tê: O yukarıdan geliyor.

jor Yukarı.

jorin Yukarıya ait olan, yukarı taraftaki.

ka bkz. "kanê"

ka d. Saman.

kab d. Aşık kemiği ve aşık kemiğiyle oynanan oyun.

kabgawir Aşık kemiğiyle oynanan bir çeşit oyun.

kabok d. Diz.

kadiz d. Samanyolu.

kadîn d. Samanlık.

kakil Ceviz, badem gibi şeylerin içi.

kal Çiğ (meyve, yemiş gibi şeyler.)

kal Yaşlı, ihtiyar adam.

kalan e. Kın.

kalanî d. Enli, yassı ve kaba bıçak.

kal bûn İhtiyarlamak, yaşlanmak.

kalik e. Dede.

kali d. 1) İhtiyarlık, yaşlılık 2) Çiğlik.

kalîn Melemek. (**dikale**, **bikale**)

kal-kal d. Meleme, koyunların "me" diye çıkardıkları ses.

kalo Dedeye hitap şekli.

kalo e. Uğurböceği.

kalome 1) Yaşlı ve güçlü kuvvetli erkek. 2) Eski bıçak, kılıç vb. şeyler.

kalşûv d. Nadas süresi bittikten sonra sürülüp ekilen tarla.

kalexenî d. Bir çeşit yemek.

kalyan Melemek. (**dikale**, **bikale**)

kamaş d. Yeşilken koparılıp

kurutulan tütün.

kanê "Nerde" "Hani?" anlamındaki sözcük.

kanî d. 1) Pınar. 2) Sapan.

kanîn Edebilmek, yapabilmek.

nikane bi kerê, bi daşikê

kane: Büyüklerden birine kızıp

da ondan alamadığı hincını

kendisinden daha zayıf olandan

(veya çevresindekilerden)

çıkarmaya çalışanları anlatır.

nikane qûna xu ji erdê rake:

Hantal, şişman veya tembel

insanlar için söylenir. (**ez**

kanim, **ez ê bikanibim**, **tu**

dikanî)

kanûn d. Aralık ve ocak

aylarının ortak adı.

kapek d. Kepek.

kapik İpten bir parça.

kapol d. Çok ufak saman, toz halindeki saman.

kar Oğlak.

kar d. Kâr, kazanç.

kar e. İş, çalışma.

karçî Çalışkan.

karik çd. Oğlak.

karî d. Yıllıyastığı otu.

karîn Acıyla bağırarak. (**dikare**, **bikare**)

karkir İşçi.

kar kirin 1) İş yapmak, çalışmak.

2) Tesir etmek, para etmek.

karri Uyuz ve uyuzlu.

kartol d. Patates.

kar û hal *e.* İş güç, meşguliyet.
karvan Oğlak çobanı.
karwan *e.* Kervan.
karya gulika Yıllanyastığı otunun bir cinsi.
karyan Acıyla bağırarak.
(dikare, bikare)
karya zinara Yıllanyastığı otunun bir cinsi.
kaş *e.* Dik yokuş.
kaş kirin Çekmek, sürükleyerek çekmek.
kat *d.* Ekinler biçilirken tarlaya dökülen tanelerden ertesi yıl kendiliğinden yetişen ekin, halaza.
katib Kâtip.
katik *d.* Halaza.
kavir 2 Yaşındaki koyun, şişek.
kaxet *d.* Kâğıt.
kaxetîn Kâğıttan yapılmış olan.
kayik *d.* Geviş.
kayin Geviş getirmek. (**dikaye, bikaye**)
keç *d.* Kız.
keçel Kel.
keçel bûn Kelleşmek.
keçelî *d.* Kellik.
keçik *d.* Kız.
keçiktî *d.* Kızlık, kız olma durumu.
ked *d.* Emek.
keda eniyê Öz emek.
kedik *d.* Küçük ayran tulumu.
kedî Evcil.
kedî bûn Evcilleşmek.
kedî kirin Evcilleştirmek.

kef *d.* 1) Köpük. 2) Avuç içi, aya.
kef dan Köpük vermek, köpürmek.
kefenê mara Yılan gömleği.
keftar *e.* Sırtlan.
kefz/kevez *d.* Kurbağa köpüğü, yosun.
kej Sarışın.
keji *d.* (Kadınlarda) Kuşak, bele bağlanan kuşak.
kek *e.* Ağabey.
keke *çd.* Ağabey.
keke Kekeme.
kekej Kekeme.
kekemî *d.* Nezle.
kekibe Meydan okuma.
kekibe xwestin Meydan okumak.
kekir *çd.* Şeker.
keko Ağabeye hitap şekli.
kel *d.* Kaynama.
kela *d.* Kale.
kelandin Kaynatmak.
kelbitan *d.* Kerpeten.
kelboqî Kolay çözülebilen düğüm.
keldiz *d.* Haydut ini, hırsız kalesi.
kelem *d.* Lahana.
keleş Fedai.
keleşkof *d.* Kalaşnikof.
kel-kel *d.* Kaynamayı veya aşırı sıcaklığı anlatan söz.
kelmê Sık sık altını ıslatan kız çocuğu.
kelmêş *d.* Sivrisinek.
kelmîzek Sık sık altını ıslatan çocuk.
kelmkarî Eski püskü olmuş,

çürümüş, işe yaramaz hale gelmiş olan eşya vb.

kelmkarî bûn Eski püskü hale gelmek, çürümek, işe yaramaz hale gelmek.

kelmo Sık sık altını ıslatan erkek çocuk.

kelogirî Yarı ağlamaklı olma durumu.

kelogirî bûn Yarı ağlamaklı olmak.

kelogirî kirin Yarı ağlamaklı hale getirmek.

keloşk *d.* Kale harabesi.

kelox Etsiz, cılız hayvan.

kelpiç *e.* Kerpiç.

kelxwî Ani gelen terleme, aniden bastıran terleme.

kelyan Kaynamak.

kember *d.* 1) Kemer. 2) Yabani gül.

kemêl *d.* Koyun, keçi gibi hayvanların kuyruk altındaki kıllarına takılıp kuruyan pislik; çakıldak.

kemilîn Olgunlaşmak.

kem kirin Kılları, tüyleri kesmek, kısaltmak.

ken *e.* Güllüş. **bûn kenê xelkê:** El alemin eğlenip alay ettiği biri durumuna düşmek. **ji kena iş (hişk) bûn:** Gülmekten kırılmak. **kenkî da ser min:** Gülme tuttu beni. **ji kena rwîvî di zik da neman:** Gülmekten kırılmak. **kenê wî hatin:** Gülesi gelmek:

kenandin Güldürmek.

kenar *e.* Kenar.

kendal *d.* Bayır.

kenêr *d.* Sedir ağacı.

kenife *d.* Hela, tuvalet.

kenîn Gülmek.

kenyan Gülmek.

kepir Sert toprak.

kepiro Bir cins kumaş.

ker Eşek. kerê pîr hefsarê rengîn: Gereksiz özentî ve gösteriş anlatır.

kerajo Eşek sürücüsü.

kerax Pirinç tarlasına bakıp gözetleyen görevli.

kerb *d.* Üzüntü. **ez ji kerba nexweş ketim:** Üzüntüden hastalandım.

kerbe Kehribar.

kerbeşk *d.* Yiyilebilen dikenli bir bitki.

kerdiz Eşek hırsız.

kerdî *d.* "mişar"ın yuvarlak olanı ("mişar" sözcüğüne bakınız.)

kerem *d.* Lütuf.

kerem kirin Lütüfetmek.

kereng *e.* Kenger.

kerê (Kadınlar için) Hey, behey, yahu. **kerê tu tu:** (Kadınlar için) "Gördün mü gününü!" anlamındaki söz.

kerge *d.* Üzüm kaynatma kazanı.

kerf *e.* Koyun sürüsü.

kerkere İriyarı kimse.

kerkon *e.* Eskimiş, eski püskü halc gelmiş çadır.

kerme e. Ahır ve ağıllarda kuruyan gübre parçaları.
kero (Erkekler için) Behey, be, yahu. **kero tu tu:** (Erkekler için) "Gördün mü gününü!" anlamındaki söz.
kerr Sağır. **bi kerr û lalî:** Kimsenin ruhu bile duymadan, sessiz sedasız bir biçimde.
kerr bûn Sağırlaşmak.
kerr kirin Sağırлаştırmak.
kerre Çok iri, azman.
kerrî d. Sağırılık.
kertal e. Kenger kurusu.
kertî d. Eşeklik.
kerxane d. Genelev.
kes Kimse. **kes nabê dewê min tirş e:** Herkes sattığı malı, herkes kendi işini, tutumunu ve davranışını över.
keser d. İç çekmesi.
kesîre Zavallı, kendi halinde kimse.
kesk Yeşil.
kesk bûn Yeşil olmak.
keskî d. Yeşillik, yeşil olma durumu.
kesk kirin Yeşil etmek.
keskûsor d. Gökkuşağı.
kespik d. Nazar boncuğu.
kesp û kar e. İş, iş gücü, hizmet.
kesrewan d. Bir cins kadın başörtüsü.
keşîş e. Papaz.
keşke d. Bir yemek çeşidi.
ketin Düşmek. **bi hev ketin:** Aralarında anlaşmazlık çıkmak,

birbirine düşmek. **bi ser av û arê ketin:** Delirmek, çıldırmak.
ketin ber deşta: Yaşlılık, sakatlık gibi nedenlerle çalışma gücünü yitirip yaşamını tek başına yürütememek, düşkünleşmek. **ketin bextê wî:** bkz. "ketin dextê wî". **ketin destê hev:** El ele tutuşmak. **ketin dextê wî:** (Ona) Koruması için sığınmak ya da ondan yardım istemek; "ocağına düşmek".
ketin hefsê/hepsê: Suçlu bulunup cezaevine konmak; hapse girmek. **ketin qirika hev:** Kavga etmek; boğaz boğaza gelmek. **ketin serê wî:** Kafasına yatmak. **tiştê gi te go ket serê min:** Söylediğin şey kafama yattı. **ketin şikê:** Kuşkuya düşmek, şüphelenmek.
kevanî d. Ev hanımı.
kevantî d. Ev hanımlığı.
kevçî e. Kaşık.
kevir e. Taş.
kevirê hedê Mezarda, ölünün başı üstüne gelecek şekilde enlemesine bırakılan uzun ve yassı taş.
kevirê hesta Çakmak taşı.
kevirhêr Taş öğütücü, taş öğüten makine.
kevn Eski.
kevnar Eski, antik.
kevn bûn Eskimek.
kevnî d. Eskilik.

kevn kirin Eskitmek.
kevn û kot Eskimiş eşya, eski püskü eşya.
kevok d. Güvercin.
kevod d. Akçağaç, isfendan.
kevûrk d. Dikenli bir bitki.
kew d Dağlama, kaynaştırma.
kew d. Keklik.
kew Gri.
kewa çîr Çil keklik.
kewa gozel Kınalı keklik.
kewandin Yarayı dağlamak, kaynaştırmak.
kewar d. 1) Arı kovanı. 2) Hububat ambarı.
kewşe e. Kurumuş ot, dal, çalı vb. şeyler.
kewhişink d. Bir cins yabancı güvercin.
kewn d. Devir, dönem.
kewyan Yaranın dağlanması, kaynaşmak.
keya Kâhya.
keyatî d. Kâhyalık
keys d. Fırsat, olanak.
kezeb Yalancı.
kezeb d. Ciğer. **kezeba wî hatin devê wî:** Yüreği ağzına gelmek. **kezeba wî şewitîn:** 1. Susamak. 2. Çok üzölmek.
kezebhilûk Yufka yürekli.
kezebreqî d. Bir çeşit hayvan hastalığı.
kezî d. Saç örgüsü, belik.
kêç d. Pire.
kêf d. Neşe, sevinç, keyif. **dike ji kêfa bifire:** "Çok sevinçlidir,

mutluluktan neredeyse kanatlanıp uçacak" anlamında çok sevinçli birinin durumunu ifade ederken kullanılan söz. **kêfa mîra kirin:** Bolluk içinde yaşamak; bey gibi yaşamak. **kêfa te zane:** Nasıl istersen öyle yap, keyfin bilir. **kêfa wî hatin:** Neşelenmek, keyfi gelmek. **kêfa wî hatin cî:** Keyfi yerine gelmek. **kêfa wî xera kirin:** Canını sıkmak, keyfini bozmak. **kêfa wî xweş bûn:** Keyfi yerine gelmek, sevinmek, neşelenmek. **kêfa wi xweş kirin:** Sevindirmek, neşelendirmek. **li kêfa xu mêze kirin:** Dilediğince yaşamak, güzel vakit geçirmek, keyfine bakmak.
kêf kirin Keyif sürmek. w **kêfxweş** Neşeli, sevinçli, keyifli. **kêfxweşî** d. Neşeli olma durumu, sevinçlilik.
kêl d.1) Dikiş. 2) Kile. 3) Mezar taşı.
kêlek d. Yan, yan taraf. **li ser kêlekê:** Yanlama, yanlamasına, yan olarak veya yampiri bir şekilde.
kêlik 1) Mezar taşı. 2) Direk.
kêlimandin Konuşturmak. (**dikêlimîne, bikêlimîne**)
kêlimîn Konuşmak. (**dikêlime, bikêlime**)
kêlîşk d. Çapak, gözde oluşan çapak. **çavê min kêlîşka**

dibire: Gözlerimde çapak oluşuyor.
kêm Eksik, noksan. ev ji me kêm bû!: Bir bu eksikti!
kêmanî d. Eksiklik, noksanlık, kusur.
kêmaqil Ahmak, akli kıt kimse.
kêmber Dar enli, eni dar olan.
kêm bûn Eksilmek, noksanlaşmak.
kêmfersend Fırsatçı, oportunist.
kêmfersendî d. Fırsatçılık.
kêm kirin Eksiltmek, noksanlaştırmak.
kêmtir Daha eksik, daha noksan.
kêr d. Bıçak.
kêran d. Mertek, kiriş.
kêrhatin İşe yaramak, elvermek.
kêrik d. Küçük bıçak.
kêrt/kert Eskiden kullanılan yirmi beş kuruş değerindeki para.
kês d. Harmanda, kalburdan geçirilen üründen geriye kalan çer çöple karışık tahıl taneleri.
kêsat Zayıf.
kêsim d. Fiyaka, caka.
kêsreg e. Kesek.
kêş 1) Çeken, çekici. **2)** İri yarı, güçlü kuvvetli erkek.
kêzik d. Böcek.
kidê çd. Oğlak.
kid-kid d. Oğlaklara seslenirken kullanılan sözcük.
kifş d. Keşif.
kihêl d. Küheylan.
kijale d. Kirişlerin üzerine serilen

çalı çırpı gibi şeyler.
kil d. Sürme, göz sürmesi.
kilam d. Türkü.
kilamê qedîm Kur'an, kelim-kadin. **bi kilamê qedîm:** "Kutsal kitap üzerine yemin ederim ki."
kilandin Yayık yaymak. (**dik-ilîne, bikilîne**)
kildank d. Sürme kabı.
kil kirin 1) Göze sürme çekmek. **2)** *bkz.* "kilandin"
kin Kısa. kin î kutek: Kısa ve şişman kimse. **kinno minno:** Ufak tefek, minicik, mini minnacık.
kin bûn Kısalmak.
kinç e. Giysi. **kinç û kol:** *bkz.* "çek û çol"
kindir d. Kenevirden yapılmış ip.
kindira wî bi dar da kirin: Asacak kadar (ona) kızmak.
kinik Kısa boylu kimse.
kinî d. Kısalık.
kin kirin Kısaltmak.
kir Güdük kulaklı oğlak, kuzu vb.
kiras e. Entari.
kiraşo Çamaşır yıkayan kadın, çamaşırçı kadın.
kirbît/kibrît/kufrît d. Kibrit.
kirê d. Kira. **dan kirê:** Kiraya vermek.
kirêc d. Kireç.
kirêçî Kiracı.
kirê kirin Kiralamak.
kirênek d. Kıkırdak.

kirin Yapmak, etmek. **kir nekir:**

Her ne yaptıysa; bütün çabasına rağmen. dike: -mek üzere. **dike lêxe:** Vurmak üzere. **dikira:** -mek üzereyken, -mek üzereydi. **dikira lêxista:** Vurmak üzereydi, vurmak üzereyken.

kiritandin Katı bir şey yerken ağızdan ses çıkarmak, gıcırdatmak.

kirîb Kirve.

kirîbatî *d.* Kirvelik.

kirî boz Bembeyaz ve güdük kulaklı oğlak, teke gibi hayvanlar.

kirîn Satın almak.

kirkişîn Kahrılanmak. (**dikirkîşe, bikirkîşe**)

kirt *bkz.* "kirtîn"

kirtik *d.* Kıkırdak.

kirîn En ufak ses, çıt (ses çıkarmama.)

kiryaz *d.* Kiraz.

kitab *d.* Kitap.

kitan *d.* Bir çeşit kadın başörtüsü.

kitanbelaş Pamuklu fabrika bezi.

kiş Tavukları kovarken kullanılan sözcük.

kişandin Çekmek.

kişyan Çekilmek. **bi erdê ve kişyan:** (Etek, yaygı, giysi ya da paçalar, etek bölümü vb.) Yerlere sürünmek.

kitim Ketum.

kiivil *d.* Ölü davar (koyun) tüyü.

kix Küçük çocuklara zararlı, pis şeyleri yememeleri için söyle-

nen sözcük.

kixs *bkz.* "kixsik"

kixsik *d.* Soğan arpacığı.

kiyan Ayran yaymak. (**ez dikêm, ez ê bikêm, min kiya, min kiyabû, min kiyaye, min bikiya, dikê, bikê**)

kiz Yanık yün kokusu.

kizin Burçak.

kizirandin Alazlamak, tütsülenmek.

kizirîn Alazlanmak, tütsülenmek.

kiz-kiz *d.* Bebeğin yarı ağlamaklı sesi veya iniltisi.

kizot Kor.

kizûrî Yanmış yemek.

kizûrî bûn Yemeğin yanması.

kizûrî kirin Yemeği yakmak.

kizwan *d.* Çitlembik.

kî Kim. **kî mêr e...!:** "İçinizde erkek varsa...!" "Kendine güvenen...!" anlamında meydan okuma.

kîjan Hangi, hangisi.

kînga Ne zaman.

kîp kirin Kenetlemek. **min pacê**

kîp kir: Pencereyi kenetledim, tam kapattım.

kîr *e.* Penis.

kîrxirîn Orospu.

kîs *e.* Kese. **ji kîsî diya xu çûn:** Bok yoluna gitmek.

kîsik *e.* Ufak kese.

kîs kirin Keselemek.

ko Kör, keskin olmayan.

ko bûn Körelmek.

koç *d.* Göç ve yüklenen göç

eşyası.

koç kirin Göç etmek.

koçek İyi rakeden, iyi danseden kimse.

koçer Göçebe.

koçerî *d.* Göçebelik.

kofî *d.* Kadınların başörtülerini başlarına dolayıp düğümlemeleri.

koka wî anîn Kökünü kazımak, kırma uğratmak, soyunu tüketmek.

kokim Yaşlı, ihtiyar.

ko kirin Köreltmek.

kol Boynuzsuz keçi veya koç.

kol *d.* Omuz.

kolan Kazmak.

kole Köle.

kolefî *d.* Kölelik.

kolm *d.* Büyük ve içi çukurlu taş.

kolme *d.* Evin yağmur suyundan korunmasını sağlamak için arkasında açılan ark.

koloz *e.* Erkek yün başlığı.

kom *d.* Topluluk, yığın. **kom û kuflet:** Topluca, hep birlikte, cümbür cemaat.

kom bûn Yığılmak, kümelenmek.

komir *d.* Kömür.

kom kirin Yığmak, toplamak.

kon *e.* Çadır. **konê sê histûnî:** Üç direkli çadır.

kone Savuşan, kaytarıcı.

konê pîrê Örümcek ağı.

kor Kör.

koranî Körce, körcesine.

kor bûn Kör olmak.

korfam Kalın kafalı.

kormîşk *d.* Kör fare, köstebek.

koro Körolasica! Kör herif!

kort *d.* Çukur. **kert kort:** Çarpık çurpuk, çukurlu yol, sokak vb.

kortaxî *d.* Tavukkarası hastalığı.

kortik *d.* Küçük çukur, çukurcuk.

kortika çav: Göz çukuru, göz yuvarı.

korûcax/korîcax Çocuksuz aile.

korx *d.* İçinde çeltik, buğday vb. şeyler dövülen içi çukur veya oyuk taş.

kose Köse.

kosemîsrî *d.* Bir çeşit kılıç.

kosetî *d.* Köselik.

kosre Bıçak vb. şeyleri bilemekte kullanılan bir cins taş.

kostekqetandin Çocukların kendi başlarına yürüye-bilmeleri, "ipini koparmak."

koş *d.* (Mecazi) Kadın cinsel organı.

koşk *d.* Köşk.

koşkar Ayakkabı tamircisi.

koşkarî *d.* Ayakkabı tamirciliği.

kotek *d.* Dayak, kötek. **kotek**

xwarin: Dövülmek, dayak yemek. (Bu sözcük "vurmak, dövmek" anlamına gelen "kutan" fiilinden türemiş.)

kotin Kemirmek. (**dikoje, bikoje**)

kotî İğrenç bir hastalığı olan kimse.

kotî bûn İğrenç bir hastalığa

yakalanmak.
koyal Sarmal, helezon.
kovik *d.* Huni biçiminde, külah biçiminde olan şey.
kox *bkz.* "devkox"
koxpînîk Enayi.
koz *d.* Kuzu-oğlak ağılı.
kozîk *d.* Eneze, gözleği, siper.
kozîr *d.* Köz.
ku Nere, neresi
kubab *d.* Kebap.
kubar Kibar.
kuç Ele sığabilen irilikteki taş.
kuçê qewetê: Taşı ileri fırlatarak oynanan bir tür güç sinama oyunu.
kuçe *d.* Sokak.
kuçe İtibarsız, değersiz kimse.
kuçîk Ateş ocağına bırakılan ve üzerinde yemek vb. pişirilen taşlar.
ku da Nereye.
ku der Hangi yer, neresi.
kudîk Aslan, ayı gibi hayvanların yavrusu.
kufîk *d.* 1) Küf. 2) Sümük.
kufîkî Küflü.
kufîkî bûn Küflenmek.
kufîkî kirin Küflendirmek.
kufîr *d.* Küfür.
kufîrbaz Küfürbaz.
kuflet *d.* Külfet.
kufte *d.* Köfte.
kufîn *d.* Sigara püfürdetme.
kufî-kufî *d.* Sigara püfürdetme.
kul *d.* Yara, dert, hastalık. **kula dû mirinê:** Çok kötü bir duru-

mun (felaket vb.) üzerine daha kötüsünün gelmesini anlatır.
kula şewatê: Acı veren yara, çıban vb. şeyler. **kula xirab:** Kanser.
kulab *d.* Koyun kuyruğunun etli ve yağlı kısmı.
kulandin Topallatmak. (**dikulîne, bikulîne**)
kulav *e.* Keçe.
kuî bûn Yara, çıban vb. şeyler oluşmak.
kulek Topal.
kulêmek *d.* Kalça.
kulêmekî Kalça nahiyesinde oluşan romatizmal hastalığa yakalanmış olan kimse.
kulîh *e.* Küllah.
kulik *e.* Yastık kılıfı.
kuî *d.* 1) Çekire. 2) Kar tanesi.
kuî *e.* Yumak.
kuîlîk *d.* Çiçek.
kuîlîn *d.* Divan altı.
kuîlînçe *d.* Çörek.
kulk *d.* 1) Gevenin pamuksu tüyleri. 2) Keçi kılındaki beyaz ve pamuksu tüyler.
kulm *d.* 1) İki elin açılmasıyla oluşturulan avuç. 2) Yumruk.
kulmist *d.* İki elin birleştirilmesiyle oluşturulan avuç.
kulor *d.* Ortası delikli ekmek, çörek.
kuîp-kuîp *d.* Tulumdaki ayran vb.'yi yayarken çıkan ses.
kulyan Topallamak. (**dikule, bikule**)

kum e. Başlık.

kumêt Koyu kızıl renkli bir at cinsi.

kumik d. Şişe, çaydan vb. şeylerin kapağı.

kun e. Su tulumu.

kuncandîn Kumaş, bez türü şeyleri diş, taş veya benzeri bir şeyle ezmek. (**dikuncîne**, **bikuncîne**)

kuncî e. Susam.

kuncyan Kumaş, bez türü şeylerin diş, taş veya benzeri bir şeyle ezilmesi. (**dikunce**, **bikunce**)

kund e. Baykuş.

kundê kwîr bkz. "kund"

kundir e. Kabak. **kundirê avê:** su kabağı. **kundirê zivistanî:** Kış kabağı.

kungî d. Çadırda, üzerine yatakların konulduğu özel tahtalar.

kur e. Oğul.

kur d. Dağı oluşturan tepelerden her biri.

kur 1) Tıraş, tıraş olma. **kur û kem kirin:** Kilları, tüyleri kesmek, kesip kısaltmak. **2)** Kısa. **3)** Güdük kulaklı koyun.

kur bûn Tıraş olmak.

kurbeşk e. Porsuk.

Kurd Kürt.

Kurdistan d. Kürdistan.

kurik Sıpa.

kurisandin Aşındırmak.

(**dikurisîne**, **bikurisîne**)

kurisîn Aşınmak. (**dikurise**,

bikurise)

kurîşk Kıvırcık.

kur kirin Tıraş etmek.

kurk e. Kürk.

kurm e. Kurt, solucan, tırtıl.

kurm bi çavê wî ketin:

Gözüne uyku girmemek, hiç uyumamak. **kurme xu rijandin:** Kurtlarını dökmek.

Kurmanç Bir Kürt boyu.

Kurmançî d. "Kurmanç"

denilen Kürt boyunun konuştuğu lehçe.

kurmancko Köylüvari, köylü usulü.

kurmik e. Kavun, karpuz, hıyar gibi şeylerin ufak olanları.

kurmi Kurtlu, içine kurt düşmüş olan, kurtlanmış olan.

kurmi bûn Kurtlanmak.

kurmi kirin Kurtlandırmak.

kurmwîrî/kurmûrî Karınca.

kuro Be! Behey! Oğul! Yahu!

kurot Basık, küt, yassı.

kur-pist d. Fısıltı.

kursî d. İskemle, kürsü.

kurtêl d. Ekmek kırıntısı.

kus d. Sessiz ve kokusuz osuruk.

kuş Bir taş cinsi.

kuştin Öldürmek. **bi kuştin**

dan/dan kuştin: Öldürtmek.

(**dikuje**, **bikuje**)

kuştî Maktul.

kutan Dövmek, çakmak.

kut kirin Dövmek, vurmak.

kuvan d. Yay.

kuvark d. Mantar.

kuxandin Öksürtmek.

kuxik *d.* Öksürük.

kuxikî Öksürüklü, sürekli öksüren kimse.

kuxfin *d.* Öksürme.

kuxt-kuxt *d.* Öksüren birinin öksürüşünü anlatmakta kullanılan söz.

kuxyan Öksürmek.

kûçik *e.* Köpek. **kûçikbab:** "Köpeğin dölü" anlamına gelen bir küfür biçimi. **kûçikê** **Helebê:** Züğürt, önemsiz, değer verilmeyen kimse.

kûçiktî *d.* Köpeklik.

kûçî *çd.* Köpek.

kûlik *d.* Kir, toz, pasak.

kûp *e.* Küp.

kûpandin Berelemek, çökertmek, (madeni şeylerin içe doğru çökertilmesi.) (**dikûpine**, **bikûpine**)

kûp kirin Hastanın karnına küp ile hacamat yapmak.

kûpyan Berelenmek, çökmek (madeni şeylerin içe doğru çökmesi.) (**dikûpe**, **bikûpe**)

kûr Derin.

kûr bûn Derinleşmek.

kûrayî *d.* Derinlik.

kûre *d.* Demirci körüğü.

kûrik *d.* Issız yer, تنها, köşe bucak.

kûr kirin Derinleştirmek.

kût Topal. **kel û kût:** "Uyuz, sakat, topal vb." anlamındaki söz.

kût bûn Topal olmak.

kûtî Köpek yavrularına seslenirken kullanılan sözcük.

kût kirin Topal etmek.

kûz *e.* Su testisi.

kûze *e.* Sansar.

kûzik *e.* Küçük su testisi.

kwêrgî Tavşan. **kwêrgî ji çiya xeyidiye haya çiyê jê tuneye:** İstenilen etkiyi yapmaktan çok uzak kalan dargınlıklar karşısında söylenir.

kwêrî *d.* Yayığı gergin tutan iki ağacı.

kwînêr *d.* Çıban.

kwîr Kör.

kwîr bûn Kör olmak.

kwîrik *d.* Buğday başaklarının boş olması.

kwîr kirin Kör etmek.

kwîsî *e.* Kaplumbağa.

kwîvî Yabani.

körgî Tavşan.

kõrî *d.* Yayığı gergin tutan iki ağacı.

L

labût d. Çift sürerken saban demirini temizlemek için üvendireye geçirilen demir.

la hewli wela La havle.

lakan d. 1) Bir çeşit kar ayakkabısı. 2) Ayakkabıya yapışan çamur.

lal Dilsiz.

lal bûn Dilsizleşmek, lal olmak.

lala çd. Uyku.

lala kirin çd. Uyumak.

lalê Dilsiz kadın.

lalî d. Dilsizlik.

lalî kirin çd. Uyumak.

lal kirin Dilsizleştirmek.

lalo Dilsiz erkek.

lalûte Konuşma yeteneği kıt olan, dilsiz kimseler gibi konuşan.

lapat d. Elin bütünüyle vurulan şamar, kaba bir şekilde vurulan tokat.

lapûrî bkz. "hîrço pirço", "hevdaketi"

laş e. Vücut.

law e. Oğul, erkek evlat.

lawik e. Oğlan, genç adam.

lawîn Erkek cinsten olan.

lawmet e. Hala oğlu.

lawxal e. Dayı oğlu.

le "Ya" anlamındaki ilgeç.

lebelê Ama, lâkin, bununla birlikte.

lec e. Kavga, vuruşma. **lec û bec:** Büyük kavga, büyük vuruşma.

lee "Ya, işte böyle" anlamındaki sözcük.

leflefk d. Sarmaşıklı bir ot.

legan d. Leğen.

legleg d. Leylek.

leht e. İri ve yassı taş.

leke d. Leke.

lem d. 1) Sebze bitkisi, tevek. 2) Hayvan memeleri.

lema Onun için, o yüzden.

lem-lem d. Kendi kendine söylenme. **çi lem-lema te ye?:** Nedir kendi kendine söylenip duruyorsun?

lemreş d. Koyunların memesinde oluşan bir hastalık.

lenger d. Kapı zıvanası.

lengerî d. Büyük tepsi.

lep e. El.

lepik e. Eldiven.

lep-lep d. Karın yağışını anlatmakta kullanılan sözcük.

leq Kıpırdama, kımıldama.

leqandin Kıpırdatmak, kımıldatmak.

leqat İkinci sefer sürülen, iki sefer üst üste sürülen tarla.

leqeb e. Lakap.

leqitîn (Ayağı) Takılmak. (dileqite, bileqite)

leqyan Kıpırdamak, kımıldamak.

lewante d. Lavanta.

lewitandin Bulaştırmak.

lewitîn Bulaşmak.

lewlewok Velveleci.

lexem d. Lağım.

lexeri Atıl, durağan, hareketsiz.
lext *d.* İtme.
lext kirin İtmek.
leylan *d.* Serap, ılgıt.
leymûn *d.* Limon.
lez Hızlı, acele. **lez û bez:** Çabucak, çok acele olarak.
lez kirin Acele etmek, çabuk olmak.
lê Kadınlara seslenirken kullanılan sözcük.
lê çûn (Birisine) Çekmek, (birisine) benzemek. **Zînê li diya xu çûye:** Zînê annesine çekmiş.
lê gerandin Etrafına sarmak, dolamak.
lê geryan 1) Etrafına sarılmak, dolanmak. 2) Aramak, araştırmak.
lê hatin Uymak, uygun gelmek, yakışmak. **pantor li te nayê:** Pantolon sana yakışmıyor.
lêketin Değmek.
lêkirin 1) (Sıvı vb.) Dökmek. 2) Kar ve yağmurun yağması. 3) İnşa etmek, duvar örmek
lêmişt *d.* Alüvyon.
lêqewimî Görmüş geçirmiş, tecrübeli kimse, güngörmüş.
lêv *d.* Dudak.
lêvse Dişlek.
lêvsor Dudağı boyalı, dudağına ruj vb. sürmüş olan.
lêxistin Dövmek, vurmak. **bi lêxistin dan:** Dövdürmek.
li Yer bildiren bir edat.

libikîn Zayıflamak, cılızlaşmak. (**dilibike, bilibike**)
libûn *d.* Keçe yapımında kullanılan yün.
libûnçi *bkz* "libûnkar"
libûnkar Keçe yapımcısı.
Licê *d.* Diyarbakır'ın Lice ilçesi.
licimîn Topallamak. (**dilicime, bilicime**)
li dar xistin 1) Kurmak. 2) Asmak.
li hev Birbirine, birbirini
li hev anîn 1) Barıştırmak, uzlaştırmak. 2) (Allah) Rast getirmek, uygun getirmek, başarılı kılmak. **Xwedê îşê te li hev bîne:** Allah işini rast getirsin.
li hev gerandin Birbirine sarmak, birbirine dolamak.
li hev geryan Birbirine sarılmak, birbirine dolanmak.
li hev hatin Barışmak, uzlaşmak.
li hev ketin Birbirine değmek, karışmak.
li hev kirin Uzlaşmak, anlaşmak.
li hev piçikandin Birbirine sarmak, birbirine dolamak.
li hev piçikîn Birbirine sarılmak, birbirine dolanmak.
li hev xistin Birbirini dövmek, birbiriyle kavga etmek.
li hewa Anında, hemencecik, bir çırpıda.
lihêf *d.* Yorgan.

likimîn Sendelemek. (**dilikime**, **bilikime**)

likyan (Keçi) Melemek. (**dilike**, **bilike**)

lilaw Behey! Yahu! oğul!

liv *d.* Kımıldı, kıpırtı, teprenme.

liva *d.* Kuzu yünü, ince yün.

livandin Kımıldatmak, kıpırdatmak, tepretmek.

livyan Kımıldamak, kıpırdamak, teprenmek.

li xu danîn Tenezzül etmek. **li xu danayne bi me ra qisa bike**: Bizimle konuşmaya tenezzül etmiyor.

li xu hay bûn Kendine gelmek, uyanmak, bilinci yerine gelmek.

li xu kirin Giymek, giysi giymek.

liyaq Layık.

lîçê Sürekli sümüğü akan kız çocuğu.

lîçik *d.* Sümük.

lîço Sürekli sümüğü akan erkek çocuk.

lîlandin Zılgıt çekmek. (**dîlîline**, **bilîline**, **lîland**)

lîskandin Oynatmak.

lîstik *d.* Oyun. **lîstika fîncana**: Fincanların altına yüzük saklayarak oynanan oyun, yüzük oyunu.

lîstin Oynamak.

lîtir *d.* Batman.

lîwan Gem.

lo Erkeklerle seslenirken kul-

lanılan sözcük.

lod *d.* Yığın.

lodik *d.* Küçük yığın.

lok *e.* Erkek deve.

lokiz *d.* Lüks lambası.

lolib *d.* 1) Ayrılan tulumunun ayaklarını tutan iki çubuk. 2) Kaval kemiği.

lolik *d.* Top biçiminde olan, top gibi yuvarlak olan şeyler.

lome *d.* Sitem, serzeniş.

londer Pek çok, bir sürü.

lop *d.* Kalın şayak, çul.

lopax *d.* Çiğköfte vb. şeylerin avuçta sıkılarak top şeklinde lokma haline getirilmiş.

lopik İçli köfte.

loq *e.* Loğ.

loqandin At, eşek gibi hayvanların sarsılarak, zıplayarak yürümleri. (**diloqîne**, **biloqîne**)

lorandin Ninni söylemek. (**dilorîne**, **bilorîne**)

lorik *d.* Lor peyniri.

lorî *d.* Ninni.

lûle *bkz.* "lûlî"

lûlik *bkz.* "lûlî"

lûlî *d.* 1) Boru. 2) Namlu.

lûl kirin İpliği makaraya veya hamuru oklavaya sarmak, kıvrımlı hale getirmek, bükümlü hale getirmek, lûle yapmak.

M

ma Bir soru sözcüğü.

macir Göçmen.

maç Öpme, öpücük.

maçî kirin *çd.* Öpmek.

maç kirin Öpmek.

maḥfûr *d.* Halı.

mak (Oyunda) Ebe.

mak *d.* Ana, anaç.

makîne *d.* Makine. **makîna** *şuştinê:*

Çamaşır makinesi. **makîna**

çeka: Çamaşır makinesi. **makî-**

na dirûnê: Dikiş makinesi.

mal *e.* Mal, emtia. **malê dizyê:**

Çalıntı mal. **malê firotanê:**

Satılık mal. **malê heram:**

Haram mal.

mal *d.* 1) Ev. **mala minê:** "Pek yazık oldu, vah vah!" anlamına gelen bu söz acınma anlatır.

mala te ava be: "Evin şen olsun!" anlamına gelen bu söz minnettarlık ve şükran duyguları ifade eder. **mala Xwedê:** Cami. **malneketo:** "Evi yıkılmayasınca!" anlamına gelen bu sözcük yakınma vb. durumlarda kullanılır. 2) Aile.

malbat *d.* Aile, sülale.

malbûk *d.* 1) Gelin evi. 2)

Çocukların oynadığı evcilik oyunu.

malêz *d.* Bulamaç.

malḥazirî (Evde) Halihazırda.

maliq Bakakalan, dalan, dalıp giden.

maliqîn Dalmak, bakakalmak.

(**dimaliçe, bimaliçe**)

maliştin Silmek, süpürmek.

(**dimale, bimale**)

malîno Ev sakinlerine hitap şekli.

malkir Hamarat.

malmeyt Ölecekmiş gibi bir durumda olan.

malmîrat Malı mirasa kalan.

malofî Evcil.

malxwê Aile reisi.

malxwêti *d.* Aile reisliği.

Mandel *d.* Urfa il sınırları içinde bulunan Karacadağ'ın en yüksek tepesi.

mange *d.* İnek.

mangedoş İnek sağan kadın, kadın inek sağımcısı.

manîh Engel, engelleme.

manîh bûn Engellemek, engel olmak.

manker Dişi eşek.

manqal *d.* Mangal.

mar *e.* Yılan. **mîna li marê reş**

binire: "Suratı öyle asık, bakışları o denli sert ki, düşmanına bakar gibi bakıyor".

mîna marê pê di zik da:

"Ayakları karnındaki yılan gibi" anlamındaki bu söz kötü kalpli, hain ve özellikle sinsi kimseler için söylenir.

marê kwîr Kör yılan, engerek.

marî Üvey.

marîjok *d.* Kertenkele.

marmasî *e.* Yılanbalığı.

masî *e.* Balık.

mast e. Yoğurt.
mastêrk d. Huni.
masûr d. Dokuma tezgahının yassı tahtası.
maşalê İnşallah, umarım.
maşela Maşallah.
max e. Kiriş.
max kirin Kiriş çekmek.
mayin Kalmak. **tu nemînî!:** Ölesin! (sevgi sözü.) (**dimîne, bimîne**)
maz e. 5 Yaşındaki koç.
mazbir d. Koyun ve keçilerin tırnak bölgesinde oluşan bir hastalık.
mazî e. Mazî.
mazınaze İriyarı, dolgun kimse.
mazûvan Konukçu, ev sahibi.
mazûvantî d. Konukçuluk.
me Biz (üçüncü çoğul şahıs zamiri.)
meçî d. 3 Yaşındaki dişi deve.
medreb d. Pirinç tarlası.
meçlim Muallim, öğretmen.
meçlimtî d. Muallimlik.
meene d. Muayene.
meenexane d. Muayenehane.
meh d. ay, Yılın on ikide biri.
serê mehê: Ay başı. **ser û binê mehê:** Bir çocuk hastalığı.
mehd e. 1) Yüz rengi, yüz ifadesi. 2) İştah. **mehdê wî neçûn** (ji ho xwarin û hwd.): Midesi kabul etmemek, "içi almamak."
mehê çd. Kuzu.
mehf kirin Mahvetmek. **mehf û perîşan kirin:** Çok perîşan

etmek.
mehfeze kirin Muhafaza.
mehik çd. Kuzu.
mehle d. Mahalle.
mehne d. 1) Anlam. 2) Bahane. **li mehna geryan:** Bahane aramak.
mehr d. Nikâh.
mehr birrîn Nikâh kıymak.
mehr kirin Nikâhlamak.
mehrkirî Nikâhlı kadın.
mehş e. Temizlik yönünden evin iç görünümü.
mehwên Muavin.
mehwêntî d. Muavinlik.
mekûk d. Mekik.
Melazgir d. Muş'un Malazgirt ilçesi.
meleqof e. Kadın fanilası.
melisandin Sindirmek, pes ettirmek.
melisîn Sinmek, pes etmek.
melisok Sinmiş, pes etmiş olan.
melle e. Din adamı, hoca.
melletî d. Din adamlığı, hocalık.
melûl Kederli, üzüntülü.
meme çd. Su.
memik d. 1) Emzik. 2) Meme.
Mem û Zîn Ünlü bir Kürt halk hikâyesi ve bu hikâyenin iki kahramanı "Mem ile Zin."
meqes d. Makas.
meqledûz e. Miknatıs.
mer d. Bel aleti.
merbend d. Pranga.
merd Mert.
merdî d. Mertlik.

merez *d.* Maraz. **merezî kirin**:
bkz. "merezdarî kirin")
merezdar Marazlı. **merezdarî kirin**: Hasta etmek, deli etmek; fittürtmek.
meriko Adam gibi, centilmence, insana yakışır bir şekilde.
meritî *d.* İnsanlık.
merî 1) İnsan, adam. **bûn merî**: Bir kimse, kendini yetiştirip topluma yararlı duruma gelmek; adam olmak. **merî dibê qey**: Sanki. sanırsın ki, insan sanır ki. 2) Akriba.
merkezêt *d.* Bir tür kefiye.
mer kirin Bel aletiyle bellemek.
merş *d.* Büyük ve yünlü bir çeşit kilim.
mertal *e.* Kalkan.
meru *bkz.* "merî"
mervan Saygılı, cömert, alice-
 nap.
mervantî *d.* Akrabalık.
merxur *d.* Kanser. (Bu kelime "merî" -adam, insan- ve "xur" -yiyen, yiyici- kelimelerinden meydana gelmiş olup "adam/insan yiyen" anlamındadır.)
meseb *d.* Mezhep.
mesele *d.* 1) Sorun, mesele. 2) Fıkra, kısa masal vb. şeyler.
meselok *d.* Fıkra, kısa masal vb. şeyler.
mest Mest.
mest bûn Mest olmak.
mestir Daha büyük.

mest kirin Mest etmek.
meş *d.* Yürüme, yürüyüş.
meşandin Yürütmek. (**dimeşîne**, **bimeşîne**)
meşgiran Ağır yürüyen, ağır yürüyüşlü.
meşk *d.* 1) İçinde ayran yayılan tulum, ayran tulumu. **meşka dew**: Ayran tulumu. 2) Koyunların tırnak bölgesinde oluşan bir çeşit yara.
meşşivik Hızlı yürüyen, hızlı yürüyüşlü.
meşyan Yürüme.
met *d.* Hala, bibi.
mewij *d.* Kuru üzüm.
mewlûd *d.* Mevlit.
mewşer *d.* Tenişer tahtası.
mexel *e.* 1) Koyunların dinlenme yeri. 2) Koyun vb. hayvanların yatması.
mexel kirin Koyun vb. hayvanları yatırmak, dinlendirmek.
mexlûl 1 Yaşından büyük olan deve.
mexmer *d.* Tahta kova.
mexmûr Mahmur.
mexsed *d.* Maksat.
mexsûs Mahsus.
meyandiz Mühendis.
meyaro *bkz.* "meyremxort"
 (Lat. Herba Polii)
meydan *d.* Meydan.
meyir *d.* Ayran çorbası.
meyremxort *bkz.* "talik" (Lat. Herba Polii)
meyt *e.* Cenaze.

mezel *e.* Mezar.
mezin Büyük. **mest î mezin:**
 Büsbüyük, kocaman.
mezin bûn Büyümek.
mezin kirin 1) Büyütmek. 2)
 Abartmak.
mezintir Daha büyük.
mezintî d. Büyüklük.
meznayî d. Yücelik, ululuk.
mê Dişi.
mêl d. Eğilim.
mêldar Eğilimli.
mêmi çd. Pilav.
mêr e. 1) Erkek. 2) Yiğit. 3)
 Koca, kadının kocası.
mêranî d. Erkeklik, yiğitlik.
mêrbî Dul erkek.
mêrg d. Otlak, çayır, çimenlik.
mêrik e. Adam.
mêr kirin Kadının kocaya var-
 ması, evlenmesi.
mêrkuj Katil, adam öldüren.
mêrkuji d. Katillik.
mêrxas Yiğit.
mêrxasî d. Yiğitlik.
mêş d. Sinek. **mêşa wî li (...)**
venîştin: (Ona, en güçsüz
 olana) Gücü yetmek. **mêşa wî**
jî li Sîno vedine: Onun da
 gücü Sîno'ya yetiyor.
mêşe Meşe.
mêşê hingiv Balarısı.
mêşin Koyun.
mêşinî Koyun eti.
mêş û mol e. Haşarat.
mêtin Emmek. (**dimije, bimije,**
mêt)

mêw d. Bağ kütüğü, asma.
mêze kirin Bakmak. (**mêze:** Bak!
 "mêze bike"den.)
mêzîn d. Tartı.
micirfe d. Karküregi.
miçiqandin (Çeşme, su kaynağı
 vb. yerlerin) Suyunu kurutmak.
 (**dimiçiğine, bimiçiğine**)
miçiçîn (Çeşme, su kaynağı vb.
 yerlerin) Suyunun kuruması.
 (**dimiçiğe, bimiçiğe**)
midûr Müdür.
midûrtî d. Müdürlük.
mift Belaş, bedava.
mifte d. Anahtar, kilit.
mihîn d. Kısırak.
mij d. Sis.
mijdîyaq Mertek.
mijguro Deriyi usulüne aykırı,
 yarım yamalak bir şekilde
 yüzme.
mijmijok d. Yiyilebilen bir bitki
mijmijonek *bkz.* "mijmijok"
mijok Emici.
mijûl Meşgul, iştigal eden.
mijûl bûn Meşgul olmak.
mijxale d. Sisli ve yağmurlu
 hava.
mil e. Omuz. mil dan: Omuz ver-
 mek.
Mila Büyük bir Kürt aşireti.
milahîm Mülâyim.
milamet Berbat.
milamet bûn Berbat olmak.
milameti d. Berbat olma durumu.
milamet kirin Berbat etmek.
milç Öpme sesi, öperken ağız ya

miqlaci Usta binici.
miqlik Çerez.
mirad e Murat. bi mirade xu şa
bün: Çok istediği şeye kavuş-
mak, dilediği gerçekleştirmek,
muradına ermek.
mirandin Öldürmek. (Bu, sadece
bazı hallerde kullanılıyor. örnek
: **ji tirsa xu dimirtine:**
Korkudan ölü numarasına
yattıyor.
mirar Kesilmeden kendi kendine
ölmüş olan hayvan, haram
ölmüş hayvan.
mirar bün Hayvanın kendi
eceliyle ölmesi, haram ölmesi.
mircan Mercan.
mirde d. Başta oluşan kepek.
mirdar Pis, mundar
mirin Ölmek.
mirin d. Ölümler. **ji mirine filtin:**
Azrailin elinden kurtulmak,
ölümden kurtulmak. **ji mirine**
xirabür kirin: Ölümlerden betler
ölmek. **mirina wî hatin:**
Ölmek istemiyş gibi tehlikeli
işlere girişmek; "eceline
susasmak". **mirine dan peş**
çave xu: Ölümlü göze almak.
miri Ölü. **miryê pera:** Para
düşkün, paraya aşırı düşkün
kimse.
mirde Mürit.
mirko Ölüvar, ölü gibi, ölü
pozisyonunda.
mirışk d. Tavuk.
mirışka ave Çulluk.

da dudaklardan çıkan sesi
anlatmakta kullanılan sözcük.
milç-milç kirin Operken ağzı ya
da dudaklarla ses çıkarmak.
miliet e. Millet.
mileb d. Yaba.
milik e. Hörgüç.
milik e. Omuz. milikê xu
hilkirin: Omuz silkmek, aldir-
mamak, önem vermeme,
önemsiz bulmak.
Mili "Mila" aşiretine mensup
olan kimse.
milik e. Mülk.
milök Melek.
milün Milyon.
miyah İnsana alışıp sürekli
peşinden giden koyun.
miyaket Melek.
min Ben (birinci tekil şahıs
zamiri.)
Minara Çarnig Diyarbakır'ın
Hançeppek semtinde bulunan,
dört ayrı sütun üzerine oturtul-
muş olan ünlü minare, Dört
Ayaklı Minare.
minasib Terbiyeli, saygılı kimse.
minet d. Minnet. minet xwarin:
Minnet etmek. **ez mineta ji**
keşi naxum: Kimseye minnet
etmem.
minekar İstekli, arzulu.
miñe kirin İstemek, arzu etmek.
miqam Makam, kaide.
miqate Göz kulak olma,
mukayet.
miqate bün Göz kulak olmak.

miriŝo Ölü yıkayıcısı.
mirnayî d. Ölme durumu, ölümlük.
misas d. Üvendire.
misawî Eŝit.
misdan Ovmak. (**misdide**, **misde**)
misîn d. İbrik.
misk d. Misk. **misk û ember:** Güzel kokular.
misqal Kalıp, miskal.
misqof Moskof.
mist d. Avuç.
misteheq Müstehak.
misteqîl Müstakil.
miswaq d. Misvak.
mişar d. Sebze bahçesinde, sebze ekmek için hatlarla birbirinden ayrılmış olan toprak bölümler.
miŝembe d. Muşamba.
miŝk e. Fare.
miŝmiş d. Kayısı.
miŝrag e. Meşe ağacından yapılan kısa değnek.
miŝt Ağzına kadar dolu kap.
miŝt bûn Kabin ağzına kadar dolması.
miŝt kirin Kabı ağzına kadar doldurmak.
mit d. Tümsek.
mitehît Müteahhit.
mitêl d. Döşek.
mitfax d. Mutfak.
mitrib Çingene.
mixare d. bkz. "ŝkeft"
mixaze d. Mağaza.
mixerm Bir nakış çeşidi.

mixmor Kor.
miz Mayhoŝ.
mizawir Dalavereci, hileci.
mizawirî d. Dalavere, hilecilik.
mizgîn d. Müjde.
mizgînî d. Müjdeyi getirene verilen armağan.
mizicîn Gülümsemek. (**dimizice**, **bimizice**)
mî d. Dişi koyun, marya. **mî bi dizi here nêrî wê dîsa jî bi ŝkere bizê:** Gizli tutulması imkânsız durumlar karşısında söylenir.
mîjo e. Beyin.
mîkut e. Tahta tokmak.
mîkutok d. Kızıl hastalığı.
mîmik Burnu havada olma, kibirlilik.
mîna Gibi, benzer. **mîna kûçikê xwedyê xu bibîne:** (Çocuklar çok sevdikleri ve uzun zamandır görmedikleri birini gördüklerinde) Çok sevinmek.
mîr Bey.
mîrat e. Miras.
mîrat Körolasıca! Meret!
mîratxur Mirasyedi.
mîrî d. Beylik.
mîrûstan d. Bir hastalık.
mîstin İşemek. **bi tiliya kul nemîstin:** En küçük bir yardımı bile esirgemek. (**dimîze**, **bimîze**)
mîtro d. Metre. **mîtruya caw bi çuqasî ye?:** Bezin metresi kaçadır? **ka mîtrok caw bide**

- min, mîtrokê ji ji cîrana min**
ra hâzir bike: Bana bir metre bez ver, bir metre de komşum iğın hazırla.
mivan Mîsafir: mivan Mîsafirperver.
mîvandarî d. Mîsafirîlik. mîvandarî d. Mîsafirîlik.
mîx e. Cîvî. mîx d. Sîdik, îşek.
mîzawîqî îdarını emekte zorluk çeken.
mîzmîzk d. Mesane, sîdik tor- bası.
mîlet d. Mîhlet. mor Mor.
mor d. Mühür. morî d. Boncuk. **morîya gul bi** **êtara ra namîne:** Az gok îşe yarayan her şeyin îsteklîsî bulunur.
mor kîrîn Mühürlemek. mot *bkz.* "dîms"
motac bkz. "motaj"
motaj Muhtaş. Xwedê te motajî **wî neke:** Însallah ona muhtac olmazsın.
movik d. Mafsal, omur. **moxil d. Un elgî.** **moz d. Yaban arısı, büvelek.** **mozqîrtik d. Sarı renkte bir geşit** **yaban arısı.** **muhbet d. Muhabbet.** **mukîr Başçelası.** **mukîr d. İtiraf. İi xu mukîr** **hâtîn:** İtiraf etmek. **dawîya dawî İi xu mukîr hat:** Nihayet İtiraf etti.
- muşêf d. Kur'an.** (muşêf/mîshêf sözcüğü Yezîdîlerin kutsal kitabı mushafî reş'ten gelmektedir. burdan da anlaşıyor ki Kürtler eski dinlerini bırakıp müslüman olduktan sonra da bu sözcüğü yeni dinlerinin kutsal kitabı için de kullanmışlar. bulunduğî gibi Yezîdîlerin İki kutsal kitabı vardır: 1. cîwe 2. mîshêfa reş. Soranca lehçesiyledir, **mîshêfa** reş ise Kurmanca lehçe-siyledir.)
muturh e. Eyer. **muxbîr Mubîr.** **muxbîrtî d. Mubhîrîlik.** **muxtar Muxtar.** **muxtarî d. Muxtarîk.** **muxurbê d. Muğrup, muxur-** **bakî:** Muğrup vakti. **muxur-** **bakî were:** Muğrup vakti gel. **mû e. Kîl. muyê hêram:** Koltukaltı, apışarası gibi yerlerde pikan tûyler; haram tûy. **mûçîng d. Cimviz.** **mûm d. Mum.** **mûmar d. Dolama hastalığı.** **mûmdank d. Şamdan.** **mûsele d. Sabanın ok demiri.** **mûyîn Kıldan yapılmış olan.** **mwîrî/mwîrî Karnca.** **mwîrîstan/mürîstan d. Karnca yuvası.**

na 1) Hayır (olumsuzluk yanıtı.)
na lo: "Yok yahu!" "Sahi mi?"
 anlamındaki söz. **2)**
 Olumsuzluk öneki.
nal d. İnliti.
nalandin İnetmek.
nalbend Nalbant.
nalbendî d. Nalbantlık.
nalyan İlemek.
nan e. Ekmek. **mîna nanê sêlê:**
 İki yüzlü kimseler için
 söylenir. **nan û xwiyê wî ser**
çogê ra ye: Ahlaksız, aşırı
 utanmaz kimseler için söylenir.
nanê avkî: Ekşimik katıl-
 mamış ekmek. **nanê bajêr:**
 Şehir ekmeği, fabrika ekmeği.
nanê sêlê: Sac ekmeği. **nanê**
tîrê: Sac ekmeği. **nanê şkeva:**
 Yufka ekmek. **nan û dan:** e.
 Ekmek, katık vb. şeyler.
nançûk bkz. "tolik"
nandar Cömert, misafirperver.
nanê çd. Ekmek.
nangenimî Dalkavukluk,
 yağcılık, yaltaklanma işi.
nanik Ekmek gibi yamyassı
 olmuş şey.
nankor Nankör.
nankorî d. Nankörlük.
nano Beceriksiz, tembel, ondan
 bundan otlanan kimse.
nas Tanıdık, tanış.
nas kirin Tanımak. **bi naskirin**
dan: Tanıtmak.
nav d. Ara. **nava ruyê:** Gün

ortası. **nava wan xera bûn:**
 İlişkileri bozulmak; "araları
 açılmak". **nava wî qetandin:**
 Ödünü koparmak. **nava wî**
qetyan: Ödüyü kopmak.
nav e. Ad, isim. **li ser navê**
(tiştêkî yan jî kesekî): (O
 şeyin veya o kimsenin)
 Yerinde olarak, namına, (onun)
 hesabına. **navê te bi xêr?:**
 "Adını bağışlar mısın? adın
 ne?" anlamındaki bir soruş
 biçimi. **navê wî derketin:** Adı
 çıkmak. **nav lê danîn:** Ad
 koymak, ad takmak. **nav lê**
kirin: Ad koymak, ad takmak.
navbên d. Ara.
navcî Arabulucu, aracı.
navcîti d. Arabuluculuk, aracılık.
navdar Ünlü, meşhur.
navik d. Göbek.
navmil Omuza atılan şey.
navran d. Don, pantolon gibi
 giysilerin apışarası bölümü.
navroj d. Öğlen yemeği.
navsal Orta yaşlı kimse.
navteng d. Palan, semer gibi
 şeylerin kemeri, bağlama
 şeridi.
nav û deng e. Ün, şöhret.
nav û nûçik Kötü şöhret.
naxir d. Sığır sürüsü.
naz Naz.
nazdar Edalı.
nazik Nazik.
nazir Yönetici.

nazi Naz.

ne Olumsuzluk takısı. **ne şeytên**

bibîne, ne nehlê lê bîne: Ne

şeytanı gör ne salavat getir.

nebaş Kötü.

nebaşi *d.* Kötülük.

nebxêr Hayırsız, uğuruz.

neçar Çaresiz, yoksul.

neçarî *d.* Çaresizlik, yoksulluk.

neçel Ucu eğri sopa, ağaç vb.

şeyler.

neçê Yanlış, hatalı.

neçê bûn Yanlış olmak, hatalı

olmak.

neçê kirin Yanlış yapmak, hata

yapmak.

nefel *d.* Tırfıl.

nefs *d.* 1) Öz. 2) İştihâ.

nefsêk Yemek düşkünü.

nefsêkî *d.* Yemeğe düşkünlük.

neg/ne gi Değil ki, sadece ..., -

den dolayı değil, sanılmasın ki.

neh *e.* Dokuz.

nehberk *d.* Dokuz taş oyunu.

neheq Haksız.

neheqî *d.* Haksızlık.

nehf *d.* Fayda, yarar, çıkar.

nehfet *d.* Fayda, yarar, çıkar.

nehkevirk *d.* Dokuz taş oyunu.

nehle *d.* Lanet. **nehle lê were:**

(Ona) Lanet olsun, (onu) Allah

kahretsin.

nehletula Allah'ın laneti.

nehmet *e.* Nimet.

nehsid Dokuz yüz.

nehşît Toy, tecrübesiz.

nehyet Nihayet.

nekeh *d.* Nikâh.

nekeh birrîn Nikâh kıymak.

neks *d.* Nefes darlığı.

nelirê Yolunda olmayan,

uygunsuz.

nemêr İktidarsız erkek.

nemêrî *d.* İktidarsızlık.

nemir Ölümsüz.

Nemrûd *e.* Nemrut.

nenûk *d.* Tırnak. **nagê nenûka**

(filankes) (Birinden) Daha

değersiz, daha aşağı olmak;

"tırnağı bile olmamak." **nenûk**

û goşt ji hev naqetin: Yakın

akrabalar arasındaki bağ kolay

kolay kopmaz.

nepak Pis, temiz olmayan.

nepix Şişme.

nepixandin Şişirmek.

nepixandî Şişik.

nepixîn Şişmek.

neqandin Ayıklamak, seçmek.

neqeb *d.* Gedik.

neqeb kirin Gedik açmak.

neqil *d.* Nakil.

neqil kirin Nakletmek.

nerast Doğru olmayan, düzgün

olmayan.

nerdiwan *d.* Merdiven.

nerind Kötü.

nerindî *d.* Kötülük.

nerm Yumuşak.

nerm bûn Yumuşamak.

nermayî *d.* Yumuşaklık.

nermgoşt *e.* Kemiksiz ve

yumuşak et.

nermijandin Katı şeylerin

katılığını giderip yumuşatmak.
nermijîn Katı şeylerin
 katılığının giderilip yumuşa-
 ması.

nermika guh Kulak memesi.

nermika qêf Bingıldak.

nermî *d.* Yumuşaklık.

nerm kirin Yumuşatmak.

nermojankî Yumuşığımsı.

nesax Sıhatsız, hasta.

nesaxî *d.* Sıhatsızlık.

neşir kirin Neşretmek.

netê Geçersiz sayılan oyun, gele.

netu Hiç bir şey.

newal *d.* Vadi.

newêrek Ödlek.

newêrekî *d.* Ödleklik.

newq *d.* Vücutun bel kısmı.

nex *e.* Kalın örülmüş yün iplik.

nexş *d.* Nakış.

nexşandin Nakışlamak.

nexşbend Nakışçı.

nexşîn Nakışlı.

nexweş Hasta.

nexweş bûn Hasta olmak.

nexweşî *d.* Hastalık.

nexweş ketin Hastalanmak,
 hasta düşmek.

nexweş kirin Hasta etmek.

nexweşokî Hastalıklı, marazlı
 veya hastaymış gibi bir hali
 olan kimse.

neynik *d.* Ayna.

nezan Cahil, bilgisiz.

nezanî *d.* Cahillik, bilgisizlik.

nêçe *bkz.* "nêçele"

nêçele Nice.

nêm *d.* İrin, cerahat. **nêm girtin:**
 İrin bağlamak, irin toplamak,
 irinli hale gelmek.

nêrgele *d.* Nargile.

nêrî *e.* 1) Teke. 2) Bitkilerde
 tohumluk organı.

nêt *d.* Niyet. **nêta xirab:** Kötü
 niyet, art düşünce. **nêta baş:**
 İyi niyet.

nêt kirin Niyet etmek.

nêtxirab Kötü niyetli.

nêzîk Yakın. **ji nêzîk ve:**
 Yakından.

nêzîk bûn Yakınlaşmak, yakın
 olmak, yaklaşmak.

nêzîkî *d.* Yakınlık.

nêzîk kirin Yakınlaştırmak, yak-
 laştırmak.

ni 1) Değil. **ew ni kêr** *e:* O,
 bıçak değil. 2) "kanîn" ve
 "zanîn" fiillerinin olumsuzluk
 takısı. (**nikane**, **nizane**)

niç "Hayır", "olmaz" anlamında-
 ki sözcük; "cık."

niç-niç kirin "Cık" etmek.

nifir *d.* Beddua.

nifq *e.* Nafaka.

nift *d.* Kibrit çöpü.

nig *e.* 1) Tetik, silah tetiği. 2)

Ayak. **bi ser niga ketin:**

(Yürüme çağına gelen çocuk)

İki ayağı üzerinde durmayı

başarmak; "tay durmak." **di**

bin niga da çûn: Ayaklar

altında kalmak, ayaklar altında

ezilmek, izdihama kapılmak. **li**

nigê wî xistin 1. Laf dokun-

durmak 2. Ayakkabı ayağını rahatsız etmek, ayakkabı ayağına vurmak. **li ser niga**: Ayak üstü, ayakta olarak, ayakta durarak. **niga li ba kirin**: "Ölmek üzere olmak; nalları dikmek". "**niga li ba dike**: Nalları dikmek üzere". **nigê wî (te/we/...) bi xêr bû**: Geldiği yere uğur getirdiğine inanılan kimse (veya kimseler) için söylenir; "ayağı uğurlu geldi". **nigê wî elimîn (derekê)**: (Biri) Bir yere gidip gelmeyi alışkanlık haline getirmek; ayağı alışmak (bir yere.) **nigê xu avêtin ser hev**: Otururken bir bacağı ötekinin üstüne koyarak oturmak, "bacak bacak üstüne atmak."

nikil e. Gaga.

nimare d. Numara.

nimê d. Namaz. **nimya sibê: 1.** Sabah namazı **2.** Sabah erken, sabahın körü. **bi nimê û avdest**: Namazında niyazında. **Simo merîkî bi nimê û avdest e**: Simo namazında niyazında bir adamdır.

nimê kirin Namaz kılmak.

nimûne d. Numune.

nin çd. Ayak.

nine Değil. **ew nine**: O değil.

nino çd. Ayak.

niq nakit, Peşin.

niqirandin (Taş, maden vb.

şeyler) Çentiklemek, diş açmak, çentik açmak, kertik yapmak. (**diniqirîne**, **biniqirîne**)

niq niq d. Tavuklara yem vermeye çağırırken kullanılan söz.

niqre d. Derin olmayan büyük kazan.

niqurçandin Çimdiklemek. (**diniqurçîne**, **biniqurçîne**)

niqut d. Damla.

niqutandin Damlatmak.

niqutîn Damlamak.

nirîn Bakmak. (**dinire**, **binire**)

Nisêbîn d. Mardin'in Nusaybin ilçesi.

nisilandin Süzmek, suyundan arındırmak. (**dinizilîne**, **binizilîne**)

nisilîn Süzülme, suyundan arınmak. (**dinizile**, **binizile**)

nisûbetî d. Musibet. **nisûbetî lêketin**: Musibete uğramak.

nisûbetî lêxistin: Musibete uğratmak.

nişka ve Aniden.

nişmî Titiz.

nişmîti d. Titizlik.

nivişt d. Muska.

niviştko Üçgen biçiminde, muska şeklinde olan, muskavari.

nivîn d. Yatak, yere serilen yatak.

nivîşk e. Tereyağ.

nixamtin Örtmek, üstünü örtmek. (**dinixême**, **binixême**)

nixamti Örtülü, üstü örtülü.
nixilin Halsizleşmek, güçten takatten düşmek. (**dinixile**, **binixile**)
nixurî İlk evlat, ilk göz ağrısı.
niyan Cinsel ilişkide bulunmak. (**dinê**, **binê**)
niyehw *d.* Miyavlama, kedilerin "miyav" diye çıkardıkları ses.
niyêr Eril, erkek cins.
niyêrmo Hünsa.
niza Bilmem, bilmem ki, acaba.
nizar *d.* Dağların gölgeli yanı.
nizle *d.* Sızıntı.
nizm Alçak.
nizm bûn Alçalmak.
nizmî *d.* Alçaklık.
nizm kirin Alçaltmak.
nîçik *d.* Klitoris.
nîk *d.* 1) İğ kancası. 2) Tığ.
nîna kirin *çd.* Oynamak, dansetmek.
nîr *e.* Boyunduruk.
nîsan *d.* Nisan.
nîsk Mercimek.
nîşan Nişan, işaret, simge.
nîşan dan *bkz.* "rêdan"
nîşandar Nişancı.
nîşange *d.* Nişangah.
nîşan girtin Nişan almak.
nîşanî *d.* Nişanlı kız.
nîşanî kirin Nişanlamak.
nîv yarım, Buçuk. **nîvê hindik:** Yarıdan azı. **nîvê pir:** Yarıdan fazlası.
nîva-nîv Yarı yarıya.
nîvber Yarım enli.

nîvçe Yarım, yarı halde.
nîvî Yarı, yarım.
nîvî bûn Yarılanmak.
nîvî kirin Yarılamak.
nîvmerî Erkeklğini yitirmiş olup cinsel yönden görevini yerine getiremeyen erkek.
nîvro *d.* Öğle.
nîvrokî Öğleyin, öğle vakti.
no 1) Şiddetli, sert. 2) Bir çoğul takısı.
no bûn Şiddetlenmek, sert olmak.
nod *e.* Doksan.
nofican *d.* Afiyet. **nofican be!:** Afiyet olsun!
nogin *d.* Düve.
nok *d.* Nohut.
nokbec *d.* Yabani nohut.
no kirin Şiddetlendirmek, sert etmek.
nola Gibi.
noman Erkek eşek.
nono *çd.* Cici, güzel.
notî *d.* Şiddet, sertlik.
nozde On dokuz.
nuh Yeni. **ji nuh ve:** Yeniden.
nip û nuh: Yepyeni. **nuh î cedîd:** Yepyeni. **nuh î top:** Yepyeni. **nuh î xaşêl:** Yepyeni.
nuha Şimdi. **ji nuha da:** Şimdiden.
nuh bûn Yeni olmak, yenilenmek.
nuh kirin Yeni etmek, yenilemek.
nuhmal Yeni evliler, kendine

yeni ev kurmuş olan aile.
nuka Şimdi.
nuxsan Eksik, noksan, sakat.
nuxsanî d. Eksiklik, noksanlık,
 kusur.
nuxse d. Muska.
nuxte d. Nokta.
nuxtik d. Nokta.
nûq Dalma, suya dalma.
nûq bûn Kuş, tavuk vb. hayvan-

ların su içmesi, gagalarını suya ...
 daldırmaları. **çûk nûqî avê**
dibe: Kuş su içiyor.
nûranî Nur yüzlü.
nûtik d. Bit yumurtası, sirke.
nûz-nûz d. 1) Genzekçe ses
 çıkarma. 2) Köpek-kedi yavru-
 larının çıkardıkları ses.
nûzo Genzek erkek.

oç *çd.* Et.

of Usanç sözcüğü, öf.

olanî -denen şey. **heş olanî di min nema:** Bende akıl denen şey kalmadı, **sekin olanî têtune:** Dur durak bilmiyor, durmak nedir bilmiyor.

olçeg *d.* 35 kg ağırlığındaki bir hububat birimi.

olme Ekini elle derleme işi.

omet *d.* Ümmet. ometa

Mihemed: Muhammed
ümmeti.

once Yonca.

operlo *d.* Hoparlör.

ordeg *d.* Ördek.

orispî Orospu.

orispîti *d.* Orospuluk.

orxan *d.* Yorgan.

otopêz *d.* Otobüs.

ox Oh.

oxir *d.* Uğur. **oxir be!:** Esenlikle git, yolun açık olsun!, uğurlar olsun! **Oxira te a xêrê be!:** Esenlikle git, selamete git, yolun açık olsun!

oxweş "Oh olsun!" "Canıma değsin!"

oxweş kirin "(Yapmakla) Çok iyi etmek." anlamına gelen bu söz başkasını üzen bir duruma sevinildiğini anlatmakta kullanılır.

oy Acı duyma veya feryat ifade eden ünlem.

oyin Kurnazlık, hile, oyun, dalavere, numara.

oyindar Kurnaz, hileci, numaracı, dalavereci.

P

pa bûn Kurtulmak.

pace *d.* Pencere.

paç *e.* Çaput, bez. **paçê sifrê:**
Sofra bezi.

paçik *e.* Ufak çaput, bezcik.

paçîn Bezden yapılmış olan.

paç û pincûr *e.* Bez, çaput, giysi
parçacıkları vb. şeyler.

padişa Padişah.

pak Temiz.

pak bûn Temiz olmak, temizlen-
mek. (Genellikle "pak"taki k
harfî düşer ve "pa bûn" şek-
linde kullanılır.

pa kirin Temizlemek.

pakî *d.* Temizlik.

pal *e.* İri taş.

pal *d.* 1) Yaslanma. 2) Yamaç.

palas *d.* Kıldan yapılan bir çeşit
basit kilim.

palaxî Aşırı iştahlı.

pal dan 1) Yatmak. 2)

Yaslanmak.

paldûz *d.* Baldız.

pale Orakçı, ekin biçen kimse,
tarım işçisi.

paleyî *d.* Orakçılık, tarım
işçiliği.

palik *e.* Eşek semeri.

palî *d.* Ekin biçme işi.

palî kirin Ekin biçmek.

palûke *d.* Fabrika.

pan 1) Yassı. 2) Basık, küt.

pan *bkz* "payin"

pan bûn Yassılaştırmak.

pang *e.* Harabe, yıkık ev.

panik Yassı, yassı olan şey.

panî *d.* Topuk.

pan kirin Yassılaştırmak.

panqe *d.* Banka.

pantor *e.* Pantolon.

panzde *e.* On beş.

pap *e.* Posa.

papik *d.* Patik.

papûr *d.* Şose.

paq *d.* Bacak.

paqij Temiz.

paqij bûn *bkz.* "pak bûn"

paqijî *bkz.* "pakî"

paqij kirin *bkz.* "pa kirin"

par *d.* Pay, hisse. **li para wî**
ketin: Payına düşmek.

pa ra Arkadan, geriden.

pardax Diriğ.

pardax kirin Diriğ etmek.

pardiso *e.* Pardösü.

parêz *d.* Perhiz. **parêz girtin:**

Perhiz tutmak. **parêza devê xu**
nizane: "Ağzına geleni
söylüyor."

pargûn *d.* Çadırı yağmur
sularından korumak için etrafı-
na kazılan sığ hendek.

parî *d.* Lokma. **parîkî:** Bir mik-
tar, biraz, azıcık, bir lokma.
("pariyekî"den.)

par kirin Paylaşmak.

parone 1 Yaşını doldurmuş
buzağı.

pars *d.* Sadaka toplama işi,
dilenme. **pars û pûrs:**

"Dilenme" anlamındaki söz. t

parsê ketin: Muhtaç duruma düşmek, dilenmek.

parsek Dilenci.

parsekî *d.* Dilencilik.

pars kirin Dilenmek, sadaka toplamak.

parsû *d.* Kaburga.

parzin *e.* Süt vb. şeyleri süzmede kullanılan bez, süzme bezi.

parzinandin Süzme beziyle süzmek. (**diparzine**, **biparzine**)

pastû *e.* Ense.

paş Arka, art, geri.

paş da xistin Geri düşürmek, ertelemek.

paşeport *d.* Pasaport.

paşê Sonra.

paşgotinî *d.* Dedikodu.

paşil *d.* Koyun, insan koynu.

paşin Arkaya ait olan, sonda olan.

paşî *d.* Art, arka, son. paşya
Reşo bi min da bû: Reşo'nun arkası (sırtı) bana dönüktü.
min paşya xu bi wî da kir:
Ona arkamı (sırtımı) döndüm.

paşika Sonra.

paşinî *d.* Cumartesi.

paşiv *d.* Gece yiyilen yemek.

paşker Baliğ.

paş ketin Arkaya geçmek, arkaya düşmek.

paşmêr Birine destek olan veya arka çıkan kimse, destekçi.

paşnîvro Öğleden sonra.

paşpê Tersyüz, tersine.

paşpê kirin Tersyüz etmek, içini dışına çıkarmak.

paş ve Arkadan, geriden.

patlax dayin: Gizli kalması istenilen ya da hoş olmayan bir şey ansızın ortaya çıkmak.

paxil *bkz.* "paşil"

paxir *bkz.* "sifir"

payin Beklemek. (**dipê**, **bipê**, **pa**) (**Pehlevîce:** **paten**, **payîten**)

payîtext *d.* Başkent.

payiz *d.* Sonbahar.

payixêr *d.* Sonbaharda yeşeren otlar.

pazbend *d.* Kola takılan muska.

pel *d.* Yaprak. **pelê cixara:**

Sigara yaprağı. **pelê dara:**

Ağaç yaprağı. **pelê reza:** Bağ yaprağı, üzüm yaprağı.

pelandin Dokunmak, yoklamak. (**dipelîne**, **bipelîne**)

pelax *e.* Kurumuş ot.

pelaxtin Ezmek. (**dipelêxe**, **bipelêxe**)

pelepûçî Boş, önemi ve değeri olmayan (söz, laf vb.)

pelik *d.* Yaprakcık.

pelixandin Ezmek. (**dipelixîne**, **bipelixîne**)

pelixîn Ezilmek. (**dipelixe**, **bipelixe**)

pelîn Yaprığa ait olan, yaprakcıl.

pelkandin Sıçratmak, fırlatmak. (**dipelkîne**, **bipelkîne**)

pelkute *d.* İnce bulgur.

pelkyan Sıçramak, fırlamak.

(**dipelke, bipelke**)

pelok *d.* Unlu sıvı, bulamaç.

pembo *e.* Pamuk.

pencik Kedi, köpek gibi hayvanların pençesi.

penêr *e.* Peynir. **penêrê helandî:**

Erimiş peynir.

pengizandin Sıçratmak, fırlatmak. (**dipengizîne, bipengizîne**)

pengizîn Sıçramak, fırlamak.

(**dipengize, bipengize**)

pepik *çd.* Eldiven.

pepo *çd.* Ayak.

pepûk *d.* Guguk kuşu.

peşik *d.* Kabarcık.

peşle *d.* Bakla.

peşlewe *d.* Baklava

per *e.* 1) Uzun kuş tüyleri, kanat.

per pê ve hişin hatin:

Kanatlanmak, kanatlı hale gelmek, kanatları oluşmak. **per tuneye pê bifire:** "Kanat olsa takip uçacak" anlamındaki bu söz pek çok sevinçli olan birinin durumunu anlatmakta kullanılır. 2) Kenar.

perçe *e.* Parça.

perçe kirin Parçalamak.

perde *d.* Perde.

perdik *d.* Perde.

pere *e.* Para. **nake du perê xer-abûyî:** (O birinin veya o şeyin) "Hiçbir değeri ve önemi yok". **pere hûr kirin:** Bütün parayı ufak paralar haline

getirmek, ufak paralarla değiştirmek; para bozmak.

pere kirin: Fayda etmek, etki etmek; para etmek. **pere**

nekirin: Etkisi olmamak, işe yaramamak, "para etmemek."

perê gir: Bütün para. **perê**

hûr: Bozuk para, ufak para.

pergal *d.* İstikrarlı, huzurlu, tasasız olma durumu. **pergala wî xera bûn:** İstikrarı bozulmak, huzuru kalmamak.

pergental İstikrarı bozulmuş, huzuru kalmamış olan kimse.

perikandin Tüylerini yolmak.

(**diperikîne, biperikîne**)

peritandin (Et) Haşlamak.

peritîn (Et) Haşlanmak.

perişan Perişan.

perişan bûn Perişan olmak.

perişanî *d.* Perişanlık.

perişan kirin Perişan etmek.

peroncek Kedi vb. hayvanların pençesi.

peroncek kirin Tırmalamak.

perpitîn Debelenmek, çırpınmak, kanat çırpınmak. (**diperpite, biperpite**)

perpûtî Yıpranmış, eski püskü şey.

pertav *d.* Takat, güç, derman. **ez ji pertav da ketime:** Güçten, takatten düşmüşüm.

perwane *d.* Pervane.

pesin *d.* Övgü, övme.

pesinandin Övmek. (**dipesinîne, bipesinîne**)

pesinîn Övülmek. (**dipesine,**
bipesine)
pesinok Övücü.
peşk *d.* Kura.
petêx *e.* Kaklı, yumuşak ve sulu
bir çeşit kavun.
petişok *d.* Ufak bir cins kavun.
pevçinîn Kavga etmek.
(**pevdîçine, pevçine**)
pevçûn *d.* Kavga.
pexîl Kıskaç.
pexîlî *d.* Kıskaççılık.
peya *e.* Adam, erkek, er.
peya Yaya.
peya bûn İnmek.
peya kirin İndirmek.
peyatî *d.* Erkeklik, adam olma
durumu.
peyatî Yayan, yaya olarak.
peyda Temin, sağlanma.
peyda bûn Temin olmak,
sağlanmak, bulunmak,
edinilmek.
peyda kirin Temin etmek, sağla-
mak, bulmak, edinmek.
pez *e.* Koyun ve keçilerden
oluşan sürü.
pezkwîvî *e.* Yaban keçisi.
pê Arka, art. **dan pê:** Ardına
koyulmak, takip etmek, peşin-
den gitmek. **li pê hev:** Art
arda, peş peşe. **pê ketin:**
Ardından gitmek, peşine
düşmek, takip etmek. **pê**
xistin: Peşine takmak, peşin-
den gitmesini sağlamak. **min**
Silo bi pê wî xist: Silo'yu

onun peşine taktım.
pê *e.* Ayak. **li pê:** Ayak üstü,
ayakta olarak, ayakta durarak.
pêçan Sarmak. (**dipêçe, bipêçe**)
pêçek *d.* Kundak, çocuk kun-
dağı.
pê da ... boyu, ... boyunca. **pê da**
pê da: Boylu boyunca.
pê da ketin Uğraşmak. **em bi**
sobê da ketine: Sobayla
uğraşıyoruz.
pê da kirin: Takmak, takıştır-
mak. **ez perda pê da dikim:**
Perdeleri takıyorum.
pê da mîstin: *bkz.* "pê da
rîyin"
pê da rîyin: İçine etmek, bom-
bok etmek.
pê da xeyidîn: Azarlamak, pay-
lamak.
pê girtin 1) (Yılan, böcek vb.)
Sancmak, sokmak, -ni ısırarak.
2) (Elektrik vb.) Çarpmak.
pêkirin (Ayağa) Giymek.
pêl *d.* Dalga, suda oluşan dalga.
pêl Kulak kabartma.
pêlêkirin Basmak, ayak basmak.
pê li dêla kûçika meke bira
nê te: Kötü kimseye fırsat
verme ki sana kötülük yap-
masın.
pêlwan *e.* Pehlivan.
pêlwantî *d.* Pehlivanlık.
pênc *e.* Beş. **pênc quruşê xu tê**
nedan: (Ona) Önem ver-
memek, değer vermemek,
aldırış etmemek. **pênc tilyê**

takıştırmak.
pêvetir -den başka. **ji Hemo**
pêvetir keşi nas nakim:
Hemodan başka kimseyi
tanımıyorum.
pêwend d. Kendiriden yapılmış
kısa ip.
pêwer kirin (Toz seyleri)
Sermek. ez xwê bi sorbê wer
dikim/ez xwê pêweri sorbê
dikim: Sorbaya tuz serpiyo-
rum.
pêwir d. Nebula.
pêxember Peygamber.
pêxemberi d. Peygamberlik.
pêxir d. Bağır, göğüs.
pêxwarini d. Katık.
pêxwas bız. "xwas"
pic Az, biraz, birazcık, azıcık.
picik Az, biraz, birazcık, azıcık.
picîntin Filizlenmek. (dipicîfte,
bipicîfte)
picîkandin Etrafına dolamak.
picîkin Etrafına dolanmak.
pir Üflemek, üfürük.
pir kirin Üflemek.
pihîn d. Tekme. **dan bin pihîna:**
(Birimi) Tekmeyle dövmek.
pişê yd. Çiş.
pişgurti Ayaküstü işlerde
çalıştırılan çocuk.
pişiqandin Fıskırtmak.
pişiqîn Fıskırmak.
pişing e. Kaplan.
pil-pil d. Dirdir.
pil-pil kirin Dirdir etmek.
pincar e. Yenilebilen otlar.

merya nabin yek: Aynı anne
babadan olan çocuklar (ya da
insanlar) geçitli özelliklere
sahiptirler ve bu yüzden de
birbirlerine benzemezler.
pence e. Elli.
pensid e. Beş yüz.
pensemi d. Persembec.
per Önceki gün.
pergi Karşılamak. em çûn **pergi**
wi: Onu karşılamaya gittik.
pêsir d. Memec.
pêtag d. Ari kovani.
pês d. Ettek. **pêşik:** Bir sürü, bir
etek dolusu.
pês On, ileri.
pês da ileri, ileriyec.
pês da çûn ilerlemek.
pêşin İlk, birinci sırada olan,
pêşin, birinciye ait olan.
pêşi d. On, ileri.
pês ketin Önce geçmek, öne
girmek.
pêşmal d. Peşemal.
pêştir Daha ileri, daha önde.
Fato ji Eyno pêştir e: Fato
Eyno'dan daha ileridir.
pêştir ileri gelenler.
pêti d. Alev.
pê ve 1) Takılı, ilgisiz. **2)** -den
itbaren. **ewê ji îro pê ve dest**
pê bîke: Bugünden itibaren
başlayacak.
pê ve girtin (Meyva için)
Olmak, olusmak. **erûg pê ve**
girtiyec: Erik olmuş.
pê ve kirin Takmak, ilgisitmek,

pindik *d.* Filiz, gonca.
pinpinik *d.* Kelebek.
pir Çok. **pir cara:** Çoğu sefer.
piranî *d.* Çoğunluk.
pir bûn Çoğalmak.
pirç *d.* Saç, tüy.
pirçik *d.* Saç, tüy.
pirç û pal Saç, tüy, kıl vb. şeyler.
pire *d.* Köprü. **Pira Deherî:** Diyarbakır'daki tarihi Ongözlü Köprü.
pirêze *d.* Anız.
pirik *d.* Karasaban'da birinci ve ikinci parçayı tutturana parça.
pirî *d.* Çokluk.
pirî *hkz.* "pudu"
pirîsk *d.* Kıvılcım.
pir kirin Çoğaltmak.
piroç Ufak tefek yapıları olan.
pirpar *d.* Semizotu.
pirs *d.* Soru.
pirsê pêşiya Atasözü.
pirsîn Sormak.
pirs kirin Sormak.
pirtik *d.* Pürüz.
pirtir Daha çok.
pis *e.* Oğul.
pisik *d.* Kedi.
piskiwi *d.* Bisküvi.
pismam *e.* Amca oğlu.
pismamî *d.* Amca oğlu olma durumu.
viso *çd.* Kedi.
pisqilêt *d.* Bisiklet.
pist-pist *d.* Fısıltı.
pişafîn Eritip ufaltmak, yoğurup

eritmek. **ez çortan dipişêfim:** Çökelek eritip ufaltıyorum, yoğurup eritiyorum. (**dipişêfe, bipişêfe**)
pişêfk *d.* Eritilip ufaltılmış olan çökelek kurusu artığı.
pişik *d.* Akciğer.
pişirandin (Ekmek vb.) Ufaltmak. (**dipişirîne, bipişirîne**)
pişirin (Ekmek vb.) Ufalmak. (**dipişire, bipişire**)
pişkyan Hapşırarak. (**dipişke, bipişke**)
pişo *çd.* Kedi.
pişo pişo Yağ çekme, yaltaklanma. **pişo pişo kirin:** Yağ çekmek, yaltaklanmak.
pişpişk *d.* Kadınların alınlarına taktıkları bir takı.
pişrast Tembel, üşengen.
pişrûng *d.* Sulu un, bulamaç.
pişt art, Arka.
pişt *d.* Sırt. **ji pişt:** Sırtından, sayesinde. **li pišta xu kirin:** Sırtına almak, sırtlamak. **li ser piştê:** Sırtı yere gelecek biçimde, arka üstü, sırt üstü.
pişt girtin: Arka çıkmak, destek olmak. **pišta hev girtin:** Birbirine destek olmak, dayanışmak. **pišta wî ketin ber wî:** İki büklüm olmak.
pišta xu tu gere bi destê xu bixurînî: İnsan, kendi işini kendi yapmalıdır.
piştî -den sonra.

piştî e. Sırt yükü, sırtlık.
piştêmêr Arka çıkan, destek olan, destekçi.
pitê 1) Dişi bebeğe hitap şekli.
2) Kocanın, karısına seslenirken kullandığı kelime.
pitik d. Bebek.
pitirpêr Dün değil, evvelki gün değil daha evvelki gün.
pito Erkek bebeğe hitap şekli .
pixêrî bkz. "rojin"
pixk Birini korkutmak, ürkütmek için söylenen sözcük.
pixpix d. Horultu.
pizbênd d. Kırdada, sürü kayboldu masın diye bir ucu koyunlardan birinin, diğer ucu da çobanın ayağına bağlanan ve sürü gitmeye kalkıştığında uyuyan çobanı uyaran ip.
pizdan d. Etene, meşime, son.
pizirik d. Sivilce.
pizirîn Dokumanın birbirinden kopması. (**dipizire, bipizire**)
pizî d. Uçkurluk.
pizûr bkz. "hûr û pizûr"
pî e. Kol .
pîj e. Şiş, çorap şişi.
pîjik e. Küçük şiş.
pîkolî Atın ön ayaklarıyla yukardan aşağıya tekme atması, yeri tepmesi.
pîl e. Kürek kemiği.
pîlaq d. Plak.
pîlaqe d. Plaka.
pîlik bkz. "pîl"
pîlik e. Bir çeşit hediyelik takı.

pîn d. Kümes.
pînc Piç.
pîncî d. Piçlik.
pîne d. Yama.
pîne kirin Yamamak.
pîngal Yataklık eden, suçluyu gizlice koruyan kimse.
pîngalî d. Yataklık, suçluyu koruma işi.
pînik d. Küçük kümes.
pîqut Kolsuz giysi.
pîr Yaşlı, ihtiyar. **pîrê nemire buhar tê, kalo nemire pincar tê:** Umutsuz, boşu boşuna bir bekleyişi anlatmak için kullanılır.
pîr bûn İhtiyarlamak, yaşlanmak.
pîrebotk d. Cadı.
pîrek d. Kadın.
pîrektî d. Kadınlık.
pîrê d. Örümcek.
pîrik d. Nine.
pîrket e. Briket.
pîr kirin İhtiyarlatmak, yaşlandırmak.
pîrût Çıplak kollu.
pîs Pis, fena, kötü.
pîsik Çirkin görünüşlü, pis ve tıpsız kimse.
pîsî d. Pislik.
pîspîsk d. Ağaç kabuğundan yapılan ve kavala benzeyen bir çeşit çalgı.
pîşo e. Yanık kokusu.
pî û bask e. Kol kanat.
pîvan Ölçmek. (**dipîve, bipîve**)

pîvaz *d.* Soğan. **pîvazê işk** (hişk): Kuru soğan. **pîvazê hişin:** Yeşil soğan.
pîvazok *d.* Soğan yahnisi.
polat *e.* Çelik. (**Pehlevîce:** **polat, polawt**)
polês/pûlis Polis.
ponijîn Düşünmek.
por *e.* Saç.
porçik *d.* Saç, dağınık saç.
porkur Yas nedeniyle örgüsü kesilmiş bayan.
porsimk *d.* Hızma.
porsipî Ak saçlı.
post *e.* Post, deri. (**Pehlevîce:** **post, pûst**)
post kirin (Post, derî) Yüzmek.
pot Kısa kuyruklu. **mirişk pot** *e:* Tavuk kısa kuyrukludur.
poşman Pişman. (**Pehlevîce:** **peşaman**)
poşman bûn Pişman olmak.
poşmanî *d.* Pişmanlık. (**Pehlevîce:** **peşamanîh**)
poşman kirin Pişman etmek.
potre *d.* Pudra.
poz *e.* Burun. **pozê wî cixcixeye:** "Ar etmiyor, burnu yanmıyor" anlamına gelen bu söz arsız kimseler için söylenir.
pozê wî neşewitîn: Ar etmemek, burnu yanmamak.
pozê kêrê: Bıçak ucu.
pozbilind Kibirli.

pozbilindî *d.* Kibirlilik.
pozik *e.* Hayvan yavrusunun süt emmesini engellemek için takılan gem.
pozkuftê İri burunlu kimse.
pozkurot Küt burunlu kimse.
pozpan Basık burunlu, küt burunlu.
pozpelixî Basık burunlu kimse.
pozterx İri burunlu kimse.
puđu *e.* Dişeti.
pûç Boş, kof, çürük.
pûç bûn Uyuşmak.
pûç kirin Uyuşturmak.
pûk *d.* Tipi.
pûng *d.* Yarpuz.
pûngbecî *d.* Yabani yarpuz.
pûrt *d.* Tüy, saç.
pûrtikandin Tüylerini yolmak. (**dipûrtikîne, bipûrtikîne**)
pûst (Çocuklar birbirleriyle oynarken) Popoya parmak çekerken söylenen sözcük.
pûstî qûnê *bkz.* "pûst"
pûstqal *d.* Portakal.
pûş *e.* Kurumuş ot, yaprak vb. şeyler.
pûşî *d.* Poşu.
pûş û pelax Kurumuş ot, yaprak vb. şeyler.
pûyin Haşlanmış sebze vb. şeyleri avuca alıp sıkmak. (**dipû, bipû**)

Q

qab *d.* Kitap kapağı.
qaçor *d.* (Eskiden) Hayvan ver-gisi.
qaf *e.* 1) Kafa, baş. **qafê wî xera bûn:** Kızmak, kafası bozulmak. 2) Kafa kemiği, kurukafa.
qafgirûz Kel, dazlak.
qafik *e.* Çömlek.
qafilqeda Görünmez bela.
qaf-qor *e.* 1) İnsan ve hayvan iskeleti. 2) Öte beri.
qafirût Kel, başı kel olan.
qaj-qaj *d.* Kümes hayvanlarının ürküntüden dolayı çıkardıkları ses.
qal *d.* Bahis, bahsetme.
qalib *e.* Cüsse, fiziki yapı.
qalik *e.* Kabuk.
qalind Kalın.
qalindî *d.* Kalınlık.
qalix *e.* Tuzlanıp samanla korunarak yaza saklanan kar.
qal kirin Bahsetmek.
qaltax Şıfıntı.
qalûç *d.* Küçük orak.
qam *d.* Boy, insan boyu.
qame *bkz.* "berjêr"
qamqulî *bkz.* "xûz"
qam sekinîn *çd.* Taytay durmak.
qam ke!/qam bisekine!: Bebeklerin ayakta durmaları için söylenen söz. bu sözle birlikte "qamogulê" kelimesini de söylerler.
qanik Kenger sakızı.

qanqiran *d.* Kangren.
qantir *d.* Katır.
qapan *d.* Kantar.
qapax *d.* Kapak. **qapaxa serî:** Başın üst kısmı, saçların altında bittiği yerin biraz ilerisinden tepeye kadar olan kısmı.
qapî *e.* Kapı. **qapiyê mirada:** İnsanı mutlu eden kimse (veya şey); murat kapısı.
qapsûn *d.* Kapsül.
qaqijîn Telaşlanmak. (**diqaqije, biqaqije**)
qariş bûn Karışmak, ilişmek.
qarixî Gözün kardan kamaşması.
qarolî *bkz.* "qarolye"
qarolye *d.* Karyola.
qar-qar *d.* Feryat.
qartik *d.* Kurumuş yara kabuğu.
qartkulengî *bkz.* "micirfe"
qaryan Feryat etmek. (**diqare, biqare**)
qasid Elçi.
qasna Şakadan. **min qasna wer go:** Şaka olsun diye öyle söyledim.
qasto Güya, sözde. (*bkz.* "qaşo")
qaş bûn (Kabuğu) Soyulmak.
qaşik *e.* Kabuk.
qaş kirin (Kabuğunu) Soymak.
qaşo Güya, sözde.
qatix *e.* Süt ürünleri.
qat kirin Katlamak.
qawin *e.* Kavun.
qawîş *d.* Koğuş.

qawît *d.* Bir çeşit helva.
qax *e.* Kurutularak kışa saklanan patlıcan, biber, domates gibi şeyler.
qayil Razı, kabul eden.
qayil bûn Razı olmak.
qayim Dama oyununun berabere bitmesi.
qayim bûn Dama oyununda berabere kalmak.
qayim xistin Dama oyununun berabere bitmesini sağlamak.
qaymax *e.* Kaymak.
qaz *d.* Kaz.
qazaxî *d.* Gazyağı.
qazik *d.* Küçük tahta kova.
qe Hiç. **qe mebê:** Deme gitsin, sorma gitsin, hiç sözünü etme!
qe qal meke: Sorma gitsin, deme gitsin.
qeberdîn *e.* Gabardin.
qebhet *e.* Kabahat.
qeb-qeb *d.* Keklik ötüşü.
qebr *d.* Mezar.
qebrax Pezevenk.
qebraxî *d.* Pezevenklik.
qeda *d.* Bela, felaket, musibet.
qedandin Bitirmek, sona erdirmek.
qedir *e.* Değer, prestij, kadir.
qedyan Bitmek, sona ermek.
qefes *d.* 1) Kafes. 2) Küçük, süslü ve camekânlı çeyiz sandığı.
qefilandin Soğuktan dondurmak.
(diqefilîne, biqefilîne)
qefilîn Soğuktan donmak.
qefle *d.* Kâfile.

qeherandin Kızdırmak, öfkelen-
 lendirmek. (**diqeherîne,**
biqeherîne)
qeherîn Kızmak, öfkelenmek.
(diqehere, biqehere)
qehpe Kahpe.
qehpik Kahpe.
qehr *d.* 1) Kızgınlık, öfke. 2)
 Üzüntü, keder. **qehr û qotik:**
 Kahr, elem, acı, keder. **qehra**
wî hatin: Kızmak, öfkelen-
 mek.
qehreman Kahraman.
qehrok Çabuk öfkelenen, asabi.
qehwe *d.* 1) Kahve. 2) Kahve,
 kıraathane.
qela *d.* Kalay.
qela kirin Kalaylamak.
qelandin Kavurmak.
qelaştin Yarmak, yırtmak.
(diqelêse, biqelêse)
qelaw Şişman.
qelaw bûn Şişmanlamak.
qelawî *d.* Şişmanlık.
qelaw kirin Şişmanlatmak.
qelênek *d.* Kavrulmuş nohut,
 buğday gibi şeyler.
qelibandin Devirmek.
qelibîn Devrilmek.
qelihandin Kökünü kazımak,
 kökten yok etmek, kırıma
 uğratmak.
qelihîn Kökü kazınmak, kökten
 yok olmak, kırıma uğramak.
qelin *e.* Başlık parası.
qelişandin Yarmak, yırtmak.
(diqelişîne, biqelişîne)

qelişin Yarılmak, yırtılmak.

(**diqelişe, biqelişe**)

qeli *d.* Kavurma.

qelişte *d.* Yarık.

qelm *d.* Döven.

qels Zayıf, cılız.

qels bûn Zayıflamak, cılızlaşmak.

qelsî *d.* Zayıflık, cılızlık.

qelş *d.* Yarık, yırtık.

qelûn *d.* Pipo.

qelyan Kavrulmak.

qemer Esmer.

qenc İyi.

qene Hiç olmazsa, bari.

qencvîç *d.* Kanaviçe.

qenhet *d.* Kanaat.

qer Siyah.

qerac *e.* Çorak arazi.

qerace *e.* Manivela, lövye.

qeraş Değirmenci.

qerbelek Siyah beyaz renkli koyun.

qerçimandin Buruşturmak.

qerçimandî Buruşuk.

qerçimîn Buruşuk.

qerçimokî Buruşuk.

qerdiyan Gardiyan.

qerebafûn *d.* (Eskiden)
Gramofon.

qerebalix *d.* Kalabalık.

qereçî Çingene.

Qerejdax *d.* Urfa il sınırları içinde bulunan Karacadağ. (Karacadağ'ın kürtçe adı "kara dağ" anlamına gelen "Çiyayê Reş"tir. Ama bu ad asimilasyona

paralel olarak getirilen yer adlarının Türkçeleştirilmesi sonucu unutulmuştur. ayrıca, Karacadağ eskiden Diyarbakır'a bağlıyken, cumhuriyet sonrası Urfa'ya dahil edildi.)

qeremendo Karamandola.

(Erkek şalvarlığı olarak kullanılan siyah renkli bir cins bez.)

qereqûçk *d.* Serçe parmağı.

qerez *d.* İnat. **bi min ra qereza dike:** Benimle inatlaşıyor.

qerezok İnatçı.

qerf *d.* Alay, istihza.

qerf û qûçik Alay, istihza, dalga.

qerimandin Yormak, bitkin düşürmek. (**diqerimîne, biqerimîne**)

qerimîn Yorulmak.

qerimok *d.* Hayvanların topallamasına yol açan bir hastalık.

qerpal *e.* Yırtık pırtık giysi.

qerpe Yeni doğum yapmış keçilerin soğuktan korunmalarını sağlamak için arkalarına örtülen bez vb. şeyler.

Qers *d.* Kars ili.

qert Kart, kartlaşmış olan.

qert *d.* Elma, hıyar gibi şeylere diş geçirme, ısırma.

qertanoz Aşırı kartlaşmış olan insan veya hayvan.

qertiş Çizgi çizgi olan, çizgili, hatlı.

qert kirin Elma, hıyar gibi şeylere diş geçirmek, ısırmaq.
qerxaş Siyah beyaz renkli koyun.
qerxûş Bir cins kartal.
qesir *d.* Şato.
qest *d.* Kasıt.
qeşa *d.* Buz.
qeşab *d.* Kaşağı.
qeşa girtin Buz tutmak.
qeşmer Soyтары, maskara.
qeşmerî *d.* Soyтарılık, gülünçlük.
qet *bkz.* "qe"
qet *d.* Arkın suyunu kesmek için oluşturulan engel.
qet e. İpten bir parça.
qetab *d.* Deve semerinin iskeleti olan tahtalar.
qetandin Koparmak.
qeteh *d.* Akit.
qethen Katiyen, kesinlikle.
qethîn Katiyen, kesinlikle.
qetil *d.* Katletme.
qetilham *d.* Katliam.
qetil kirin Katletmek.
qet kirin Arkın suyunu kesmek için set oluşturmak, suyu kesmek.
qetoberk *bkz.* "qetobeto"
qetobeto Parça parça olmuş ip.
qetyan Kopmak.
qevd *d.* 1) Tutam, demet. 2) Kabza. 3) Bileğin elle birleştiği yer.
qewax *d.* Kavak.
qewet *d.* Kuvvet. **qewet be!:** İş yapan kimseye söylenen iyi

dilek sözü; kolay gelsin!
qewimandin Olaylara maruz bırakmak, başına (olay) getirmek.
qewimîn Vuku bulmak, başa (olay) gelmek, olay olmak.
qewitandin Kovmak. (**diqewitîne, biqewitîne**)
qewîn Sağlam, dayanıklı.
qewîn kirin Sağlamlaştırmak, dayanıklı hale getirmek.
qewl e. 1) "Dediği gibi" anlamında kullanılan sözcük. 2) Randevu ve randevu yeri. 3) Sözleşme.
qewlik e. Zarf biçimindeki bez çanta.
qewm e. Kavim.
qews Gevşek.
qey Herhalde.
qeybet Adam çekiştirme işi, dedikodu.
qeyd d. 1) Kayıt. 2) At kösteği, bukağı.
qeyd kirin 1) Kaydetmek. 2) Atın ayağına bukağı takmak, köstek vurmak.
qeynter *d.* Kantar.
qeyntirme *d.* Köprü vb. yerlerin kemeri.
qeys d. Ölçü.
qeysik *d.* Kuş tuzağı.
qeysî *d.* Kayısı.
qeys kirin Ölçüsünü almak.
qeza d. 1) İlçe, kaza. 2) Kaza. **li qezê ketin:** Kazaya uğramak.
qezenc *d.* Kazanç, kâr.

gezenc kirin Kazanmak, kazanç elde etmek.

gez û qerez "İnat vb." anlamındaki söz.

qêmîş bûn Acımamak, kıymak.

qibûr *d.* Tabanca kılıfı.

qicix Birine veya birinin hareketlerine karşı sinir olma.

qicix girtin: Birine veya birinin hareketlerine karşı sinir olmak.

qiçik *d.* Yeni doğmuş bebek.

qijik *d.* Bir çeşit karga.

qijilandin Yağı kızartmak veya yağda bir şey kızartmak. (**diqijilîne, biqijilîne**)

qijilîn Yağın kızarması veya yağda bir şeyin kızarması.

qijnax *d.* Asalak bir böcek.

qij-qij *d.* Yağın kızarma sesi.

qil *d.* Karar.

qilafet *e.* Cüsse, fiziki yapı.

qilçik *d.* Kadınların süs için omuzlarına attıkları bir çeşit yemeni.

qilêr *d.* Kir.

qilêrî Kirli.

qilêrî bûn Kirlenmek.

qilêrî kirin Kirlletmek.

qilêrokî 1) Kiri, pasacağı seven kimse, pasaklı. **2)** Kirlice, kirlimsi, kirlimiş gibi olan.

qiloç *e.* Boynuz.

qilop Eli veya ayağı sakat olan.

qilopanî *çd.* Takla.

qilopanî *d.* Dalavere, üçkâğıtçılık.

qilopilo *d.* Hile, dalavere, üçkâğıt, katakulli.

qilûs Kambur.

qilûsî *d.* Kamburluk.

qimil *e.* Kımıl.

qimilandin (Bez vb. şeyleri)

Yakıp sarartmak. (**diqimilîne, biqimilîne**)

qimilîn (Bez vb. şeylerin) Yanıp sararması.

qinat *d.* Bir tahıl ölçüsü (bir tür şinik.)

qinêberk bkz. "qinêbinê"

qinêbinê *d.* Yiyilebilen bir bitki.

qinût Azla yetinebilen, tutumlu.

qir *d.* Kırağı.

qir *d.* Kırım, yok etme, kökünü kazıma. **qira wî anîn:** Kökünü kazımak, soyunu tüketmek.

qirar *d.* Karar. **qirar girtin:**

Karar almak. **qirar dan:** Karar vermek.

qirax *d.* Kenar.

qir bûn Kökü kazınmak, kırma uğramak.

qirçandin Gıcırdatmak, çatırdatmak. **Reşo tiliyê xu diqirçîne:**

Reşo parmaklarını çatırdatıyor. (**diqirçîne, biqirçîne**)

qirç-qirç *d.* Gıcırta, çatırtı.

qirç-qirç kirin Çatırdatmak.

qirçyan Gıcırdamak, çatırdamak. (**diqirçe, biqirçe**)

qird *e.* Şans, talih.

qirdmirî Şanstan yana yüzü hiç gülmeyen, şanssız, talihsiz.

qirêder *d.* Grayder.

qirêpîn *d.* Gripin (bir tür baş ağrısı hapı.)
qirik *d.* 1) İmik. 2) Karga.
qirim *d.* Tırpan.
qir kirin Kökünü kazımak, toptan yok etmek.
qirm û qal *bkz.* "qirş û qal"
qirn *d.* Tahmin.
qirnite *d.* Klarnet.
qirnî Bir çeşit kene.
qirnîyeo *bkz.* "qirnîyewî"
qirp Çatırdama.
qirpandin Çatırdatmak. (**diqirpîne**, **biqirpîne**)
qirpik *d.* Geğirti.
qirpyan Çatırdamak. (**diqirpe**, **biqirpe**)
qirqirîn *d.* Şamata, gürültü.
qirş *e.* Çalı.
qirşik *e.* Çalıcık.
qirş û qal Çalı çırpı.
qirwelk *d.* Mizah (fıkra veya bu gibi komik şeyler.)
qirxir Ak sakallı.
qisawet *d.* Endişe, kaygı.
qise *d.* Konuşma, söz, laf.
qiseçort Sözleri kaba ve kırıcı olan kimse.
qise kirin Konuşmak.
qişawî *d.* Kaşağı.
qiyame Aşağıya doğru.
qiyame bûn Aşağıya doğru yönelmek.
qizilme *d.* Hastanın içine düştüğü aşırı ateşli hal.
qizilqurt Zakkımın kökü!
qîç Zayıf, Cılız.

qîç bûn Zayıf olmak, cılız olmak.
qîf *d.* Tutku.
qîj *d.* Çığlık.
qîj-qîj *d.* Çığlık, bağırıtı.
qîjyan Çığlık atmak, bağırarak. (**diqîje**, **biqîje**)
qîl *e.* Hayvanların azı dişi.
qîm Yetme.
qîm kirin Yetmek, yeterli olmak.
qînt *d.* Çelikçomak oyunu.
qîpik İspirto rengi.
qîq Boynu uzun ince olan kimse.
qîr *d.* 1) Zift. 2) Bağırıtı.
qîrîn *d.* Bağırıtı, gürültü.
qîrqîr *d.* Gürültü, bağırıp çağırma, velvele.
qîrqîr kirin Gürültü yapmak, bağırıp çağırarak, velvele yapmak.
qîrqîrok Gürültücü, velveleci.
qîryan Bağırarak. (**diqîre**, **biqîre**)
qîş *e.* Büyük, sarp ve asi taş.
qîtqîtî Parça parça, paramparça.
qîtqîtî bûn Parça parça olmak.
qîtqîtî kirin Parça parça etmek.
qîz *d.* Kız.
qîzê Koca'nın karısına hitap ederken kullandığı sözcük.
qîzik *d.* Kız.
qîzmet *d.* Hala kızı.
qîztî *d.* Kızlık.
qîzxa *d.* Dayı kızı.
qocic *e.* Gocuk.
qoçandin İnsanın, yeni doğmuş

hayvan yavrusunun süt emmesine yardımcı olması.

(diqoçîne, biqoçîne)

qol Köpek ve kurt gibi hayvanlardan kesik kuyruklu olanları.

qolanî/qolanye *d.* Kolonya.

qol bûn (Köpek ve kurt gibi hayvanlar için) Kuyruğu kesilmek.

qolinc *d.* İki omuz arası ve iki omuz arasında oluşan sızı.

qol kirin (Köpek ve kurt gibi hayvanların) Kuyruğunu kesmek.

qolo Kuyruğu kesik olan erkek köpek.

qom *d.* Kavim, kabile. **tu ji**

qoma xu ji fedî nakî?:

Kavminden (kabilenden) de mi utanmıyorsun?

qondire *d.* Kundura.

qop eli Veya kolu sakat ya da kesik olan.

qopik *d.* Popo.

qopix Kendini beğenmiş, burnu havada olan, kakavan.

qopixî *d.* Kendini beğenmişlik.

qoq Dövüş horozu.

qor *d.* Dizi, sıra.

qor bi qor Dizi dizi, sıra sıra.

qor bûn Dizilmek.

qoriçi Korucu.

qoriçitî *d.* Koruculuk.

qorik *d.* Sırt.

qorî İdare, idare etme, çekip çevirme, yönetme.

qorî kirin İdare etmek, çekip

çevirmek, yönetmek.

qor kirin Dizmek.

qotik *d.* 1) İzmarit. 2) Kahr, elem, keder. 3) Öldürücü bir hayvan hastalığı. hayvanlar bu hastalığa yakalandıklarında aniden ölürlər (bazen hayvanlara kızdıklarında şöyle bir beddua ederler; "qotik vê keto!": "qotik" hastalığına yakalanasica! **qotika canê te:** zıkkımın kökü!

qozî *d.* (Taşla oynanan oyunlarda) Nişan taşı, nişan alınan taş.

qub *d.* 1) Kubbe. 2) Ziyaret, türbe.

qubale *d.* Götürü iş.

qufe *d.* Üzüm sepeti, küfe.

qufil *d.* Kilit.

qufilandin Kilitlemek.

(diqufilîne, biqufilîne)

qufilîn Kilitlenmek. **(diqufile, biqufile)**

qufil kirin Kilitlemek.

qul *d.* 1) Delik. 2) Anus. 3)

Tilki, tavşan, sincap vb. hayvanların ini.

qulbe *d.* Kible, güney. **qulba xu şaş kirin:** Pusulasını şaşırmaq.

qulbename *d.* Pusula.

qul bûn Delinmek.

qulibandin Devirmek, tersyüz etmek. **(diqulibîne, biqulibîne)**

qulibîn Devrilmek, tersyüz olmak. **(diqulibe, biqulibe)**

qulik *d.* Delik.

qulik û pilik Köşe bucak, تنها ve sığıntılık yerler.

quling *e.* Turna.

qulix *d.* Karakol, kolluk.

qul kirin Delmek.

qulp *d.* 1) Kulp. 2) İlik, elbise iliği.

qulpik *d.* Kulplu tas.

qulpîn Kulpu olan, kulplu.

qulqulî Delikli, delik delik olan.

qulrwîvî/qulrûvî *d.* Tilki ini, tilki yuvası.

qult *d.* Yudum.

qultandin *bkz.* "daqultandin"

qul û pil *bkz.* "qulik û pilik"

qulwela Kurân'ın "kulhuvel-lahu" diye başlayan ihlas süresi.

qumrî *d.* Kumru.

qunc *d.* Köşe.

quncik *d.* Köşe.

qunçik *d.* Düşme.

quraftin Bükerek koparmak, bükerek kırmak. **di xu da quraftin:** Duyduğu acıyı, üzüntüyü sezdirmemek, gizli gizli üzülme. (**diqurêfe, biqurêfe**)

qurçandin (Göz) Kırpmak. (**diqurçîne, biqurçîne**)

qurçik *d.* Giysi parçası, bez parçası, paçavra vb. şeyler.

qurçik û pirçik Giysi parçası, paçavra, bez parçası vb. şeyler.

qurçimandin Boynunu koparmak. (**diqurçimîne, biqurçimîne**)

qurçimîn Boynu kopmak.

qurçimyê!: Boynu kopasıcı!

(kadın için.) **qurçimyo!:**

Boynu kopasıcı! (erkek için.)

(**diqurçime, biqurçime**)

qurç kirin (Göz) Kırpmak.

qurde İşe yaramayan, cılız ve yaşlı yük hayvanı.

qure Kibirli.

qurefî *d.* Kibirtlilik.

qurf Saç, tüy gibi şeyleri kesme, kısaltma, kırpmak.

qurf kirin Saç, tüy gibi şeyleri kesmek, kırpmak.

qurifandin *bkz.* "quraftin"

qurifin 1) Bükülerek kopmak, bükülerek kırılmak. 2) Paniğe kapılmak. (**diqurife, biqurife**)

qurincandin Çimdiklemek.

(**diqurincîne, biqurincîne**)

qurincok *d.* Çimdik.

quri-qur *d.* Karın gurultusu.

qurix Koruk üzüm.

qurm *d.* Ağaç kütüğü.

qurnefil *d.* Karanfil.

qurp Kuluçka.

qurp ketin Kuluçkaya yatmak.

qur-qur *d.* Kurbağanın çıkardığı ses, vıraklama.

qurqur beg İmalı olarak "büyük adam", "bey" anlamında kullanılır. **Zeyno qîza qurqur begê ye!** Zeyno qurqur bey'in kızıdır!

qursik *d.* Yama.

qursik û pirsik Bez, kumaş parçası, elbise yamamada kul-

lanılan dokuma maddesi vb. şeyler.
quruşo Paragöz (erkek.)
qurût bûn Eğilerek, kuş misali (el yardımı olmaksızın) su içmek. **ez dikim qurûtî avê bibim:** Kuş misali su içeceğim.
qusandin Süt, ayran gibi şeylerin kaynarken kesilmelerine, ekşiyip kabarmalarına neden olmak. (**diquşîne, biqusîne**)
qusêsi Koyun kırkımıcısı, koyun kırkan kimse.
qusyan süt, ayran gibi şeylerin kaynarken kesilmeleri, ekşiyip kabarmaları. (**diquşe, biquşe**)
qut Kesik, kopuk.
qutifin Soğuktan donacak duruma gelmek. (**diquşife, biquşife**)
qutik e. Kadınların giydiği, yarım kollu, süslü bir çeşit ceketimsi giysi.
qut kirin Kesmek, koparmak.
qutnî Bir çeşit dokuma maddesi.
quz e. Kadın cinsel organı.
quzek Dalkavuk, yaltakçı.
quzekî d. Dalkavukluk.
quzo! Yalaka herif!
qûçik *bkz.* "qerf û qûçik"
qûn d. Kıç. **qûn lê qetyan/qûna wî qetyan:** Bütün gücünü kullanarak uğraşmak, çok zorluk çekmek, çok yorulmak, çok

sıkıntı çekmek; anası ağlamak.
qûnç d. Taş yığını.
qûnç kirin Taşları üst üste yığmak.
qûndax d. Tüfek dipçığı.
qûnde İffetsiz.
qûnderzk d. Ufak dikiş.
qûndetî d. İffetsizlik.
qûnek Homoseksüel, ibne.
qûngir İri kılıklı kimse.
qûnkişk 1) "Kıçı yerde sürünen" anlamındaki bu sözcük oldukça şişman, hantal ve iri kılıklı kimselere söylenir. **2)** Küçük çocukların kıç üstü sürüklene sürüklene yürümleri.
qûno Homoseksüel, ibne.
qûrix d. Kutup yıldızı.
qûrîn d. Feryat.
qûr-qûr d. Feryat.
qûryan Feryat etmek. (**diquşre, biquşre**)
qûş d. Kuskun.
qûş kirin Kuskunlamak.
qûşxane d. Tencere.
qût e. Tavuk yemi.
qût î nemrût Ölmeyecek kadar yiyeceği (veya azığı) olan.
Reşo qût î nemrût e:
 Reşo'nun ölmeyecek kadar azığı var.
qwand Denk, emsal, kadar.
qwas Kadar, miktar.

rabûn Kalkmak. **rabûn pê:**

Oturma durumundan ayakta durumuna geçmek; ayağa kalkmak. **rabûn ser nîga:** Oturma durumundan ayakta durumuna geçmek; ayağa kalkmak.

racan Üstüne gitme, (biriyle) dalaşma.

radan (Mecazi) Cinsel ilişkide bulunmak. (**radide, rade**)

rahêlan Tutmak, kapmak, kaldırmak. **hela rahêle vî çewalî:** Şu çuvalı kaldırıversene. **rahêlan hev:** Güreşmek, kepişmek. **me**

rahêla hev: Güreştik, (kapıştık.)

rahîştin Bir şeyi almak için el atmak, bir şeyi yakalamak veya tutmak için davranmak. **rahîştin hev:** Güreşmek, kapışmak. **min û Seydo me rahîşt hev:**

Seydo'yla güreştik, (Seydo'yla kapıştık.) (**radihêle, rahêle**)

raketin Yatmak.

rakirin Kaldırmak.

ramûsan *bkz.* "maç"

ramûsandin *bkz.* "maç kirin"

rapelik Musallat olma, başına bela olma.

rarû Yüzyüze olma hali. **em**

rarûyî hev hatin: Yüzyüze geldik.

rast *d.* Düzlük, meydan.

rast 1) Doğru. 2) Sağ, sağ yön.

rast bûn Doğrulamak, doğru hale

gelmek.

rast derketin Doğru olduğu anlaşılacak, doğru çıkmak.

rast hatin Rast gelmek, rastlamak.

rastî *d.* Doğruluk.

rastî hev hatin Rastlaşmak.

rast kirin Doğrultmak, doğru hale getirmek.

rast û rast Doğrudan doğruya.

raxistin Sermek. (1. **radixe, raxe** 2. **radixîne, raxîne**)

reben Zavallı.

reca/rica Rica.

recî *d.* Dilencilik.

ref *e.* Kuş sürüsü.

ref Yandaş.

reh *e.* 1) Damar. 2) Bitki-ağaç kökleri. (**Pehvice:** **reg**)

rehet 1) Kolay, basit, rahat. 2) Sağ, esen, rahat.

rehet bûn 1) Kolay olmak, rahat olmak. 2) İyileşmek.

rehetî *d.* 1) Kolaylık, rahatlık. 2) Esenlik, huzur, rahat.

rehet kirin 1) Kolaylaştırmak, rahat hale getirmek. 2) Rahat etmek, esenlikli ve huzurlu hale gelmek.

rehm *d.* 1) Rahim. 2) Merhamet.

lê hatin rehîmê: (Ona)

Merhamet etmek, acımak.

Xwedê li wî hat rehîmê: Tanrı ona acıdı.

rehme *d.* Rahmet.
rehmeti Rahmetli.
reh û riçik Bitki-ağaç kökleri,
 kök tüyleri vb. şeyler.
remi *d.* Remil.
reng *e.* Renk.
rengin Renkli.
rentele Kafadan yana sakat kimse.
rep Sertleşip dikleşme.
repal Züğürt, çulsuz.
repandin "Pat küt" dövmek.
 (**direpine**, **birepine**)
rep bün Sertleşip dik hale
 gelmek.
repin *d.* Ayak gürültüsü, tepinme.
rep kirin Sertleştirip dik hale
 getirmek.
req *e.* Su kaplumbağası.
reqandin Patırtılı bir şekilde
 dövmek. (**direqine**, **bireqine**)
reqas *d.* Oyun, dans, raks.
reqas Dansçı, rakkas.
reqisîn Dansetmek, raksetmek.
reqin *d.* Patırtı, takırtı.
req-req *d.* Patırtı, takırtı.
req-rût Bomboş, tamtakır.
resas *e.* Kurşun.
reş Siyah, kara.
reşandin Serpmek.
reşayî *d.* Siyahlık, karalık.
reşbelek Siyah beyaz renkli.
reş bün Siyahlaşmak.
reşek *d.* Çeyrek.
reşêk *d.* Çilenti.
reşê tarî Koyu siyah renk.
reş girêdan Yas tutmak; karalar
 bağlamak.

reşik Siyahi, zenci.
reşi-qûl Simsiyah.
reşî *d.* Siyahlık.
reş kirin Siyahlaştırmak.
reşotankî Kara kuru kimse.
reşreşk *d.* Çöreotu.
reş ve hatin (Gözün) Karaması.
 çavê min reş ve tên: Gözlerim
 kararıyor.
rev *d.* Kaçış.
revandin Kaçırmaq. **bi revandin**
 dan: Kaçtırmak.
revandî Kaçırılmış olan.
revî revî Apar topar, kaçarcasına.
revyan Kaçmak.
rewag *d.* Çadır siperliği.
rewan Rahvan.
rewaqe *d.* Mercimek ve nohut
 tınazı.
rewiqin Ekinin veya meyvanın
 boş, kof, çürük olması.
 (**direwiqe**, **birewiqe**)
rex *e.* Yan, kenar.
rext *e.* Fişeklik.
rez *e.* Bağ, üzüm bağı.
 (**Pehlevîce: rez**)
Reza Diyarbakır'ın Bağlar semti.
 (Burası eskiden üzüm bağları ile
 ünlüydü. bugün bu isim unutul-
 maya yüz tutmuş. bunu sürekli
 annem kullanırdı. Bağlar ismi
 yöneticilerce asimilasyon para-
 lelinde o semte verildi. ama
 annem ve onun yaşındakiler
 Bağlar ismini hemen hemen hiç
 kullanmadılar, belki de alışkan-
 lıktan dolayı Kürtçe ismi tercih

ettiler) **rezil Rezil. rezilî alemê kirin:** Elege güne karşı rezil etmek. **rezil û rusya:** Rezil û rüsva.

rez d. Vol. dan re: Gidilecek yere doğru yola çıkmak, yola koyul-

mak. **ji re derxistin:** Aklimi gelmek, baştan çıkarmak;

yoldan çıkmak. **riya wi veketin:** Yolu düşmek. **riya xu şaş kirin:** Yanlış yola sapmak,

yolunu şaşırmaq.

rehber Rehber.

rehberî d. Rehberlik.

rehbir Haydut, eşkıya, yol kesen.

redan Göstermek. **wi rismî re min bide:** O resmi bana göster.

rehber Rehber.

rehberî d. Rençberlik.

rej kirin Kazımak.

reketin Yola çıkmak, yola koyul-

mak. **erebe bi re ket:** Araba yola giki.

rekirin Volculamak, yolcu etmek. **min metaxu bi re kir:** Halamı volculadım.

rewi Yolcu.

rewî d. Volculuk.

rex d. Sigir pisiği.

te Bazo bi re xist? Bazo'yu volculadin mi?

rez d. 1) Satir, yazıdaki satir. 2) Dizi, sıra. bi reze: Dizili. **bi rez xistin:** Siralamak. **ez ê nuha nave zaroka bi rez xim:** Şimdi çocukların adını sıralayacağım.

rez bân Dizilmek.

rez kirin Dizmek.

rib d. Çeyrek.

ribab d. Rebap.

ribik e. Bidon.

ricîr Titremek, ürperti.

ricifandin Titretmek, ürpertmek.

ricim Kötülemek, taşlama.

ricimandin Kötülemek, taşlamak.

rihal d. Damat tarafının hazırlayıp gelin olacak kızın evine götürdüğü ve daha sonra kızın geyizinin de buna katılmasıyla oluşturan eşya.

riham d. Alt dudaktan alt kısmı, bamteli.

rihan d. Reyhan.

rihandin Dökmek. **(dirjine, birjine)**

rifi Yağsız yiyecek.

rişyan Dökülmek. **(dirje, birje) rik d. Kafayı** (birine) takma işi, inat, kin. **rika xu le girêdan:** (Birine) Kafayı takmak, başına bela olmak, (biriyê) inatla uğraşmak. **Soro rika xu li min girêdaye:** Soro kafayı bana tak-

mış.

rikêb d. Saldırı.

rikêb kirin Saldırmak. **min rikêbî ser wi kir:** Ona saldırdım.

rim d. Mizrak.

riçicik Pürüzlü, yirtik bez, gıysi vb. şeyler.

rind Güzel, iyi.

rind bûn Güzelleşmek, güzel olmak.
rindî d. Güzellik, iyilik.
rind kirin Güzel etmek, iyi etmek.
rindtir Daha güzel, daha iyi.
rino Dokuma tezgahında kullanılan ağaçtan tarak.
rism e. Resim.
ristin Eğirmek. (**dirêse, birêse, rist**)
rişme d. Yular.
riz d. Pirinç.
rizandin Çürütmek. (**dirizîne, birizîne**)
rizyan Çürümek. (**dirize, birize**)
rizyayî Çürük, çürümüş olan.
rî d. Sakal. **rî berdan:** Sakallarını kesmeyip uzatmak, sakal bırakmak.
rîçal d. Reçel.
rîçik bkz. "reh û rîçik"
rîkê Sık sık altını pisleten kız çocuğu.
rîko Sık sık altını pisleten erkek çocuk.
rîs e. Yün iplik.
rîsipî e. Yaşlı, ihtiyar, sakalı ağarmış olan yaşlı kimse.
rîsî d. Kışın hayvanlara yedirilmek üzere saklanan burulmuş kuru ot destesi.
rîşîn Yünden yapılmış olan, yünlü.
rîş d. Ur, şark çıbanı.
rîşik d. Püskül.
rîşî d. Püskül, saçak

rîşîn Püsküllü.
rîşk d. Bit yumurtası, sirke.
rîyin Sıçmak. (**dirî, birî**)
ro d. 1) Gün. **ro bi ro:** Gün gün, gün be gün. **rokê pêş da:** Bir gün evvel. **royê pê da:** Gün boyu, bütün gün. 2) Gündüz. 3) Güneş. **ro vekirin:** Güneş açmak, hava aydınlanmak.
roava d. Batı.
rocî bkz. "rojî"
rohilat d. Doğu.
rojîn d. Baca.
rojî d. Oruç.
rokirin Dökmek, boşaltmak. **genimê nav wî çewalî roke erdê:** Çuvalın içindeki buğdayı yere boşalt.
Romî Türk.
ron 1) Berrak. 2) Sıvı, cıvık, açık sıvı, sulu sıvı, açık ince sıvı.
ron bûn Sıvılaşmak, cıvıklaşmak, sulu hale gelmek, (sıvı) açık ince olmak.
ronî Aydın, ışıklı.
ronî bûn Aydınlanmak, ışıklı hale gelmek.
ronî kirin Aydınlatmak, ışıklı hale getirmek.
ronkayî d. Aydınlık, berraklık.
ron kirin Sıvılaştırmak, cıvıklaştırmak, (sıvıyı) açık ince hale getirmek.
rot e. İnce direk, uzunca sırk.
ruh e. Ruh. **bê ruh mayin:** Yüzü sararıp solmak, cansız ve güçsüz kalmak. **mîna ruhê xu zanîn:**

Çok iyi bilmek, "adı gibi bilmek". **ruh jê kişyan**: Ruh bedeninden ayrılmak, ölmek.

ruh tê neman: Beti benzi kalmamak.

Ruha d. Urfa. (Pehlevce: Orya)

ruhber Canlı.

ruhîstîn Azrail.

rutbe d. Rutubet. (bkz. "şilekî")

rû e. Yüz, surat. **bi dev û ruya**:

Yüzüstü. **dan rû**: Kabahatini, kusurunu yüzüne karşı söyleyip ayıplamak; yüze/yüzüne vurmak. **ji ruyê xu avêtin**: Bir istekte bulunanı bir bahane ile uzaklaştırmak, "başından atmak veya savmak". **ruyê wî**

neêşyan: Utanması sıkılması olmamak, yüzüstü olmak. **ruyê wî negirtin**: Çekinme, sıkılma gibi nedenlerle bir kimseden bir şey istemeye, ona bir şey söylemeye çekinmek; yüzü tutmamak. **ruyê xu reş kirin**: Yalan yere konuşmak; yüzünü kara etmek. **ruyê te reş be!**: Yüzün kara olsun! yalancı! **rû ji rû fedî dîke**: İnsanlar karşı karşıya gelince daha kolay uzlaşırlar.

ruyê wî negirtin: Çekinme, sıkılma gibi nedenlerle bir kimseden bir şey istemeye, ona bir şey söylemeye çekinmek; yüzü tutmamak. **ruyê xu reş kirin**: Yalan yere konuşmak; yüzünü kara etmek. **ruyê te reş be!**: Yüzün kara olsun! yalancı! **rû ji rû fedî dîke**: İnsanlar karşı karşıya gelince daha kolay uzlaşırlar.

rûber Yorgan önyüzü.

rûbes d. Okçur otu. (Pehlevce: **rêpas, rêwas**)

rûçikandin Yolmak. (**dirûçikîne, birûçikîne**)

rûçikîn Yolunmak.

rûdan Yüz vermek, şımartmak.

rûgirtin Yüz bulmak, şımartmak.

rûgirtî Şımartk.

rûken Güleryüzlü.

rûmet d. Yüzakı, şeref.

rûn e. Yağ. **rûnê helandî**: Erimiş yağ. **rûnê malê**: Hayvansal yağ.

rûnê nebatî: Bitkisel yağ.

rûnerm Yumuşak yüzlü.

rûnermî d. Yumuşak yüzlülük.

rûnişkandin Oturtmak.

(**rûdinişkîne, rûnişkîne**)

rûniştin Oturtmak. (**rûdine, rûne**)

rûreş Yüz kızartıcı bir iş yapan, yüzü kara kimse.

rûreşî d. Yüz kızartıcı durum.

rûsipîtî d. Yüzaklığı, şeref.

rûsuştî Terbiyesiz, saygısız kimse.

rût 1) Tüysüz, çıplak. **2)** Züğürt,

çulsuz. **rût î repal**: Beş parasız, züğürt, çulsuz kimse. **rût û pût**

kirin: Soyup soğana çevirmek, beş parasız bırakmak.

rût bûn 1) Tüysüzleşmek, çıplak olmak. **2)** Züğürtleşmek, beş parasız olmak.

rût kirin 1) Tüysüzleştirmek, çıplaklaştırmak. **2)** Züğürtleştirmek, beş parasız bırakmak.

rûto Beş parası olmayan, züğürt, meteliksiz ve itibarsız erkek.

rwîn/rûn d. Kök boyası.

rwîvî/rüvî e. **1)** Bağirsak. **2)** Tilki.

sadir *d.* Sebze fidesi.

sadir bûn (Birinden) Olmak, (birinin) belinden gelmek, (birinin) dölü olmak. **Oso ji Remo sadir bûye:** Oso, Remo'nun dölüdür.

safi Tamamiyle, tamamen, safi.

safi bûn Saf olmak, duru olmak, safi olmak.

safi kirin Duru etmek, saf hale getirmek, safi etmek.

sagat Avare, işsiz güçsüz, serseri.

sak *e.* Manda yavrusu.

sal *d.* Yıl, sene. **sala çwîni, (sala çûni):** Geçen yıl. **salê mehê carê:** Ayda yılda bir. **salê pê da:** Yıl Boyu, bütün yıl. **salê tê:** Gelecek yıl.

sal Yaş, doğuştan beri geçen zaman. **ew sê salî ye:** O üç yaşındadır.

salawext Yılın bütün zamanlarında, yıl on iki ay.

salix *e.* Salık, haber. **salix dan:** (Birşeyi, birini) Onun uygun olduğunu söylemek, tavsiye etmek.

salixxirab Kötü salıklı.

sam *d.* İğrenç koku.

sandoq *d.* Sandık.

saq *d.* 1) Ayak bölümü olmayan ve dize kadar uzanan bir çeşit çorap, tabansız çorap. 2) Çorap, çizme gibi şeylerin ayak bölümünden yukarıda olan kısmı.

saqo *e.* Ceket.

sar Soğuk.

sar bûn Soğumak.

sargermî *d.* Nezle.

sarî *d.* Soğukluk.

sarîbarî Abuk sabuk (söz, laf.)

sarînc *d.* Sarnıç.

sar kirin Soğutmak.

sarogerm İlık.

satan *bkz.* "çîp"

satil *d.* Bakraç.

satilko Bakracımsı, bakraç biçiminde.

sator *d.* Satır, kesici satır aleti.

saw *d.* Ürküntü, ürkme.

saw girtin Ürkmek, dehşete kapılmak.

sawgirtî Ürkmüş olan, dehşete kapılmış olan.

sax Sağ, canlı, esen. **sax bî!:**

Teşekkür ederim! Eksik olma! Sağol!

sax bûn Sağ olmak, sağlığına kavuşmak, iyileşmek.

saxî *d.* Sağlık.

sax kirin Sağaltmak, sağlığına kavuşturmak, iyileştirmek.

saxmîrat Daha ölmeden malî mirasa kalan kimse.

saxtî *d.* Yoklama.

saxtî kirin Yoklamak. **here sax-tiya mirîşka bike:** Git tavukları yokla.

saya Sade örülen nakışsız örgü.

sayî Açık hava, berrak hava.

saz *d.* Saz, çalgı.

sazbend Çalgıcı.
sazbendi *d.* Çalgıcılık.
seba İçin.
sebir *d.* Sabır.
sebir kirin Sabretmek.
sebirîn Sabretmek. (**disebire**,
bisebire)
sebî Çocuk.
sed *e.* Yüz (yüz sayısı). **sed qat**:
Yüz kat, kat kat, pek çok
(kıyaslama deyiimi.)
seder *d.* Sedir.
sedqe *d.* Sadaka.
seet *d.* Saat. **seet çend e?**: **seet ji**
pênca ra dibuhure du deqe û
nîv: Saat kaç? Saat beşi iki
buçuk dakika geçiyor. **seet**
çend e? **seet ji pênca kêm sê**
deqe: Saat kaç? Saat beşe üç
dakika var.
sehan *d.* Tabak.
sehet *d.* Sıhhat. **sehet be!**:
Sıhhatler olsun! **sehetxweş**:
"Ağzına sağlık" anlamındaki
sözcük.
sekbav "Köpeğin dölü" anlamın-
da bir küfür.
sekin duruş.
sekinandin Durdurmak. **bi sek-**
inandin dan, (**dan sek-**
inandin): Durdurmak. (**disek-**
inîne, **bisekinîne**)
sekinîn Durmak. **bise!**: dur!
("bisekine"den.)
se kirin Üzerini aramak, yokla-
mak, kontrol etmek. **polêsa**
bavê min se dikirin: Polisler

babamın üzerini arıyorlardı.
seklawî Bir cins asil at.
sekman Keskin nişancı.
selepatî Üstünkörü.
selewat *d.* Salavat.
selexane *d.* Kesimevi.
selexane Hantal, oldukça şişman
ve ağır canlı kimse.
selitîn Musallat olmak. **ew li**
min selitiye: O bana musallat
olmuş, başıma bela olmuş.
(**diselite**, **biselite**)
selte *d.* Salata. **selta firingya**:
Domates salatası. **selta xiyara**:
Cacık.
selwan/serwan Deve çobanı .
semitîn (Derinin) Soyulması.
(**disemite**, **bisemite**)
semt *d.* Bir kimsenin çevresi,
etrafi, yanı yöresi. **ji Kamo ra**
bibêje bira bi semta min
nekeve: Kamo'ya söyle sakın
uğramasın yanıma.
seqem *d.* 1) Ayaz. 2) Zatürre.
seqem girtin: Zatürre olmak.
ser *e.* Baş, kafa. **bi serê (...)**: Bir
kişinin adına yemin edilirken
"(...) başı hakkı için" anlamın-
da, adına yemin edilen kişinin
adından önce kullanılan yemin
biçimi. **bi serê xu**: Bir başına,
tek başına. **hatin serê wî**: 1.
Kötü durumla karşılaşmak 2.
Beklenmedik, şaşırtıcı bir olay
veya durumla karşılaşmak;
"başına gelmek". **serê merî**:
Her bir kimseye; adam başına.

serê te (we) sax be: Başın (başınız) sağolsun. **serê wî êşandin:** 1. Gereksiz sözlerle (onu) bunaltmak 2. Bir iş için (onu) tedirgin etmek, uğraştırmak. **serê wî ketin belê:** Başı belaya girmek. **serê wî ketin teşqelê:** Başı derde girmek. **serê wî xistin belê:** (Onun) Başını belaya sokmak. **serê xu kirin ber xu:** Başını önüne eğmek. **serê xu xistin belê:** Başını belaya sokmak. (Pehlevîce: ser)

ser Üst. **di ser ra:** Üstünden, üzerinden. **di ser ra çûn:** Taşmak, sıvı şeylerin kabı taşırması. **li ser:** Üzerinde, üstünde. **li ser hev:** 1. Tekrar tekrar, birbiri arkasından 2. Birbirinin üstünde. **ser dilê wî tîrş bûn:** Midesi ekşimek, midesi yanmak. **ser sera, (ser çava):** Memnuniyetle, hiç rahatsız olmaksızın; "başım la beraber."

sera d. Saray. (Pehlevîce: seray, sray)

serad d. İri delikli elek.

serapê Baştan başa.

serapîra Bunca ömürden sonra, yaşlı haliyle, yaşlanmış olduğu bir sırada.

serbazî Yüklemede ikinci kat yük.

serberê Koyun sağımında, koyunların başlarından tutup

sağıma yardımcı olan kimse.

serberjêr Başaşağı doğru.

serbest 1) Serbest, özgür. **2)**

Başına buyruk kimse.

serbest bûn Serbest olmak.

serbest kirin Serbest etmek.

serbestî d. Serbestlik.

serbilind Şerefli, onurlu.

serbilindî d. Şeref, onurluluk.

sercil d. Kaparo.

serçavî Baştaacı edilen, büyük değer verilen, üstün tutulan.

sergîn e. Tezek. (Pehlevîce: sergîn)

sergome Kocaman kafalı kimse.

sergoş Geme bağlanan ip.

sergovend Halayda başı çeken kimse.

serhed d. Hudut boyu.

serhevde Başa kakma, tenkit.

serhezok Başı sürekli titreyen, titrek başlı olan insan veya hayvan.

serhêl Halayda başı çeken kimse.

seridandin Kalburdan geçirmek.

seridîn Kalburdan geçmek.

serik e. 1) Başcık, başcağız. **2)** İğ başlığı.

serişk Dik kafalı.

serî 1) Başlık. **2)** Baş, kafa, uç.

ji serî da Başından, baştan. **ji serî heya binî:** Her yönüyle, iyice, baştan aşağı.

serî lê bela bûn: Başı çok ağrımak, başı çatlakmak.

serî lê gerandin:

Oyalamak. **serî lê werimîn:**

Gürültü vb.'den dolayı rahatsız olmak; kafası balon gibi şişmek. **serî lêxistin**: Müracaat etmek, baş vurmak.
serî hildan Baş kaldırmak.
serkel *d.* Fazla kaynama.
serkul *e.* Eşek dışkısı.
serma *d.* Soğuk. **serma girtin**: Soğuk almak, üşütmek. **serma hilanîn**: Soğuk almak, üşütmek.
sermiyan *e.* Sermaye, anamal.
sermiyan Reis, aile reisi.
sermiyandar Sermayedar.
ser nixamtin Örtbas etmek.
serobin Altüst.
serobin kirin Altüst etmek.
serpali Ekin biçen işçilerin başı, orakçıbaşı.
serpişt *d.* Kırkılan koyunların sırtında kırılmadan bırakılan kısım.
serpiştê Sırtüstü.
serqame Yukarı doğru.
serqeydem (Tarlada) Hat başı, hat başlangıcı.
serqiyame Yukarı doğru.
serqot Başında başlık veya örtü olmayan, başaçık.
serqûnç Ağzına kadar dolu kap.
serrast Düzeltilmiş olan.
serrast bûn Düzelmek.
serrast kirin Düzeltmek. **ez dikim herim antênê serrast bikim**: Anteni düzeltmeye gidiyorum.
serrax *d.* Yorganın üzerine atılan

örtü.
serrê Yol üstü.
serrût Kel.
sersal *d.* Yılbaşı.
serserî Serseri.
serşivan Kaliteli çoban, ehil çoban, usta çoban.
serşo *d.* Yıkanma yeri, banyo.
ser şuştin Banyo yapmak.
ser û kinc *e.* Üst baş.
ser û pê Kelle paça.
servekirî Üstü açık olan.
serwext Anlayışlı, haberdar.
serxoş Sarhoş.
serxoş bûn Sarhoş olmak.
serxoşî *d.* Sarhoşluk.
serxoş kirin Sarhoş etmek.
sewal *d.* Soru.
sewal kirin Sormak.
sewax *d.* Sıva.
sewax kirin Sıvamak, sıva vurmak.
sewq Sevk.
sewqat *d.* Sevkiyat.
sewq kirin Sevketmek.
sews Akli denge bozukluğu.
sewsî bûn Akli dengesi bozulmak.
sewt *d.* Avaz.
sexî Cömert.
seyandin Sıvamak, sıva vurmak. (**diseyîne, biseyîne**)
seyandî Sıvalı.
seyd *d.* Av.
seydvanî Avcı.
seyran *d.* Piknik.
sê Üç.

sêgavk *d.* Üç adım uzun atlama.
sêgoşe Üçgen.
sêkevir Üç taşla telak atma,
 karıyı taşla boşama işi.
sêl *d.* Ekmek sacı.
sênî *d.* Sini.
sêr *d.* Seyir.
sêr kirin Seyretmek.
Sêrt *d.* Siirt.
sêsibe Üç gün sonraki gün.
sêsîd *d.* Üç yüz.
sêşemî *d.* Salı.
sêv *d.* Elma.
sêvanok *d.* Uyluk kemiği.
sêvok *d.* Uyluk kemiği.
sêwan *e.* Değnek.
Sêwas *d.* Sivas.
sêwî Öksüz.
sêwîfî *d.* Öksüzlük.
sêxîçk *d.* Üç taşla oynanan bir
 oyun.
sêzde *e.* On üç.
sibat/sebat *d.* Şubat.
sibe *d.* 1) Yarın. 2) Sabah. **siba
 te bi xêr!**: Hayırlı sabahlar!
 Günaydın!
sibeda Yarın. **ez ê sibeda
 werim**: Yarın gelirim. **kî sibe-
 da tê?** Yarın kim geliyor?
sifet *e.* Sima, yüz.
sifir *e.* Bakır.
sifil Sivil.
sifre *d.* Sofra. (**Pehlevîce**: **stefr**)
sihêr *d.* Sihir.
sihêrbaz Sihirbaz.
sihor *d.* Sahnur.
sihorîk *d.* Sincap.

sike *d.* Demir kazık.
sikran Ölüm hali, ölüm
 döşeginde olma hali.
siktir kirin Defetmek, siktir
 etmek. **siktir be!**: Defol!
sik û sar Sopsoğuk.
silav *d.* Selam. **silav dayin**:
 Selam vermek. **silav girtin**:
 Bir kimsenin selamına karşılık
 vermek; selam almak. **silav
 kirin**: Selam etmek.
silek Korkak, eli kalkmayan.
silh *d.* Silah.
Silîva *d.* Diyarbakır'ın Silvan
 ilçesi.
Silvî Silvanlı.
sim *e.* Hayvan tırnağı, hayvan
 toynağı. (**Pehlevîce**: **sumb**)
simaq *d.* Sumak.
simêl *d.* Bıyık. **simêl berdan**:
 Bıyıklarını kesmeyip uzatmak,
 bıyık bırakmak. **simêlê wî şûr
 nabire**: Çok büyüklenmeyi,
 kimseden çekinmesi kalma-
 mayı anlatır.
simêlboq Palabıyıklı.
simil *e.* Başak.
simsim Üzeri simli olan kadife
 vb. şeyler.
sinc *d.* İğde.
sinciq *d.* Ceviz, bademiçi gibi
 şeylerden yapılan sucuk.
sincirandin (Fırın, tandır vb.
 yerleri) Isıtmak.
sincirîn (Fırın, tandır vb. yer-
 lerin) Isınması.
sing *e.* Kazık.

singilk e. Ufak ve kısa kazık.
singo e. Süngü.
singodewran (Eskiden) Göğüs
 göğüse çarpışmayı anlatan bir
 sözcük.
sinhet e. Sanat, meslek.
sinetkar Sanatkâr.
sinî d. Sini.
sipî d. Bit.
sipî Beyaz, ak.
sipî bûn Beyazlaşmak.
sipîçk d. 1) Gözaki. 2) Yumurta
 akı.
sipîçolkî Beyaza çalan renkte
 olan.
sipî kirin Beyazlaştırmak.
sip î sax Capcanlı, sapasağlam.
sipî w boz Apak ve temiz olan.
siqî d. Fital, tampon.
siqî Sert içimli tütün.
sirgûn Sürgün.
sisê Üç.
sist Gevşek. (**Pehlevic:** **sust**)
sist bûn Gevşemek.
sistî d. Gevşeklik. (**Pehlevic:**
sustîh)
sist kirin Gevşetmek.
sisto pisto Gevşekçe.
sitar Koruma.
sitare d. Barınma yeri, sığınak.
sitêr d. Yataklık, yatakların
 konulduğu yataklık.
sitirandin Korumak.
sitirîn Barınmak.
siûd d. Şans, talih.
sivik Hafif.
sivik bûn Hafifleşmek.

sivikayî d. Hafiflik.
sivik kirin Hafifletirmek.
sivikî d. Hafiflik.
sivînek d. Dam vb. yerlerin
 saçağı.
sivîng bkz. "sivînek"
siwe Sıyrık, hafif yara.
sixletî d. Kalabalık.
sixte Sahte.
sixtekar Sahtekâr.
sixtekarî d. Sahtekârlık.
sixye Sıhhiyecî, iğneci.
sixyetî d. Sıhhiyecilik.
sî d. Gölge.
sî e. 1) Otuz. 2) Deri, giyecek
 imalatında kullanılan hamlığı
 giderilmiş deri.
sîng d. Göğüs.
sînor d. Sınır.
sîpe Sıpa.
sîper d. Siper.
sîr d. Sarmısak. (**Pehlevic:** **sîr**)
sîravk d. Tuzlu su.
sîrbend Atın göğsüne takılan
 süsleri, at'ın süs takımı.
sîrkirî Sarmısaklanmış olan.
sîrku e. Sarmısak döveceği.
sîrmast d. Yoğurt ve sarmısaktan
 oluşan bir yemek.
sîsalk d. Akbaba.
sîtil d. Kazan.
sîxur Oklu kirpi.
sobe d. Soba. **soba ceyranê:**
 Elektrik sobası. **soba êzinga:**
 Odun sobası. **soba komirê:**
 Kömür sobası.
sofi Sofu.

sogilme *d.* Beğendi (alinazik) yemeği.
sol *d.* Ayakkabı.
sonî sonî Eninde sonunda.
sor Kırmızı.
sorboz Bir at cinsi.
sor bûn 1) Kırmızılaşmak. 2) Kızarmak.
sorgul Bir cins buğday.
sorik *d.* Kızamık.
soring *d.* Kırmızı renkli bir cins toprak.
sor kirin 1) Kırmızılaştırmak. 2) Kızartmak.
sorsork *d.* Düğün evi belli olsun diye bir sopanın ucuna takılıp düğün evinin damına asılan kırmızı bez parçası (kırmızı bez asma geleneği çok eskilere dayanmaktadır. bu gelenek Karacadağ'da hala sürdürülmektedir.
sorxî *d.* Sorgu.
sosin *d.* Çiğdem.
sosret Skandal, elaleme karşı rezil olma durumu.
soterî Soyтары, serseri.
soxe Meret! Geberesice!
soxe Ölüden geriye kalan.
soxîn Sonuç, sonunda.
soz *d.* Söz. *soz dan:* Herhangi bir şeyi yapacağını kesin olarak söylemek; söz vermek.
spar *d.* Dayanak.
spartin 1) Dayamak. 2) Emanet etmek. **Hemo kane mala xu bispêre Simo:** Hemo evini

Simo'ya emanet edebilir.
stendin Almak.
stewr Sütten kesilmiş olan hayvan.
stêwrk *d.* Yıldız.
stran 1) Türkü söylemek. 2) Yoğurmak. (**diştrê, bistrê**)
stran *d.* Türkü.
subhanela Fesüphanallah.
sukr *d.* Suyu kesmek için yapılan bent, set, bûğet.
sultanî *d.* Salkımsöğüt.
sunux Üzgün, melul, düşünceli.
sur *d.* 1) Esinti. 2) Sır.
suxre *d.* 1) Angarya. 2) Baştan savma yapılan iş.
suyar Süvari, atlı, binici.
suyar bûn Binmek.
suyarî Atlı, binili olarak.
suyar kirin Bindirmek.
sûc *e.* Suç.
sûk *d.* Ayaz.
sûnd *d.* Yemin. **dan sûndê:** Ant içirmek, yemin ettirmek.
sûnd kirin Yemin etmek.
sûnd xwarin Yemin içmek.
sûndxwarî Yeminli.
sûs *d.* Meyankökü.
sût Aylak, serseri.
sûtal Aylak, serseri.
sûtik Aylak, serseri.
sût î dîn Zirdeli.
sûyin 1) Ayakla vurarak sıkıştırmak, tepmek. 2) Bilemek. (**disû, bisû**)
Swêrek/Sörek *d.* Urfa'nın Siverek ilçesi.

şa Sevinçli, neşeli, mutlu.
 (Pehlevce: şat)
 şabaş *d.* Düğünde damat için çalgıcıya verilen paralar.
 şa bûn Sevinmek, mutlu olmak.
 şagird Çırak, öğrenci.
 (Pehlevce: eşakirt, eşagird)
 şagirdî *d.* Çıraklık.
 şah kral, Padişah.
 şa kirin Sevindirmek, mutlu etmek.
 şalebe Bir çeşit aba.
 şalê İnşallah.
 şalik *e.* Süt sağarken kullanılan süzme bezi.
 şalûl Arıkuşu.
 şamik *bkz.* "firingî"
 şamî *bkz.* "hulî"
 şandin Göndermek, yollamak.
 (dişîne, bişîne)
 şanik *d.* Ben, vücuttaki siyah leke.
 şanzde *e.* On altı.
 şapat *d.* An, en küçük zaman parçası.
 şaqiz Haylaz, yaramaz.
 şar *d.* Kadınların başlarına örtükleri siyah yazma.
 şaristan Memleket, ülke.
 şaş Şaşı.
 şaş bûn Şaşkınlasmak, şaşır kalmak.
 şaşik *d.* Sarık.
 şaşî *d.* Şaşırma, hata, yanlışlık.

şaş kirin Şaşkırtmak.
 şaş mayın Şaş kalmak.
 şaşo Şaşı erkek.
 şavî *d.* Su kaynağı, akak.
 şax *e.* Filiz.
 şax dan Filizlenmek, dallanmak.
 şaxşaxî Üzeri dallı desenli olan giysi vb. şeyler.
 şayî *d.* Sevinç, neşe, mutluluk.
 (Pehlevce: şahîh)
 şayîş Çekinme. *ji min şayîşa* dike: Benden çekiniyor.
 şe *e.* Tarak.
 şeb *d.* Şap.
 şebî 1) Alımlı, çekici. 2) Asil at, cins at.
 şehde Şahit.
 şehdeyî *d.* Şahitlik.
 şehetandin Bozmak. (dişehete, hetine, bişehetine)
 şehetîn Bozulmak. (dişehete, bişehete)
 şehne "şeqil" işini yapan görevli. ("şeqil" sözcüğüne bakınız.)
 şek Hamarat, çalışkan.
 şekal *d.* Eskimiş, yırtık pırtık deri ayakkabı. *nagê şekala* (filankes): *bkz.* "nagê nenûka-filankes")
 şekir *e.* Şeker. şekirê gir: Kesme şeker, küp şeker. şekirê hûr: Toz şeker. şekirê nav kaxeta: Kâğıda sarılı şeker.

şekirê noka: Leblebi şekerı.
şekirê qulqulı: Ortası delikli şeker.

şekirdank *d.* Şekerlik, şeker kabı.

şe kirin Taramak.

şekrok *d.* Yabani enginar.

şele Biçilip dizilmiş ekin yığını.

şelih Cömert.

şelihandin (Kabuğunu) Soymak.

(**dişelihîne**, **bişelihîne**)

şeliqîn Pişik olmak. (**dişeliqe**, **bişeliqe**)

şelpe Kendini kaybetme, çıldırma, cinnet geçirme. **şelpe bi wî ketin:** Cinnet geçirmek.

şelte *d.* Yüzsüz yorgan, döşek vb. şeyler.

şelwer *e.* Şalvar.

şemedan *e.* Muşamba.

şemil *d.* Hayvan yavrusunun süt emmesini engellemek için memeye takılan bez.

şemitandin Kaydırmak.

şemitîn Kaymak.

şemitok Kaygan.

şemî *d.* Cumartesi. (*bkz.*

"**paşinî**")

şemtonek Kaygan.

şemze Yeni doğmuş kuzu, oğlak, buzağı gibi hayvanlar.

şepelî *d.* Yağış.

şeplor Vücutta alerji sonucu meydana gelen sivilceli kızarıklık vb. şeyler.

şeq *d.* İki bacak arası, apışarası.

şeqil *d.* Hububatın çalınmasını

önlemekte kullanılan ve üzerine hububat ölçüsü işaretlenen tahta.

şeqitandin Sıyırmak. **Beko**

çakêt ji ser min şeqitand:

Beko, ceketi üzerimden sıyırdı.

şeqitîn Sıyırılmak. **pozê Beko**

şeqitî: Beko'nun burnu

sıyırdı.

şeqî Dinsiz.

şeqşeqî kirin (Mecazi)

Bacaklarını birbirinden ayırmak, bacaklarını "cart" diye yırtmak.

şer *e.* Savaş, kavga.

şerh *d.* Şeriat.

şerjêkirin Boğazlamak.

şer kirin Savaşmak, kavga etmek.

şerpeze Perişan, kötü durumda olan.

Şerqî Yezidi.

şert *e.* Şart, koşul.

şert Bahis, iddiaya girme, bahse tutuşma. **şert girtin:** Bahse tutuşmak.

şerûd Belayı seven, kavga etmeyi seven, kavgacı, yaramaz.

şerwer *e.* Şalvar. (**Pehlevîce:** **şervar**)

şesid *e.* Altı yüz.

şeş *e.* Altı.

şeşderb *d.* Tabanca, altıpatlar.

şeşek *d.* Ramazan'dan sonra tutulan altı günlük oruç.

şeşkin Kadınların topluca yün

taramaları.
 şet e. Nehir.
 şev d. Gece. **bi şev û ro**: Sürekli, her zaman; gece gündüz. **şeva beratê**: Berat gecesi. **şeva hinê**: Kına gecesi.
 şevaro Gece gündüz, bütün gün.
 şevbêr d. Geceyi bir yerde geçirme.
 şevder Geceleyin dışarda kalmış olan kimse.
 şevgêr Gece gezmeyi seven.
 şevîn d. Gece otlatması.
 şevîn Geceye ait olan.
 şevîn kirin Geceleyin sürüyü kırda otlatmak.
 şewat d. 1) Yanma. 2) Acıma.
 şewate d. Yangın.
 şewitandin Yandırmak.
 şewitîn Yanmak.
 şewq d. Işık.
 şewqe e. Şapka.
 şewqet d. Şefkat.
 şexs Şahıs.
 şê Al renkli bir at cinsi.
 şêkirandin Şükretmek, teşekkür etmek. (**dişêkirîne, bişêkirîne**)
 şêlandin Soymak, soygun yapmak. (**dişêlîne, bişêlîne**)
 şêlmok d. Hardal.
 şêlpis Temizlik yönünden evine önem vermeyen, evi pasaklı olan kadın.
 şêl û şimûl d. Boy pos, endam.
 şên 1) Şen, neşeli, her tarafa neşe saçan, herkesi şenlendiren kimse. 2) Şen, meskûn yer.

şênayî d. Şenlik.
 şên bûn Şenelmek, meskûn olmak.
 şênî Şen, meskûn yer.
 şên kirin Şeneltmek, meskûn hale getirmek.
 şêr e. Aslan.
 şêrgîn Kışkırtıcı.
 şêst e. Altmış.
 şêwirîn Danışmak.
 şêwr d. 1) Danışma. 2) Sohbet.
 şêwrxweş Hoşsohbet kimse.
 şêx Şeyh.
 şêxtî d. Şeyhlik.
 şêz d. At sineği.
 şibandin Benzetmek. (**dişibîne, bişibîne**)
 şidandin Sıkamak. (**dijdîne, bijdîne**)
 şidyan Sıkılmak. (**dijde, bijde**)
 şifa Şifa. **şifa be!**: Afiyet olsun!
 "Şifa olsun!"
 şihîre d. Şehriye.
 şik d. Şüphe.
 şikandin Kırmak. (**dişkîne, bişkîne**)
 şikandî bkz. "navsal"
 şikare d. Bir çiftçinin çifti çubuğu olmayan biri için ektiği ekin.
 şikeft d. Mağara.
 şikev d. İçinde çökelek kuruşu eritilen ağaçtan tekne.
 şikeva Mayasız ekmek.
 şikêrandin Kırmak. (**dişkêrine, bişkêrine**)
 şikil e. Biçim, şekil.

şikyan Kırılmak. (**dişkê, bişkê**)
şikyayî Kırık.

şil Yaş, ıslak.

şil bûn Islanmak.

şilekî *d.* Nem, rutubet.

şilikî Yaşlı insanlarda sonradan çıkan dişler.

şilingo *e.* Mardin acuru.

şilî *d.* Yağış.

şil kirin İslatmak. **binê xu şil kirin:** Altını ıslatmak.

şilope *d.* Sulu kar, eriyen kar.

şilp Aniden kaçan birinin ani kaçışını anlatmakta kullanılan sözcük. **şilp û bazda:**

Birdenbire kaçtı, aniden kaçtı.

şil û pil Sırılsıklam.

şil û pil bûn Çok ıslanmak; "sırılsıklam olmak."

şil û pil kirin Çok ıslatmak; "sırılsıklam etmek."

şilût Çıplak, çırılçıplak.

şilût bûn Çırılçıplak olmak.

şilût kirin Çırılçıplak etmek.

şil-zuha Ufak ve yassı bir taşın bir tarafı ıslatılıp havaya fırlatılarak "yaş mı kuru mu?" anlamına gelen **şil-zuha?** diye sorulan kura çekme şekli (bir tür yazı-tura oyunu.)

şima *d.* Balmumu.

şimamok *d.* Şamama.

şimarûn Balmumu ve yağdan yapılan ve yara tedavisinde kullanılan bir çeşit hamur.

şimik *d.* Terlik.

şimikî Ayakkabının topuk kıs-

mını içe doğru büküp giyme şekli.

şinaqî Aşırı susamış kimse.

şinaqî bûn Aşırı susamak.

şinaqî kirin Aşırı susatmak.

şindilandin Sarkıtmak.

(**dişindilîne, bişindilîne**)

şiqî *e.* Kengerin yeşil ve taze olan yeni yeşermişi.

şirinçe *d.* Şıringa.

şirîg Ortak.

şirîgatî *d.* Ortaklık.

şirît *d.* Şerit.

şirt *d.* Süpürge.

şirt kirin Süpürmek.

şitifin *bkz* "şutufin"

şitil *d.* Fide.

şitilandin Budamak. (**dişitilîne, bişitilîne**)

şiv *d.* İnce ve yaş dal parçası, çubuk vb. şeyler.

şivan Çoban.

şivantî *d.* Çobanlık.

şivaq *d.* Şafak.

şivik *d.* İnce ve yaş dal parçacığı, çubuk vb. şeyler.

şivtelî *d.* Şeftali.

şiyar Uyanık.

şiyar bûn Uyanmak.

şiyarî *d.* Uyanıklık.

şiyar kirin Uyandırmak.

şihyan Kişnemek. (**dişihê, bişihê**)

şilafk *d.* Pankreas.

şip *d.* Çağlayan.

şikîn *d.* Vururken "şappadak" diye çıkan sesi anlatmakta kul-

lanılan sözcük.

şîr e. Süt.

şîranî d. Tatlı yiyecekler. şîranî xwarin: Sözlü veya nişanlı durumuna getirmek.

şîravoçkî Yarı tatsız yiyecek vb. şeyler.

şîret d. Nasihat, tavsiye.

şîretkar Nasihatçı.

şîrêz d. Çiriş.

şîrgermî Ilık.

şîrhelal Helal süt emmiş kimse.

şîrheram Haram süt emmiş kimse.

şîrîn 1) Tatlı, şirin. 2) Sempatik, canayakın.

şîrîn bûn Tatlı olmak.

şîrînî d. Tatlılık.

şîrîn kirin Tatlılaştırmak.

şîrmaq d. Tokat.

şîrq (Cam vb.) Kırılırken çıkan ses.

şîrqînî d. Tokat vururken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

şîr ve kirin Çocuğu süten (memeden) kesmek.

şîrvekirî Süten kesilmiş olan çocuk.

şît Düz.

şîv d. 1) Yemek. 2) Akşamüstü koyun otlatması.

şo Köpekleri çağırırken kullanılan sözcük.

şo Sabun tanesi, sabun kalıbı. du şo sabûn: İki kalıp sabun.

şonik e. Tokaç, çamaşır tokacı.

şonik kirin Tokaçlamak.

şop d. İz.

şopger İzci.

şopgerîn bkz. "şopger"

şor d. Sohbet, söz, laf, laflama.

werin em şora bikin: Gelin sohbet edelim (laflayalım.)

şor Tuzlu, tuzu fazla olan.

şorayî d. Tuzluluk.

şorbe d. Çorba. şorba niska:

Mercimek çorbası.

şorbeşîr d. Sütlaç.

şor bûn Tuzlu olmak.

şoret d. Gösteriş, fiyaka.

şorik d. Ağızdan akan salya.

şor kirin Tuzlu yapmak, fazla tuzlu hale getirmek.

şortik d. Fazla su katılmış ayran.

şoşman Sağdıç.

şoşmantî d. Sağdıçlık.

şuh d. Lahza, en kısa zaman parçası.

şujde d. Seccade.

şujî d. Peynir suyu, ayranın üste çıkan su vb. kısmı.

şur Ayakta işeyenlerin çıkardığı işeme sesi.

şuştin Yıkamak. bi şuştin dan/dan şuştin: Yıkattmak.

(dişo, bişo, şuşt)

şutufin Tüymek, sıvışmak.

(dişutufe, bişutufe)

şuxul d. Çalışma, iş..

şuxulandin 1) Çalıştırmak. 2)

Kullanmak. (dişuxulîne, bişuxulîne)

şuxulandî Kullanılmış olan.

şuxulîn Çalışmak.
şûf *d.* Yüz şekli, sima.
şûjin *d.* Çuvaldız.
şûm Nazlı.
şûpik *d.* Yapağı yumağı.
şûr *e.* Kılıç.
şûrkêş 1) İyi kılıç kullanan. 2) Fedai.
şûş bûn 1) (Buzlu, kaygan vb. yerlerde) Kaymak. 2) Kandırılmak, yoldan çıkarılmak.
şûşe *d.* Şişe.
şûşik *d.* Küçük şişe.
şûş kirin Kandırılmak, yoldan çıkarmak.
şût Çıplak.
şûv *d.* Nadas.

şûx Şuh.
şwêli/şöli Bulanık.
şwêli bûn/şöli bûn Bulanıklaşmak.
şwêli kirin/şöli kirin Bulanıklaştırmak.
şwêliti/şöliti *d.* Bulanıklık.
şwîn/şün *d.* 1) Yas 2) Yer, birinin veya herhangi birşeyin işgal ettiği yer.
şwînda/şûnda 1) Geri, anarya. 2) Sonra. **Mendo hat şwînda ez çûm:** Mendo geldikten sonra gittim.
şwîn da kirin/şün da kirin Geri çekmek, gerilemek, anarya yapmak.
şwîni/şûni Yaslı.

ta d. Sıtma.

ta e. 1) Dikiş ipliği. 2) Bitki tanesi. 3) Değirmen taşı. 4) Saç kılı, saçtan bir kıl.

tab d. Çaba, emek.

tab xwarin Çabalamak, emek harcamak.

tabih Tabi, bağımlı. **ez ne tabihî kesî me:** Ben kimseye tabi (bağlı) değilim.

ta girtin Sıtmaya yakalanmak.

tajan d. İnce sızı.

tajî e. Tazı.

tal d. Şans.

tal Acı (kahve, ot vb. şeylerin acısı.)

talán d. Talan. **talánê yekî birin:** Birini talan etmek.

talán bûn Talan olmak.

talán kirin Talan etmek.

talánî Talan olma durumu.

talaz d. Hortum, havada oluşan hortum.

tal bûn Acılaşmak.

talde d. Tenha ve sakin olan yer, gözden irak yer, gizlenme veya kulis yapma yeri.

talib İstekli.

talik d. Kantaron otu. (Lat. Herba Polii)

talî d. Son, sonuç.

talizok d. Kasırğa.

tal kirin Acılaştırmak.

taloq avêtin (Mahkeme) Davayı ileri bir tarihe ertelemek.

talşîr d. Süt salgılayan tüylü bir bitki.

talûke d. Tehlike.

tam d. Tat. **tam jê dîyin:**

Hayrını görmek, bir faydasını görmek. **min tam ji lawê xu nedî:** Oğlumdan hiçbir yarar görmedim. oğlumun bana hayrı dokunmadı. **tam nedan:** Rahatını kaçırmak, rahatını bozmak, rahat vermemek. **tam tê neman:** (Birşeyin) Eski, güzel, hoş giden tarafı kalmamak, yozlaşmak, zevksizleşmek; tadı tuzu kalmamak.

tamar d. Damar. **tamara (...)** di (...) da heye: (Soyunun ya da birinin) Huyuna çekmek, "damarına çekmek."

tam dan İtmek.

tam kirin Tatmak.

tamsarkî Tatsız, lezzetsiz yiyecek.

tan Samimi arkadaş.

tane e. Dana (bkz. "cange")
(Sanskritçe: **dhenû**)

tapan Deve tabanı.

taqî e. Erkeklerin giydiği, beyaz fistan ve uzun dondan meydana gelen bir çeşit giysi.

tar d. 1) Kasnak, kalbur vb. şey-

lerin kasnağı. 2) Orakla ekin biçerken sol elde tutulan, daha fazla biçmeyi ve tutamı kontrol etmeyi sağlayan bir el aracı.

taret *d.* Abdest.

tarî Koyu.

tarî *d.* Karanlık.

tarî bûn Karanlık olmak, karar-mak.

tarî kirin Karanlık etmek, karartmak.

tar û mar Tarümar.

tar û mar kirin Tarümar etmek.

tasa manga İçinde inek sütü sağılan ve 3-4 kilo süt alabilen büyük tas.

taşê *d.* Sabah kahvaltısı.

tav *d.* Güneş ışığı.

tavilê Derhal, hemen.

tawe *d.* Tava.

tawî Sıtmalı.

tax *d.* Mahalle.

taxim *e.* Tarla sınırı.

tazî Çıplak. **şilf û tazî:** Çırılçıplak.

şût î tazî: Çırılçıplak.

tazî bûn Çıplak olmak, elbiselerini çıkarıp soyunmak.

tazî kirin Çıplak etmek, elbiselerini soymak. **xu tazî kirin:** Soyunmak.

tazîti *d.* Çıplaklık.

te Sen, seni.

tebax *d.* 1) Ağustos 2) Tabak

tebaxçe *d.* Küçük tabak

tebek Bezden veya dokuma maddesinden bir parça

tebek *d.* Şap hastalığı

tebekî Şap hastalığına yakalanmış olan hayvan

teberik *d.* Ermiş kimseler olarak bilinen evliya, şeyh vb. kimselerin vermiş olduğu ve uğurlu olduğuna inanılan kutsal yiyecek, içecek türünden şeyler. **ev teberik e?:** Çok az verilen veya ikram edilen bir şeye karşılık söylenir.

tebh *e.* Ahlak

tefandin Söndürmek (**ditefine**, **bitefine**)

tefyan Sönmek (**ditefe**, **bitefe**)

tehdâyî *d.* Zorluk, zahmet, baskı

tehdê Zor, zahmetli

tehevandin Bitkin düşürmek, takatsiz bırakmak (**ditehevîne**, **bitehevîne**)

tehevîn Bitkin düşmek, takatten düşmek (**diteheve**, **biteheve**)

tehmûl *d.* Tahammül

tehmûl kirin Tahammül etmek

teht *e.* Büyük yassı taş

tej *e.* Kilim, dokuma maddesi vb. şeylerin birbirine eklenen her bir parçası

tekelig *d.* Tekerlek

tekyâ *d.* Tekke

telaq *bkz.* "fatreşk"

telaq *e.* Nikâhlı kadını boşama.

bi telaq: "Şöyle yapmazsam ya da şöyle değilse karım boş düşsün" anlamında yemin sözü; "şart olsun". **telaqê xu avêtin:** *bkz.* "bi telaq" bi sê

telaqê bê fitye: *bkz.* "Bi telaq"

telaqî bûn Susuzluktan ölmek, susuz kalma sonucu ölmek

telaqreş Hain, kalleş. **hûn çima wa bêbext û telaqreş in?:**

Niçin böyle hainlik yapıyorsunuz.

telaş *e.* Büyük yün yumağı

telbîz *d.* Toprak biraz eşelendiğinde veya kazıldığında ortaya çıkan nemli kısım

teleb Dişi köpeğin erkek köpekle çiftleşme isteği

telik *d.* Terlik

tehqîn Köpeğin yavrulması

telîş Deri ya da herhangi bir dokuma maddesinden uzunlamasına kesilen parça

telîş kirin 1) Yarmak 2) Deri ya da herhangi bir dokuma maddesini uzunlamasına kesmek veya dilimlemek.

telîz *e.* Telis.

teloqan Takla atma işi.

teloqanî bûn: Takla atarak yuvarlanma.

teloqanî kirin: Takla atarak yuvarlanmak.

telp *d.* 1) Çay, kahve gibi şeylerin tortusu. 2) Dere, kanal gibi yerlerin kenarında yapılan gölcük.

telpe *d.* Tarla-arazi bölümleri veya dilimleri.

telqîn *d.* Talkın.

tem *d.* Arzu, istek, meyil. **tema**

min têda ye: Arzum ondadır.

min tem kir gi herim, lebelê

nebû: Gitmek istiyordum ama olmadı.

temaşê *d.* Seyir, izleme.

temaşê kirin Seyretmek.

tembûr *d.* Saz, çalgı, tanbur.

temelî Alabrus tıraş biçimi.

temerî *d.* Kakül.

temerîk *d.* Kakül.

temezî *d.* İpekli kadın başörtüsü.

temisandin Bastırmak.

(**ditemisîne, bitemisîne**)

temisîn Bastırılmak. (**ditemise, bitemise**)

temî *d.* Tenbih, uyarı.

tem kirin İstemek, arzu etmek.

tenapîya Başında ve omuzunda başlık, örtü, giysi olmaması durumu.

tendûr *d.* Tandır.

tene *e.* Ekin.

tenê Yalnız, tek başına. **tik û**

tenê: Yalnız olarak, yanında hiç kimse bulunmadan, bir başına.

tenêbûn *d.* Yalnızlık.

teng Dar. **teng û tal:** Dapdar, çok dar.

tengal Deve ayağını bağlama ipi

tengayî *d.* Darlık.

teng bûn Daralmak.

tengijandin Daraltmak.

(**ditengijîne, bitengijîne**)

tengijîn Daralmak. (**ditengije, bitengije**)

teng kirin Daraltmak.

tenik İnce, yufka gibi ince.
tenik bûn İncelmek.
tenikî d. İncelik.
tenik kirin İnceltmek.
tenişt bkz. "kêlek"
tenî d. İs.
tenî bûn İs olmak.
tenî kirin İs etmek, is sürmek.
tepandin Tokmaklamak.
(ditepîne, bitepîne)
tepelik d. Başın tepe bölümü.
tepi-dûz Dümdüz.
teplik e. Duvar vb. yerlere
yapıştırılıp kurumaya bırakılan
yaş tezek.
tep û rep Pat küt (vurma.)
teqa d. Duvarın iç tarafında,
içine eşya koymak için yapılan
küçük dolap, kör pencere.
teqandin Patlatmak.
teqawît Tekaüt.
teqilandin Bir şeyin ağırlığını
tartmak (**diteqilîne, biteqilîne**)
teqilîn (Ayağı) Takılmak. (**dite-**
qile, biteqile)
teqîn d. Patlama, patlayış.
teqteqok d. Patpat tabancası.
teqwim/teqwîn d. Takvim.
teqyan Patlamak.
ter Yaş ağaç, bitki gibi şeyler.
teral Tembel. **teralê Bexdê:**
Hiçbir işe el sürmeden
keyfince yiyip içip, yaşayan; iş
yapmayı sevmeyen, rahatına
düşkün, tembel kimseler için
söylenir.
teralî d. Tembellik.

tercal e. Deccal.
teres Teres.
tereşqof bkz. "keleşqof"
terewîh d. Teravi.
terextor/tirextor d. Traktör.
terezî d. Terazi. (**Pehlevîce:**
terazûk)
terêx Obur, sünepe.
tergî Yeter ki .
terh İnce ve uzun ağaçcık, çalı
gibi şeyler.
terikandin Terketmek.
(diterikîne, biterikîne)
terikîn Çatlamak. (**diterike,**
biterike)
teriqandin Atın parlamasına
neden olmak. (**diteriqîne,**
biteriqîne)
teriqîn 1) Atın parlaması. **2)**
Aşırı öfkelenmek. (**diteriqe,**
biteriqe)
terişandin Kaydırmak. (**diter-**
işîne, biterişîne)
terişîn Kaymak. (**diterişe,**
biterişe)
terî d. Kuyruk.
terk Çatlama.
ter kirin Terketmek.
termê mexîl Büyükeyi takım
yıldızı.
terş e. Sığırlar ve davarlar.
terşonek Kaygan.
tertere İriyarı kimse.
terxê Obur, sünepe kadın.
terxo Obur, sünepe erkek.
tesediq d. Sadaka.
teselî d. Ümit, teselli. **teseliya wî**

ketin: Ümidi son bulmak, ümidi kalmamak.
teşenek d. İnsan veya hayvanlarda oluşan sulu yara.
teşî d. İğ.
teşîris İğ eğiren kadın
teşk d. Bacak.
teşkvaca Çarpık bacaklı.
teşqele Karışıklık, kargaşa, şamata, sorun.
tetirxanî Mide fesadına yakalanmış olan kimse.
tetirxanî bûn Mide fesadına yakalanmak.
tetirxanî kirin Mide fesadına uğratmak.
teto çd. El.
tev hep, Birlikte.
tevayî d. Genel, birliktelik.
tevda Tüm, hepsi, tamamen.
tev dan (Yemek) Karıştırmak.
tevdîr d. Evi çekip çevirme, evi idare etme işi, ev idaresi.
tevê Katılmış.
tevê bûn Katılmak.
tevê kirin Katmak.
tevgerandin Devindirmek, hareket ettirmek. (**tevdigerîne,** **tevbigerîne**)
tevgeryan Devinmek. (**tevdigere,** **tevbigere**)
tevgêr d. Devinim, hareket.
tevgirêdan (Yolculuğa çıkıldığında) Sıkı giyinmek. (**tevgirêdide,** **tevgirêde**)
tevhev Tüm, hepsi.
teviz Uyuşma, uyuşukluk.

tevizandin Uyuşturmak. (**ditevizîne,** **bitevizîne**)
tevizî Gerinme. **tevizî dan xu:** Uyuşukluğunu gidermek üzere kollarını açarak, gövdesini gererek vücudunu gergin bir vaziyete sokma, gerinme.
Beko tevizya dide xu: Beko geriniyor.
tevizîn Uyuşmak. (**ditevize,** **bitevize**)
tevihev Birbirine katılmış olan, bütün, toplu halde.
tevihev kirin Birbirine katmak.
tevlihev bûn Karmakarışık olmak.
tevlihev Karmakarışık.
tevlihev kirin Karmakarışık etmek.
tevlihevî d. Karmakarışıklık.
tevliv "İğne atsan yere düşmez" olma durumu, teprenecek yer olmaması durumu.
tevn d. Dokuma tezgahı.
tevnî Dokuma tezgahının tahtaları.
tevr e. Çapa aleti.
tevşo e. Keser aleti.
tew 1) Hiç. **2)** Ses sanatkârının türkü söylerken, dinleyenlerin onu onaylarken söyledikleri sözcük.
tewandin Bükmek, eğmek. (**ditewîne,** **bitewîne**)
tewil İnce, uzun ve sıska olan.
tewl d. Otlakta at'ın ayağına bağlanan ip, tavlâ.

tewlandin At yaylatmak.
 (ditewlîne, bitewlîne)
 tewle *d.* Tavla.
 tewqîf Tevkif.
 tewqîf kirin Tevkif etmek.
 tewr Çeşit, tür.
 tewrî ...o kadar ki, ...hatta.
 tewş İşe yaramaz, boş.
 texmîn *d.* Tahmin.
 texmîn kirin Tahmin etmek.
 teksî *d.* Taksi.
 textsîr kirin Esirgemek, diriğ
 etmek.
 text *e.* 1) Tahta. 2) Taht.
 textik *e.* Küçük tahta.
 textikê çog Dizkapağı.
 textîlo *d.* Daktilo.
 textîn Tahtadan yapılmış olan.
 text û bext *e.* "Güvenirlik"
 anlamındaki söz.
 teyr *e.* Kuş.
 teyrê hur Şahin.
 teyšt *d.* Leğen.
 teze Taze.
 tezeti *d.* Tazelik. bi tezeti: Taze
 halde.
 têbuhurîn Feragat etmek,
 vazgeçmek.
 tê çûn Sızmak, su sızmak
 (birşeyden.) av di beroşê
 dihere: Kazandan su sızıyor.
 tê da İçinde.
 têdan Sürmek.
 têderxistin Bilmek, tahmin
 etmek.
 têgerandin Bulaştırmak. Beko
 herî di min gerand: Beko

bana çamur bulaştırdı.
 têgeryan Bulaşmak. boyax di
 çakêtê Beko gerya: Beko'nun
 ceketine boya bulaştı.
 têhildan 1) Kaldırmak, dikmek.
 2) Dürtmek. (Beko ço di min
 hilda: Beko sopayla beni
 dürttü.
 têketin Girmek. têkeve
 hundir!/di hundir keve!: İçeri
 gir!
 têkirin Koymak. têkêyê!: Koy,
 içine koy! solê xwe têke pê!:
 Ayakkabılarımı
 giy/Ayakkabılarımı ayağına
 koy.
 têkilî *d.* Alaka, ilişki
 têkişandin Yorgan gibi şeylere
 yüz çekmek. (têdikşîne,
 têkşîne)
 tê qarmîş bûn Karışmak,
 ilişmek.
 têr *d.* Ortasından birbirine
 yapışık iki çuvaldan oluşan
 heybevari çuval.
 têr 1) Tok. 2) Doyunca,
 yeterince.
 têra çûn Batmak, içinden
 geçmek.
 têra kirin Batırmak, içinden
 geçirmek, içine sokmak.
 têr bûn Doymak.
 têrî Doymuş, doyma.
 têr kirin 1) Doyurmak. 2)
 Yetmek, yeterli gelmek.
 têr xwarin Doymak, karnını
 doyurmak, doyunca yemek.

têrxwarinî *d.* Doyum, doyma, tatmin. **têrxwarinya** **Beko tuneye:** Beko doymak nedir bilmiyor/Beko doyumsuzdur. **têwerbûn** Atılmak. **Beko di kortê werbû:** Beko çukura düştü. **têwerdan** Kabı çalkalamak. **ez avê di tasê werdidim:** Tası çalkalıyorum, tasa su çalıyorum. **têwerdayî** Çalkalanmış olan kap **têwerkirin** Atmak. **Beko kevira têwerî/têwrî min dike:** Beko bana taş atıyor. **Beko ez têwerî jêr kirim:** Beko beni aşağıya attı. **tidarek** Hazırlık, tedarik. **tifal** Çocuk. **tifaq** *d.* İttifak. **tifik** *d.* Tükürük. **tifif** "Tuh!" "Yazıklar olsun!" anlamındaki ünlem. **tifû** Tuh! **tiho** *d.* Dardağan **tije** Dolu **tije bûn** Dolmak **tije kirin** Doldurmak **tilî** *d.* Parmak. **merî tiliya xu vê ra dixu:** Bir yiyeceğin çok lezzetli olduğunu anlatmak için söylenir. **tiliya (bêçiya) xu di qulika moza ra kirin:** Belayı üzerine çekmek, bela aramak. **tililî** *d.* Zılgıt. **tim** Daima, hep. **tim û tim:** Her

daim, devamlı, hep, her zaman. **tima** Açgözlü, cimri. **timayî** *d.* Açgözlülük. **ting ring** *d.* Saz vb. çalanların saz çalışını anlatmakta kullanılan sözcük, tıngırdatma. **tiqis kirin** Kenetlemek. (*bkz.* "kîp kirin") **-tir** "Daha..." anlamına gelen bu sonek fazlalık, üstünlük sıfatı verir. **Ez ji te mestir im:** Ben senden daha büyüğüm. **tir** *d.* Sesli osuruk. **tira ser mîkut:** Hiçbir yarar sağlamayan, sonucu olmayan iş. **tir tê da neman:** Hiç bir sırrı saklayamamak; "ağzında bakla ıslanmamak". **tir tê nesekinîn:** Hiç bir sırrı saklayamamak; "ağzında bakla ıslanmamak". **tir û vir:** Dalavere, yalan dolan. **tirafûn** *d.* Telefon. **tirb** *d.* Mezar, türbe. **tirek 1)** Sık sık sesli bir şekilde yellenen kimse. **tirek kirin** (Birini) Çok dövme; pestilini çıkarmak. **2)** Burnu havada olan, kibirli. **tirekî** *d.* Kibirlilik. **tirê** *adi* Kadın! **tirik** *d.* Sesli osuruk. **tirika wî derketin:** Çok hırpalanmak; "cıcığı çıkmak". **tirik çûye, virik maye:** "Ahı gitmiş vahı kalmış."

tîrî e. Üzüm.
Tirk Türk.
Tirkî d. Türkçe.
tiro Pis herif, adi herif.
tirone Züppe.
tirp d. Turp.
tirs d. Korku.
tirsandin Korkutmak.
tirsandî Korkutulmuş olan.
tirsek Korkak.
tirsekî d. Korkaklık.
tirsonek Korkak.
tirsyan Korkmak.
tirsyayî Korkmuş olan.
tirş Ekşi.
tirş bûn Ekşimek.
tirşik d. 1) Türülü ve bu türden sulu yemekler. **tirşika kundira:** kış kabağı, et ve salçadan meydana gelen kış yemeği. 2) Dügün yemeği.
tirşikçi Yaltakçı, yağcı, pohpohçu.
tirşi d. Ekşilik.
tirş kirin Ekşitmek.
tirşoqî Tadı ekşiye çalan, ekşimsi.
tirt û virt İkide bir, zırt pırt.
tir û dîn Kafadan yana biraz kontak, dengesiz, hoppa kimse.
tisî Yavan ekmek.
tişt e. 1) Şey. **tiştik pê ve tune:** "Zararı yok, önemli değil" anlamındaki söz. **tiştê zû ye, şil e gû ye:** Düşünüp taşınmadan, acele olarak yapılan

işten iyi sonuç beklenmemesi gerektiğini anlatır. **tiştik bi sêrî da hatin:** Kötü bir durumla karşılaşmak; başına bir şey gelmek. 2) Eşya.
tiştîr 1 Yaşını doldurmuş keçi.
titûn d. Tütün. **titûna qaçax:** Kaçak tütün.
tiving d. Tüfek.
tixtor/dixtor Doktor. **tixtorê çava:** Göz doktoru. **tixtorê dirana:** Diş doktoru.
tixûb d. Sınır.
tiyare d. Uçak.
tiyê "Vah vah!", "yazık oldu!" veya "umurumdaydı sanki!" anlamlarına gelen ünlem.
tizbî d. Tespîh.
tî e. Kayın, elti.
tî Susuz, susamış olan.
tî bûn Susamak. **ji tîna behecîn:** Çok susamak, susuzluktan fenalık geçirmek.
tîk Dik.
tî kirin Susatmak.
tîlle Tallahi.
tîn d. Isı.
tîngermî Ilık.
tîntroşk Yuvarlak herhangi bir cisim.
tîr d. 1) Ok. 2) Sancı. **tîr lê rabûn:** Sancısı tutmak.
tîr Yoğun, koyu, koyu sıvı
tîr bûn Sıvının koyulaşması
tîrêj d. Işın, güneş ışığı
tîr kirin Sıvıyı koyulaştırmak
tîrmar e. Ok yılanı

dünya, dünya alem.
topaşe berfe Kar topu.
top avetin İflas etmek, top
atmak.
top ü gurover Yusuvarlak.
top d. Köpek tasması, tavk.
tor d. Ağ.
toraq d. Çökelek.
torbe e. Torba.
tor Komik (insan).
torim 1 Yaşına kadar olan deve.
torin Ağdan yapılmış olan.
tornewide/tornewit d.
Tomavida.
torfore Aylak, işsiz güçsüz
kimse.
tos d. An, gok kısa zaman süresi.
tot bün Yuvarlanmak. **kügük toti**
kortê bü: Köpek çukura
yuvarlandı.
totik Kafa.
tot kirin Yuvarlanmak.
totok gd. Çocukların yürümeleri-
ni sağlamakta kullanılan üç
tekerlekli araba.
toxim e. Tohum.
tozan d. Toz toprakla karışık
esen rüzgar.
toz ü tebar Toz toprak.
tu 1) Sen 2) Hiç, hiç bir, asla. **tê**
derbê mêra bibini: Sana
günüünü göstereceğim,
göürsün seni! **tu bi kêta xu yi:**
Nasil istersen, nasıl istersen
öyle yap, keyfin nasil istiyorsa.
tu car: Hiç bir zaman. **tu dibê**
qey: Sanki, sanırsın ki. **tu dibê**

tig Yirtılma, yarıllma
tig bün Yirtılmak, yarıllmak
tışik d. Yirtmac
tig kirin Yirtmak, yarmak
tirik Alacalı bulacalı, rengarenk,
fanastik esya
tirik gd. Oynuncak.
titi e. Bir geşit serçe kusu.
tireyi bün Nefret etmek. ez j!
derewina tireyi dibim:
Valancılardan nefret ederim.
tizik d. Çifte, hayvan çiftesi.
tobe d. Töbe, tobe istefila:
Töbe estagfurullah.
tobedar Töbe!
tobe kirin Töbe etmek. bi
tobekirin dan: Töbe
ettirmek.
tobekiri Töbe!
tod d. Hastayı üzerine yatırmak
için binek hayvanının sırtında
yapılan sedye.
tof d. Bela, felaket, musibet.
tofan d. 1) Tufan **2)** Bela,
felaket, musibet.
toğ işe yaramayan köpek.
tol Serseri.
tolaz Hovarda, serseri.
tole işe yaramayan köpek.
tolik d. Ebegümeci.
tomast d. Bir geşit kaymaklı
gökelek.
tomofli d. Otomobil.
tonpiz e. Topuz.
top Büyük halı, duvardan duvara
halı (boydan boya halı.)
topa dunyê Herkes, bütün

qey devê wî kirê dixwaze:
 "Sanki ağızı kira istiyor"
 anlamındaki bu söz konuşmak-
 tan aciz kimseler için söylenir.
tu dîn î yan tu baqil î?:
 Delice, aptalca işler yapanlara
 söylenir; "aklını ekmek peynir-
 le mi yedin?" tu kes: Hiç
 kimse. **tu ne li pêş dihere tu
 ne li paş dihere:** Önünde
 ardında gidilmez, arkadaşlığı-
 na güvenilmez.
tulh *d.* Çıban.
tunebûn *d.* Yokluk.
tuni Yok (bulunmama.)
tut Köpeği kovarken kullanılan
 sözcük.
tutik Ayak parmakları üzerine
 çömelerek oturma şekli.
tuxt *d.* Eskiden kullanılan bir
 ağırlık ölçüsü.
tû *d.* Dut.
tû kirin Tükürmek.

tûle *e.* Tuğla.
tûlik *e.* Küçük tepe, tepecik.
tûm Bitki tanesi.
tûmarî Yekpare, bütün.
tûncik *d.* Alna sarkan saçlar.
tûr *e.* Torba, çanta. **tûrê parsê:**
 Dilenci çantası.
tûr-tûr *d.* Düdük sesi.
tûtik Çingene pembesi.
tûtik *d.* 1) Mermi kovanı. 2)
 Düdük.
tûtya *e.* Çinko.
twij/tüj 1) Keskin, sivri 2) Acı,
 biber acısı.
twij bûn/tüj bûn 1)
 Keskinleşmek, sivrileşmek. 2)
 Acılaşmak.
twijî/tüjî *d.* 1) Keskinlik, sivri-
 lik. 2) Acılık
twij kirin/tüj kirin 1)
 Keskinleştirmek,
 sivrileştirmek. 2) Acılaştırmak.

Ü

üdr Hazırlık.

üfare *d.* Afara.

ühu Öksüren birinin öksürüşünü taklit etmek için kullanılan sözcük.

ülm *e.* Malumat. **ülm ü dilm:** "Malumat, bilgi" anlamındaki

söz.

ür-ür *d.* Deve bağirtısı.

ütim KÖr. (Bu, "ütim" biçiminde de telaffuz edilir.)

uve *çd.* Yara, sızı, acıma, yanma vb.

üzr Özur.

Û

û Ve, ile.

ûcax *e.* Sülale, ocak.

ûd *d.* Israr.

ûjdan *e.* Vicdan. **ûjdanê wî** **tehmûl nekirin:** Vicdanı elvermemek.

ûle *d.* Yama.

ûle kirin Yamamak.

ûmidî *d.* Ümit, beklenti.

Ûris Rus

Ûris *d.* Rusya.

ûr-ûr *d.* Deve bağirtısı.

ûryan (Deve) Bağırmak. (**diûre**, **biûre**)

ûsik *d.* Yüksük.

ûtî *d.* Ütü.

ûtî kirin Ütülemek.

ûtîkirî Ütülenmiş olan, ütülü.

ûyş İğrenme ifade eden bir ünlem.

veçnin Or, çimen gibi şeyleri
yerden koparmak, yolmak.
(veçinle, veçine) (Fehlvice:
vaçniten/vičten: ayıklamak)
veçrandın Yırtmak, lime lime
etmek. (veçirçirine, veçirine)
veçiryan Yırtılmak, lime lime
olmak. (veçirçire, veçire)
veçirki Debelenme, gırpınma.
vedan 1) Eşmek, eşelemek. 2)
Şimşek çakmak. do évare
birüşk vedida: dün akşam
şimşek çakıyordu. (vedide,
vede)
veger d. Dönüş.
vegerandin Döndürmek, geri
çevirmek, iade etmek. (vedi-
gerine, vegerine)
vegeryan Dönmek, geri dönmek.
(vedigere, vegere)
vegevizin Ağnamak, ağınmak.
(vedigevize, vegevize)
veçirın Ağmak, kurnak (çadırlı
vb. şeyleri kurnak; el, çuval

vaca Ters döndürülmüş, içi dışı-
na çevrilmiş, tersine çevrilmiş
olan.
vaca dün Ters döndürülmek, içi
dışına çıkmak, tersine
çevrilmek.
vaca kırım Ters döndürmek, içini
dışına çıkarmak.
vaca Boş. vik ü vala: Bomboş.
vala dün Boşalmak.
vala kırım Boşalmak.
valayı d. Boşluk.
vali Bu taraf. ("vi ali"den
"vali"ye dönüşmüş)
vana Bunlar (işaret sıfatı).
varçılın Farkına varmak.
(varçıle, varçile)
vaya Bu (işaret sıfatı).
vebirin Birbirinden ayırmak,
bölmek. (vedibire, vebire)
vedün Ağılmak, gözülmek.
(vedibe, vebde)
veçinğandin Ürkütme.
(veçinğine, veçinğine)
veçinğın Ürkemek. (veçinğiqe,

verojé, verot (Kazak vb. şeyleri)
versandin (Kazak vb. şeyleri)
 Sökmek. (vedirşine, versine)
verşî d. Mide bulantısı, verşiya
wî hatin: Midesi bulanmak.
verşyan 1) (Kazak vb. şeyler)
 sökülme. 2) Kusmak, jê xwin
verşyan: -dan aşırı nefret
 etmek. (vedirşe, verşe)
veşartin 1) Saklamak, gizlemek
 2) Ölüyü toprağa gömmek.
(vedişere, veşere)
 veşarti Saklı, saklanmış olan,
 gömülümsü olan.
veşuştin Yıkamak. (vedişo,
 veşo, veşuşt)
veşwartin d. İçecek. (vedixu,
 veşu, veşwar)
veşwartin İçmek. (vedixu, veşu,
 veşwar)
vezelandin Esnek hale getirmek.
(vezelizeşne, vezelişne, vezelya)
vezelişne, vezelişne hale gelmek.
(vezizele, vezele)
vê 1) Bu (çekime uğramış olan
 dişil işaret sırası). 2) Bir örnek.
 (bkz. "pê")
vê da Bu tarafa.
veketin Yarmak, tuluşmak.
(vedikeve, vekteve)
vêra Amında, hemen, derhal.
hema vêra min xu ghandê:
 Hemen amında yetiştim.
vê ra Birlikte, beraber.
vêşê Bu sabah. ("vê sibê"den.)
vêxistin Yandırmak. (1. vedixe,
 vexe 2. vedixine, vexine)

vêgre)
 vb. şeyleri acmak. (vedigre,
 veghestin Nakletmek, nakil.
vehesşyan Yetirmek. (vediheseş,
 veheseş)
veketin Uzunmak, yere veya
 yatağa uzanmak. (vedikeveş,
 vekteveş)
veketi Yere veya yatağa uzanmış
 olan.
vekirin Acmak. **bi** vekirin **dan:**
 Acırmak. (vedikeş, vekteş)
vekirî Açık.
vekişandin Geri çekmek.
(vedikişine, vekişine)
vekolan Kazmak. (vedikoleş,
 vekoleş)
velistin Oynatmak, kafayı uşur-
 mek. (vedilizeş, velizeş)
velo kirtin Ağızdaki iyiceceği
 yuımadan dışarı çıkarmak.
(velo dikeş, velo keş)
vemalîtin 1) Sivamak, elbise
 sivamak. 2) Silmek, süpürmek.
(vedimaleş, vemaleş)
vemirandin Söndürmek.
(vedimirtineş, vemirtineş)
vemirtin Sönmek. (vedimirtiş,
 vemirtiş)
vemirtin Kommak. (vedineş,
 vemineş)
vegetandin Ayırmak. jî hev
vegetandin: Birbirinden ayır-
 mak. (vedigetşineş, vegetineş)
vegetşyan Ayırmak. (vedigetş,
 vegeteş)
verotin Kazımak. (vediroşeş,

vingyan Vızıldamak. (**divinge**, **bivinge**, **vingya**)
vino Burnundan konuşan, genzek.
vin-vin *d.* Genzekçe konuşanları anlatmakta kullanılan söz.
vinvinok Genzek.
vir *bkz.* "derew"
vir Bura, burası. **ji vir**: Buradan. **ji vir heya mala Xwedê**: Pek çok; "yerden göğe kadar". **li vir**: Burada.
vira Bura, burası. **ji vira**: Buradan. **ji vira wa**: Bundan böyle. **li vira**: Burada.
virda Buraya, bu tarafa. **virda wêda nizanim**: "Şunu bunu anlamam (bilmem); özür kabul etmem, itiraz dinlemem."
virik *d.* Sulu dışkı, ishal. **bi**

virikê ketin: İshal olmak.
virnî Geç doğmuş olan hayvan.
virnî ketin: (Hayvan) Geç doğmak.
virt İki de bir, zırt pırt.
viz bûn Dönmek. **delme viz dibe**: Topaç dönüyor.
viz kirin Döndürmek.
vî Bu (çekime uğramış olan eril işaret sıfatı.)
vîçînî Cıvciv sesi.
vîç-vîç *d.* Cıvciv sesi.
vîjik *d.* Sulu dışkı, ishal.
vîjo Sık sık sulu dışkı yapan hayvan.
vîya Bu, bunu.
vîz-vîz *d.* Rüzgar sesi, rüzgarın ıslık çalarak ses çıkarması.

xu tal kirin: Beğenilmeyen bir durum karşısında kaşlarını çatıp yüzüne somurtkan bir anlam vermek; "surat asmak", "yüzünü eksiltmek."
weckurmi Yüzünde hastalık vb. nedenlerden dolayı iz kalmış olan, çirkin suratlı kimseleer için hakaret yolu söylenir.
wecpan Yassı suratlı.
wecral Asik suratlı, somurtkan.
weccepik Basık suratlı.
welhd d. Ahit, yemin.
welhdandin Süre belirtmek, zaman tayin etmek. (**diwelhdine**, **bewelhdine**)
welhid Herhangi bir işi yaparken işlerini tek başına yapmak zorunda olan, yarıdımçisi olmayan kimse.
welhidî d. Herhangi bir işi yaparken tek başına, yarıdımçisi olma durumu.
weljîn d. Çiğlik.
welhs e. Domuz.
welh d. Sigirılara seslenirken kullanılan sözcük.
wek Gibi, benzer.
wekhev Esit.

wa Böyle, öyle.
wah Bir ünlem.
wakina bkz. "wa"
wakinka bkz. "wa"
wakino bkz. "wa"
walez e. Valiz.
wali o Taraf. ("wi ali"den "wali"ye dönüşmüş.)
wana Onlar (işaret sıfatı.)
wani Böyle, bu şekilde.
waqîni d. Çiğlik, feryat, ağlama sesi.
war e. Yaya, yazlık yaya, yer, yurt.
wardoz d. Yazlık yaylaya (kampa) çıkarken gadir kurmak için tespit edilen yer.
warge d. Kamp yeri, yurtluk.
wawik e. Çakal.
wax Vah.
wax li mi bkz. "wey li mi"
wax û wax Vah vah.
wax wax Vah vah.
waya O (işaret sıfatı.)
wayê Vah vah!
we Siz.
wec e. Yüz, surat. **wecê wi qelbin:** Yüzünün rengi değişmek; renk almak. **wecê**

düzensiz fil.
werimandin şisimék.
werimandin şisimék, **werimane**, **werimane** (diwerimane), **werimandi** şisik, şisims oşan.
werimin şisimék. (diwerime,
werime)
werin "were" filinin "geliniz"
 anlamındaki çoğulu.
werts e. Kıldan yapılmış ip.
werkino Öyle, o şekilde.
wern d. Şişkinlik, şiş.
werziba e. Kuzeydoğu rüzgarı.
wesayit d. Vasiata.
west d. Yorgunluk. **westa** xu
kirin (dan) der: Dinlenmek,
 yorgunluğunun gidermek.
westandin Yormak, yorulmasını
 sağlamak. (diwestine,
diwestine)
westyan Yorulmak. (diweste,
diweste, **westya**)
westyayi Yorgun, yorulmuş oşan.
wesyet d. Vasiyet.
wes d. Vaziyet.
wesandin Döktürmek, dökmek.
wesek d. Döküntü.
wesyan Döktürmek.
wesyayi Dökük, dökülmüş oşan.
wext d. Zaman, vakit. di **wexta**
 xu da: Önceden belirlenen
 zamanda, düşünülen zamanda,
 vakitinde.
wexteng Zamanı kit oşan,
 zamanı dar oşan.
wextengi d. Zaman darlığı.
wey Vay. **wey** dawo: Vay bei!
 Vay anasini! anlamındaki taac-

wekhev dñ Esit olmak.
wekhevi d. Esitlik.
wekhev **kirin** Esit etmek.
weki di Baska, daha baska,
 baska türü.
welat e. Yurt.
welati Hemşeri, yurttaş.
weled **Velat**. **weledi** zinya: Fig,
 veledi zina.
welidin Doğurmak, doğmak.
welle 1) Vallahi. 2) "Öyle mi?"
 "Sahi mi?" anlamındaki
 sözcük.
wel wel "Yok bei" anlamındaki
 söz.
wenda Yitik, kayıp.
wenda dñn Yitimék, kaybolmak.
wenda **kirin** Yitirmek, kaybet-
 mek. **merti** **dibe** **gey** **hege** **aşe**
 xu **wenda** **kirite**: Üzüntülü bir
 hali varmış gibi olanlar için
 söylenir.
weghet d. Olay, vukal.
wegi d. Kıyıc.
wer Öyle. **wer** xuya **dike**: Öyle
 anlaşılıyor ki, öyle görünüyor
 ki, durum öyle gosteriyor ki.
weremi **kirin** bkz. "merezdari
kirin"
wegerandin Devirmek, tersyüz
 etmek. (werdigetine,
werdigetine)
wergeryan Devirmek, tersyüz
 olmak. (werdigere, **wergere**)
wergi Öyleyse, o halde.
wergi Devamli, sürekli, hep.
were "Gel" anlamında bir tür

ilçesi.
 wêrin Cesaret etmek.
 wir Ora, orasi. li wir: Orada.
 wira Ora, orasi. li wira: Orada.
 wirîni "Getir, al getir" anlamın-
 daki sözcük.
 wi I) O (geçtime uğramış eril
 isaret sıfatı. Aynı zamanda
 şahıs zamiri.) 2) "Aa!"
 anlamındaki taaccüp sözcüğü.
 wîya Onu.
 wîşîk Parmakla bebeğin dudaklı-
 na dokunup gülmeyini sağla-
 mak için söylenir.

çüp sözcüğü. wey li min: Vay
 halime! Vay başıma gelen!
 anlamındaki ünlem.
 weyla Hay! Hay seni!
 wezinandin Tartmak. bi wezi-
 nandin dan: Tartılmak.
 (diwezînine, biwezînine)
 wezînin Tartmak. (diwezîne,
 biwezîne)
 wezîfe d. Vazife.
 wezyet d. Vaziyet, durum.
 wêran Viran, harap.
 wêran bûn Viran olmak.
 wêran kirin Viran etmek.
 Wêransar d. Urta'nın Viranşehir

xaç *d.* Haç.

xaçrê *d.* Dörtüyl.

xafil Gafil. **ji xafil da**: Aniden, ansızın, apansızın, haberi olmaksızın. **ji xafil da kuştin**: Habersiz ve hazırlıksız olduğu bir anda öldürdüler.

xag Çiğ, ham.

xagî *d.* Çiğlik, hamlık.

xal *e.* Dayı.

xalan Dayıgil, dayılar tarafı.

xalifandin (Yolunu) Şaşırtmak.

(**dixalifine**, **bixalifine**)

xalifin (Yolunu) Şaşırmak.

(**dixalife**, **bixalife**)

xaliq *e.* Allah. (**bi xaliq**: *bkz.*

"**bi Xwedê**")

xalî *d.* Halı.

xalî Issız, boş, tenha. **xik û xalî**:

Çok ıssız, ıppsız, çok tenha.

xalî bûn Issız olmak, boşalmak,

tenha olmak.

xaliçe *d.* Küçük halı.

xalojn *d.* Dayı karısı.

xaltî *d.* Teyze.

xam 1) Ham, işlenmemiş olan.

2) Acemi, toy, tecrübesiz.

(**Pehlevîce**: **xam**)

xan *d.* Han. **xan û xirabe bûn**:

Harabeye dönmek. **Xana Elê**

Razê: Hemen herkesin gelip

geçerken uğradığı yer; "yolgeçen hanı."

xanim Hanım.

xanî *e.* Ev. **xaniyê kirê**: Kiralık

ev. **xaniyê firotanê**: Satılık ev.

xap *d.* Fol.

xapandin Kandırmak, aldatmak.

(**dixapîne**, **bixapîne**)

xapxapk *d.* Tavuk kursağı.

xapyan Kandırılmak, aldatılmak.

xar *d.* Misket.

xardilob/xardolabî *d.* Gardrop.

xar kirin (At vb.) Koşmak,

depara kalkmak.

Xarpêt *d.* Elazığ, Harput.

xas *e.* Patiska.

xas Lahana.

xase *d.* Kâse.

xaş *e.* Harar, telis.

xaşandin Haşlamak. (**dixaşîne**,

bixaşîne)

xaşandî Haşlanmış olan.

xaşêl Alındığından beri yıkanma

yüzü görmemiş, kullanılmamış

olan giysi veya yenmemiş olan

yiyecek vb. şeyler.

xaşyan Haşlanmış.

xatir *e.* 1) Hatır, kıymet. **xatir**

kirin: Müsamaha etmek, hoş

görmek. 2) Veda sözcüğü. **bi**

xatirê te (we): Bir yerden

ayrılırken orda kalana (kalanlara) "Allah'a ısmarladık", "esen kal/kalınız!" anlamında söylenen iyi dilek sözü. **xatir** **xwestin**: Veda etmek, vedalaşmak.

xatûn d. Bayan.

xav Gevşek.

xavik d. Sarığın etrafına sarılan bez.

xavlorkî Gevşekçe.

xawlî d. Havlu.

xax 1) Acaip, tuhaf. **2)** Rezil, rüsva. **xax û tore**: Gülünç durum, rezaletlik durum. **xaxê nemayê**: Rezalet, elaleme karşı rezil olma durumu, olmadık kötü durum.

xayin Hain.

xayintî d. Hainlik.

xazî e. Beşibiryerde, gazi altını.

xebat d. İş, çalışma.

xebatkar İşçi.

xeber d. 1) Haber. **xebera reş**: Kara haber. **xebera te ye**: Haklısın, dediğin gibidir. **2)** Konuşma, laf. **3)** Küfür, sövgü.

xebitandin Çalıştırmak. (**dixebitîne, bixebitîne**)

xebitîn Çalışmak.

xebrişok d. Masal, hikâye.

xedar Derin yara.

xedeme Hademe.

xefye Hafiyeye.

xela d. Kıtlık.

xelas Kurtulma.

xelas bûn Kurtulmak.

xelasî d. Kurtuluş.

xelas kirin Kurtarmak.

xelek d. Halka.

xelfe Kalfa.

Xelfetî d. 1) Urfa'nın Halfeti ilçesi. **2)** Kalfalık.

xelitandin Yanlışa düşürmek, hata yapmasına neden olmak. (**dixelitîne, bixelitîne**)

xelitîn Yanlışa düşmek, hata yapmak. (**dixelite, bixelite**)

xelife Halife.

xelk e. 1) Halk. **2)** El, yabancı, başkası. **xelk û alem**: Elalem.

xelkîno Ey ahali!

xem d. 1) Gam, üzüntü. **2)** Umur. **xema wî nekirin**: Umurunda olmamak, umursamamak.

xemilandin Süslemek. (**dixemilîne, bixemilîne**)

xemilandî Süslü, süslenmiş olan.

xemilîn Süslenmek.

xem kirin Umursamak, umurunda olmak.

xeml d. Süs, bezek.

xemo Olayları kendine dert etmeyen, aldırış etmeyen, gamsız, miskin.

xemsar İhmalkâr.

xemsarî d. İhmalkârlık.

xemsewat İhmalkâr.

xençer d. Hançer.

xeniqandin Boğmak. (**dixeniqîne, bixeniqîne**)

xeniqîn Boğulmak.

xenîm bûn (Kutsal bir şey, özel-

likle ekmek) Çarpmak.
xenîmet *d.* Ganîmet.
xeniqok *d.* Boğmaca hastalığı.
Nûjen bi xeniqokê ketiye:
 Nûjen boğmacaya yakalanmış.
xeniqokî Boğmaca hastalığına yakalanmış olan, boğmacalı.
xenzîr *e.* Domuz.
xera bûn Bozulmak, arızalanmak.
xerabûyî Bozuk, arızalı.
xerac *d.* Garaj.
xera kirin Bozmak, arızalandırmak.
xerat Marangoz.
xerb *d.* Batı.
xerbilin Kendinden geçmek, içi geçmek. (**dixerbile, bixerbile**)
xerc *d.* Harç.
xercî *d.* Harçlık.
xerc kirin Hercamak.
xerdel *d.* Hardal.
xerîb Yabancı, garip.
xerîbdost Sokulgan.
xerîbî *d.* Yabancılık, gariplik, gurbet. **xerîbî kirin:**
 Yabancılık çekmek, çekingen davranmak. **xerîbiya dîke:**
 Yabancılık çekiyor, çekingen davranıyor.
xericandin Döndürmek, çevirmek. (**dixericîne, bixericîne**)
xeriqandin Gark etmek. (**dixeriqîne, bixeriqîne**)
xeriqin Gark olmak. (**dixeriqe, bixeriqe**)

xeritandin Yontmak. (**dixeritîne, bixeritîne**)
xeritîn Yontulmak.
xerxere *d.* Gargara.
xesandin Kısırlaştırmak, iğdiş etmek. (**dixesîne, bixesîne**)
xesar *d.* Zarar, hasar.
xesas Kısırlaştırma işini yapan kimse.
xesirandin Zarara uğratmak. (**dixesirîne, bixesirîne**)
xesirîn Zarara uğramak. (**dixesire, bixesire**)
xesî Kısırlaştırılmış olan hayvan.
xeste *d.* Hastahane.
xestexane *d.* Hastahane.
xet *d.* 1) Hat, çizgi. 2) Sınır.
xeta *d.* Hata.
xetaş Melez.
xetfî bûn (Deve) Yorulmak.
xetif (Deve için) Yorulma, yorgunluk.
xetimandin Tıkamak. (**dixetimîne, bixetimîne**)
xetimandî Tıklalı.
xetimîn Tıkanmak.
xetxetî Çizgili, hatlı, üzeri çizgi desenli olan.
xew *d.* Uyku. **di xew da mayin:**
 Uykuda kalmak. **di xew kirin:**
 Uyumak, uyumasını sağlamak. **lêwik di xew ke:** Çocuğu yatır. **di xew ra çûn** Uyumak, uykuya dalmak. **pitik di xew ra çû:** Bebek uykuya daldı. **ji xew rakirin:** Uyandırmak, uykudan kaldırmak. **xew bi**

xeydandin Küstürmek, darilt-
mak.
xeyidin Küsmek, darılmak.
xeyn Gayri, başka.
xezal d. Ceylan.
xezal Sonbaharda sararan
yapraklar.
xezeb d. Gazap.
xezte d. Gazete.
xezür e. Kayınbaba.
xezürü d. Kayınbabalık.
xêlî d. Gelinin başına sardığı
ipek mendil, duvak.
xênc Gayri, başka. xêncî Salo
kes nehat: Salo'dan başka
kimse gelmedi.
xêr d. 1) Hayır, sevap. bi xêr
be: Hayırlı olsun! ser xêre:
Hayırlısıyła. xêr e?: "Ne var?"
"Ne oluyor?" anlamındaki söz.
xêr û bêr: Bolluk, bereket,
zenginlik. xêr û xweşt: İyi
güzelik, sağlık. xêra Xwedê:
"Bundan iyisi can sağlığı"
anlamındaki söz. 2) Fayda,
yarar. xêr tê nehîştin: (Bir
şeyi) işe yaramaz duruma
getirmek. xêr tê neman: (Bir
şeyin) işe yarar durumu
kalmamak, (bir şey) artik işe
yaramaz olmak.
xêrat d. Hayrat.
xêrnexwaz Kötülükçü, iyilikten
yana olmayan.
xêrxwaz İyiliksever.
xêz d. Çizgi.
xêzik d. Çizgi, hat.

çavê wi neketin:
Uyuyamamak, gözlerine uyku
girmez olmak. xewa giran:
Deliksiz uyku. xewa wi hatin:
Uyuma gereksinimi duymak,
uykusu gelmek. xewa wi
revyan: Uykusu kaçmak.
xewa xu girin: Tam istediği
gibi uyumuş olmak; uykusunun
almak. xewê dan ser wi:
Birdenbire çok uykusu
gelmek, uyku basmak.
xewar Çok uyuyan, uykucu.
xewêr Uyurgezer.
xewgiran Uykusu derin olan.
xewirandin Bayılmak.
(dixewirine, dixewirine)
xewirandi Bayılmış olan,
bayım.
xewirin Bayılmak.
xew kirin Uyumak.
xewle d. Halvet, tenha yer, kulis.
xewle bûn Tenha olmak.
xewle kirin Gizli bir şey konuş-
mak için tenhaya çekmek,
kulis yapmaktır. min Sino xewle
kir: Gizli birşey konuşmak
için Sinyu tenhaya çektim.
xewletî Tenha olma durumu.
xewn d. Rûya. mîna xewne
sewa: Hayal meyal.
xews Ermiş, keramet sahibi,
büyük velî.
xeyb e. Deditkodu.
xeybane Görünmeyen, gaip.
xeyd d. Kuskunluk.
xeydok Çabuk darılan, alingan.

xêz kirin Çizmek.
xidirnebî Hıdrellez.
xiftan Kadınların giydiği kaftan.
xiftanê cebelî: Bir çeşit kaftan.
xij kirin Sürüklemek. **pitik xubi erdê ra xij dike:** Bebek, karnı üzerinde sürünerek yürüyor.
xilandin Ufaltmak, toz veya kıyma haline getirmek. (**dixilîne, bixilîne**)
xilat d. Armağan.
xilç e. Kenger çıkarmada kullanılan ucu sivri değnek.
xilf e. Hayvan memesinin uçları.
xilik e. Helik.
xilindor d. "firo" nun katı olanı. ("firo" sözcüğüne bakınız.)
xilorîk d. Taneleri fazla iri olmayan dolu.
xiloxwarî Eğri büğrü, çarpık çurpuk, yamrı yumru.
xiloxwarî bûn Eğri büğrü olmak, çarpık çurpuk olmak.
xiloxwarî kirin Eğri büğrü etmek, çarpık çurpuk etmek.
xilt e. Tarla faresi, köstebek.
xilxilandin Ufaltmak, toz veya kıyma haline getirmek. (*bkz.* "xilandin") (**dixilxilîne, bixilxilîne**)
xilyan Ufalmak, toz veya kıyma haline gelmek. **hestî xilya:** Kemik ufaldı, kemik toz haline geldi. (**dixile, bixile**)
xim-xim d. Rap rap.

xinanî Nezle veya başka bir nedenden dolayı burnu tıkanmış olan.
xincik e. Yırtık pırtık, eskimiş giysi.
xir e. Penis.
xirab Kötü.
xirabe d. Yıkık yapı, virane.
xirabî d. Kötülük.
xirabtır Daha kötü.
xirankêşan d. Şamata.
xirar d. Büyük saman çuvalı, harar.
xirboqî Kördüğüm.
xir-cir d. Ağız dalaşı, hırgür.
xirçik pirçik Bez parçacıkları vb. şeyler.
xirê Şırfıntı, orospu.
xirêf d. İşlenmemiş ham keçi tulumu.
xirifandin Bunatmak. (**dixirifine, bixirifine**)
xirifî Bunak.
xirifin Bunamak.
xirnik e. Tavşan yavrusu.
xironek d. Ufak çingirak.
xirpik d. Kıkırdak kemiği.
xirpo Adi herif.
xirtik e. Hıyar, acur gibi şeylerin çok ufak olanları.
xirtikî bûn Burkulmak.
xirxal d. Halhal.
xirxe e. Hırka.
xirxote Külüstür.
xisar d. Hasar.
xisim Kalbur elendikten sonra geriye kalan çer çöp gibi

şeyler, kalbur dibi.
xistin Düşürmek. (1. **dixe**, **bixe**
 2. **dixîne**, **bixîne**)
xışab *d.* Matkap.
xişir 1) Yeni yeni yürümeye
 başlayan çocuk. 2) İri.
xişir *e.* Kadın süs eşyası.
xişim Toy, acemi, cahil. **xortê vê**
wextê xişim in: Günümüz
 gençleri toydur.
xışm *d.* Hiddet, gazap, felaket.
xışrûg *d.* Çocukların başında
 oluşan sivilceler.
xışfîn *d.* Hışırta, hışırdama.
xışxişok *d.* Çocuk oyuncağı,
 çingirdak.
xitim Hatmetme.
xitim kirin Hatmetmek.
xiya Deveyi İhtırırken kullanılan
 sözcük.
xiya kirin İhtırmak.
xiyal *d.* Hayal.
xiyar *e.* Hıyar, salatalık.
 (Pehlevîce: **xuyar**)
xizan Yoksul.
xizan bûn Yoksullaşmak.
xizanî *d.* Yoksulluk.
xizan kirin Yoksullaştırmak.
xizêm *d.* Hızma.
xizmet *d.* Hizmet.
xizmetkar Hizmetçi .
xizmetkarî *d.* Hizmetçilik.
xizmet kirin Hizmet etmek.
xizne *d.* Hazine.
xîç *e.* Çakıl taşı.
xîçik *e.* Ufak çakıl taşı.
xîçir *d.* Çakıllı yer, çakıllık.

xîlaf *e.* Yalan.
xîldank *d.* Kürdan bitkisi.
xîlik *d.* Aba.
xîret *d.* Gayret.
xîret kirin Gayret etmek.
xîzar *d.* Hızar.
xoce Hoca. **Xoce Xizir:** Hızır
 aleyhisselam. **Xoce Nisredîn:**
 Nasrettin Hoca.
xocetî *d.* Hocalık.
xof *d.* Korku.
xofet *d.* Korku.
xopan *d.* Yıkık, harap yer.
xopan kirin Yıkılmak, harap
 etmek.
xorim *e.* Balya, ot balyası.
xort *e.* Genç erkek, delikanlı.
xort î xama: "Genç kız,
 yetişkin kız" anlamında kul-
 lanılan bir deyim.
xortanî *d.* Gençlik.
xort bûn Gençleşmek.
xortik Serseri genç, hovarda .
xortim *d.* Hortum.
xoşav *d.* Hoşaf.
xu Kendi, kendisi. **bi xu:**
 Kendiliğinden, bizzat. **xu**
avêtin: Atlamak, kendini
 atmak. **xu bi xu:** Kendi
 kendine. **xu dan bende:** 1. Bir
 işin sırasını beklemek 2.
 Uygun bir fırsat beklemek, fir-
 sat kollamak. **xu danîn:**
 Eğilmek, alçalmak, kendini
 eğmek. **xu dawşandin:**
 Silkelenmek, kendini silkele-
 mek. **xu dizîn:** Gizlenmek,

kendini gizlemek. **xu girtin**: Kendini tutmak, kendine hakim olmak. **xu hemet kirin**: Korunmak, kendini korumak, sakınmak. **xu holî ser kirin**: Üstüne atlamak. **xu jê ra xweş kirin** (Ona) Yağ çekmek, yaltaklanmak. **xu ji bîra kirin**: Unutmak. **xu kerr kirin**: Duymazlıktan gelmek. **xu kışandin**: Erkeklerle yatıp kalkmak, orospuluk yapmak. **xu kuştin** Kendini öldürmek, intihar etmek. **xu lê boqandin**: (Cinsel olarak birine) Sulanmak. **xu lê rakışandin**: (Ona) Aksilenmek, diklenmek, karşı gelmek, kafa tutmak. **xu mirandin**: Ölü numarasına yatmak, ölüymüş gibi bir pozisyona girmek. **xu nixam-tin**: Örtünmek. **xu ragirtin**: Kendine hakim olmak, soğukkanlılığını korumak. **xu teloqan kirin**: Takla atmak. **xu tev hilkişandin**: Paçaları sıvamak. **xu şaş kirin**: Şaşırarak, yanlış yapmak, yanlış düşünmek. **xu şêlandin**: Elbiselerini çıkarıp soymak. **xu şuştin**: Yıkanmak, kendini yıkamak, banyo yapmak. **xu vedizîn**: Gizlenmek, saklanmak. **xu vegevizandin**: Ağnamak, ağınmak. **xu veşartin**: Gizlenmek, saklanmak, kendini gizlemek. **xu**

veweşandin: Silkelenmek, kendini silklemek. **xu vexistin**: Uzanmak, yere uzanmak. **xu xam kirin**: Kendini saflığa vurmak. **xu xapandin**: Oyalanmak: **xu xewisandin**: Kırıtmak, cilve yapmak. **xu xistin şiklê (...)**: Kendini (...) gibi göstermek, kendine (...) süsü vermek.

xudarîk "Altını pisleten" anlamındaki hakaret sözcüğü.

xugirtî Tutumlu.

xulam Uşak.

xulamî d. Uşaklık.

xulmaj d. Uyumak üzere olma, uyku öncesi yarı uyanık olma durumu.

xulq d. Yaradılış, huy, tabiat.

xumam d. Gözün dumanlanması, üzerinde pus varmış gibi olması.

xunavî d. Çilenti.

xur d. Kaşıntı.

xurandin Kaşımak. (**dixurîne**, **bixurîne**)

xurbet d. Gurbet.

xurc d. Hurç.

xurcîk d. Hurç.

xurde Hurda. (**Pehlevîce**: **xord/xvert**: küçük)

xure Obur.

xurikandin Gıdıklamak (**dixurikîne**, **bixurikîne**)

xurîkî Gıdıklanma.

xurî d. 1) Çiçek hastalığı. 2) Alev.

xurîn Kahvaltısız, daha kahvaltı yapmamış olan.
xurînî *d.* Kahvaltı.
xurme *d.* Hurma.
xurt Güçlü, dayanıklı.
xurt bûn Güçlü olmak, dayanıklı olmak.
xurtî *d.* Güçlülük, dayanıklılık.
xur-xur *d.* Horultu.
xuryan Kaşınmak.
xusar *d.* Elektteki artık.
xuset *e.* Huy, adet.
xuşikandin (Hışırdatarak) Kaydırmak. (**dixuşikîne**, **bixuşikîne**)
xuşikîn (Hışırdatarak) Kaymak. (**dixuşike**, **bixuşike**)
xuşîn *d.* Hışırtı. **xuşînî bi dara ket:** Ağaçlar hışırdadı.
xuşk *d.* Kızkardeş.
xuş-xuş *d.* Hışırtı, çağıldama.
xutbe *d.* Hutbe.
xuya bûn Görünmek, belirmek.
xuya kirin Görünmek, belirmek.
xûk *d.* Haraç.
xûz Kambur.
xûz bûn Kamburlaşmak.
xûzî *d.* Kamburluk.
xûz kirin Kamburlaştırmak.
xwa bir Taaccüb sözcüğü.
xwanê bûn Görünmek.
xwanê kirin Görünmek.
xwar 1) Eğri, eğik. **2)** Aşağı.
xwar ve **hatin:** Eğilmek, aşağı eğilmek. **xwaro maro:** Eğri büğrü, çarpık çurpuk.
xwar bûn Eğilmek, çarpılmak,

bükülmek.

xwarin *d.* Yiyecek.

xwarin Yemek vb. yemek. **bi**

xwarin dan: Yedirmek. **ji**

xwarin û vexwarinê da ketin:

Üzüntü, heyecan vb.'den

dolayı yiyemez içemez duruma

gelmek, iştahı kapanmak,

"yemeden içmeden kesilmek."

(**dixu**, **bixu**, **xwar**)

xwarî *d.* Eğrilik, çarpıklık.

xwar kirin Eğmek.

xwarzê Kızkardeş çocuğu.

xwasî Yalınayak.

xwazgînçî Görücü, istekçi.

xwe *d.* Kızkardeş.

xweda *e.* Tanrı, ilah.

xwedayî Tanrısal, ilahi.

Xwedê *e.* Allah. **bi** **erd û**

ezmanê Xwedê: "Allah'ın yeri

göğü adına yemin ederim ki."

bi Xwedê: "Allah üstüne

yemin ederim ki" anlamında

yemin şeklindeki yemin biçimi.

ji (-ya) Xwedê da: -den

beri (sitem yollu söylenir.) **ji**

bona rezza Xwedê: Allah

rızası için. **ji êvara Xwedê da:**

Akşamdan beri (sitem yollu

söylenir.) **ji siba Xwedê da:**

Sabahtan beri (sitem yollu

söylenir.) **ji Xwedê bitirse!:**

Yapma, utan, yazıktır!

"Allah'tan kork!" **ji Xwedê ve**

eyan e: "Allah görüyor ya",

"nasıl olsa Allah doğrusunu

bilir" anlamına gelen ve söyle-

nenin doğru olduğunu anlatan söz. **Xwedê bide:** Dilenciyle konuşurken "sana sadaka vermeyeceğim" anlamında söylenir; "Allah versin" **Xwedê bike:** Allah vere, inşallah, temennim odur ki. **Xwedê dayin:** Doğmak, dünyaya gelmek. **Xwedê (te, we, ...)** **fadîkar dernexe:** "İnşallah bu iş başarıyla bitirilir; Allah utandırmasın" **Xwedê hebînî:** Allah aşkına. **Xwedê heqê min ji te ra nehêle:** Ben sana bir şey yapamayacağım, yaptığın haksızlığın (kötülüğün) cezasını Allah versin, "Allahından bul" **Xwedê hez bike:** Allah izin verirse, Allah'ın izniyle. **Xwedê ji min û te ra mezin e:** Günün birinde hakkımı -öcümü- alacağım; "alacağın olsun!" **Xwedê ji te razî be:** Yapılan bir iyilik karşısında "Tanrı seninle birlik olsun, iyiliğini senden esirgemesin" anlamında teşekkür olarak kullanılır; "Allah senden razı olsun" **Xwedê mezin e:** Kendisine yapılmış olan haksızlıkların düzeleceğine inanmak gerektiğini anlatır; "Allah büyüktür." **Xwedê neke:** Olması arzu edilmeyen bir olaydan söz edilirken söylenir; "böyle birşey olmamasını dilerim;

Allah etmesin." **Xwedê qebûl bike:** Sevap sayılan bir iş yapıldığı zaman söylenir. **Xwedê tev kal û pîr bike:** Yeni evlenenlere "bir arada yaşlanın" anlamında söylenen bir iyi dilek sözü; "Allah bir yastıkta kocatsın." **Xwedê teala:** Allahü taala. **Xwedê wekîl, (Ela wekîl):** "Allah şahidim olsun ki" anlamında yemin biçimi. **Xwedê zane: 1.** Sanırım, galiba, bana öyle geliyor ki; "Allah bilir" **2.** Belli değil. **Xwedê zêde bike:** Yemek yemekte bulunanlara ya da yemeğe buyurun diyenlere söylenen nezaket sözü; "ziyade olsun."

Xwedêo Ey Allah! Ey Allahım!

xwedî Sahip. **xwedîerd:** Tarla sahibi, tarlası olan kimse.

Xwedîgede: Çocuk sahibi, çocuğu olan kimse.

Xwedîgund: Köy sahibi, köyü

olan. **Xwedîmal:** Ev bark

sahibi olan kimse. **Xwedîzaro:**

Çocuk sahibi, çocuğu olan kimse.

xwedî kirin Beslemek, yetiştirmek.

xwedîtî d. Sahiplik, sahip olma durumu.

xwefî d. **Kül.** **xwefî li serê te be!:** "Sana yazıklar olsun!" anlamındaki kınama sözü.

xwefîdank d. Küllük, kül tabağı.

karşıtarak yapilan ve davara
yedirilen yiyecek.
xwɪ e. Huy.
xwɪ Nefet.
xwɪdan d. Ter.
xwɪdan Terlemek. (xwɪdɪde,
xwɪde)
xwɪ kɪrɪn Nefret etmek.
xwɪllɪ bɪn Kızınak, örkelemek.
xwɪllɪ kɪrɪn Kızdırmak, örke-
lendirmek.
xwɪn d. Kan. xwɪna wɪ lɛ
kɛlyan: Ona yakın ilgi ve
sevgi duymak; "kanı kayna-
mak."
xwɪn bɪn Kanamak.
xwɪngɛrm Sempatik, canayakın.
xwɪngɛrmi d. Sempatiklik,
canayakınlık.
xwɪnɪ Boynunda kan davası
bulunan, kanlı.
xwɪn kɪrɪn Kanamak.
xwɪnmɪj Kanemci.
xwɪnmɪj d. Kanemcilik.
xwɪnmɪstɪ Aşırı belalı, azgın
kimse.
xwɪnrɪj Kandökücü.
xwɪnrɪj d. Kandökücülük.
xwɪnsar Antipatik.
xwɪnsɪrɪn Sempatik, canayakın.
xwɪnxur Hunhar.

xwɛlpɪsk d. Toz halindeki kül.
xwɛnde Okumuş kimse.
xwɛndɪn Okumak. bɪ xwɛndɪn
dan/dan xwɛndɪn: Okumak.
(dɪxwɪne, bɪxwɪne)
xwɛstɪ d. Kaynana.
xwɛstɪ d. Kaynanalık, kaynana
olma durumu.
xwɛstɪn İstemek. bɪ xwɛstɪn
dan: İstemek. (dɪxwazɛ,
bɪxwazɛ)
xwɛstɪ İstemiş olan kız.
xwɛs Həs, iyi, güzel.
xwɛs bɪn Həs olmak, iyi olmak,
güzel olmak.
xwɛstɪk Güzel.
xwɛstɪ d. İyilik, güzelliik. dɪ
xwɛsɛ dɛ bɪmɪne, (bɪmɪne bɪ
xwɛstɪ): Yasamını saglik ve
essenlik içinde sürdürməni
dilerim; "sagliicakla kali"
xwɛs kɪrɪn Həs etmek, iyi
etmek, güzel etmek.
xwɛyɪng d. Kızkardeş.
xwɛzɪ d. Tükürük.
xwɛzɪ Kəske.
xwɛzɪk Kəske.
xwɛ d. Tuz.
xwɛdank d. Yuz kabı, tuzluk.
xwɛ kɪrɪn Tuzlamak.
xwɛmast Tuzu yögurda

yek bün Birleşmek, bir olmak.
yekcar Bıstürün.
yek kirin Birleşitmek.
yekşemi d. Pazar (günü).
yeqmi d. İnanma, inan, tam
inanna. yeqinya te ji Xwedê
hebe... : Bana inan, inan ki,
inan olsun.
yeqin kirin Tam inanamak. **yeqin**
bike: Bana inan, inan ki, inan
olsun. yeqin be ji Xwedê:
Doğru söylediyorum, Allah
tanıktır; "Allah seni
inandırsin."
yextiyar İhtiyar, yaşlı.
yextiyari d. İhtiyarlık.
yom Uğur.
yomi d. Yövmiye.
yoxlime d. Yoklama, askeri yok-
lama.

ya Ya, vey, yahut. ya hero ya
mero: Zor (ya da tehlikeli) Bir
işî yaparken her şeyi göze
alarak, "ne olursa olsun" diye
düşünüp karar vermek; "ya
herrü ya mertü."
yan Veya, yahut.
yanê Yani.
yanzde e. On bir.
yar Yar, sevgili, dost.
yaw Yahu.
yaxe d. Yakı.
yaxme Yagma. yaxme ye: "Öyle
sey olmaz, öyle yapamazsın;
yagma yok!"
yek d. Bir. yek bi yek: Birer
birer. yek ü niv: Bir buçuk.
yek carna: Arada bir, bazı
bazı. yekî gi: O ki, o biri ki,
kim ki. yeko yeko: Birer birer.
yekane e. Erkek domuz.

Z

zad e. Hububat türünü, yiyecek maddesi.
zane Bilgili, bilen.
zanetî Bilgилilik.
zanîn Bilmek. **pê zanîn:** Bilgisi olmak, haberi olmak, bilmek. (Aslında bizim yörede bu fiil "zanibûn" biçiminde kullanılıyor, ama ben tereddütte kaldığım için "zanîn" biçimini esas aldım.) (**dizane/zane, bizane**)
zar e. Dil.
zarçepel Kötü dilli.
zari-zar d. Zare-zar.
zarîn d. Feryat, figan etme.
zaro Çocuk. **zaryê doyn:** Tecrübesi az, toy kimse, "dünkü çocuk."
zarotî d. Çocukluk.
zar û zêç Çoluk çocuk.
zarxweş Tatlı dilli.
zati Zaten.
zatorî d. Zatürre.
zava e. Damat.
zavatî d. Damatlık, damat olma durumu.
zayin Doğurmak, doğum yapmak. (**dizê, bizê, za**)
Zaza Bir Kürt boyu, Zaza.
Zazakî d. "Zaza" denilen Kürt boyunun konuştuğu lehçe, Zazaca.
zabelih İri yarı, güçlü kuvvetli kimse.
zebeş e. Karpuz.

zef Zapt, elegeçirme.
zef kirin Zaptetmek, ele geçirmek.
zehferan d. Kusmuk, safra.
zehîf Zayıf.
zehîfokî Zayıfça.
zehv û zêç Çoluk çocuk.
zekem d. Nezle.
zekemî Nezleli.
zetal Berrak, duru.
zetal bûn Berraklaşmak, durulashmak.
zelalî d. Berraklı, duruluk.
zetal kirin Berraklaştırmak, durulaştırmak.
zeliqandin Yapıştırmak. (**dizeliqîne, bizehqîne**)
zeliqin Yapışmak. **bi êrdê ve zeliqin:** çok utanmak; "utancından yerin dibine geçmek."
zelqok Yapışkan.
zenbelik d. Yüksek bir yerde akmakta veya damlamakta olan suyun donmasıyla oluşan sarkık buz parçası, saçak buzu.
zencîr d. Zincir.
zend e. Bilek.
zeng d. Pas.
zengar d. Pas.
zengarî Paslı.
zengarî bûn Paslanmak.
zengarî kirin Paslandırmak.
zengil e. Çingirak.
zengilok d. Adamcık kemiği, adem elması.
zengo d. Üzengi.

zer Sarı.

zerayî *d.* Sarılık, sarı olma durumu.

zer bûn Sarılaşmak, sarı olmak.

zerik *d.* 1) Sarılık hastalığı. 2)

Yumurtanın sarısı.

zerikî Sarılık olan kimse.

zer kirin Sarılaştırmak, sarı yapmak.

zerojankî Sarıya çalan renkte olan, sarımsı.

zewac *d.* Evlilik.

zewicandin Evlendirmek.

(**dizewicîne, bizewicîne**)

zewicandî Evli.

zewicîn Evlenmek.

zewq *d.* Zevk.

zexel Hileci, dalavereci, üçkâğıtçı.

zexelî *d.* Hilecilik, dalavere, üçkâğıtçılık.

zexîre *d.* Zahire.

zexm Sağlam, dayanıklı.

zexm bûn Sağlamlaşmak, dayanıklı hale gelmek.

zexmî *d.* Sağlamlık, dayanıklılık.

zexm kirin Sağlamlaştırmak, dayanıklı hale getirmek.

zeyî Yeni evli gelinin, evlenme sonrası baba evine yaptığı ilk ziyaret.

zeynandin Doğurmakta zorluk çeken hayvanı doğurtmak.

(**dizeynîne, bizeynîne**)

zeynet *e.* Ziyet.

zeyt *e.* Zeytin yağı.

zeytûn *d.* Zeytin.

zêdayî *d.* Fazlalık.

zêde Fazla.

zêde bûn Fazlalaşmak.

zêde kirin Fazlalaştırmak.

zêdetir Daha fazla.

zêr *e.* Altın.

zêrîn Altından yapılmış olan.

zêrzemîn *d.* Evlerin güneş görmeyen bodrum vb. yerleri:

zêvistanî Lohusa.

zêwî *d.* Tarla.

zibl *d.* Çöp yığını, zibil.

ziblo Pis herif, adi herif.

zibûn *d.* Bir çeşit kaftan.

ziffî (Eskiden) Zaptiye, jandarma.

zihêr *d.* Zehir. **mîna zihêrê şuxulîn:** Sağlam, dakik, hiç aksamadan çalışmak (çalışan saat, araba vb. şeyler için söylenir.)

zik *e.* Karın. **bi zikê birçî:** Boş midceyle, aç karına. **zikê tazî tembûrê dixwaze:**

Yoksulluğuna bakmayarak süs ve gösteriş yapmak isteyenleri anlatır. **zikê wî pê şewitîn:**

(Ona) Acımak, yazdığı gelmek.

zik dayin (Duvar) Bel vermek, kamburlaşmak.

zikêş *d.* Karın ağrısı.

zikêşî İshalli, amel olan kimse.

zikmakî Doğumla ilgili, doğuştan.

zikmezî İri göbekli kimse.

ziko Obur.

zikreş Hain, kıskanç.

zikşewat Yufka yürekli.

zikşewitî Yufka yürekli.

zil *e.* Kamış.

zilam Adam, erkek.
zilamî *d.* Adam olma durumu, erkeklik.
zilm *d.* Zulüm.
zilmkar Zulmedici.
zilmkarî *d.* Zulmedicilik.
zilm kirin Zulmetmek.
zilût çıplak, Tüysüz.
ziman *e.* Dil. **li serê zimanê min**
e: Bir söz ya da isim ansınacak gibi olup da ansınamadığı zaman söylenir, "dilimin ucunda." **zimanê wî geryan:** Konuşabilmek, dili dönmek.
zimanê wî negeryan: Anlatmak istediğini tam söyleyememek, bir sözü doğru söylemeyi becerememek; "dili dönmek." **zimanê xu birrîn:** Susmak; "dilini kesmek."
zimandırêj Küstah.
zimandırêjî *d.* Küstahlık.
zimanê biçûk Küçük dil.
zimanok *d.* Dilcik.
zime *d.* Güneş görmeyen yer.
zimirût *e.* Zümrüt.
zinar *e.* Kaya.
zindî 1) Canlı. 2) Zındık.
zinya Zina.
ziqitîn Çok ağrımak, çok acımak.
(diziqite, biziqite)
ziqnebût "Afiyet olmasın", "boğazında kalsın" anlamındaki sözcük.
ziqûm *d.* 1) Zakkum. 2) Zıkkım.
zirar *d.* Zarar. **zirar birê karê ye:** Ticarete kâr etmek düşünülmez,

zarar da edilebilir.
zirav *e.* Öd. **ziravê wî qetandin:** Ödünü koparmak. **ziravê wî qetyan:** Ödünü kopmak.
zirav İnce.
zirav bûn İncelmek.
ziravî *d.* İncelik.
ziravîçkî Uzun ve incemsi.
zirav kirin İnceltmek.
ziravoçkî Uzun ve incemsi.
zirhet Ziraat.
zirnixîn (Yara) Şişmek.
(dizirnixe, bizirnixe)
zirto Eşek herif, adi herif.
zirtole Adi, serseri kimse.
zirx *e.* Zırh.
ziryan Anırmak.
zirzop İrikıyım kimse.
zirzopanî Kabaca, hayvanca, kaba bir şekilde.
zivistan *d.* Kış.
zivistangî Kışlık.
zixt *d.* Nodul.
zîft û zeber *bkz.* "jehra silêmanî"
zîl *e.* Topraktan yeni çıkan bitki ucu.
zîlanzer Kengerin yeni filizlenmiş olanı, yeni uç vermiş olanı.
zîl dan Bitkinin uç vermesi, daha yeni yeni yeşermesi.
zîlê elemê Buğdayın yeni yeşermiş olanı.
zîlik *d.* 1) Soğan cücüğü. 2) Klitoris.
zîlq *d.* Kuş dışkısı.
zîn *e.* Eyer.

zîndan *d.* Zından. (**Pehlevice:**
zîndan)

zîpik *d.* Dolu, gökten yağan dolu.

zîq-zîq *d.* Zırlama.

zîrt Sesli bir şekilde yellenirken çıkan sesi anlatmakta kullanılan sözcük.

zîrtîni *bkz.* "zîrt"

zîv *e.* Gümüş.

zîvir *d.* Dönüş, dönme.

zîvirandin Döndürmek.

(**dizîvirîne, bizîvirîne**)

zîvirîn Dönmek.

zîvîn Gümüşten yapılmış olan.

zîwan *d.* Ekinler arasında yetişip hububata karışan siyahımsı taneli yabancı bir bitki.

zîyin İpliği masuraya sarmak veya yumaklamak. (**dizî, bizî**)

zîz bûn Kendi çevresinde dönmek, kendi eksenini etrafında dönmek.

zo Çift, "tek" in karşıtı.

zo-fer "Tek mi çift mi?" oyunu.

zolt *e.* (Eskiden) Bir para birimi.

bi zoltakî nekirin: "(O birinin veya o şeyin) Hiçbir değeri ve önemi olmamak."

zomik Top gibi yuvarlak olan koyun.

zonp *e.* Balyoz.

zoqe bûn Bıkmak.

zor zor Güç.

zorayî *d.* Zorluk, güçlük.

zor birin Yenmek, mağlup etmek.

zor dan Zorlamak.

zorî *d.* Zorluk.

zornaq *d.* Kapı sürgüsü.

zox kirin Deriyi uzun parçalar halinde kesmek, uzunlamasına dilimlemek.

zozan *d.* Yayla.

zozanî Büyüklerin sırtüstü yere uzanarak ayaklarını küçük çocukların karınlarına dayayıp onları havaya kaldırarak oynadıkları bir oyun.

zuha Kuru, ıslak olmayan. **zip î**

zuha: Kupkuru, yaş olmayan.,

zuha bûn Kurumak, ıslaklığı gitmek.

zuha kirin Kurutmak, ıslaklığını gidermek.

zuhafî *d.* Kuruluk.

zurne *d.* Zurna.

zû Çabuk, tez, acele, erken. **zû bi**

zû: Çabuk çabuk, acele acele, çok çabuk.

zûda Çoktan.

zûka Çok çabuk, çabucak.

zû kirin Acele etmek, çabuklaştırmak.

zûrîn Ulumak.

zûryan Ulumak.

zûr-zûr *d.* Uluma.

zûtik *d.* Anusun iç kısmı, kalın

bağırsağın son kısmı. **zûtika**

sibê: Sabahın körü, günün daha

ağarmamış olduğu vakit (kızgınlık yollu kullanılır.)

zûtir Daha çabuk, daha erken.

zwîrî/zürî Kurt, tenya.

NOTLARIM

Not: 1

Ö sesi ve Ö'lü sözcükler:

Körgi, Köri, Söreg, Şöli
sözcüklerini ve bunlardan türemiş olan diğer sözcükleri orijinal telaffuzlarına uygun olarak sözlüğe aldım. Tümüyle bilimsel sınırlar içerisinde hareket ettim. Kürtçe'de olmayan bu ses, dikkat edilirse öz Kürtçe sözcüklerde kullanılıyor. Bunun nedenini araştırmak benim işim değil, ama kesinlikle bunun araştırılması gerektiğine inanıyorum.

Not: 2

Ü sesi ve Ü'lü sözcükler:

**Cüni, Müri, Mürıstan, Rün,
Rüvi, Şün, Şünda, Tüj**

Not: /'de kullanmış olduğum ifade bunun için de aynen geçerlidir.

Not: 3

Gw, Kw ve Qw sesleri:

**Gwîn, Gwînî, Gwîriz, Gwîşi,
Gwîz, Gwîzan, Gwîzik,
Kwînêr, Kwîr, Kwîrik, Kwîsî,
Kwîvî, Qwand, Qwas**

Bunların diftong ile bir ilgisi yok

ama (**Gw, Kw, Qw**) bir tek ses vermektedirler.

Not: 4

ê ve î, û ve o uzun seslileri ve bunları yerlerini **i ve u** kısa seslilerine bırakması:
a) ê ve î uzun seslileri ile biten isimler bir edatla kullanıldıklarında (cins edatı aldıklarında) bunlar i'leşirler. Yani **ê ve î** uzun seslileri yerlerini **i** kısa seslisine bırakırlar. **Örnek:**

Dê: **diya min** (annem)

Xwê: **xwiya me** (tuzumuz)

Tî: **tiyê min** (eltim)

Rî, rê: **riya min** (sakalım, yolum)

b) Sonu û seslisi ile biten isimler bir edatla kullanıldıklarında, **û** uzun seslisi yerini **u** kısasına bırakır. **Örnek:**

Dû: **duyê cixarê** (sigaranın dumanı)

Tû: **darâ tuyê** (dut ağacı)

Rû: **ruyê te** (senin yüzün)

Gû: **guyê mişka** (fare dışkısı)

c) O uzun seslisi ile biten isimler bir edat ile kullanıldıklarında, **o** uzun seslisi yerini **u** kısasına bırakır. **Örnek:**

Ço: **çuyê min** (sopam)

Devşo = devşuya te (ayran)

artırım)

Ro = ruya min (günüm veya

güneşim)

Heşo = heşuya me (ağlımız)

Not: 5**Here ve Were düzensiz filleri:**

Here (git) düzensiz filli:

Şimdiki (geniş) zaman ve gele-

cek zamanların çekiminde ile

emirde süreklilik olarak Here

düzensiz filli kullanılıyor.

Bunun dışındaki zamanlarda

Çayın filli kullanılıyor.

Örnek:**Şimdiki zaman:**

Ez Diherim, tu diheri, ew

dihere, em diherin, hün

diherin, ew diherin

Gelecek zaman:

(Ez e) Herim, (te/tune/tuye)

heri, (ewe) here, (eme) herin,

(hüne) herin, (ewe) herin

Emir:

Here! (giti) herin! (gidinzi)

Mere! (gitme!) merin! (git-

meyinzi)

Were Düzensiz filli:

Gelecek zamanın çekiminde (ve

emirin olumlu biçiminde)

süreklilik olarak Were düzensiz

filli kullanılıyor. Bunun dışın-

daki zamanlarda Hatın filli

kullanılıyor. Örnek:

Geçmiş zaman:

(Eze) werim, (te/tune/tuye)

weri, (ewe) cere, (eme) werin,
(hüne) werin, (ewe) werin**Emir:**

Were! (geli) werin! (gelinzi)

Emiri olumsuz yaparken Hatın

filli devreye giriyor. Mei!

(gelme!), Men! (gelmeyinzi)

Not: 6**e Belirteci:**

e belirticil Tu zamiriyile kul-

lanıldığı anda, onunla bileşip

Te'ye dönüşür ve Tu'daki u ve

kaynaşımına harfi olan y ise

düşer. Bu biçim (Te), bizim

yörede genel olarak kullanılır.

Not: 7**Difong (Xw):**

Difong bizim yörede genel

olarak kullanılıyor. Ama bazı

hallerde ortadan kalkmış.

Xu (xwe: kendi, kendini): Xwe

biçimi genel olarak ortadan

kalkmış.

Xwarin ve Vexwarin fillerinin

şimdiki zaman ile gelecek

zamanlarının çekiminde ve

emirde difong kullanılmıyor:

Şimdiki zaman:

Ez dixum, tu dixu, ew dixu, em

dixun, hün dixun, ew dixun

Gelecek zaman:

Eze dixum, te dixu, ewe dixu,

eme dixun, hüne dixun, ewe

dixun

Emir:

Bixu! (ye!) **bixun!** (yiyiniz!)
Mexu! (yeme!) **mexun!**
 (yemeyiniz!)

Not: 8

Sed sayısındaki değişim ve önüne gelen sayılardaki ses düşmeleri:
Sed (yüz/100) tek başına kullanıldığında değişmez, ama önüne gelen du'dan neh'e kadar olan sayılarla kullanılınca değişir ve önüne gelen bu sayılarda ses düşmeleri olur.
Örnek: sed (sed), dusid (du sed), sêsid (sê sed), çarsid (çar sed), pênsid (pênc sed), şesid (şes sed), hefsid (heft sed), heysid (heyşt sed), nehsid (neh sed). Dikkat edilirse **pênc, şes, heft** ve **heyşt** sözcüklerinde ses düşmeleri olmuştur.

Not: 9

Gi (ki) bağlacı:

Bu bağlaç çoğunlukla sonuna geldiği sözcükle birleşir. Sözcük sesli harfle bitiyorsa **gi'daki i düşer. Gi** bağlacı bazen **gî**'ye dönüşür:

Wergi: öyle ise, o halde

Wergî: hep

Yekîg: o ki, kim ki, o biri ki

Hergî: -çe, -ça

Hewcêg: -ına, ine

Neg: değil ki...

Tergî: yeter ki

Mademag: madem ki

Not: 10

İşaret sıfatları:

Yazı dilindeki mevcut işaret sıfatları bizim yörede de hemen hemen aynı şekilde kullanılıyor. Ama bu işaret sıfatlarının türevi olan ve yazı diline aykırı düşen (bizdeki) diğer işaret sıfatlarını aşağıya aktarıyorum:

Va (bu -yakın için- yalın)

Va keçika (bu kız)

Va mêrika (bu adam)

Va pantora (bu pantolon)

Va keçikana (bu kızları)

Va mêrikana (bu adamları)

Va pantorana (bu pantolonları)

Wa (o -uzak için- yalın)

Wa keçika (o kız)

Wa mêrika (o adam)

Wa pantora (o pantolon)

Wa keçikana (o kızları)

Wa mêrikana (o adamları)

Wa pantorana (o pantolonları)

Vaya (bu)

Vîya (bu)

Vana (bunlar)

Waya (o)

Wîya (o)

Wana (onlar)

Not: 11

Vi ve Wi (gekime uğramış eril
işaret sıfatları) ile işaret edilen
işimdeki eril cins edatım

gekime uğramış i (veya yalın

ê) olması gerekirken, bu kurala

bazen uyulmaz:

Bizim yörede

Vi/Wi pera

Vi/Wi paça

Vi/Wi hesına

Vi/Wi kevirá

Not: 12

Bizim yörede bazen şahıs

zamiriyle e belirtici arasında

kullanılan kaynaştırma harti

y'yi n çeklinde telaffuz

ediyor:

Bizim yöre

doğrusu

Tene bisuşta (Teyê bisuşta)

Wine bisuşta (Wiyê bisuşta)

Mene bisuşta (Meyê bisuşta)

Wene bisuşta (Weyê bisuşta)

Ama genelde y kaynaştırma harti

kullanılır.

Not: 13

Bazı ses düğümleri:

a) Şa - gayi - şaya we

Teng - tengayi - tengaya we

Fire - fireyi - fireya we

Tehde - tehdayi - tehdaya we

Zêde - zêdayi - zêdaya we

Zer - zerayi - zeraya we

Zor - zorayi - zoraya we

b) Fırngi - fırngya me:

fırngiya me

Peşi - peşya me: peşiya me

Hevalti - hevaltya me:

hevaltya me

c) Mase - masa me: maseya me

Çire - çira me: çireya me

Xwe - xwa min: xweya min

Heftê - hefta berê: hefteya berê

Sifre - sifra me: sifreya me

d) Yanzde - yanzda: yanzdeyan

Donzde - donzda: donzdeyan

e) Herdu - herda: herduyan

Zaro - zara/zarya: zaroyan

Not: 14

-an/en çoğul edatı:

Bu sözcüklerdeki -an/en çoğul

edatı üzerinde durmak gerekir.

Bilindiği üzere Kürtçe de isim-

ler tek başına çoğul (çavan,

nigan, vb.) kullanılmaz, ama

bazen istisnalar oluşur.

Aşağıda iki ayrı örnek var; bir-

inci örnektekiler ayrı birer

kelime haline gelmişlerdir. Bu

örneklerden ikincisinde (ve

genel olarak) çoğul edatındaki

n hiç kullanılmaz.

Örnek: 1

Apan: amcağil, amcalar

Xalan: dayıgil, dayılar

Xezûran: kayımpedergil

Örnek: 2

Keşa: Keşan aşireti

Mila: Milan aşireti

Izola: Izolan (Izoli) aşireti

Not: 15

Edat+sıfat, sıfat+sıfat, edat+sıfat
edat+sıfat kaynaşması:
 Jeli (j!+jêr: jêlî: aşagıdan)
 Joli (j!+jor: joll: yukarıdan)
 Valli: vi ali (bu taraf)
 Valli: wi ali (o taraf)
 Vêse: vê sibe
 Vêvare: vê êvare
 Ji birgina: ji birgîbûna

Not: 16

(wi / wê) *zamiri* :

a) Dikêyê: dike w/wê

Rabûmêyê: rabûm w/wê

Ji bire: ji bîra w/wê

Ji bêryê: ji bêrya w/wê

Ji dê: ji diya w/wê

b) Seba - sebê: seba w/wê

Bende - li bendê: li bende

w/wê

Hinda - li hindê: li hinda w/wê

Not: 17

İsmlerin çekimi:

Sola Silêmanî (sola Silêmanî)

Gundê axê (gundê axayî)

Ji hesinî (ji hesinî)

Ji lêwikî (ji lêwikî)

Qalîndya dêr

Ji dêv (ji dêv)

Dengê hesp

Li seyten (li seytenî)

Ji mîvan (ji mîvan)

Not: 18

-kî: -leyin, ...vaktî (İsmlerden

Not: 21

Cins edat eril olursa:

Dev - devê min (benim ağzım)

Deve - devê min (burdaki v vur-

guludur) (deveyê min: benim

deverim)

Gun - gunê wî (burdaki n vur-

guludur) (onun tasagî)

Gunê - gunê wî (guneyê wî:

onun gûnahî)

Not: 20

Fîilde emir:

Bizim yörede net olarak bi

(olumlu) ve me (olumsuz)

kullanılır. Örnek:

Bike!: yapi!

Mekel!: yapma!

Not: 19

Belirsiz tanım harfi:

Belirsiz tanım harfi "ik"tir.

Hevalik: hevalek (bir arkadas)

Merrikik: merrikêk (bir adam)

zaman zarfı türeten ek):

Esirki: ikindileyin, ikindi vakti

Nivroki: öğleyin, öğle vakti

Eşaki: yatsı vakti

Muxurbaki: mugrup vakti

İçindekiler

Pêşek.....	3
Du Gotin.....	4
Kısaltmalar.....	4
A.....	5
B.....	8
C.....	20
Ç.....	24
D.....	30
E.....	40
Ê.....	43
F.....	44
G.....	46
H.....	52
J.....	63
Î.....	64
J.....	65
K.....	67
L.....	78
M.....	81
N.....	88
O.....	94
P.....	95
Q.....	103
R.....	112
S.....	117
Ş.....	124
T.....	130
Û.....	140
U.....	140
V.....	141
W.....	144
X.....	147
Y.....	157
Z.....	158
Notlarım.....	162

KURTEJIVANA MIN

Li gor gotina diya min a rehmeti ez sala 1958'an li gunde Şexniya Jêrin (bi Siwêregê ve girêdayî ye) hatine dîne. Lê belê nasnameya ku di bêrika min de, ne ya min e. Berya min birayekî min hatîye dîne li piştî demekê mirîye. Nav a nasnameya wî birayê min e rehmetî jî min re mirat maye.

Hin ez pitik bîm, di pêçekê de bîm, bawê min jî berkarê xwe male jî gund bar dike tîne Diyarbekirê. Ez jî pitikîya (hebekîya) xwe a vir de ye li Diyarbekirê dijîm. Min dibistana seretayî, a navîn a lise li Diyarbekirê xwend. Ez jî eşîra Keja me. Eşîra me, xizûnên me bi piranî li derdora Qereşdaxê. Li Siwêregê (Sêrek) a hinek jî li Diyarbekirê a Serê Kanîyê (Ceylanpınar) bi cihîwar bîne. Şecerê min ewha ye; Mustafa (ez), Bîrahîm, Bekir, Bişo, Ayîb, Melîm, Eîl, Evdo, İbram, Kejo.

Gelek sal in ez di warê zarogî, zîman a muzîka Kurdî de dixebitîm. Piştî 1991'ê min donzde salan mamostetîya zîmanê Kurdî kir, dersên zîmanê Kurdî da gele xwe (1991-1992). Nîha bi piranî di warê muzîka Kurdî de dixebitîm. Ez hem kilam a stranên çêdîkîm, hem ên gelêrî berhev dîkîm a hem jî derhengeriya albûman dîkîm.

Gelek xebatên min di kovar a rojnামeyan de weşiyân. Bi nave "Diyarbakir Tûrkêstî" a "Pirpirim"ê du pirtûkên min hene.

Mustafa GAZI

